

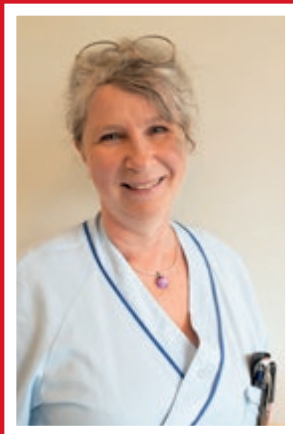
**Vi får Sverige
att fungera**

LOs 30e kongress

Kongressprotokoll – del 2

LOs kongress 17–20 maj 2024

2

Kongressprotokoll – del 2

Punkterna 15–20

***Linjetal, Utdelning av kulturpris, Insamling,
Uttalanden och Permissioner***

LOs 30e ordinarie kongress 2024

© Landsorganisationen i Sverige 2024

Omslagsfoto: Lars Forsstedt

Grafisk form: LO

Produktion och tryck: Bantorget Grafiska AB, Stockholm 2024

ISBN 978-91-566-3684-4

LO 24.11 100

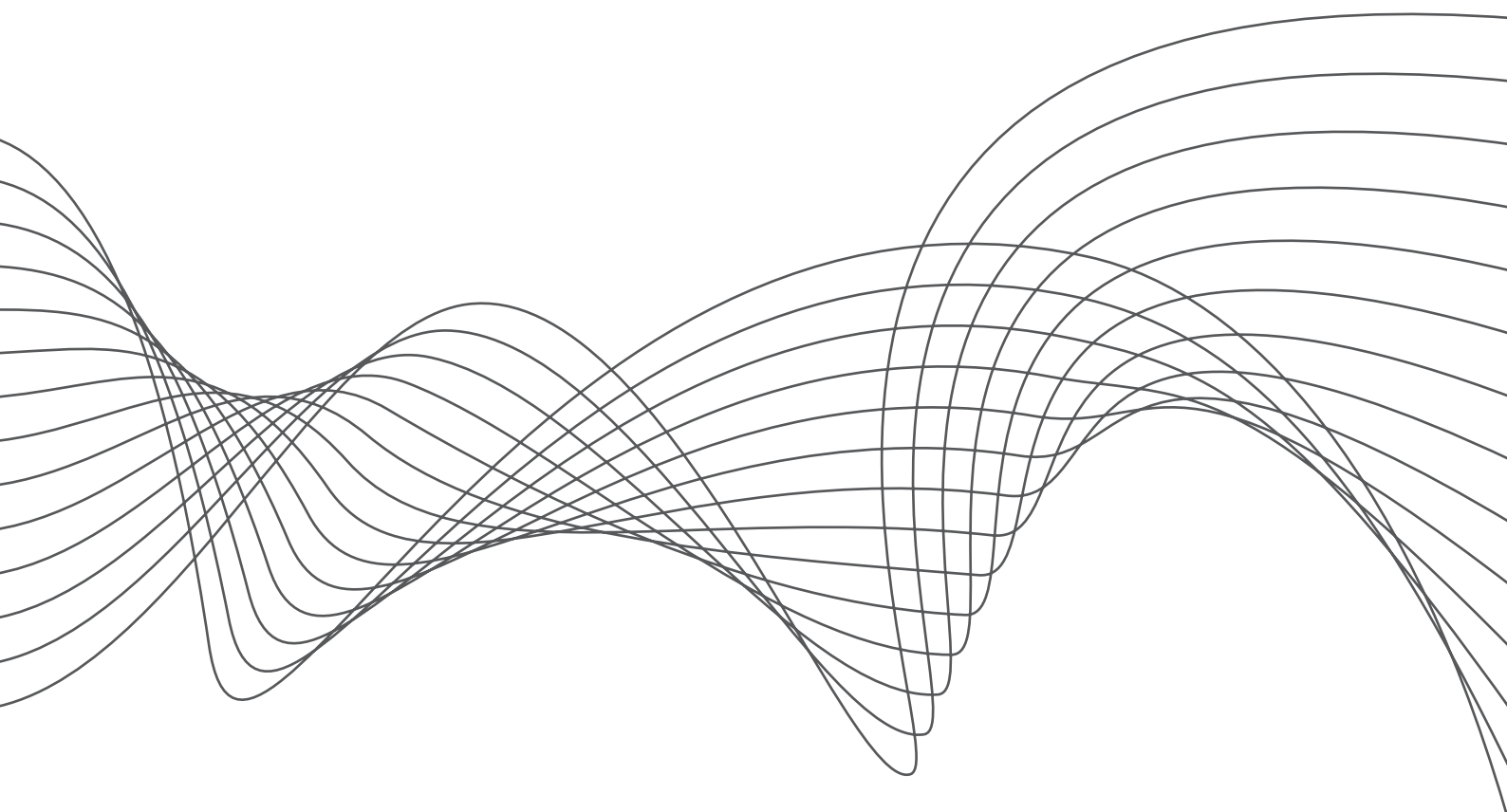
Innehåll – del 2

Punkt 15 – Arbetsmarknad och hållbar tillväxt	307
15.a Ekonomisk politik	310
15.a.1 Skatter	320
15.b Lönebildning och lönepolitik	330
15.c Arbetsmarknadspolitik	346
15.c.1 Arbetslöshetsförsäkringen	346
15.c.2 Arbetsplatsförlagda insatser	356
15.d Utbildningspolitik	365
15.e Klimat- och miljöpolitik	382
15.f Näringslivspolitik	398
15.f.1 Bostäder	411
15.f.2 Arbetslivskriminalitet	423
15.g Migration	432
Punkt 16 – Välfärd	435
16.a Socialförsäkringssystemet	438
16.b Sjukförsäkring	442
16.c Pensioner	460
16.d Arbetskadeförsäkringen	473
16.e Offentligfinansierad verksamhet	475
16.e.1 Tandvård	482
16.e.2 Upphandling	487
Punkt 17 – Världen och demokratin	501
17.a Internationella frågor	504
17.b Facklig-politisk samverkan	515
17.c Politisk påverkan	530
Punkt 18 – Arvoden för revisorer	547
Punkt 19 – Tid för nästa kongress	549
Punkt 20 – Kongressens avslutning	551
Linjetal	569
Utdelning av kulturpris	581
Insamling	587
Uttalanden	589
Permissioner	595

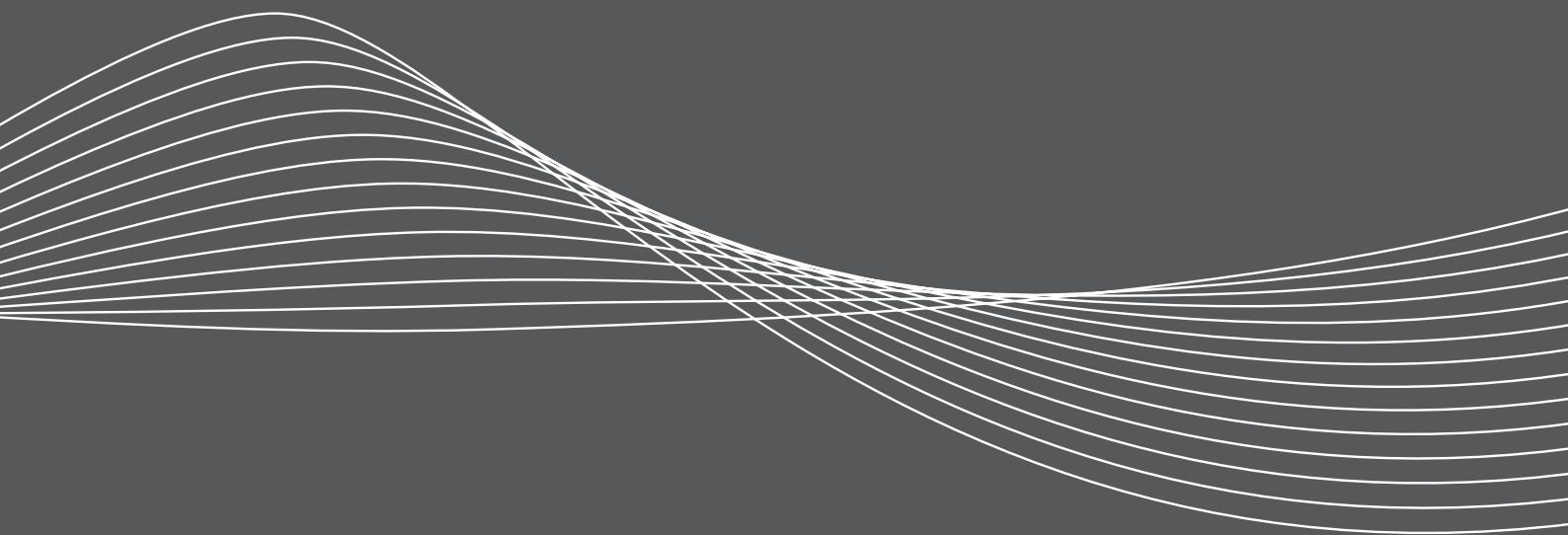
Vi får Sverige att fungera

LOs 30e kongress

Punkt 15

Arbetsmarknad och hållbar tillväxt

15. Arbetsmarknad och hållbar tillväxt

Anförande

Therese Guovelin, LOs förste vice ordförande: Jag kommer att försöka både prata fort och hoppa över lite grann av inledningen, för att ni ska få så mycket talartid som möjligt.

Område 15 handlar om arbetsmarknad och tillväxt. Det är två saker som hör ihop.

Vi vet att mycket av ekonomin behöver ställas om, om vi ska klara klimatmålen. Men klimatomställningen måste vara rättvis. Storföretagen ska vara med och ta sitt ansvar. De kan inte lasta över kostnaderna på sina anställda eller på konsumenterna, på samma sätt som de rikaste länderna i världen inte kan lämpa över allt på de fattigaste länderna.

Vi har större förutsättningar att hjälpa till. Vi har alla ett ansvar, och det vet jag att alla här förstår.

Men vi måste också få förutsättningar att vara med och ta ansvar. Vi måste ha en rättvis omställning, för det blir jävligt konstigt när man till exempel skär ner på kollektivtrafiken och sen klagar på att folk tar bilen till jobbet. Man kan se det på mindre orter där busslinjer dras in men också här i Stockholmsområdet, när pendeltågstrafiken inte fungerar och man inte alltid vågar ta pendeltåget om man har en tid att passa.

Den gröna omställningen är en utveckling som redan har börjat, och det är LO-förbundens medlemmar som i stor utsträckning är med och bär upp den gröna omställningen. Det kommer att skapas många fler gröna arbetstillfällen, och det är bra.

Men staten ska ta ännu mer ansvar. Det gäller till exempel sysselsättningen. Det är inte rimligt att friska människor går arbetslösa när det finns så mycket att göra. Vi kommer alltid att stå för full sysselsättning. Men det kommer inte automatiskt.

Man kan förstås säga att det kostar pengar att investera. Ja, men det kostar också pengar att *inte* investera.

Nu hör vi till och med borgerliga politiker prata om att staten måste investera mer. Men de gör det oftast därför att det handlar om att rusta upp försvaret och göra samhället berett på en kris.

Det är väl bra. Men det hade vi kunnat tala om för dem tidigare. Vi har sagt det länge: Vi behöver satsningar. Vi har gigantiska behov av att investera i till exempel vården, skolan och järnvägar och annan infrastruktur. Vi behöver satsa på försvaret, men samhällets beredskap för krig och kris handlar om mer än bara militären.

Jag ska avrunda med ett sista väldigt viktigt område. Ni vet att område 15 är väldigt brett.

Ett område där det behövs stora satsningar är bostadsmarknaden. Det saknas bostäder i hela Sverige. Men samtidigt ser vi stora varsel inom byggindustrin och annan relaterad industri. Man blir av med jobbet, helt enkelt.

Hur går det ihop? Det går förstås inte ihop! Det är ett tecken på att något är galet i den politik som förs.

Bygg hyresrätter med rimliga hyror, så att vanligt folk har någonstans att bo! Investera mer i välfärd och samhällsservice!

Nu hoppas jag att vi får en bra debatt denna sena timme. Håll er vakna! Drick cola, kaffe eller vad som helst!

Med det sagt vill jag yrka bifall till styrelsens förslag på område 15.

15.a Ekonomisk politik

Motionerna 15.1 (att-sats 1), 15.2 och 15.3 samt 15.19 (att-sats 5).

15.1

En kraftfull ekonomisk politik för full sysselsättning, välfärd och grön omställning

Byggnadsarbetareförbundet region Väst

Vi inom arbetarrörelsen förenas i en gemensam tro på människan och demokratins kraft att genom reformer bygga ett bättre samhälle. Det var arbetarrörelsens reformer som byggde det moderna Sverige – ett av världens rikaste och mest jämlika länder. Sedan 90-talskrisen har dock utvecklingen vänt. Detta delvis på grund av högerpolitisk dominans i riksdagen och en global våg av nyliberalism, men också på grund av en rad förändringar i den ekonomiska politiken som kraftigt baktundit arbetarrörelsens handlingsutrymme.

För att våra lösningar på de rådande samhällsproblemen ska kunna förverkligas behöver vi förnya vår ekonomiska politik. Det är väldigt svårt att bedriva en egen offensiv socialdemokratisk reformpolitik med en statsbudget som ska visa ständiga överskott och ett ständigt sjunkande skatteuttag. En trovärdig kritik av samhällsproblemen kräver därför både reformförslag och seriösa svar på hur dessa reformer ska finansieras.

Ett nytt finanspolitiskt ramverk för jobb, välfärd och en grön ny giv. Sverige har ett av världens mest restriktiva ramverk för den ekonomiska politiken, enligt vilket hela den offentliga sektorns finanser ska visa överskott över en konjunkturcykel.

Nuvarande finans- och penningpolitik har alltså som mål att gå med överskott i stället för att syfta till att uppnå full sysselsättning, jämn ekonomisk fördelning eller att ge tillräckligt utrymme att hantera akuta eller kommande samhällsproblem, såsom klimatomställning, bostadsbrist, migrationsströmmar eller pandemier.

En rimlig ordning vore i stället att låta nödvändiga investeringar lånefinansieras. Det handlar om investeringar i infrastruktur, visst försvarsmateriel och statligt ägande som krävs för att möta dagens och framtidens samhällsutmaningar. Samtidigt bör det offentliga driftskostnader för bland annat pensioner och välfärdsåtagande fortsatt finansieras fullt ut med skatter över konjunktursvängningarna. På så sätt kan vi kombinera sunda statsfinanser med det starka samhällsbygget.

Sverige behöver ett nytt moderniserat finanspolitiskt ramverk för en grön ny giv som gör skillnad på investeringar och driftskostnader så att det är möjligt att lånefinansiera investeringar över tid.

Det skulle göra det möjligt att på ett ekonomiskt ansvarsfullt sätt öka investeringstakten med upprustning och nybyggnation av bland annat tåglinjer för gods- och persontransport och andra viktiga regionala infrastruktursatsningar som kräver statligt deltagande. Det skulle också möjliggöra för Sverige att behålla frontpositionen i den gröna industriella omställning som nu pågår, se till att rätt förutsättningar finns för en stor utbyggnad av elproduktionen och ge fler kommuner i Sverige förutsättningar att blomstra.

Det handlar både om att lämna efter oss ett bättre samhälle och en starkare ekonomi till våra barn, och att säkra att planeten fortfarande är beboelig för framtida generationer.

Sveriges grannländer har insett detta. I Danmark ser man nu över finanspolitiken och tillåter lånefinansiering på upp till 0,5 procent av BNP fram till 2030. I Tyskland har man brutit ut och skapat en klimatomställningsfond finansierad av ett kortsiktigt underskott på nästan sex procent av BNP. Även Nederländerna, USA och flera andra länder i Västeuropa har gjort upp med åtstramningspolitiken och satsar nu på infrastrukturinvesteringar och grön industriomställning.

Sedan S-kongressen 2021 är Socialdemokraterna som LO samverkar med öppna för att lånefinansiera vissa strategiska infrastrukturprojekt med stor klimatnytta – en stor principförändring och ett viktigt steg mot en modern investeringsdriven socialdemokratisk ekonomisk politik. I skrivande stund har partiet inte tagit initiativ för att förverkliga kongressens beslut så påtryckningar behövs.

Givet den ekonomiska utvecklingen, omvärldsutvecklingen och andra länders offensiva översyn av sin ekonomiska politik finns det starka skäl att ytterligare skärpa den förra S-kongressens ställningstagande. LO behöver i den facklig-politiska samverkan otvetydigt verka för att lånefinansiera investeringar genom underskott i de offentliga finanserna över konjunkturcykeln.

En beskattning av arbete, kapital, ägande som kan bära en ambitiös välfärdsstat och göra omställningen rättvis

Sverige har ett skattesystem som inte förmår bära en ambitiös välfärdsstat. Skattesystemet omfördelar dessutom i för låg utsträckning från de ekonomiskt starka till de ekonomiskt svaga, liksom från de som släpper ut mycket koldioxid till dem som står för låga utsläpp.

Skattesystemet har sedan den senaste stora skattereformen blivit något av ett lapptäcke av olika skattesatser, avdragsmöjligheter och undantag. Majoriteten av dessa förändringar har främst gynnat de mest välbeställda i samhället. Skattesänkningar har resulterat i kommunala skattehöjningar och försämringar i bostadsförsörjning, välfärd och trygghetssystem, vilket gör dem till en bidragande orsak till att den fattigaste femtedelen av befolkningen inte nåtts av någon förbättrad materiell levnadsstandard de senaste decennierna.

Om skattekvoten hade varit på samma nivå 2023 som den var vid millennieskiftet så hade offentlig sektor haft nästan 450 miljarder kronor mer att röra sig med. Det är långt mer än hela statens samlade bidrag till kommunal och regional välfärd, vilket märks i hela samhället och i välfärden.

Vi inom arbetarrörelsen är överens om att vi vill se en rättvis klimatomställning, som skapar schysta jobb och som rymmer möjlighet till omskolning och vidareutbildning. I den omställningen måste kostnaderna fördelas på ett solidariskt sätt. Det bästa sättet är gemensam finansiering, efter bärkraft och ansvar, där de med störst marginal och de som står för de största utsläppen också betalar mest.

Sverige behöver ett nytt skattesystem för jämlikhet och rättvis omställning och Socialdemokraternas riktlinjer från 2021 är en god utgångspunkt: ”Det övergripande syftet med skattesystemet är att det ska generera stabila

och tillräckliga skatteintäkter för finansieringen av gemensamma åtaganden. För att öka såväl jämlikheten som att stärka välfärdens finansiering vill vi genomföra en omfattande översyn av systemets olika delar. En modernisering av kapitalbeskattningen är särskilt prioriterad.” Det är dags att gå från snack till verkstad.

I valet 2022 valde Socialdemokraterna trots partiets beslutade riktlinjer att fokusera kommunikationen på de skatter vi inte skulle höja, inklusive kapitalskatter, om vi kom till makten. Trots detta skrämde högerpartierna med hot om socialdemokratiska skattehöjningar.

I den första socialdemokratiska skuggbudgeten efter valet prioriterades en höjning av inkomstskatten samtidigt som en justering av en mindre del av kapitalinkomstskatten, 3:12-reglerna, lades in i en så kallad ”beredskapskatt” som skulle gälla först 2025. I partiets andra skuggbudget hade beredskapskatten skjutits på obestämd framtid.

På kommunal nivå ställs samtidigt många kommunalråd inför svåra avvägningar mellan att skära ner eller att höja redan höga kommunalskatter. Staten har fler verktyg och muskler för att finansiera vår gemensamma välfärd än kommuner och regioner och behöver därför ta ett större ansvar för välfärdens finansiering än i dag.

Socialdemokraterna behöver nu bli konkreta och ta fram en egen idé om hur ett modernt skattesystem skulle se ut och där behöver LO trycka på. Det arbetet kan inte begravas i en blocköverskridande överenskommelse eller ta avstamp i de skatter vi inte vill förändra.

Vi behöver i stället öppna och ärligt presentera socialdemokratiska lösningar på Sveriges stora skatteorättvisor inklusive hur vi ser på beskattningen av fastigheter och mark, stora arv, existerande skatteavdrag och kapitalvinster. Det övergripande syftet bör vara att öka finansieringen av allmänna åtaganden, såsom välfärd och klimatomställning, och öka jämlikheten i skatteuttaget.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO ska verka för att lånefinansiera investeringar genom underskott i de offentliga finanserna över konjunkturcykeln samt

att LO före nästa riksdagsval ska trycka på samverkan så det presenteras förslag på hur beskattningen av kapitalinkomster, stora arv, förmögenheter, och högt värderade fastighets- eller marktillgångar kan öka samt omotiverade skattereduktioner kan minska för att finansiera nödvändiga reformer (behandlas under dagordningspunkt 15.a.1).

Utlåtande motion 15.1 (att-sats 1)

15.1

att LO ska verka för att lånefinansiera investeringar genom underskott i de offentliga finanserna över konjunkturcykeln.

För LO är de övergripande målen för den ekonomiska politiken full sysselsättning, ett växande välstånd och en jämlik fördelning av ekonomiska resurser. LOs uppfattning är att starka offentliga finanser är ett medel för att uppnå dessa och andra politiska mål – och är därmed inte ett mål i sig.

Sedan ramverket infördes har de offentliga finanserna förbättrats kraftigt. Den långsiktiga utvecklingen kan beskrivas med hjälp av bruttoskuldens storlek i förhållande till BNP. Den har minskat från cirka 70 procent vid mitten av 1990-talet till cirka 30 procent 2023 samtidigt som den finansiella nettoställningen har gått från minus 25 procent till plus 30 procent. Ramverket har därmed redan åstadkommit den stabilisering av offentliga finanser som eftersträvades när det infördes. Den svenska ekonomins behov ser annorlunda ut i dag.

För att stärka svensk konkurrenskraft, styra mot full sysselsättning och klara klimatomställningen behöver Sverige nu investera mer för framtiden. Inte minst i elektrifieringen, nya bostäder, stärkt infrastruktur, nya välfärdsinrättningar och yrkesutbildning.

Det finns många alternativ till dagens ramverk som både ökar möjligheten att lånefinansiera nödvändiga investeringar samtidigt som hållbarheten i de offentliga finanserna värnas. Det är dags att slopa överskottsmålet till förmån för ett ramverk som bättre svarar upp mot dagens utmaningar.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionen 15.1 (att-sats 1).

15.2

Hur tar vi successivt över?

Hotell- och restaurangfacket avd 02 Stockholm-Gothland, Seko region Stockholm

Under andra hälften av 1900-talet vädrade arbetarrörelsen i Sverige morgonluft. Det fanns en levande diskussion i det Socialdemokratiska arbetarepartiet liksom i fackföreningsrörelsen om hur man på riktigt skulle kunna göra praktik av våra idéer om det rättvisa, jämlika och demokratiska samhället. I arbetarrörelsen nöjer vi inte oss med den politiska demokratin. Vår demokrati är inte fulländad förrän den är både social och ekonomisk.

För att få bukt med problemet som skapades av den solidariska lönepolitiken tog LO-ekonomen Rudolf Meidner fram ett löntagarfondsförslag. Han menade kort att problemet med den solidariska lönepolitiken var att när industrin höll tillbaka sin löneutveckling så kunde kapitalisterna i Sverige bygga på sina rikedomar eftersom det löneutrymme avstods av löntagarna. Löntagarfondernas syfte var att kompensera för det värde som arbetarna i Sverige skapade som man inte tog ut i lön, men som då i stället gick rakt ner i ägarnas fickor. Medan lönerna var jämlika mellan olika arbetare kunde de svenska kapitalisterna hoppa sina vinster.

I dag har vi inga löntagarfonder, men heller inget som kompenserar för de klassklyftor som i dag växer sig allt större i Sverige. En svensk VD tjänar i dag mer än 90 gånger mer än en industriarbetare. Sedan Meidners förslag har alltså klassklyftorna ökat än mer i Sverige. Därför bör LO skyndsamt arbeta fram politiska förslag som i linje med löntagarfondernas mening dels börjar flytta den ekonomiska makten till dem som arbetar för att öka den ekonomiska demokratin, dels ta fram ett förslag som kompenserar de stora ekonomiska värden som arbetarkollektivet i dag skapar men också avstår i löneutrymme.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- att LO skyndsamt tar fram politiska förslag för att förflytta den ekonomiska maktpositionen till arbetarkollektivets fördel,
- att LO senast till nästkommande kongress tagit fram politiska förslag för att kompensera det löneutrymme arbetarkollektivet i dag avstår, som sedan ska kunna framläggas till Sveriges socialdemokratiska arbetareparti samt
- att LO tar fram en plan för att utöka den ekonomiska demokratin, som sedan kan framläggas för beslut till nästkommande LO-kongress och SAP-kongress.

Utlåtande motion 15.2

15.2

att LO skyndsamt tar fram politiska förslag för att förflytta den ekonomiska maktpositionen till arbetarkollektivets fördel,

att LO senast till nästkommande kongress tagit fram politiska förslag för att kompensera det löneutrymme arbetarkollektivet i dag avstår, som sedan ska kunna framläggas till Sveriges socialdemokratiska arbetareparti samt

att LO tar fram en plan för att utöka den ekonomiska demokratin, som sedan kan framläggas för beslut till nästkommande LO-kongress och SAP-kongress.

Motion 15.2 lyfter fram arbetarrörelsens mål om ett rättvist, jämlikt och demokratiskt samhälle. Motionärerna pekar på behoven av politiska förslag som ger arbetarkollektivet större ekonomisk makt i syfte att stärka den ekonomiska demokratin.

LOs styrelse delar denna bild. Inkomstskillnaderna har, som motionärerna påpekar, ökat under en längre tid. Detta är ett allvarligt problem och en viktig utmaning för arbetarrörelsen. Det finns givetvis anledning att fortsätta diskutera hur den ekonomiska demokratin kan stärkas.

Motionärerna nämner de tidigare löntagarfondsfröslagen som inspiration och att de politiska förslag som LO föreslår arbeta fram ska vara i linje med löntagarfondernas mening. LOs styrelse tolkar detta som att det inte är just löntagarfonder som efterfrågas. Dessa nämns inte heller i att-satserna.

LOs styrelse vill i sammanhanget ändå understryka vikten av att vi lär av historien. Diskussionerna om löntagarfonderna på 1970- och 1980-talen resulterade i stora protester och långtgående konsekvenser för LO och partsmodellen. Löntagarfondsdiskussionerna bidrog till att dåvarande SAF (nuvarande Svenskt Näringsliv) lämnade den samförståndsanda som präglade decennierna dessförinnan och slutade mer eller mindre att förhandla med LO. I stället stärkte SAF sin position som politisk lobbyorganisation med relativt stor framgång. Sedan ett antal år tillbaka har dock Svenskt Näringsliv återgått till att vara en förhandlade motpart, vilket LOs styrelse välkomnar.

Motionärerna menar vidare att arbetarna inte har tagit ut hela löneutrymmet i löneökningar. LOs styrelse instämmer till viss del i detta påstående. Det gäller framför allt vid en jämförelse med tjänstemännen som har haft högre löneökningar än arbetarna när löneglidningen inkluderas. I den senaste avtalsrörelsen 2023 enades de förbund som ingick i LO-samordningen om att ställa det högsta kravet på 25 år. Ett viktigt skäl till detta var att vinstandelen har ökat på löneandelens bekostnad. Resultatet blev det högsta märket i Industriavtalets historia. Huruvida det nuvarande märket tar hela löneutrymmet i anspråk återstår att se. LOs styrelse delar motionens andemening att det är avgörande att arbetarna lyckas förhandla fram löneökningar som tar så stor del av löneutrymmet som möjligt i anspråk.

Däremot delar inte LOs styrelse motionens förslag i den andra att-satsen som föreslår att LO bör formulera förslag på hur politiken ska kompensera arbetarkollektivet för det löneutrymme som vi anser att vi inte har tagit ut. En sådan indirekt politisk inblandning i lönebildningen vore olycklig och strider mot kollektivavtalsmodellen. Fördelningen mellan arbete och kapital, och bekämpandet av oskäliga löneskillnader, bör parterna lösa på egen hand. Om staten skulle kompensera för den delen av löneutrymmet som inte tas ut i löneökningar riskerar de faktiska löneökningarna att minska i betydelse.

I LOs långsiktiga mål över tre kongressperioder (2016–2028) ingår bland annat mål om att återupprätta balansen mellan löne- och vinstandelen samt att minska löneskillnaderna mellan olika grupper. Samtliga LO-förbund står bakom dessa mål. Vidare gav LO-kongressen 2020 ett uppdrag till LOs styrelse att tillsätta utredningen Nya tvärfackliga löften (NTL) som bland annat ska ge en översyn av LOs roll som part på arbetsmarknaden, som samordnare av LO-förbunden och som samlade kraft för den fackliga delen av arbetarrörelsen. I detta ingår frågor kopplade till lönebildningen.

LOs styrelse vill poängtera att inkomster inkluderar mer än enbart lön och att det finns flera orsaker till de växande inkomstklyftorna. Ökade löneskillnader, inte minst mellan arbetare och tjänstemän, och förekomsten av deltidsarbete bidrar till ökade inkomstklyftor. LOs styrelse ser allvarligt på detta men anser att de orsaker som går att härleda till lönebildningen eller andra villkor i kollektivavtalen ska, som tidigare nämnts, hållas borta från den politiska arenan.

De främsta orsakerna till ökade inkomstklyftor står att finna i den ekonomiska politiken. Den ekonomiska politiken har därmed en viktig roll för att motverka stora och växande klyftor. LO har under lång tid tagit fram politiska förslag och drivit på för att åstadkomma fördelningspolitiska reformer. Det handlar bland annat om skatter, transfereringar och utbildnings- och välfärdssatsningar med kompensatoriska inslag. En sådan politik bidrar till att förflytta den ekonomiska maktpositionen till arbetarkollektivets fördel. LOs styrelse konstaterar därför att förslaget i motionens första att-sats redan är uppfyllt.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionen 15.2 (att-sats 1) samt

att avslå motionerna 15.2 (att-sats 2), 15.2 (att-sats 3).

15.3

Demokratisera Riksbanken

Seko region Stockholm

I Sverige har vi en konstig ordning. Vår centralbank Riksbanken som har till uppgift att hålla inflationen på en låg och stabil nivå över tid. Det låter bra, det låter politiskt neutralt. Men är det det? Den senaste tidens inflation i Sverige och världen har kanske på sin spets visat på vilket sätt Riksbanken fungerar men också vilka idéer som präglar Riksbankens arbete. Riksbankens lösning på inflationen som drabbat Sverige under 2023 har på ett dogmatiskt sätt handlat om att göra befolkningen i Sverige fattigare genom att höja räntorna.

En befolkning som är bland de mest belånade i världen. En befolkning som under ett antal borgerliga stålbadår lurats in i bostadsmarknaden som bostadsägare. Trots att inflationen är importerad tycker Riksbanken att det är arbetarklassen i Sverige som ska betala med den genom att förlora tio år av reallöneökningar. LOs tidigare chefsekonom Laura Hartman har dömt ut Riksbankens åtgärder. I den nyutkomna boken *Dyrtider* av Elinor Odeberg, chefsekonom på Arena Idé, döms också analysen ut och där förespråkas i stället att Riksbanken borde demokratiseras.

För visst kan det vara så att man håller med om Riksbankens ekonomiska åtgärder i dessa dyrtider. Problemet uppstår när vi inte håller med. När Riksbanken lär ut idéer med förespeglning att de skulle vara värdeneutrala

men står i diametral motsats till vad exempelvis LO eller för den delen hela arbetarrörelsen anser vara en riktig ekonomisk politik. Det borde åtminstone vara möjligt att påverka demokratiskt i ett demokratiskt land.

I LOs stadgar stipuleras att "LO ska [...] verka för en samhällsutveckling på grundval av politisk, social och ekonomisk demokrati präglad av jämlikhet och en feministisk grundsyn". Åtminstone den ekonomiska demokratin torde vara ett omöjligt mål att uppnå om inte ens vår centralbank kan väljas demokratiskt.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LOs mening är att Riksbanken i Sverige bör demokratiseras samt

att LOs mening är att riksbanksfullmäktige ska utses av riksdagen.

Utlåtande motion 15.3 och 15.19 (att-sats 5)

15.3

att LOs mening är att Riksbanken i Sverige bör demokratiseras samt

att LOs mening är att riksbanksfullmäktige ska utses av riksdagen.

15.19

att LO verkar för en genomgripande översyn av beräkningsgrunderna för KPI konsumentprisindex (behandlas under dagordningspunkt 15.a) .

Sverige har under 2022 och 2023 bedrivit en illa avvägd penningpolitik. Utifrån denna sammanfattning tolkar styrelsen motionen som att LO verka för en reformering av penningpolitikens roll och funktion – specifikt genom att verka för en ökad demokratisering av Riksbanken. Detta specificeras som att riksbanksfullmäktige bör tillsättas av riksdagen, vilket riksdagen dock redan gör. Trots att riksdagen har ett inflytande över vilka som tillsätts till riksbanksfullmäktige kvarstår den problematik som motionen lyfter. Det politiska vägvalet består då i att antingen lösa problemet genom en mer omfattande demokratisering av Riksbanken eller genom att verka för att dess roll reformeras inom ramen för det större ekonomiskpolitiska ramverket.

En demokratisering av Riksbanken kan tolkas som en ökad partipolitisk styrning av penningpolitiken. Detta är dock en mycket svårframkomlig väg, politiskt. Riksbanken täcks av ett omfattande instruktionsförbud som regleras i såväl grundlagen som i EU-fördragen. Kortfattat innebär detta att Riksbanken inte får ges instruktioner från myndigheter eller folkvalda politiker. Att ändra på denna ordning kräver förändringar av såväl grundlagen som EU-fördragen.

En mer framkomlig väg, och mer i linje med tidigare kongressbeslut, är att reformera det svenska ekonomiskpolitiska ramverket och ge Riksbanken en mindre roll i den så kallade konjunkturstabiliseringen. Riksbankens konjunkturstabiliserande roll är i dag att bedöma när det är lämpligt att "gasa" i lågkonjunkturer (då inflationen antas vara låg) och "bromsa" i högkonjunkturer (då inflationen antas vara hög). Problemet, som senast belystes vid kongressen 2020, är att penningpolitiken har visat sig oförmögen att tillräckligt stimulera svensk ekonomi till anständiga nivåer av ekonomisk aktivitet eller (fulla) sysselsättningsnivåer (se motion 17.38, LO-kongressen 2020). Den kritik som LO vädrat under de senaste två årens räntehöjningar består i att Riksbanken förväxlat

hög inflation från tillfälliga, globala utbudsstörningar, med inflation som beror på för hög inhemsk svensk ekonomisk aktivitet. Kritiken har visat sig befogad när den svenska inflationen faller lika snabbt som i övriga Euroområdet, trots att Sverige bedrivit en betydligt mer åtstramande penning- och finanspolitik. Vi har alltså återvänt till inflationsmålet till en större kostnad än vad som var nödvändigt.

Bifallna motioner från tidigare kongresser kan sammanfattas som att LO bör verka för att det svenska ekonomiskpolitiska ramverket reformeras så att finanspolitiken tar en större roll i konjunkturstabiliseringen, inte minst utifrån insikten att finanspolitiken har förmågan att stimulera svensk ekonomi till anständigt resursutnyttjande och högre sysselsättningsnivåer. Denna insikt har under vintern bekräftats av 2023 års Långtidsutredning. Den svenska lönebildningsmodellen innebär dessutom att Sverige sannolikt klarar av relativt höga nivåer av ekonomisk aktivitet (som inte är inflationsdrivande) jämfört med länder med mindre koordinerade lönebildningsmodeller.

Den debatt som uppstått under vintern 2023–2024 innebär att Sverige går mot en för LO efterlängtd reformering av det ekonomiskpolitiska ramverket. I denna debatt driver LO även frågan om att Riksbankens roll är i behov av en översyn. I sitt remissvar till den nya riksbankslagen, som trädde i kraft i början av 2023, fastslog LO-styrelsen att Riksbankens nuvarande inflationsmål bör bytas ut mot ett dualt mål där prisstabilitetsmålet jämställs målet om realekonomisk hänsyn. Den misslyckade penningpolitik som drivits under 2022 och 2023 vittnar om att Riksbankens mandat måste förtydligas. Riksbanken behöver väga inflationsmålet lika tungt som den ”realekonomiska hänsynen”, göra skillnad på påverkansbar inhemsk inflation och rent exporterad sådan och tydligare väga sina mål mot förväntade effekter och kostnader från dess penningpolitiska beslut.

Tidigare LO-kongresser har redan belyst och behandlat de grundläggande och viktiga problem som motionen avhandlar. Detta innebär att LO verkar för att Riksbankens roll som konjunkturstabilisator inom det svenska ekonomiskpolitiska ramverket förminsкас och förflyttas till det finanspolitiska området, samt att Riksbanken får ett nytt dualt penningpolitiskt mål som speglar dess nya, mindre framträdande roll. Därmed kan problematiken kopplad till det demokratiska underskottet delvis adresseras. Förslaget innebär dock inte att Riksbanken i sig blir mer demokratisk i formell mening. Med hänvisning till detta och tidigare beslutade kongressmotioner anser LO-styrelsen att 15.3 att-sats 01 och 02 anses besvarade.

Femte att-satsen i motion 15.19 förordar att LO ska verka för en översyn av beräkningsgrunderna för konsumentprisindex (KPI). Bakgrunden är det bestående lönegapet mellan mans- och kvinnodominerande yrken. Motionen specificerar dock inte vilka problem kring beräkningsgrunderna som är i behov av åtgärder.

KPI är ett prisindex bestående av en ”varukorg” som speglar priserna på de vanligaste konsumerade varorna och tjänsterna i Sverige. Från detta prisindex kan inflations-takten räknas fram genom att ta fram prisindexets viktade medelvärde, där vikterna baseras på hur mycket som har konsumerats av indexets olika varu- och tjänstegrupper under föregående år. Därefter jämförs det aktuella indexvärdets procentuella förändring med dess motsvarande indexvärde tolv månader tidigare, vilket ger inflationstakten enligt KPI. Från KPI kan även en mängd andra inflationsmått tas fram, till exempel konsumentprisindex med fast ränta (KPIF) som Riksbanken använder som inflationsmål.

Den vanligaste kritiken mot KPI är att dess viktningar inte tillräckligt representerar

konsumtionen i vissa grupper samt att KPI inte tillräckligt tar höjd för att varorna och tjänsternas kvaliteter och egenskaper förändras över tid. Att åtgärda dessa välkända tillkortakommanden riskerar dock att skapa ännu större problem. Det uppstår alltid "trade-offs" vid val av standarder. Värdena med dagens beräkningsgrunder är att de skapar ett standardiserat och överskådligt inflationsmått som ger en relativt god jämförbarhet mellan närliggande år, utifrån genomsnittliga och observerade konsumtionsmönster. Att rucka på dessa värden riskerar att skapa en splittrad bild av samhällets genomsnittliga kostnads- och köpkraftsutveckling, vilket i sin tur kan försvåra förhandlingar i avtalsrörelser.

LO-styrelsen anser att KPI, trots välkända brister, ger ett tillräckligt bra och användbart mått över den svenska prisutvecklingen. Vidare är statistiken av hög kvalitet och är förhållandevis lättillgänglig. För att ta ställning till eventuella brister behöver kritik mot framställningen av KPI och användning preciseras tydligare. Därmed yrkar styrelsen på avslag på femte att-satsen i motion 15.19.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att anse motionen 15.3 besvarad,

att avslå motionen 15.19 (att-sats 5).

Följande förslag förelåg:

– Styrelsens utlåtanden.

Beslut

Kongressen beslutade

att bifalla styrelsens utlåtanden.

15.a.1 Skatter

Motionerna 15.4–15.13 samt 15.1 (att-sats 2).

15.4

Avskaffa rut- och rotavdragen

Byggnadsarbetareförbundet

Många av dagens skatteavdrag för arbetsinkomster skapar ovälkomna sido- och inlåsningseffekter samt underminerar progressiviteten i skattesystemet. Avdraget för hushållsnära tjänster (rut) är ett sådant. Rutavdraget gynnar främst en liten grupp välmående hushåll som köper städtjänster, medan kostnaderna fördelas på resterande befolkning, däribland de som har det knapert. Utvärderingar från Riksrevisionen och Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser har dessutom visat att alla de fina löften som gavs kring rutavdragets positiva effekter aldrig infriats.

Även avdraget för reparation, underhåll, ombyggnad och tillbyggnad (rot) dras med liknande problem. Avdraget gynnar oproportionerligt välmående bostadsägare medan kostnaderna faller på befolkningen som helhet. Avdraget var tänkt som en konjunkturstimulans när bostadsbyggandet sjönk i finanskrisens spår. Eftersom avdraget aldrig togs bort när bostadsbyggandet tog fart igen, har rotavdraget bidragit till att ställa enskildas köksrenoveringar mot allmännyttigt bostadsbyggande i dragkampen om begränsad arbetskraft.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att rotavdraget avskaffas samt

att LO verkar för att rutavdraget avskaffas.

15.5

Avskaffa rut- och rotavdraget

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Den borgerliga regeringen genomförde det ena jobbskatteavdraget efter det andra. Beklagligt nog så har socialdemokratin fegat ur och inte avskaffat dessa "bidrag" till de högavlönade, där det mesta har gått till högavlönade män som i stället för att städa själva genom rut har anställt pigor som passar upp dem.

Det är staten som med sina skattemedel får stå för finansieringen. Vill inte borgarna skura sina egna dass så får de betala för vad det kostar. Vem ska komma hem till den städare som utfört jobbet? Inte lär det vara borgaren som knackar på dörren.

Vi måste bryta ned den ensidiga borgerliga skattesänkarpolitiken. Det får vara nog med bidrag och gåvor åt de rika. Med den borgerliga regeringspolitiken har detta skett på bekostnad av investeringar i skola, vård och omsorg för unga och gamla.

I stället ska skattemedlen användas till en bättre och utbyggd välfärd och en rättvis fördelning av ekonomiska resurser. Klyftorna ökar i samhället – "Något håller på att gå sönder i Sverige", som vi i arbetarrörelsen länge har påtalat.

Rutbidraget har socialdemokrater varit motståndare till men även här har de gett upp. Nu talar till och med den sittande regeringen om att utvidga ruttjänsterna. Det är därför direkt provocerande mot våra grundvärderingar att utöka rutbidragen. Rot vill de behålla fastän det är till för att utjämna konjunktursvackor.

Rotavdraget har aldrig varit avsett för att ge bidrag till rika. Renoveringsbidraget är provocerande mot de som inte har råd när nästan nya kök kastas ut för att det ska sättas in nya kök i lyxrenoveringar.

Rotavdraget var ett välkommet tillskott under en lågkonjunktur för att skapa jobb för arbetslösa byggnadsarbetare. Stambyten och andra behov skulle kunna genomföras utan att hyrorna skulle öka. I dag är rot överflödigt som en arbetsmarknadsåtgärd. Skattepengar ska inte användas för att subventionera rika. Ju mer de rika gynnas desto mer ökar ojämlikheten i samhället. Ett ojämlikt samhälle är ett samhälle som går isär och med minskad produktivitet och minskat samhällsengagemang från individer som kollektiv.

Förklara varför en pensionär i en hyreslägenhet ska betala åt en privat fastighetsägare för att denne ska renovera sin fastighet för att höja värdet på sitt hus. Det finns ingen rättvisa i det. I stället ska rot-subventionerna gå till att bygga hyresrätter för att få bort bostadsbristen för gammal som ung.

Det är de mest högavlönade som utnyttjar rutbidraget på bekostnad av exempelvis hemtjänst och barnomsorg. Pengarna från bidragen till de rika ska i stället gå till den offentliga välfärden som vi alla brukar värna om.

**Vi föreslår att kongressen beslutar
att rut- och rotavdragen ska avskaffas.**

15.6

Avskaffa ruttjänsterna

Kommunalarbetareförbundet avd Öst

Det finns en stor ojämlikhet när det gäller vem som har råd eller inte att nyttja ruttjänster. Vi anser inte att man ska subventionera olika servicetjänster. I dag rinner det ut skattepengar som skulle kunna komma välfärden till del på ett mycket bättre sätt. Regeringen vill ytterligare subventionera olika servicetjänster, vem har råd att betala dem? Och vad får de som utför dem? Det finns ingen kontrollfunktion kring detta alls i dag, inga krav för att starta upp dessa företag och de poppar upp som svampar. Det är vi som LO-förbund som ser hur människor far illa i dessa tjänster. De får sämre arbetsvillkor, arbetsmiljö och till vissa tjänster hanterar man pengar under bordet. Det leder också till lönedumpning.

**Vi föreslår att kongressen beslutar
att LO hjälper till att avskaffa ruttjänsterna.**

Utlåtande motionerna 15.4–15.6

15.4

att LO verkar för att rotavdraget avskaffas samt

att LO verkar för att rutavdraget avskaffas.

15.5

att rut- och rotavdragen ska avskaffas.

15.6

att LO hjälper till att avskaffa ruttjänsterna.

På förra LO-kongressen beslutades att LO ska verka för att rut- och rotavdraget ska avskaffas. LO har under mandatperioden drivit frågan i bland annat rapporter och remissyttranden, men avdragen är kvar och högerregeringen har tvärtom beslutat att tillfälligt höja taket för rotavdrag och separera taken för rut- och rotavdrag. Det innebär att en person, som har så pass hög inkomst att personen har skatt att dra av, kan göra rut- och rotavdrag på totalt 150 000 kronor per år. Under 2023 var statens preliminära kostnad för rotavdrag 10,4 miljarder kronor och för rutavdrag 7,5 miljarder kronor (Skatteverkets databas Skattereduktion för rot och rut). Dessa 17,9 miljarder kronor hade kunnat användas på bättre sätt.

LOs styrelse är, precis som motionärerna, kritiska till rut- och rotavdragen av flera skäl. Avdragen är avsteg från ett enhetligt skattesystem. Skatter ska bidra till en uthållig finansiering av välfärden och effektiv fördelning av samhällsresurser. Detta görs bäst genom att ta ut skatt på breda baser med en enhetlig utformning av skatteskalorna och begränsat med undantag.

Som jobbpolitik är rut- och rotavdragen ineffektiva. Utvärderingar visar att rut- och rotavdrag har jämförelsevis svag effekt på antalet nya jobb (se till exempel Tillväxtanalys Rapport 2020:01). Båda reformerna har stora så kallade dödviktseffekter, det vill säga subventionerar individer som med största sannolikhet skulle ha fått jobb utan subvention. För att få personer med svag etablering på arbetsmarknaden i arbete finns det betydligt mer träffsäkra metoder inom ramen för arbetsmarknadspolitiken.

Ett argument för rot- och rutavdraget har varit att de skulle göra svarta jobb vita. I en ny utvärdering av rotavdrag konstaterar Riksrevisionen (2023) att samtidigt som hushållen har minskat sin efterfrågan på svarta tjänster, har användningen av svarta löner ökat inom byggindustrin. Den utvecklingen finns framför allt bland små byggföretag, som är de som utför huvuddelen av ruttjänsterna. Enligt Riksrevisionen behövs andra insatser än rotavdraget för att motverka svartarbete och annan brottslighet i byggindustrin. Studier av rutsektorn visar att det har växt fram en ny vit marknad för hushållsnära tjänster men att den svarta städmarknaden lever kvar parallellt. Den vita och svarta städbranschen är dessutom sammanblandad. Även på detta område behövs andra insatser för att bekämpa svartarbete och annan kriminalitet.

Rot- och rutavdragen har en extremt ojämlig fördelning vilket innebär att statens pengar främst går till personer med höga inkomster. Drygt 40 procent av utbetalningar av rutavdrag och 35 procent av utbetalningar av rotavdrag går till den tiondelen av befolkningen som har de högsta inkomsterna. Ju högre inkomst en person, har desto

större är sannolikheten att personen använder rut- och rotavdrag, och gör större avdrag. Avdraget är även ojämnt fördelat över landet med en stark koncentration i storstäderna.

Rutavdraget är dessutom problematiskt för att det undergräver offentligt finansierad omsorg fördelad efter behov, som äldreomsorg och barnomsorg. Tydligast syns utvecklingen inom äldreomsorg där kommuner successivt har försämrat servicen till äldre i behov av hjälp och mer eller mindre öppet hänvisat dem till att köpa ruttjänster med rutavdrag. Äldreomsorgsinsatser som vi har beslutat ska vara ett gemensamt välfärdsansvar, till exempel städning, tvätt och personlig omsorg, blir individens ansvar och flyttas till en skattesubventionerad marknad. Denna utveckling ökar klyftorna i samhället och minskar intresset för att upprätthålla en skattefinansierad välfärd av hög kvalitet som fördelas efter behov. I takt med att äldreomsorgen stramas åt, får de som inte har råd att köpa ruttjänster klara sig med allt mindre hjälp eller förlita sig på anhöriga.

LOs styrelse delar motionärernas uppfattning att LO även i fortsättningen ska verka för att rut- och rotavdragen avskaffas. Motion 15.6 har som att-sats att LO ska hjälpa till att avskaffa ruttjänsterna. LOs styrelse anser inte att LO ska verka för att avskaffa rutbranschen, utan det är rutavdraget som behöver avskaffas. Av motionen framgår att motionären är kritisk till avdraget. LOs styrelse anser att motionens intention att LO ska verka för att avskaffa rutavdraget hanteras i att-satserna på motion 15.4 och 15.5, som styrelsen anser att kongressen ska bifalla.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.4, 15.5 samt

att avslå motionen 15.6.

15.7

Avdragsgill fackavgift

Byggnadsarbetareförbundet

Fackföreningsavgiften ska vara avdragsgill. En lägre fackföreningsavgift bör rimligtvis leda till högre organisationsgrad, vilket i sin tur kommer leda till att en högre andel av vår befolkning kommer arbeta under avtalsenliga förhållanden. Det är helt enkelt inte okomplicerat för företag att betala avtalsvidriga löner till organiserad arbetskraft.

Denna motion kommer i sin tur leda till sundare konkurrens, högre löner och således högre skatteintäkter för staten. Trots detta har högern i Sverige, gång på gång och så fort de fått chansen, avskaffat avdragsrätten. Vi vet att de saknar argument, det är av ideologiska skäl. Vi har argumenten de saknar.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för en avdragsgill fackföreningsavgift.

15.8

Avdragsgill fackföreningsavgift

Transportarbetareförbundet

När borgarna tog makten 2006 visade de snabbt sin agenda och plockade bort avdragsrätten för medlemskap i facket och a-kassan. Massor med människor lämnade vår rörelse.

Skattereduktion för fackligt medlemskap återinfördes sommaren 2018 men avskaffades i budgeten från Moderaterna och Kristdemokraterna samma år och försvann därmed våren 2019. Samtidigt finns arbetsgivarnas möjlighet att dra av för medlemsavgifter till sin arbetsgivarorganisation kvar. Klasspolitiken är tydlig.

LO måste verka för ett återinförande av skattereduktionen för medlemskap i facket. Genom att göra det mer ekonomiskt fördelaktigt att vara medlem i våra organisationer skyddar vi den svenska modellen, stärker vår position och förhindrar en negativ utveckling i anslutningsgrad.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO aktivt arbetar för att göra fackföreningsavgiften avdragsgill.

15.9

Fackavgiften ska vara avdragsgill

Målareförbundet

En lägre fackföreningsavgift bör rimligtvis leda till högre organisationsgrad, vilket i sin tur kommer leda till att en högre andel av vår befolkning kommer att arbeta under avtalsenliga förhållanden.

Detta kommer i sin tur leda till sundare konkurrens, högre löner och således högre skatteintäkter för staten. Trots detta har högern i Sverige, gång på gång och så fort de fått chansen, avskaffat avdragsrätten. Vi vet att de saknar argument, det är av ideologiska skäl.

Att få göra avdrag för sin fackföreningsavgift borde vara en självklarhet. Arbetsmarknaden bygger på starka parter och ett avdrag skulle göra det mer attraktivt att vara medlem i en fackförening.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO ska verka för en avdragsgill fackföreningsavgift.

15.10

Avdragsrätten för fackavgift och a-kassa bör återinföras snarast

Industrifacket Metall avd 46 Blekinge

Avdraget kom till för att skapa rättvisa mellan parterna. Arbetsgivare hade sedan länge hittat ett sätt att kringgå skatt på den avgift som de betalade till arbetsgivarorganisationerna.

År 2006 beslutade den moderatledda regeringen att ta bort avdragsrätten för fackavgiften och 2007 trädde beslutet i kraft. 25 procent i avdrag på fackföreningsavgiften och 40 procent i avdrag på a-kassan.

Det måste finnas argument till att återinföra skatterabatten till arbetslöshetskassor och fackföreningsavgifter.

År 2018 slopade januariavtalet återinförd avdragsrätt. Arbetsgivaren kunde fortsätta undvika skatt för motsvarande avgifter.

År 2006 upphörde rättvisan.

Ett bra argument för återinförd avdragsrätt på avgifterna är en likabehandling av parterna på arbetsmarknaden. Ett återinförande av avdragsrätten skulle också kunna innebära att fler ansluter sig till arbetslöshetsförsäkringen och att skapa mer jämvikt mellan parterna samt för att höja organisationsgraden bland arbetare.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att avdragsrätten för fackföreningsavgiften återinförs och permanentas samt

att LO verkar för att avdragsrätten för a-kasseavgiften återinförs och permanentas till fullo.

15.11

Avdragsrätt för medlemskap i fackföreningen

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Bland de första sakerna som den borgliga regeringen införde när de kom till makten hösten 2006 var att slopa skattereduktionerna för avgifter till fackförening och a-kassa. Den socialdemokratiskt styrda regeringen återinförde avdragsrätten på fackföreningsavgiften.

Genom att avdragsrätten för fackföreningsavgifter inte finns skapas ett ensidigt gynnande av ena parten på arbetsmarknaden – arbetsgivaren. Då arbetsgivaren fortfarande har rätt till att dra av sin avgift till arbetsgivarorganisationen. Att det tillåts ske är högst anmärkningsvärt med tanke på att hela den svenska arbetsmarknadsmodellen bygger på ett jämbördigt förhållande mellan parterna. Att i praktiken höja kostnaden för medlemskap i arbetstagarorganisationer är ytterligare ett led som försvagar oss.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO driver frågan om att skattereduktioner ska gälla för avgifter till fackföreningen.

15.12

Återinför avdragsrätten

Industrifacket Metall avd 2 Norrbotten

Regeringen har tagit bort avdragsrätten för fackavgiften. För alla medlemmar har det inneburit en större kostnad att vara medlem. Arbetsgivarna får fortfarande göra avdrag för sin medlemsavgift till sin arbetsgivarorganisation.

Vi kräver att avdragsrätten för fackavgiften snarast återinförs.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att avdragsrätten för fackavgiften återinförs på deklARATIONEN.

Utlåtande motionerna 15.7–15.12

15.7

att LO verkar för en avdragsgill fackföreningsavgift.

15.8

att LO aktivt arbetar för att göra fackföreningsavgiften avdragsgill.

15.9

att LO ska verka för en avdragsgill fackföreningsavgift.

15.10

att LO verkar för att avdragsrätten för fackföreningsavgiften återinförs och permanentas samt

att LO verkar för att avdragsrätten för a-kasseavgiften återinförs och permanentas till fullo.

15.11

att LO driver frågan om att skattereduktioner ska gälla för avgifter till fackföreningen.

15.12

att LO verkar för att avdragsrätten för fackavgiften återinförs på deklarationen.

Motionerna 15.7, 15.8, 15.9, 15.10 första att-satsen och 15.12 yrkar på att fackavgiften ska ge avdragsrätt på skatten. 15.11 yrkar på att fackavgiften ska ge en skattereduktion. Motion 15.10 andra att-satsen yrkar på att avdragsrätten för a-kasseavgiften ska återinföras till fullo, vilket styrelsen tolkar som att medlemskap i a-kassan ska ge avdragsrätt i stället för att som i dag, ge en skattereduktion.

Avdragsrätt på fackföreningsavgiften skulle skapa neutralitet mellan avgifter till arbetsgivar- och löntagarorganisationer. Det skulle därtill vara till hjälp i att öka organisationsgraden, vilket skulle förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. LO ställde sig positiva i yttrandet över den skattereduktion som infördes för a-kasseavgiften 2021, men lyfte samtidigt att ett skatteavdrag är att föredra framför en skattereduktion på 25 procent. Marginalskatten för de flesta är högre än 25 procent, vilket gör ett skatteavdrag mer fördelaktigt. Både fackligt medlemskap och medlemskap i a-kassan bör betraktas som utgifter kopplade till arbetet. Att skatten då dras på lönen efter att dessa utgifter dragits av, är därmed ett principiellt argument som i längden bör gå bättre att försvara än en skattereduktion av godtycklig storlek.

Styrelsen föreslår därför bifall till motionerna 15.7, 15.8, 15.9, 15.10 första att-satsen och 15.12. Motion 15.11 som yrkar på en skattereduktion i stället för avdragsrätt föreslås därmed vara besvarad av styrelsen, med hänvisning till att den mer generösa skrivningen om avdragsrätt bifalles. Motion 15.10 andra att-satsen om att till fullo återinföra avdragsrätt på a-kasseavgiften föreslår styrelsen bifall till.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.7, 15.8, 15.9, 15.10, 15.12 samt

att anse motionen 15.11 besvarad.

15.13

Inför en miljonärsskatt

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

De rikaste i samhället har råd att bidra med mer. Att samhällets allra rikaste har råd att bidra mer till välfärden är uppenbart. Sveriges ekonomiska elit har snittinkomster som är 60 gånger högre än en genomsnittlig industriarbetarlön.

Vi behöver pengarna till ökad välfärd samtidigt som vi därmed minskar inkomstklyftorna i Sverige. Att införa en miljonärsskatt träffar de med stora förmögenheter.

Den halvan av befolkningen som har de lägsta inkomsterna har ökat sin ekonomiska standard med drygt hälften sedan 1990-talets början, men de 10 procenten med högst inkomster har mer än fördubblat sina inkomster och den rikaste procenten har ökat sina inkomster mer än trefaldigt. Resultatet är ökade inkomstskillnader.

Förutom de orättvisor mellan människor som ökade klyftor innebär hotar ojämlikhet även vårt välstånd. När rikedom koncentreras till en liten elit, tenderar pengarna att läggas på hög snarare än att konsumeras. I stället för att genom skatter finansiera samhälleliga investeringar i välfärd, infrastruktur och en grön omställning så får de rikaste kontrollen över framtidsutvecklingen. Vi har fått ett "Girig-Sverige" där miljardärerna har makten.

Det är nödvändigt med en stark välfärd som finansieras efter bärkraft och fördelas efter behov. Det är vårt starkaste verktyg för ökad jämlikhet. Men denna välfärd har urholkats av årtionden av privatiseringar och avregleringar. Skattepengar ska användas till det som de är avsedda för. Behoven ska styra – vård, skola och omsorg ska inte vara en marknad. En miljonärsskatt bör därför införas, som träffar de med stora förmögenheter men undantar bostäder.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att en miljonärsskatt införs, som träffar de med stora förmögenheter men undantar bostäder.

Utlåtande motion 15.13 och 15.1 (att-sats 2)

15.13

att LO verkar för att en miljonärsskatt införs, som träffar de med stora förmögenheter men undantar bostäder.

15.1

att LO före nästa riksdagsval ska trycka på samverkan så det presenteras förslag på hur beskattningen av kapitalinkomster, stora arv, förmögenheter, och högt värderade fastighets- eller marktillgångar kan öka samt omotiverade skattereduktioner kan minska för att finansiera nödvändiga reformer (behandlas under dagordningspunkt 15.a.1).

Skattepolitikens primära syfte är att finansiera offentliga utgifter men skattesystemet ska också bidra till att åstadkomma en mer rättvis fördelning av samhällets ekonomiska resurser.

Den växande ekonomiska ojämlikheten i Sverige drivs till stor del av snabbt växande förmögenheter och kapitalinkomster. Svensk beskattning av förmögenheter är låg i internationell jämförelse. Detta gör att löntagarna får bära en större del av skattebördan via beskattning av konsumtion och arbetsinkomster.

LO vill uppnå en mer rättvis fördelning av skattebördan genom att öka beskattning av kapitalinkomster och införa en rimlig beskattning av stora förmögenheter.

LO vill även ändra fastighetsbeskattningen så att den i högre grad än i dag står i proportion till fastighetens värde – utan att omkullkasta de boendeekonomiska villkoren för vanligt folk. I dag betalar arbetaren lika mycket i fastighetsskatt på sitt småhus för 2 miljoner som direktören på sin lyxvilla för 20 miljoner. Det är inte rättvisa.

Mot denna bakgrund föreslår styrelsen bifall till motion 15.1 andra att-satsen.

Då styrelsen likt motionären vill se en beskattning av stora förmögenheter, men även vill se en viss beskattning av förmögenheter i form av fastigheter anser styrelsen 15.13 besvarad.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionen 15.1 (att-sats 2) samt

att anse motionen 15.13 besvarad.

I debatten deltog:

Robin Gustavsson, Målarna

Marcus Eriksson Antfolk, Kommunal

Malin Ragnegård, LOs styrelse

Följande förslag förelåg:

- Styrelsens utlåtanden,
- Robin Gustavsson Målarna, bifallsyrkanden på styrelsens utlåtande på motion 15.9,
- Marcus Eriksson Antfolk Kommunal, avslagsyrkande på motion 15.13.

Beslut

Kongressen beslutade

att bifalla styrelsens utlåtande på motion 15.9.

Kongressen beslutade genom försöksvotering

att bifalla styrelsens utlåtande på motion 15.13.

Votering begärdes av Zandra Michal, Kommunal.

Kongressen beslutade

att i övrigt bifalla styrelsens utlåtanden.

15.b Lönebildning och lönepolitik

Motionerna 15.14–15.18, 15.19 (att-sats 1, 2, 3, 4, 6) samt 15.20–15.22.

15.14

En utvecklad lönebildningsregim för framtiden

Handelsanställdas förbund

I samband med avtalen som slöts 1998 fick den svenska modellen en ny lönebildningsregim. Det skedde efter ett långt och omfattande arbete med att få ordning på lönebildningen i Sverige. Nya institutioner tillkom som exempelvis Industriavtalet, Medlingsinstitutet och en ny praxis inrättades. Det etablerades en lönenormering som bestod av såväl kostnadsnormering (märket) som fördelningsnormering.

Den första tiden 1998–2009 fungerade denna lönenormering väl. Det fanns utöver kostnadsnormeringen stor acceptans för särskilda kronpåslag utöver de procent som kostnadsnormeringen angav, särskilda låglönesatsningar, jämställdhetspotter och lägstalöneökningar. Det innebar att det fanns acceptans för att kvinnligt dominerade avtalsområden med lägre löneläge kunde få högre löneökningar, något som väl kompenserade att dessa områden hade lägre löneglidning än traditionellt manligt dominerade. En viss löneutjämning skedde. Något som då även Medlingsinstitutet ansåg var positivt. Även om allt inte var fulländat fanns ändå ett brett stöd och stor acceptans för modellen.

Från 2010 och framåt ändrades dock förutsättningarna. Det blev en mer restriktiv praxis från såväl arbetsgivarna som från Medlingsinstitutet. Kostnadsnormeringen sattes främst på ett byråkratiskt och stelbent sätt. Det har varit svårt att få igenom verkliga låglönesatsningar. Låglöneförbundet fick skärpta krav på att "betala" för några ynka tiondels procent mer än märket med försämringar i allmänna villkor. Små låglönesatsningar har ständigt ifrågasatts. Det har bidragit till att lönebildningsregimen blivit alltmer kritiserad och ifrågasatt.

Om vi ser till de mål som LO satt upp för 2028 är det inte mycket som hänt. Mål om att öka löneandelen, minska löneskillnaderna mellan män och kvinnor och mellan arbetare och tjänstemän har inte infriats. Inte heller gemensamma mål för att minska visstider och osäkra anställningar. Även det har bidragit till att lönebildningsregimen blivit mer ifrågasatt.

För att kunna flytta fram positionerna behöver därför lönebildningsregimen utvecklas. Det handlar inte om att skrota nuvarande regim. Snarare att mer betona de gemensamma fördelningsnormerande delarna som fanns under de första tolv åren. Ett sätt att solidariskt stötta dem som har de sämre villkoren på arbetsmarknaden är att samordna oss mer och bättre i villkorsfrågor. Det kan exempelvis handla om att minska osäkra anställningar genom gemensamma krav på anställningsformer (visstider), och arbetstider (verklig rätt till ökad sysselsättningsgrad). Ett annat sätt vore att ta mer hänsyn till de skillnader som finns i löneglidning mellan olika avtalsområden. Det skulle konkret betyda mycket för låglönesatsningar. Ett tredje sätt är att hålla i en högre lönekostnadsnormering utifrån de goda resultaten vi såg i avtal 2023.

Vi är alla förtjänta av en lönebildningsregim som fungerar och är allmänt accepterad. En sådan behöver dock leverera verkliga möjligheter till en solidarisk lönepolitik, som utöver lika lön för lika och likvärdigt arbete även kan bidra till en allmän löneutjämning.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO i sin samordning kring låglönesatsningar mer beaktar villkorsfrågor och skillnader i löneglidning samt

att LO och LO-förbunden under kommande kongressperiod fortsätter utvärdera och utveckla lönebildningsregimen för att kunna uppnå de gemensamma målen.

15.15

Lönebildning för jämlikhet

Seko

Löneskillnaden mellan kvinnor och män inom arbetarkollektivet år 2022 var 89,4 procent enligt Medlingsinstitutet. Det vill säga att en genomsnittlig kvinna inom arbetarkollektivet tjänade 89,4 procent av en man. Detta innebär i princip att kvinnor arbetar cirka 50 minuter gratis varje dag jämfört med sina manliga kollegor.

Denna löneskillnad har i princip legat konstant under tio års tid. Det är ingen hemlighet att LO haft svårt att enas internt över om och hur jämställdhets-satsningarna ska se ut. Motståndet från arbetsgivarna är kompakt när det gäller låglönesatsningar som i huvudsak gynnar kvinnor. Man hävdar att det är emot industriavtalet. Denna syn kommer leda till att klyftorna mellan kvinnor och män består. För att komma till rätta med löneskillnaderna mellan kvinnor och män krävs mer än vad LO-förbunden historiskt gjort, även om små steg togs den senaste avtalsrörelsen.

Eftersom LO-förbunden såg att tjänstemännen drar ifrån arbetarna i löner samt att vi misslyckats med jämställda löner togs LOs långsiktiga mål fram för lönebildning år 2015. Målen skulle sträcka sig till år 2028. Två av målen var: 1. att förbunden ska verka för att minska lönegapet mellan arbetare och tjänstemän 2. att senast år 2028 ska värdediskrimineringen bland arbetare ha minskat på sådant sätt att löneskillnaderna mellan kvinnor och män halverats.

Det går att konstatera med fem år kvar till att målen ska nås att utvecklingen går åt fel håll. Löneklyftan mellan kvinnor och män minskar inte nämnvärt och tjänstemännen fortsätter dra ifrån arbetarna. Lönegapet mellan arbetare och tjänstemän ökat från 48 till 54 procent de senaste sju åren och lönegapet är nu lika stort som på 1930-talet. Den senaste avtalsperioden gällande år 2020–2022, ökade medellönen för samtliga anställda med 8,1 procent. För arbetare ökade medellönen med 6,7 procent och för tjänstemän med 8,9 procent. I kronor motsvarar det 1 840 kronor för arbetare och 3 670 kronor för tjänstemän.

LO har inte tagit fram en plan för hur målen ska nås eller redovisat vad som behöver göras. Här krävs ett kraftfullt omtag. Utifrån denna aspekt behöver LO redovisa samt ta fram en plan för hur målen på ett realistiskt sätt ska kunna nås, det är bara fyra år kvar tills leveransen på de långsiktiga målen ska presenteras.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att i enlighet med motionen ta fram en modell för lönebildning där det är möjligt att nå de mål som LO fastslår kring lönebildningen samt att i enlighet med motionen redovisa samt ta fram en plan för hur LOs mål om att minska löneklyftan mellan arbetare och tjänstemän ska nås samt att i enlighet med motionen redovisa samt ta fram en plan för hur LOs mål om att minska löneklyftan mellan arbetarkvinnor och arbetarmän ska nås.

15.16

En rättvis lönemodell

Elektrikerförbundet avd 1, Handelsanställdas förbund avd 13 Borlänge, Byggnadsarbetareförbundet region GävleDala, Seko region Väst, Pappersindustriarbetareförbundet avd 68 Hallstavik

Under en följd av år har löneandelen av ekonomin varit låg och tidvis minskat. Det betyder att löntagarnas andel av det totala förädlingsvärdet minskat, samtidigt som kapitalägarnas andel i form av vinst har ökat. Detta är problematiskt både ur ett rättviseperspektiv och ur ett långsiktigt tillväxt- och sysselsättningsperspektiv. Med låg löneandel riskerar ekonomin att låsas fast i jämviktslägen som innefattar hög arbetslöshet och växande privat skuldsättning.

Det är den kombinerade effekten av att konsumtionsefterfrågan, och därmed förutsättningarna för företagen att avsätta sin produktion blir lägre samtidigt som vinstmedel inte omsätts i produktiva investeringar utan som ett resultat av att de växande finansiella marknaderna förvandlas till spekulationsmedel. Därutöver riskerar en låg löneandel leda till ett lägre omvandlingstryck, vilket pressar ner produktivitetstillväxten och därmed på sikt försämrar landets konkurrenskraft.

Denna situation beror naturligtvis inte bara på den lönepolitik som förts de senaste decennierna, men mot bakgrund av en relativt låg löneandel, och tidvis en rentav fallande sådan, måste den ses som en av orsakerna.

Den låga löneandelen och, ur historiskt perspektiv, höga arbetslösheten under senare decennier ger effekter i hela samhället med växande klyftor och avgrundsdjupa skillnader i människors framtidsutsikter.

Samtidigt som löntagarna ska ta ansvar kan vi se direktörslönerna slå nya rekord. Kanske mest magstarkt är matjättarnas VD-löner och bonus-system som slår i taket samtidigt som notan betalas av deras anställda och av oss alla som handlar.

Parterna inom industrin hänvisar till att märket gett reallöneökningar. Men såvida vi inte betraktar dagens låga löneandel som rimlig, kan inte reallöneökningar i sig sägas vara ett särskilt gott argument. Konjunkturinstitutets och Statistiska Centralbyråns siffror visar att löneandelen minskat med nästan 17 procent av förädlingsvärdet.

Fackföreningsrörelsens ambition måste vara att öka löneandelen, både som ett rättvisekrav och för att en ökad löneandel är en förutsättning för att minska arbetslösheten. En ökad löneandel kommer nämligen att generera ökad efterfrågan i ekonomin och pressa upp produktivitetstillväxten. Det förstnämnda gynnar sysselsättningen, medan det senare kan bidra till att hålla nere inflationstakten genom att företagen med ökad produktivitet säljer fler produkter och då inte behöver höja priserna för att upprätthålla vinsterna.

Under åren då vi inom LO bedrev så kallad solidarisk lönepolitik, fanns en bärande tanke om att inte endast generera hög reallönetillväxt utan också minska klassklyftorna, stimulera strukturuomvandling, hög sysselsättning i kombination med låg inflation och samtidigt gynna exportindustrin och konkurrenskraften. Även om tiderna förändras, är det svårt att inte notera att under senare år då Industriavtalet varit bärande princip har inkomstskillnaderna ökat, arbetslösheten förblivit hög och löneandelen förblivit låg.

I dessa tider av hög inflation är det dessutom uppenbart att kostnaden för denna förts över på löntagarkollektivet, trots att det mesta tyder på att inflationen inte är lönedriven. Den är driven av externa förhållanden som kriget i Ukraina och av företagsägarnas vinstanspråk. Det verkar som att fackföreningsrörelsen varit dåligt förberedd på att hantera vinstdriven inflation, både i förhandlingarna och i kommunikation och opinionsbildning.

Kapitalägarna blir helt enkelt bara rikare och rikare på vår bekostnad. I dag äger 543 personer mer än 80 procent av Sveriges befolkning. Vi måste ändra på detta och vi behöver börja med det vi kan påverka. Vi måste våga se kritiskt på dagens lönebildning och se att en förändring är nödvändig.

Om vi menar allvar med att nå alla gemensamma långsiktiga mål som LO antagit behöver vi en lönebildningsmodell som syftar till att gynna sysselsättning, inkomstjämlighet, låg inflation, produktivitetstillväxt och konkurrenskraft. Det måste även finnas en tydlig ambition av höjda lägstalöner där hela LO är med och förhandlar, inte enbart parterna inom industrin. Vi ser även att detta behöver göras i samverkan med PTK för att få en bred legitimitet.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO utreder en ny bred lönepolitik som syftar till att nå en ökad löneandel av förädlingsvärdet, hög sysselsättning, inkomstjämlighet och minskade klassklyftor samt i övrigt följer motionens intentioner samt att LO utreder och arbetar fram en plan för hur lönepolitiken kan implementeras och återrapporterar till nästa kongress.

15.17

Priser, inflation och löneutveckling

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

De senaste data från Världsbanken visar tydligt att den enorma prisökningen och därmed den rusande inflationen i Sverige till största delen är orsakad av att företagen till exempel i de stora matkedjorna tar ut för höga vinster. Det är alltså inte lönen som är inflationens moder 2023. Det är inte LO-kollektivets arbetstagare som varit bovar, utan vanlig kapitalistisk girighet.

I en tid av oro för krig och miljöproblem, i en tid av oro för kriminalitet i samhället, i en tid med sämre resurser för skola vård och omsorg passar privatkapitalismen på att öka profiten och sänker med girighetens flagga i toppen många människors möjligheter till bra livsvillkor. Ökade mat- och elpriser och räntehöjningar äter stora hål i arbetstagarnas plånböcker – och bankerna gnuggar händerna.

Det är en absurd situation när Riksbanken höjer utlåningsräntorna med syftet att tvinga ner köpkraften genom att klämma åt löntagarna när det är kapitalets rovgirighet och ökade vinstkrav som orsakat problemen.

Under den senaste avtalsrörelsen höjdes många röster för att vi löntagare skulle ta tillbaka det vi förlorat men så blev det inte. LO-förbunden stannade vid drygt sju procents lönehöjningar över två år. Kanske var det bra överenskommelser och möjligen var de en riktig avvägning för att inte också ett högt tryck på kompensationer skulle kliva in i spiralen och spä på inflationen men löneutvecklingen är inte det som drivit upp prishöjningarna, räntorna eller ökade vinstuttag för många företag. Det är den gamla vanliga kapitalistiska ordningen, profit och mer profit, som orsakat och den råar inte ordinära fackliga gemensamma löneuppgörelser på. De rubbar inte kapitalismens fundament eller tvingar en senfärdig riksbanksstyrelse att alldeles för sent och för högt höja räntenivåerna samtidigt som elpriserna och vinsterna sköt i höjden.

Ska vi löntagare i LO-kollektivet kunna tro på att vi över tid kan få en löneutveckling som ger oss en rimligare del av företagets intäkter och vinster och det utan att andra parter, utanför avtalsöverenskommelserna, förstör löneutveckling och reallöneökningar måste framtida avtalsförhandlingar baseras på fler gemensamma och grundliga analyser av hur arbetsmarknaden och politiska förutsättningar kan komma att förändra läget för oss.

LO behöver också bli en betydligt starkare part på arbetsmarknaden och bli ett av de kraftfält som politiken, arbetsgivarföreningarna och Riksbanken måste lyssna på. Ska vi klara av det behöver alla LO-förbund dra åt samma håll och inte gå enskilt in i förhandlingar eller försöka driva en lönepolitik som i första, eller till och med enda, hand gagnar den egna medlemskåren.

Vi anser att LO behöver göra ett ordentligt omtag och samla LO-förbunden till gemensamma rådslag om en gemensam framtida lönepolitik och att LO för att kunna ha en så bra bedömning om framtiden som möjligt gör en grundlig framtidsstudie som ligger till grund för de gemensamma diskussionerna och inriktningen.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO snarast möjligt genomför en grundlig framtidsstudie om arbetsmarknadens möjliga utveckling samt

att LO under kongressperioden samlar alla förbund till djuplodande diskussioner och gemensamma rådslag om framtida löneutveckling och lönepolitik.

15.18

Lönepolitik för en förändrad arbetsmarknad

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Arbetsmarknaden har alltid utsatts för nya prövningar och förändringar och facken har genom strid, uppoffring och förmågor till anpassningar hittills lyckats hyfsat med att klara av att hålla både villkor och löner på en acceptabel nivå.

Det nyliberala paradigmet som har gett en nästintill obegränsad tillgång till billig arbetskraft för arbetsgivarna har inneburit att makten förskjutits långt till höger, politiskt och till arbetsgivarnas fördel.

Ska vi arbetare inom LO-kollektivet klara av en bra löneutveckling och få vår del av produktions- och rationaliseringsvinsterna framöver och klara att genomföra en rimlig solidarisk lönepolitik, behöver LOs förbund un-

der kommande kongressperiod tillsammans genomföra en genomlysning av framtidens arbetsmarknad och enas om en långsiktig väg fram för en löneutveckling som kan tåla stötar från gigeekonomi, internationell konkurrens som en fri arbetsmarknad.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO under kongressperioden tillsätter en arbetsgrupp med företrädare för samtliga förbund inom LO som till kongressen 2028 kan lägga fram förslag till en ny och stark lönebildningsmodell.

15.19

Jämställda löner till 2030 var det va?

Kommunalarbetareförbundet avd Stockholms län

I dag råder det fortsatt stora löneskillnader mellan olika yrkesgrupper och mellan könen på arbetsmarknaden. Det nuvarande nationella märket, satt till 2,1 procent, har visat sig otillräckligt för att åstadkomma en rättvis fördelning av lönehöjningar och för att minska lönegapet mellan kvinnodominerade och mansdominerade yrken. Dessutom anser vi att det är vår plikt som fackförbund att vara oberoende och agera i våra medlemmars bästa intresse, oavsett bankernas rekommendationer.

Det gick att få mer än 2,1 procent i märket och knämodellen kan funka för att minska löneglappet mellan kvinnodominerade yrken och mansdominerade. Därför måste vi fortsätta verka för ett högre märke än vad bankerna menar att vi klarar.

Vi vet att lönerna behöver höjas för många arbetare i landet så vi måste göra vad vi kan och på så sätt bli mer relevanta. Genom att kommunicera detta gör det att vi blir mer relevanta och ökar medvetenheten om vikten av fackföreningsarbete.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att växla upp utredningen om hur vi kan höja lönerna och utveckla produktiviteten,
att verka för att ändra löneutvecklingen och inte endast sätta löne modellen utifrån växelkursen,
att följa upp målet på jämställda löner och ta fram en åtgärdsplan när vi inte når målen för varje år,
att i avtalsrörelsen fortsätta att kräva högre procent än tre,
att LO verkar för en genomgripande översyn av beräkningsgrunderna för KPI konsumentprisindex (behandlas under dagordningspunkt 15.a) samt
att LO aktivt kommunicerar sitt engagemang för att höja lönerna för många arbetare i landet och för att minska lönegapen.

15.20

För ökad löneutveckling inom LO

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Märket är något man hör mycket om som en vägledande kraft från ovan. Att vi icke må överskrida lön räknat som procenten av vad svensk industri vill ge till arbetare, för att "skydda inflation". Men vad är denna inflation om inte

något som kapitalet bestämmer, typ exempel ”vi måste öka priset för kostnaderna när de har ökat i världen”, eller se i stället som i kvartalsrapport, vi har rekordvinster, se exemplet nyligen med bankerna, stora matbutikkedjor höjningar av priserna, privata elföretag pålagor och fler.

Vad mer är att det är vi i arbetarklassen som är de som får ekorrhjulet att snurra. En snickare får ungefär ut 23 procent av sitt mervärde, arbetare i vården ger mer människovärde än vad som kan skrivas i procent. Vi vill lägga en motion där vi ser märket som ett golv att hoppa från, i stället för ett tak att gömma sig under.

**Vi föreslår att kongressen beslutar
att LO ser märket som ett golv i löneförhandlingarna.**

15.21

Avveckla individuell lönesättning

Seko region Stockholm

Bakgrund

Individuell lönesättning är bevisligen ett icke fungerande lönesystem. Det har under en längre tid visat sig att den skapar oskäligen löneskillnader. Detta då lönerna inte utvecklas i samma takt som det lönespann som gäller för nyanställdas ingångslöner. Det har alltför länge diskuterats snedsitsar, högt hävdad löneläge, ingångslöner etcetera utan framgångsrikt resultat vilket gör våra medlemmar besvikna hur vi än arbetar. Som det är i dag kommer alla anställda i kläm gällande löneutvecklingen. Detta skapar splittringar i arbetsgrupperna och bidrar till en minskad solidaritet anställda emellan. Den underminerar fackets position och skapar individualism. Samtidigt ger den arbetsgivaren makt över lönesättningen vilket bidrar till en tystnads-kultur, då det du gör ligger till last vid löneförhandlingar. Vi tycker att man ska arbeta för ett rättvist lönesystem där erfarenhet och lojalitet premieras. Därför vill vi att LO ska arbeta för att återinföra lönetrappa eller någon annan form av lönegruppssystem. Det skulle med ett kollektivt lönesystem ge oss som facklig organisation möjlighet att fokusera på att arbeta för en bättre löneutveckling för alla anställda.

Förslag

Vi vill att LO ska arbeta för ett nytt rättvist lönesystem med lönetrappa alternativt lönegrupper. Där man kollektivt förhandlar fram rättvisa löner för alla anställda och även som en enhet kan pressa lönerna i takt med att lönenivåerna höjs inom andra yrkeskategorier. Lönefrågan är en viktig knut att lösa för att skapa ett jämställt samhälle och för de fackliga organisationernas överlevnad.

**Vi föreslår att kongressen beslutar
att LO arbetar för införande av ett nytt kollektivt lönesystem med lika lön
för lika arbete.**

Utlåtande motionerna 15.14–15.18, 15.19 (att-sats 1, 2, 3, 4, 6), 15.20 och 15.21

15.14

att LO i sin samordning kring låglönesatsningar mer beaktar villkorsfrågor och skillnader i löneglidning samt

att LO och LO-förbunden under kommande kongressperiod fortsätter utvärdera och utveckla lönebildningsregimen för att kunna uppnå de gemensamma målen.

15.15

att i enlighet med motionen ta fram en modell för lönebildning där det är möjligt att nå de mål som LO fastslår kring lönebildningen samt

att i enlighet med motionen redovisa samt ta fram en plan för hur LOs mål om att minska löneklyftan mellan arbetare och tjänstemän ska nås samt att i enlighet med motionen redovisa samt ta fram en plan för hur LOs mål om att minska löneklyftan mellan arbetarkvinnor och arbetarmän ska nås.

15.16

att LO utreder en ny bred lönepolitik som syftar till att nå en ökad löneandel av förädlingsvärdet, hög sysselsättning, inkomstjämlighet och minskade klassklyftor samt i övrigt följer motionens intentioner samt

att LO utreder och arbetar fram en plan för hur lönepolitiken kan implementeras och återspeglar till nästa kongress.

15.17

att LO snarast möjligt genomför en grundlig framtidsstudie om arbetsmarknadens möjliga utveckling samt

att LO under kongressperioden samlar alla förbund till djuplodande diskussioner och gemensamma rådslag om framtida löneutveckling och lönepolitik.

15.18

att LO under kongressperioden tillsätter en arbetsgrupp med företrädare för samtliga förbund inom LO som till kongressen 2028 kan lägga fram förslag till en ny och stark lönebildningsmodell.

15.19

att växla upp utredningen om hur vi kan höja lönerna och utveckla produktiviteten,

att verka för att ändra löneutvecklingen och inte endast sätta löne modellen utifrån växelkursen,

att följa upp målet på jämställda löner och ta fram en åtgärdsplan när vi inte når målen för varje år,

att i avtalsrörelsen fortsätta att kräva högre procent än tre samt

att LO aktivt kommunicerar sitt engagemang för att höja lönerna för många arbetare i landet och för att minska lönegapen.

15.20

att LO ser märket som ett golv i löneförhandlingarna.

15.21

att LO arbetar för införande av ett nytt kollektivt lönesystem med lika lön för lika arbete.

I kappan till dagordningspunkt 15 har styrelsen redovisat några grundläggande utgångspunkter för nedanstående yttrande över motionerna om lönebildning och lönepolitik.

I motion 15.14 andra att-satsen, 15.15 första att-satsen, 15.16 första att-satsen, 15.18 samt i motion 15.19 första att-satsen föreslås att LOs lönepolitik och lönebildningen på olika sätt ska utredas eller utvecklas under kommande kongressperiod. LO-styrelsen delar samtliga av de ovanstående motionärernas uppfattning om att det behöver göras ett större arbete under kommande kongressperiod i syfte att utveckla både LOs lönepolitik och den svenska lönebildningen.

I flera av de nämnda motionerna lyfts på olika sätt *LOs långsiktiga mål för tre kongressperioder* och särskilt LOs problem att närma sig de lönepolitiska fördelningsmålen. LOs styrelse delar motionärernas frustration. Styrelsen underströk redan till kongressen 2020/2021 att avsaknaden av framsteg då det gäller flera av de fördelningspolitiska lönemålen, inte minst målen rörande jämlika och jämställda löner, är ett grundläggande problem. Ytterst handlar frågan om att fackföreningsrörelsen måste ha kapacitet att uppnå de relativlöneförändringar som vi har enats om internt. Detta inte minst för att kunna upprätthålla förbundens självdisciplinering kring en tydlig kostnadsnorm i lönebildningen samt i förlängningen säkra legitimiteten för hela självregleringen av lön mellan parterna genom kollektivavtal.

För att skapa en enhetlig grund för det kommande arbetet under kongressperioden är det enligt styrelsens bedömning lämpligt att endast en av de att-satser som tar sikte på ett utveckling- och utredningsuppdrag angående lönebildning och lönepolitik bifalls av kongressen.

I 15.18 föreslås att LO under kongressperioden tillsätter en arbetsgrupp med företrädare för samtliga förbund inom LO som till kongressen 2028 kan lägga fram förslag till en ny och stark lönebildningsmodell. Som framgått av kapporna till dagordningspunkterna 13 och 15 pågår, med anledning av Elektrikerförbundets motion *Nya tvärfackliga löften* från förra kongressen, ett omfattande utredningsarbete på LO tillsammans med förbunden (NTL-utredningen) om bland annat lönebildningen och lönepolitiken. Arbetet i utredningen är omfattande och ambitiöst men kom i gång sent eftersom LO-kongressen 2020 bordlades till slutet av 2021 på grund av coronapandemin. Frågorna är dessutom synnerligen komplexa. Därtill pågår det inom ramen för NTL-utredningen ett viktigt arbete som inte är slutfört. Styrelsens bedömning är mot bakgrund av vad som har anförts ovan att utredningen ska fortsätta sitt arbete under kommande kongressperiod.

NTL-utredningen har av LOs styrelse fått i uppdrag att utreda lönenormeringen i syfte att vinna en större legitimitet över hela arbetsmarknaden. Detta samtidigt som den internationellt konkurrensutsatta sektorns lönekostnadsnormerande roll för löneökningarna ska upprätthållas och behovet av samordning med tjänstemännen särskilt beaktas. Styrelsen menar att en avgörande fördel med NTL-utredningen är att en reformering av lönebildningen kan utformas i anslutning till en översyn av LOs kapacitet både som samordnare av förbunden och som part på arbetsmarknaden.

LOs styrelse vill i sammanhanget erinra om att vad LO kan åstadkomma, inom ramen för rådande lönebildningsmodell, är helt avhängigt av vad förbunden kan komma överens om. Den nuvarande lönebildningen och LOs stadgar bygger på att förbunden frivilligt

och av övertygelse eller solidaritet godtar att förhandla samordnat. Vår samtidshistoria visar att tröskeln att ställa sig utanför samordningar och därmed framkalla enskilda förbundsförhandlingar inte alltid tycks vara särskilt hög. Det kan också vara lockande för ett förbund att främst se till de egna förbundsintressena.

Vad LO kan åstadkomma i kommande avtalsrörelser kan således inte frikopplas från frågan om vad förbunden är beredda att avstå i form av egen makt till förmån för de gemensamma intressena under samordnade förbundsförhandlingar. Samtidigt vill styrelsen erinra om att samordning inom LO är en förutsättning för att nå en lång rad centrala fackliga mål som enskilda förbund inte ensamma kan uppnå, exempelvis de gemensamma långsiktiga målen.

Redan i dag förs delar av en avtalsrörelse ofta som gemensamma förhandlingar. Hur balansen ska se ut i framtiden mellan samordnade förbundsförhandlingar och gemensamma förhandlingar under en avtalsrörelse behöver NTL-utredningen närmare belysa. På det sättet är LOs kapacitet som part också av stor betydelse för att skapa förutsättningar för att reformera lönebildningen.

LOs styrelse anser därför sammanfattningsvis att en ny utredning inte ska tillsättas. I stället föreslås att NTL-utredningen får ett utökat mandat, ges tilläggsdirektiv på löneområdet samt intensifierar sitt arbete.

I motion 15.18 föreslås också att LO ska lägga fram förslag till en ny och stark lönebildningsmodell. LOs styrelse vill i sammanhanget framhålla att det är viktigt att LO inte agerar på ett sätt som äventyrar de fördelar som finns med dagens lönebildningsmodell, framför allt en tydlig normering som innebär att avtalsområden med låg organisationsgrad och begränsad konfliktstyrka har goda möjligheter att uppnå samma utfall som områden med bättre förutsättningar. Styrelsen vill också påminna om att alla förändringar av lönebildningsregimen förutsätter att allianser kan skapas med andra parter på arbetsmarknaden, inte minst med arbetsgiversidan. Motionärens formuleringar om en ny modell anser därför styrelsen inte heller är lämplig som styråra för arbetet under kommande kongressperiod.

I motion 15.15 första att-satsen föreslås att LO i enlighet med motionen tar fram en modell för lönebildning där det är möjligt att nå de mål som LO fastslår kring lönebildningen. Som redan framförts anser styrelsen liksom motionären att det är djupt otillfredsställande att inga framsteg görs när det gäller flera av de långsiktiga lönepolitiska målen. Styrelsen håller med motionären om att det är nödvändigt att under kommande kongressperiod hitta metoder och strategier för att få tillstånd en utveckling i rätt riktning när det gäller dessa.

Som framgått äger inte LO ensamt frågan om hur de lönepolitiska målen ska nås. Vad som är möjligt beror inte minst på övriga lönepolitiska aktörers agenda. Dessutom är LOs kapacitet som samordnare av förbunden och som part av avgörande betydelse. Att LO autonomt ska ta fram en plan för hur målen ska nås, som motionären föreslår, är därför enligt styrelsens bedömning inte den lämpligaste vägen.

I 15.16 första att-satsen föreslås att LO utreder en ny bred lönepolitik som syftar till att nå en ökad löneandel av förädlingsvärdet, hög sysselsättning, inkomstjämlighet och minskade klassklyftor samt i övrigt följer motionens intentioner. LOs styrelse instämmer i att fackföreningsrörelsens ambition ska vara att öka löneandelen, att uppnå hög sysselsättning och minskade klassklyftor. Svenska löntagare har under 2020-talet tappat i löneandel, samtidigt som företagens vinstandel har ökat. Bakgrunden är komplex och

beror bland annat på prolongeringen av riksavtalen under coronapandemin och att företagen har kunnat rulla vidare sina ökade kostnader till konsumenterna under inflationsökningen. Styrelsens ambition är att föra en lönepolitik som strävar efter att återta den löneandel som löntagarna har förlorat.

Däremot anser styrelsen inte att motionens intentioner som helhet kan fungera som vägledning för det föreslagna arbetet under kongressperioden. Det finns exempelvis stora svårigheter för ett litet land att tydligt avvika från de internationella kapitalavkastningskraven. Vidare menar styrelsen, till skillnad från motionären, att LO alltjämt bedriver en solidarisk lönepolitik, som utgår från ett nationellt löneutrymme oavsett enskilda branschers eller företags lönsamhet, där LO bland annat återkommande satsar på de lägst avlönade samtidigt som den internationellt konkurrensutsatta sektorns förutsättningar beaktas.

I första att-satsen i motion 15.19 föreslås att utredningen om hur vi kan höja lönerna och utveckla produktiviteten ska växlas upp. Som styrelsen tolkar motionen syftar förslaget på NTL-utredningen. Som redan framgått delar styrelsen uppfattningen att den utredningen ska fortsätta och växlas upp under kommande kongressperiod. Till skillnad från motionären ser styrelsen uppdraget som bredare än att bara höja lönerna och utveckla produktiviteten. Därför kan inte förslaget formulering i denna motion fullt ut fungera som vägledning för det kommande arbetet.

I motion 15.14 andra att-satsen föreslås att LO och LO-förbunden under kommande kongressperiod fortsätter utvärdera och utveckla lönebildningsregimen för att kunna uppnå de gemensamma målen.

Styrelsen delar motionärens uppfattning att dagens lönebildningsmodell behöver utvecklas. Det behövs en reformerad lönebildningsregim som ger möjlighet att närma sig alla de långsiktiga lönepolitiska målen. Att utvärdera och utveckla ligger väl i linje med det arbete som har påbörjats inom ramen för NTL-utredningen. Ambitionen ska vara att på sikt uppnå de långsiktiga lönepolitiska fördelningsmålen och LOs styrelse tolkar motionen som att det i vissa fall kan ta längre tid än till kongressen 2028. Men det finns samtidigt starka skäl att öka ambitionerna och utveckla LOs kapacitet att åstadkomma mer jämlika och jämställda löner.

LOs styrelse anser vid en samlad bedömning att motion 15.14 andra att-satsen ska bifallas eftersom den bäst fungerar som riktlinje för att inom ramen för NTL-utredningen strategiskt växla upp arbetet rörande lönebildning och lönepolitik.

I de andra att-satserna i 15.15, 15.16 och 15.17 föreslås olika former av återrapportering och förankring kring ett lönepolitiskt utvecklings- och utredningsarbete. LO delar motionärernas uppfattning att det finns behov av en bred återrapportering av kommande utvecklingsarbete rörande lönebildning och lönepolitik.

I 15.15 andra att-satsen föreslås att det i enlighet med motionen redovisas samt tas fram en plan för hur LOs mål om att minska löneklyftan mellan arbetare och tjänstemän ska nås samt att det i enlighet med motionen redovisas samt tas fram en plan för hur LOs mål om att minska löneklyftan mellan arbetarkvinnor och arbetarmän ska nås.

Det mest lämpliga, enligt styrelsens bedömning, är att NTL-utredningen får ett bredare redovisningsuppdrag. Det är inte bara två av de nämnda långsiktiga målen som berörs. LOs styrelse anser också att en plan som framgått behöver kompletteras med en reformagenda för lönebildningen som realpolitiskt har förutsättningar att nå framgång. Dessutom behöver LOs kapacitet som samordnare av förbunden och som part på arbetsmarknaden stärkas.

I andra att-satsen i 15.17 yrkas att LO under kongressperioden samlar alla förbund till djuplodande diskussioner och gemensamma rådslag om framtida löneutveckling och lönepolitik. LOs styrelse delar motionärens uppfattning om att det kommer krävas breda diskussioner inom LO, men också med övriga parter på arbetsmarknaden. Men för att fördjupade diskussioner och breda rådslag ska bli meningsfulla krävs att LO lyckas ena förbunden kring en konkret reformpolitik inom lönebildningen. Enligt styrelsens uppfattning ska därför beslut om eventuella rådslag och djuplodande diskussioner först beslutas i ett senare läge.

I motion 15.16 andra att-satsen föreslås att LO utreder och arbetar fram en plan för hur lönepolitiken kan implementeras och återrapporterar till nästa kongress. Styrelsen anser att det är lämpligt att ge NTL-utredningen i uppdrag att återrapportera uppdraget i god tid före nästa kongress. En sådan återrapportering behöver också beakta hur förslagen ska bli verklighet och ta hänsyn till övriga parter agenda på arbetsmarknaden. Mot denna bakgrund föreslås motion 15.16 andra att-satsen bifallas.

I 15.17 första att-satsen föreslås att LO snarast möjligt genomför en grundlig framtidsstudie om arbetsmarknadens möjliga utveckling. LO-styrelsen bedömer inte att det är fruktbart att genomföra en särskild generell framtidsstudie. Däremot vill styrelsen framhålla att olika former av analyser av framtidens arbetsmarknad alltid är en viktig komponent i det löpande arbetet på LO. Detta är inte minst viktigt när politik formuleras på alla fackliga politikområden inklusive lönepolitiken. Mot denna bakgrund föreslås att att-satsen ska anses besvarad.

15.19 sjätte att-satsen yrkas att LO aktivt kommunicerar sitt engagemang för att höja lönerna för många arbetare i landet och för att minska lönegapen. Lönerna är som styrelsen ser det en helt central fråga för fackföreningsrörelsen och kommunikation kring bästa möjliga långsiktiga löneökningar och rättvisa löner genomsyrar redan LOs kommunikation på området. Den externa kommunikationen sker också i mer strukturerad form genom årliga rapporter om löner och inkomstskillnader i Sverige. Med det uppdrag som styrelsen föreslår att NTL-utredningen ska få finns det anledning att också initiera en debatt om behovet av bland annat mer jämlika och jämställda löner. Styrelsen föreslår därför att att-satsen ska bifallas.

I fyra av att-satserna, 15.14 första att-satsen, 15.19 andra och fjärde att-satserna samt 15.20 föreslås att LO utan utredning omedelbart ska driva olika frågor inom ramen för LO-samordningen. Styrelsen har, som vid tidigare kongresser, generellt synsättet att mycket stor frihet måste lämnas till styrelsen för att kunna anpassa upplägget på avtalsrörelsen till det för stunden gällande ekonomiska läget och, inte minst, till vad det finns förutsättningar att enas kring. Att på en kongress fastslå riktlinjer för kommande avtalsrörelser kan verka lockande, men risken är att det skulle försvåra eller till och med och omöjliggöra en samordning inom LO. Detta betyder att LO-styrelsen, i likhet med tidigare kongresser, har ett mycket restriktivt synsätt när det gäller att bifalla sådana motioner.

I 15.14 första att-satsen föreslås att LO i sin samordning kring låglönesatser mer beaktar villkorsfrågor och skillnader i löneglidning. Styrelsen delar motionärens uppfattning om att såväl villkorsfrågor som löneglidningen är viktiga, till och med några av de viktigaste frågorna att beakta då en reformerad lönebildning arbetas fram. För merparten av LOs kvinnodominerade områden utgör avsaknaden av heltidsnorm och ofrivillig deltid ett helt avgörande problem för livsinkomsten och för det faktiska lönegapet mellan kvinnor och män.

En underutredning inom ramen för NTL-utredningen har pekat på att löneglidningen är ett avgörande hinder för att uppnå ändrade relativlöner, exempelvis mer jämställda löner. Löneglidningen tillfaller främst tjänstemän och i viss mån de bättre betalda arbetarna i de manligt dominerade branscherna. Styrelsen vill också i sammanhanget påminna om att utgångspunkten i de gemensamma långsiktiga målen är att de totala löneökningarna i den konkurrensutsatta sektorn, inklusive löneglidningen, ska vara lönekostnadsnormerande.

Styrelsen har därför för avsikt att ge tilläggsdirektiv till NTL-utredningen i linje med motionärens förslag, bland annat genom att utredningen får i uppdrag att analysera villkorsfrågor av stor strategisk betydelse för främst kvinnodominerande avtalsområden, exempelvis visstid- och deltidfrågor samt löneglidningens betydelse för att uppnå relativlöneförändringar och en reviderad kostnadsnorm. Det har hitintills varit svårt att ena både förbunden och resten av lönebildningens aktörer om att i högre utsträckning beakta löneglidningen. Styrelsen anser därför vid en samlad bedömning att det viktiga förslaget i motion 15.14 första att-satsen långsiktigt hanteras bäst genom att hänföras till NTL-utredningens arbete med att utveckla hela lönebildningsregimen.

I 15.19 andra att-satsen yrkas att LO ska verka för att ändra löneutvecklingen och inte endast sätta lönemodellen utifrån växelkursen. Styrelsens uppfattning är att LO ska verka för att förbundsmedlemmarna ska få så långsiktigt höga löneökningar som möjligt, som samtidigt är förenliga med god konkurrenskraft för svensk industri och som bidrar till en hög sysselsättning. Det betyder att LO-förbunden strävar efter att ta ut hela det löneutrymme som bedöms finnas utifrån framför allt produktivitetsökningar och Riksbankens inflationsmål. Någon särskild hänsyn tas inte i detta sammanhang till växelkursen.

I motion 15.19 fjärde att-satsen föreslås att i avtalsrörelsen fortsätta att kräva högre procent än tre. Det finns enligt styrelsen mycket som talar för att den uppväxling av lönekraven som skedde i avtalsrörelsen 2023 kommer gälla under längre tid, detta inte minst mot bakgrund av en växande vinstandel i ekonomin. Frågor om nivån på framtida gemensamma lönekrav är dock enligt styrelsen inte lämpliga att besluta på en kongress. Lönekraven måste kunna anpassas efter det samhällsekonomiska läget inför varje avtalsrörelse samt möjligheterna att ena förbunden. Detta för att därigenom långsiktigt uppnå så bra och rättvisa löneökningar som möjligt för förbundsmedlemmarna i linje med LOs lönepolitiska utgångspunkter.

I motion 15.20 föreslås att LO ser märket som ett golv i löneförhandlingarna. LOs styrelse anser att det är av utomordentligt stor betydelse att det för grupper som förbunden enats om går att få högre procentuella löneökningar än för andra, med andra ord att lönenormeringen (märket) innehåller både en kostnads- och fördelningsnorm. Att LO lyckas med det är en förutsättning för att åstadkomma relativlöneförändringar som gör det möjligt att exempelvis närma sig flera av LOs långsiktiga mål. Men att som motionären se märket som någonting som alla ska hoppa upp från är helt oförenligt med en ordnad lönebildningsmodell med en tydlig normbildning. En stark normering är, enligt styrelsen, en förutsättning för ordning och reda och långsiktiga reallöneökningar för alla på arbetsmarknaden.

I 15.19 tredje att-satsen yrkas att kongressen ska besluta att följa upp målet på jämställda löner och ta fram en åtgärdsplan när vi inte når målen för varje år. LO-styrelsen har sedan de långa målen antogs regelbundet analyserat löneutvecklingen i relation till

de gemensamma långsiktiga målen, inklusive jämställdhetsmålet. Det är genom avtalsrörelser som LO kan påverka löneutvecklingen. Att binda sig vid årliga uppföljningar är därför inte lämpligt. En åtgärdsplan skulle i nuläget inte heller fungera, menar styrelsen, givet förbundens autonomi i avtalsfrågor och det sätt på vilket en avtalsrörelse går till. Till det ska läggas att med rådande konstitutionella förutsättningar inom LO är det lätt för enskilda förbund att omöjliggöra en samordning. Att ha en särskild ordning för uppföljning av just jämställdhetsmålet anser styrelsen heller inte är lämpligt.

I motion 15.21 föreslås att LO ska arbeta för införande av ett nytt kollektivt lönesystem med lika lön för lika arbete. Motionen behandlar hur lönerna ska sättas och löneökningar fördelas mellan individer på arbetsplats- eller företagsnivå. Det kan konstateras att förbunden har vitt skilda regleringar i sina kollektivavtal för att hantera denna typ av lönefördelningsfrågor. De betydande skillnaderna mellan olika avtalsområden stammar bland annat ur branschernas struktur, det lokala facket förutsättningar och olika historiska strategiska avvägningar inom respektive förbund. Styrelsens bedömning är att de i och för sig viktiga lönepolitiska fördelningsfrågor som behandlas i motion 15.21, i linje med tidigare kongressbeslut, även fortsättningsvis ska ägas fullt ut av respektive medlemsförbund.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.14 (att-sats 2), 15.16 (att-sats 2), 15.19 (att-sats 6),

att anse motionerna 15.14 (att-sats 1), 15.17 (att-sats 1) besvarade samt

att avslå motionerna 15.15, 15.16 (att-sats 1), 15.17 (att-sats 2), 15.18, 15.19 (att-sats 1), 15.19 (att-sats 2), 15.19 (att-sats 3), 15.19 (att-sats 4), 15.20, 15.21.

15.22

Sverige och fackföreningsrörelsen stoppar EUs minimilöner

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

EU-kommissionen utfärdade 2020 Direktiv om tillräckliga minimilöner i Europeiska unionen. När det kommit från trycket tillsatte regeringen utredningen om genomförande av direktivet som 2023 kom med sitt Betänkande av Utredningen om genomförande av minimilönedirektivet. Senast i november 2024 ska direktivet genomföras.

Trots det rungande föraktet från hela det politiska Sverige och arbetsmarknadens parter utfärdades Direktivet om tillräckliga minimilöner eftersom inget land valde att lägga in sitt veto. Enligt direktivet krävs inga större eller allvarigare ingrepp i den nordiska arbetsmarknads- och lönebildningsmodellen. Men risken finns att rättsutvecklingen med tiden föranleder EUs domstol i Luxemburg att skärpa minimilönenormen. Det skulle i så fall försvaga kollektivavtalssystemet i Sverige.

Glädjande nog valde Sverige genom regeringen att i EUs domstol i Luxemburg stödja Konungariket Danmarks talan om ogiltigförklaring av minimilönedirektivet. Om den vinner bifall slipper vi att se röken av minimilönerna i EU-länderna. Det strider ju nämligen mot fördragen i Europeiska unionen att förflytta kompetensen i lönebildning från länderna till EU.

Denna lagstridighet gör också att motsträviga länder som de nordiska skulle kunna vägra att genomföra direktivet om tillräckliga minimilöner.

Den vägen bör Sveriges riksdag välja om inte redan EU-domstolen ogiltigförklarat direktivet.

Om direktivet ändå blir lag i Sverige behöver fackföreningsrörelsen framledes i samförstånd med arbetsgivarnas organisationer vägra att anta de skadliga delarna av minimilönedirektivet i kollektivavtalen. I Sverige ska lönebildningen inte bygga på minimilöner över huvud taget.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO uttalar att EUs direktiv om tillräckliga minimilöner står i strid med EU-fördragen, vilka anger att lönebildning ligger utanför den Europeiska unionens kompetens,

att LO kraftfullt verkar för att Sveriges riksdag vägrar att genomföra EUs direktiv om tillräckliga minimilöner eftersom det inskränker EU-ländernas kompetens om lönebildningen och sociala rättigheter samt

att fackföreningsrörelsen i samförstånd med arbetsgivarnas organisationer vägrar att inta de skadliga delarna av EUs direktiv om tillräckliga minimilöner i kollektivavtalen.

Utlåtande motion 15.22

15.22

att LO uttalar att EUs direktiv om tillräckliga minimilöner står i strid med EU-fördragen, vilka anger att lönebildning ligger utanför den Europeiska unionens kompetens,

att LO kraftfullt verkar för att Sveriges riksdag vägrar att genomföra EUs direktiv om tillräckliga minimilöner eftersom det inskränker EU-ländernas kompetens om lönebildningen och sociala rättigheter samt

att fackföreningsrörelsen i samförstånd med arbetsgivarnas organisationer vägrar att inta de skadliga delarna av EUs direktiv om tillräckliga minimilöner i kollektivavtalen.

När det gäller minimilöner har LO under den senaste kongressperioden bedrivit ett mycket omfattande påverkansarbete för att i första hand förhindra ett bindande EU-direktiv gällande minimilöner och i andra hand verka för ett undantag för Sverige och Danmark, i linje med beslutet från förra kongressen. Trots detta antogs bindande EU-lagstiftning (ett EU-direktiv) om minimilöner hösten 2022. Direktivet omfattar alla länder i EU men har mer långtgående reglering för de länder som har lagstiftade minimilöner.

LO har i nära samverkan med arbetsgivarna och tjänstemännens organisationer i framför allt Arbetsmarknadens EU-råd drivit på för att de nya EU-reglerna om minimilön inte ska påverka den svenska lönebildningen. Den statliga utredningen som föreslog hur reglerna ska genomföras i Sverige har mot denna bakgrund föreslagit ett mycket minimalistiskt genomförande. Den enda regeländringen är att Medlingsinstitutet ska rapportera vissa statistiska uppgifter till EU-kommissionen. Någon lagändring med anledning av direktivet föreslås inte. Det finns inte heller några skyldigheter för parterna att genomföra direktivet genom kollektivavtal. Givet detta har LO ställt sig bakom utredningens förslag. Att kräva att direktivet inte ska genomföras alls är enligt LOs styrelse vare sig nödvändigt eller strategiskt lämpligt.

Faran kan dock inte anses vara över. Direktivet om minimilöner är otydligt och lämnar stort utrymme för EU-domstolen att i framtiden tolka vad det egentligen innebär.

Ytterligare en överhängande risk är att direktivet används som språngbräda för att ta in bestämmelser om lön i annan EU-rättslig lagstiftning och därmed ytterligare öka EUs inblandning i parternas självreglering och den svenska lönebildningen. Eventuella sådana förslag från EU kommer styrelsen naturligtvis att motsätta sig. Det kvarstår med andra ord betydande risker för den svenska kollektivavtalsmodellen.

Styrelsen har i likhet med vad motionären anför i första att-satsen, hela tiden hävdad att direktivet strider mot EU-rätten. När Danmark beslutade att inleda en ogiltighetstalan mot direktivet i EU-domstolen lyckades LO och de övriga parterna på svensk arbetsmarknad förmå den svenska regeringen att ställa sig bakom Danmark. Målet är ännu inte avgjort.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionen 15.22 (att-sats 1) samt

att avslå motionerna 15.22 (att-sats 2), 15.22 (att-sats 3).

I debatten deltog:

Johan Lindholm, Seko

Martin Nyberg, Handels

Kim Söderström, Byggnads

Jenny Jansson, Pappers

Per-Ola Nilsson, Elektrikerna

Ewa Glimhed, Kommunal

Per-Olof Sjö, LOs styrelse

Följande förslag förelåg:

- Styrelsens utlåtanden,
- Martin Nyberg, Handels, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motion 15.14,
- Johan Lindholm, Seko, bifallsyrkande på motion 15.15,
- Kim Söderström, Byggnads, med flera, bifallsyrkande på motion 15.16 (att-sats 1),
- Per-Ola Nilsson, Elektrikerna, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motion 15.16.

Beslut

Kongressen beslutade genom försöksvotering

att bifalla styrelsens utlåtande på motion 15.14 (att-sats 2).

att avslå motion 15.16 (att-sats 1).

Votering begärdes av Kim Söderström, Byggnads.

Kongressen beslutade

att bifalla styrelsens utlåtande på motion 15.15.

Kongressen beslutade

att i övrigt bifalla styrelsens utlåtanden.

15.c Arbetsmarknadspolitik

15.c.1 Arbetslöshetsförsäkringen

Motionerna 15.23, 15.24 och 15.25 (att-sats 1) samt 15.26–15.31.

15.23

Sänkt finansieringsavgift för a-kassorna

Handelsanställdas förbund

Arbetslöshetsförsäkringen finansieras dels av arbetsmarknadsavgiften, dels av en finansieringsavgift som a-kassorna betalar in. Finansieringsavgiften beräknas som 131 procent av den under månaden genomsnittligt utbetalade dagpenningen enligt inkomstbortfallsförsäkringen delat med 12. Finansieringsavgiften tas in av a-kassorna genom medlemsavgiften till a-kassan. Medlemsavgiften ska utöver finansieringsavgiften även finansiera den enskilda kassans administrativa kostnader i form av lokaler, personal, it-kostnader med mera.

Medlemskap i både fack och a-kassa är en central del av den svenska modellen. Inom LO finns lite olika former. I vissa förbund kan man inte vara medlem utan att samtidigt vara medlem i a-kassan. I andra finns möjligheten att vara medlem i förbundet men inte i a-kassan. Oavsett skillnader så är de allra flesta medlemmar i både fack och a-kassa.

För förbund som samfakturerar fack- och a-kasseavgift påverkar a-kasseavgiften bilden av den totala medlemsavgiften. Här finns vissa problem. För det första skiljer sig avgiften mellan olika a-kassor. I november 2023 var den lägsta 130 kronor och den högsta 175 kronor per månad. Det beror på de skillnader som finns på arbetsmarknaden mellan olika branscher. Att anställda betalar olika avgift för lika rättigheter är inte solidariskt. Särskilt eftersom det är LO-branscher som betalar de högre avgifterna. För det andra påverkar de värden vi skapar i arbetslöshetsförsäkringen kostnaden för att vara med. Ju bättre ersättningar som a-kassan ger, desto mer måste därför medlemsavgiften öka. Det är självklart positivt med höga ersättningar men det borde finnas modeller som inte leder till högre finansieringsavgift.

Nu finns skattereduktion för a-kasseavgiften på 25 procent, vilket kommer tillbaka på skattsedeln. För medlemmar hade det dock varit bättre om priset hade sänkts direkt genom en annan beräkning av finansieringsavgiften. Då hade den totala avgiften kunnat vara lägre, dvs den avgift medlemmar betalar varje månad.

En annan beräkning av finansieringsavgiften ska dock inte utesluta en skattereduktion för både fack- och a-kasseavgift. Poängen är dock att vi behöver se över en annan modell för hur finansieringsavgiften ska beräknas. Det handlar om en modell som blir mer rättvis och som kan sänka kostnaden för medlemsavgifterna till a-kassan utan att det ska påverka ersättningsnivåer och andra kvalifikationsvillkor.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO utreder en annan modell för a-kassornas finansieringsavgift som kan sänka priset för medlemskap.

15.24

En a-kassa värd namnet

Industrifacket Metall avd 46 Blekinge

En trygg och modern a-kassa är en viktig del av den svenska modellen. Denna modell har visat sig framgångsrik och har vuxit fram tack vare en facklig och politisk samverkan mellan Socialdemokratiska partiet och fackföreningarna inom LO. A-kassan är ett starkt värn för en sund arbetsmarknad.

Osäkerheten på den politiska arenan gör att a-kassan ständigt är utsatt för hot och förändring och vi behöver göra den långsiktigt hållbar.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att arbetsmarknadens parter får större inflytande över a-kassan,

att LO verkar för att en utredning skyndsamt tillsätts som tittar över försäkringen och dess inträdeskrav i sin helhet och ger förslag på åtgärder, så den återigen kan bli en bra försäkring som fler omfattas av,

att LO verkar för att karensdagarna i försäkringen fortsatt stegvis minskas samt

att LO verkar för att a-kassan ska indexregleras.

15.25

Ordning och reda vid åtgärdsanställningar

Industrifacket Metall avd 46 Blekinge

Många som står långt ifrån arbetsmarknaden får olika åtgärdsanställningar. Det kan vara nystartsjobb, särskilt anställningsstöd med flera. Ja, listan kan göras lång. Även de på arbetsförmedlingen har svårt att hålla reda på dem. Arbetsgivarna upplever att de är väldigt många och med olika krångliga villkor. De har inte koll på att det finns anställningsstöd som inte är a-kassegrundande, men även vi förtroendevalda har samma problem.

När någon kommer in i en sådan åtgärd är det inte självklart att denna är a-kassegrundande. Ett speciellt problem som uppstår för den här gruppen är att de inte kvalificerar sig för arbetsvillkoret i a-kassan. Många i den här gruppen går från åtgärd till åtgärd, vilket medför ett ökat missbruk från arbetsgivarnas sida av de olika anställningsstöden och detta leder inte till tillsvidareanställningar.

Vi är positiva till en aktiv arbetsmarknadspolitik, men insatserna måste leda till en anställning utan stöd, så att det inte blir en osund konkurrens fördel för oseriösa arbetsgivare.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att principen för alla åtgärdsanställningsformer på arbetsmarknaden ska vara a-kassegrundande samt

att LO verkar för att det finns kollektivavtal upphandlat från statlig myndighet (behandlas under dagordningspunkt 16.e.2).

15.26

Ersättning och karens i a-kassan

Byggnadsarbetareförbundet

Värdet av ersättningen i a-kassan urholkas varje år och ersättningens del av verklig inkomst sjunker stadigt. När det nya rörliga arbetslivet, sedan många år råder i landet, så kräver det en stabil försäkring som gör det möjligt att ställa om i yrkeslivet.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att taket i a-kassan tas bort,

att ersättningen i försäkringen ska motsvara minst 80 procent av lönen för att på sikt höjas till 90 procent samt

att karensen för att få rätt till ersättning ska avskaffas.

15.27

Höj a-kassan till 90 procent

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

A-kassan är tänkt att ge 80 procent av lönen i ersättning (fram till 1 juli 1993 gällde 90 procent). Men det gäller bara lön upp till ett visst tak. En genomsnittlig industriarbetare har haft lön ovanför det taket. Därför har en industriarbetare under långa perioder fått mindre än 80 procent av sin tidigare inkomst från a-kassan (och mindre än 90 procent då den ersättningsnivån gällde).

A-kassan har varit otillräcklig hela tiden, det måste bli en ändring på det. När pandemin inträffade blev politikerna varse om hur undermålig ersättningen var. När bara de "vanliga" arbetslösa gick på a-kassa så var det inget samhällsproblem. När det plötsligt blev fler arbetslösa insåg man att massor av människor kommer att åka ut i fattigdom. Denna medvetenhet är nu bortblåst. Men vi inom LO försvarar de mest utsatta och de arbetslösa ska kunna leva på sin arbetslöshetsersättning.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att a-kassan höjs till 90 procent.

15.28

Skyddsregeln i a-kassan

Industrifacket Metall avd 46 Blekinge

När en person har varit arbetslös i 300 dagar utvärderas den kommande ersättningen. Den blir antingen 65 procent av tidigare lön när arbetslösheten började eller 80 procent av den lön som tjänats in under arbetslöshetsperioden, om man uppfyller villkoren till en ny ersättningsperiod. Skyddsregeln ser till att det högsta beloppet av de två alternativen betalas ut. Denna skyddsregel får användas högst två gånger.

Efter 600 dagar görs en ny beräkning på samma sätt, skyddsregeln gäller, men efter ytterligare 300 dagar faller skyddsregeln. Då beräknas ersättningen från a-kassan på den lön man haft under de närmaste föregående tolv månaderna.

Reglerna urholkar ersättningen. Efter 900 dagar är det inte längre rätt

att kalla a-kassan för en försäkring. Visserligen höjdes taket i a-kassan från den 7 september 2015, men det är viktigt att verka för att skyddsregeln ska vara kvar även efter 900 dagar.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att skyddsregeln i a-kassan ska finnas kvar även efter 900 dagar.

15.29

A-kassa ända fram till pensioneringen

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

I dag kan en arbetstagare som fortsätter jobba efter 65 år inte vara kvar i a-kassan. Blir hen uppsagd efter 65-årsdagen finns ingen arbetslöshetsersättning att få. Det är självklart orimligt. Möjligheten att vara kvar i a-kassasystemet måste följa de pensionsåldrar som beslutas av politiken.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO kräver förändring i a-kassereglerna så att arbetstagare kan vara kvar i och erhålla gällande ersättning vid arbetslöshet upp till den ålder som är den då gällande som högsta åldern för pensionering.

15.30

Studerandemedlemskap

Byggnadsarbetareförbundet

Tidigare hade a-kassan ett studerandemedlemskap vilket togs bort 2006. Studerandemedlemskapet innebar att vi kunde skriva in elever i a-kassan under studietiden utan att det innebar en kostnad för de elever som blev medlemmar. Det ökade kopplingen mellan fackföreningen och a-kassan för våra elever som då blev medlemmar i både fackföreningen och a-kassan. Vidare så innebar det att många av våra elever uppfyllde medlemsvillkoren på ett år under studietiden och gjorde att man enbart behövde uppnå arbetsvillkoret sex månader efter skolan för att få inkomstrelaterad ersättning. Särskilt viktigt var det för de elever som kom ut i ett arbete som var säsongbetonat och många gånger hade några månaders arbetslöshet under vintermånaderna.

Även om vi arbetar mycket med information till elever som är medlemmar i facket när de slutar skolan så händer det varje år att vi har nyblivna lärlingar som felaktigt trott att man blivit medlem i facket och a-kassan i skolan, men som vid arbetslöshet upptäcker att man enbart varit medlem i facket.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO ska verka politiskt för att studerandemedlemskapet i a-kassan återinförs samt

att LO ska verka politiskt för att medlemskap i a-kassan för gymnasieelever ska vara avgiftsbefriad.

15.31

Arbetslöshetskassans regelverk

Industrifacket Metall avd 22 Sörmland

Störst risk att råka ut för en arbetsplatsolycka är när man är ny på arbetet. Som ny på arbetet har man ytterst sällan en tillsvidareanställning. Om man skulle råka ut för en allvarlig olycka som leder till en längre sjukskrivning ligger inte denna tid till grund för beräkningen av arbetslöshetskassan. Detta gör att en person med längre sjukskrivning på grund av en arbetsplatsolycka kan bli, både utan arbete och utan rätt till arbetslöshetskassa efter sjukskrivningsperiodens slut.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO ges i uppdrag att driva frågan om att sjukskrivning på grund av en arbetsplatsolycka ska räknas som arbetad tid i arbetslöshetskassans regelverk.

Utlåtande motionerna 15.23, 15.24 och 15.25 (att-sats 1) samt 15.26–15.31

15.23

att LO utreder en annan modell för a-kassornas finansieringsavgift som kan sänka priset för medlemskap.

15.24

att LO verkar för att arbetsmarknadens parter får större inflytande över a-kassan,

att LO verkar för att en utredning skyndsamt tillsätts som tittar över försäkringen och dess inträdeskrav i sin helhet och ger förslag på åtgärder, så den återigen kan bli en bra försäkring som fler omfattas av,

att LO verkar för att karensdagarna i försäkringen fortsatt stegvis minskas samt

att LO verkar för att a-kassan ska indexregleras.

15.25

att LO verkar för att principen för alla åtgärdsanställningsformer på arbetsmarknaden ska vara a-kassegrundande.

15.26

att taket i a-kassan tas bort,

att ersättningen i försäkringen ska motsvara minst 80 procent av lönen för att på sikt höjas till 90 procent samt

att karensen för att få rätt till ersättning ska avskaffas.

15.27

att LO verkar för att a-kassan höjs till 90 procent.

15.28

att LO verkar för att skyddsregeln i a-kassan ska finnas kvar även efter 900 dagar.

15.29

att LO kräver förändring i a-kassereglerna så att arbetstagare kan vara kvar i och erhålla gällande ersättning vid arbetslöshet upp till den ålder som är den då gällande som högsta åldern för pensionering.

15.30

att LO ska verka politiskt för att studerandemedlemskapet i a-kassan återinförs samt

att LO ska verka politiskt för att medlemskap i a-kassan för gymnasieelever ska vara avgiftsbefriad.

15.31

att LO ges i uppdrag att driva frågan om att sjukskrivning på grund av en arbetsplatso-lycka ska räknas som arbetad tid i arbetslöshetskassans regelverk.

Motionerna 15.24 tredje och fjärde att-satsen, 15.26 och 15.27 yrkar på olika förstärkningar av arbetslöshetsförsäkringen. Det gäller avskaffat eller minskat karensavdrag, indexerat eller avskaffat tak i arbetslöshetsförsäkringen samt att ersättningsgraden ska höjas. Mycket av det motionärerna till LO-kongressen 2024 efterfrågar att styrelsen ska verka för, har tidigare LO-kongresser beslutat om. Önskemålen ligger därmed väl i linje med det kontinuerliga arbete som LO bedriver i syfte att påverka och opinionsbilda för en tryggare arbetslöshetsförsäkring som leder till en mer välfungerande arbetsmarknad.

Den inkomstrelaterade ersättningen har minskat drastiskt i värde. Sedan löneindexeringen avskaffades 1993 har inkomsttaket inte alls följt löneutvecklingen. I början av 1990-talet låg ungefär 70 procent av lönerna under taket. 2019 gjorde bara 28 procent av lönerna det de första 100 ersättningsdagarna och 15 procent av lönerna de nästkommande 200 dagarna. Detta ökade till 58 respektive 35 procent efter takhöjningen 2020. Förbättringarna var tillfälliga, men blev permanentade 2023 efter hårt opinionsarbete från bland annat LO. På grund av avsaknad av indexering har taken dock redan börjat urholkas, nu i snabbare takt än tidigare som en effekt av högre nominell löneökningstakt.

Arbetslöshetsförsäkringen behöver ett rejält höjt inkomsttak som följer löneutvecklingen och ersättningsnivåerna behöver också höjas. Den nivå på inkomsttaket som gällde innan löneindexeringen avskaffades är en välavvägd ambitionsnivå. Då hade, som nämnts ovan, 70 procent av löntagarna löner under taket. Det skulle 2023 ha motsvarat en takhöjning som gjorde att månadslöner upp till ungefär 41 000 kronor skulle försäkras under hela arbetslöshetsperioden. LO-kongressen 2020/2021 beslutade också att det är den nivån på taket som bör löneindexeras för att det inte ska urholkas igen. I och med höjningen 2020 försäkras nu månadslöner upp till 33 000 kronor de första hundra ersättningsdagarna, därefter sjunker taket från ersättningsdag 101 och framåt. LO-kongresserna 2016 och 2020/2021 beslutade även att LO skulle verka för att karensdagarna avskaffas helt samt att den långsiktiga målsättningen är 90 procents ersättningsnivå (upp till taket).

Under 2024 kommer det att beslutas (i skrivande stund har beslutet ännu inte fattats) om ändrade regler för arbetslöshetsförsäkringen baserat på SOU 2020:37, då kvalificeringsvillkoren kommer att baseras på inkomst i stället för arbetad tid. Utredningens förslag på ändringar i arbetslöshetsförsäkringen är genomgripande och märkliga idéer om försämrade möjligheter till överhoppningsbar tid och en brantare nedtrappning av

ersättningen sticker ut negativt. Ett viktigt arbete under den närmsta tiden kommer vara att verka för att regelförändringar inte ska leda till försämringar, utan förbättringar.

Styrelsen föreslår att kongressen bifaller motion 15.26 tredje att-satsen, som går ut på att avskaffa antalet karensdagar. Motion 15.24 tredje att-satsen om att verka för att stegvis minska antalet karensdagar föreslår styrelsen bifall på, eftersom målet är att karensdagarna ska minska tills det att de helt avskaffats. Styrelsen föreslår även att motion 15.26 andra att-satsen om att ersättningen ska motsvara 80 procent av lönen (vilket styrelsen uppfattar ska gälla under hela arbetslöshetsperioden), samt att nivån på sikt, höjs till 90 procent bifalles. Motion 15.27 om att LO ska verka för att nivån höjs till 90 procent föreslår styrelsen därmed också bifall till. Vidare föreslår styrelsen att motion 15.24 fjärde att-satsen om att ersättningstaket ska indexeras bifalles. Motion 15.26 första att-satsen om att helt avskaffa taket i a-kassan ser inte styrelsen som lika välavvägd som nuvarande LO-policy om ett tak som täcker 70 procent av löntagarna. Denna motion föreslår styrelsen därför avslag på.

Höjda ersättningar behöver kombineras med ett väl utformat kontrollsystem som bygger på en kombination av stöd, hjälp och information om vilka krav som ställs på de arbetslösa och där ingen av de som kontrolleras kränks eller orättfärdigt drabbas av sanktioner. Styrelsens syn är att hög ersättning ska kombineras med ett kontrollsystem som gör att endast de få arbetslösa som inte står till arbetsmarknadens förfogande drabbas av sanktioner. Det står i skarp kontrast till ett system med låg ersättning som trappas ned med tid i arbetslöshet och drabbar alla likadant oavsett sökbeteende.

Givet ovan nämnda beskrivning av hur arbetslöshetsförsäkringen urholkats över tid och de många försämringar som Alliansregeringen genomförde 2007, vilka fortfarande gäller i stor utsträckning, och de fortsatta riskerna för politiskt beslutade försämringar har tankar väckts om det inte vore bättre om arbetsmarknadens parter fick större inflytande över arbetslöshetsförsäkringens innehåll. Parterna har tagit ett större ansvar och fått ett större inflytande på flera områden den närmsta tiden, där bland annat initiativet till omställningsstudiestödet kan nämnas. Ett sådant ansvar och inflytande är dock avhängigt av att parterna hittar gemensam mark där alla kan vinna något. LO har, tillsammans med PTK och Svenskt Näringsliv, i och med överenskommelsen om *Trygghet och omställning* fått tillstånd en utredning om förutsättningarna för en kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring. Syftet med en kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring skulle vara en mer generös försäkring som omfattar en större andel arbetslösa än i dag, samt en minskad risk för att politiska svängningar ska påverka skyddet vid arbetslöshet. En kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring måste därmed bidra till att förbättra tryggheten och omställningsmöjligheterna för löntagare som omfattas av kollektivavtal för att vara attraktiv. Arbetet med att se över möjligheterna för ett större inflytande över arbetslöshetsförsäkringen pågår således. Styrelsen uppfattar motion 15.24 första att-sats, om att LO ska verka för att arbetsmarknadens parter ska få större inflytande över a-kassan, som att den syftar på arbetslöshetsförsäkringen och inte de enskilda a-kassorna och föreslår därför bifall.

Motionerna 15.24 första att-satsen, 15.26 första att-satsen, 15.27 första att-satsen, 15.28 och 15.29 yrkar på olika förslag för att fler ska bli medlemmar eller omfattas av arbetslöshetsförsäkringen.

År 2019 var det bara cirka 40 procent av de öppet arbetslösa registrerade på Arbetsförmedlingen som hade inkomstbaserad arbetslöshetsersättning. Det är nästan

en halvering sedan början av 1990-talet. Under 2020 och 2021 ökade nivåerna men har nu återigen sjunkit till under 40 procent. LO verkar och har verkat för att fler löntagare ska kunna omfattas av arbetslöshetsförsäkringen, bland annat genom att bedriva påtrycknings- och opinionsarbete för mer generösa kvalificeringsvillkor, avdragsgillt a-kassemedlemskap, återinfört studerandevillkor, generösare beräkning av normalarbetstiden och en förlängning av den överhoppningsbara tiden.

Motion 15.25 första att-satsen föreslår att alla åtgärdsanställningsformer på arbetsmarknaden ska vara a-kassegrundande. På kongresserna 2016 och 2020/2021 beslutades också att LO ska verka för att alla subventionerade anställningar ska vara a-kassegrundande. Då LO arbetar aktivt med att få gehör för detta anser styrelsen att motion 15.25 första att-satsen ska bifallas.

Motion 15.28 första att-satsen föreslår att skyddsregeln ska finnas kvar även efter 900 dagar. Då LO strävar efter att arbetslöshetsersättningen ska vara en trygghet under hela arbetslöshetsperioden, utan någon bortre parentes, föreslår styrelsen att motionen bifalles. 900 ersättningsdagar är en lång arbetslöshetsperiod, men det är ett argument för en bättre aktiv arbetsmarknadspolitik, inte ett argument för att ha en bortre parentes i arbetslöshetsförsäkringen. Det viktiga är att arbetslösa som ställer upp på alla krav som ställs för att vara berättigad till ersättning, inte ska ställas utan inkomster. Därtill ger skyddsregeln incitament till att ta ett arbete, då skyddsregeln skyddar mot att ett nytt upparbetat arbetsvillkor skulle kunna leda till sämre ersättning om arbetslöshet på nytt inträffar.

Motion 15.29 första att-satsen föreslår att a-kassereglerna ska ändras så att arbetstagar kan erhålla arbetslöshetsersättning upp till den ålder som är den då gällande högsta åldern för pensionering. Styrelsen tolkar motionen som att den syftar på riktåldern för pension. I dag gäller att rätten till dagpenning upphör vid månadsskiftet före den månad då den arbetslöse fyller 66 år. År 2026 kommer paragraf 22 i lagen om arbetslöshetsförsäkring uppdateras för att specifikt följa riktåldern för pension. Styrelsen anser därmed denna motion vara besvarad.

Motion 15.30 första att-satsen föreslår att LO ska verka för att studerandemedlemskapet i a-kassan återinförs. Motion 15.30 andra att-satsen föreslår att LO ska verka för att medlemskap i a-kassan under gymnasietiden ska vara avgiftsbefriad. Det har varit svårt att hitta information om studerandemedlemskap, då lagen om arbetslöshetskassor (1997:239) alltid haft ett krav på förvärvsarbete för medlemskap, där undantag under en period fanns för den som uppbar ersättning efter att ha kvalificerat sig via studerandevillkoret. Styrelsen förstår dock motionen som att det ska vara möjligt att under studier bli medlem i en a-kassa, utan att ha arbetat, samt att detta medlemskap under gymnasietiden ska vara avgiftsbefriat. Styrelsen delar motionens ambition om att fler ska bli medlemmar i en a-kassa och att fler ska ha sin inkomst försäkrad vid arbetslöshet. Ambitionen ska dock vägas mot den för LO så viktiga hållningen att arbetslöshetsförsäkringen gäller personer med arbetsmarknadsförankring. Det är denna ingång till försäkringen som upprätthåller dess legitimitet och därmed ökar sannolikheten att politiken hörsammar krav på förbättringar. Att medlemskap i a-kassan är frivilligt och kommer med krav på motprestation har varit en viktig ingång för LO. Utan krav på motprestation finns risk för debatt om en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. LO har inte tidigare, och styrelsen har inte heller nu, sett någon anledning att ändra regeln om att det krävs ett års medlemskap i en a-kassa för att få inkomstbaserad ersättning

vid arbetslöshet. Givet detta kan det uppfattas som orättvist med en regel som säger att en person som utan att ha arbetat går med i en a-kassa, utan motprestation i form av en avgift, kan få inkomstbaserad ersättning sex månader tidigare än någon som missat att denna möjlighet finns. Styrelsen yrkar därför avslag på motion 15.30 första och andra att-satsen. LO kommer dock fortsatt verka för att underlätta medlemskap i en a-kassa och fackförening genom att kostnaden ska bli lägre via avdragsrätt, att ersättningen ska beräknas på arbete under sex av ramtidens tolv månader (normalarbetstid) i stället för som i dag tolv av ramtidens tolv månader, vilket skulle gynna dem som efter en kortare period av arbete blir arbetslösa.

Motion 15.31 första att-satsen om att sjukskrivning på grund av arbetsplatsolycka ska räknas som arbetad tid i arbetslöshetsförsäkringens regelverk yrkar styrelsen avslag på. Det är en viktig fråga motionen tar upp, men för att LO ska kunna slå vakt om goda villkor under omställningen mellan arbeten är det en viktig princip att arbetsvillkoret baseras på just arbete. LO verkar för att kortare sjukskrivningar, som inte ger överhoppningsbar tid, ska vara ersättningsgrundande och baseras på lönen, inte ersättningen. Vidare verkar LO för att den överhoppningsbara tiden, som gör det möjligt att basera ersättning på lönen innan längre frånvaro på grund av sjukskrivning, föräldraledighet med mera, ska förlängas från fem till sju år. Detta stärker skyddet och kortar den tid det tar för en person som drabbats av en arbetsplatsolycka innan ett arbetsvillkor är uppfyllt, att uppfylla ett arbetsvillkor efter att sjukskrivningsperioden är slut.

Även motion 15.23 med förslag om att LO utreder en ny modell för a-kassornas finansieringsavgift, som sänker priset för medlemskap, kan sägas ligga i häradet att fler ska kunna omfattas av arbetslöshetsförsäkringen. Ett billigare medlemskap skulle göra det lättare att värva medlemmar till fackförbund och a-kassor. Styrelsen anser dock att de förstärkningar av arbetslöshetsförsäkringen som LO redan jobbar för, däribland förslag om avdragsrätt på fackföreningsavgiften och stärkt avdragsrätt för medlemskap i a-kassan bör vara i fokus under kommande kongressperiod, snarare än att utreda a-kassornas finansieringsavgift. Styrelsen yrkar därför avslag på motion 15.23.

Motion 15.24 andra att-satsen lyfter den viktiga frågan om att stärka arbetslöshetsförsäkringen i alla dess delar och yrkar på att LO verkar för en utredning som kommer med förslag på som gör att den blir en bättre försäkring som fler omfattas av. Goda förslag finns dock redan och LO har sedan tidigare en genomgripande analys av vad som behövs för att stärka arbetslöshetsförsäkringen så att fler omfattas. Givet det arbete som LO (i exempelvis *En arbetslöshetsförsäkring värd namnet*, *Jämlikhetsutredningen* och *Ett helhetsgrepp om arbetsmarknadspolitiken*) och tidigare offentliga utredningar (SOU 2020:46 *En gemensam angelägenhet*, SOU 2020:37 *Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen* samt LOs remissvar på nämnda utredningar) redan lagt ned för att få fram förslag på en förbättrad arbetslöshetsförsäkring ser inte styrelsen behovet av en ny utredning, utan föreslår att motion 15.24 andra att-satsen avslås.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.24 (att-sats 1), 15.24 (att-sats 3), 15.24 (att-sats 4), 15.25 (att-sats 1), 15.26 (att-sats 2), 15.26 (att-sats 3), 15.27, 15.28,

att anse motionen 15.29 besvarad samt

att avslå motionerna 15.23, 15.24 (att-sats 2), 15.26 (att-sats 1), 15.30, 15.31.

I debatten deltog:

Joakim Nexbo, Målarna
Ellinor Johansson, Handels
Peggy Nyholm, Hotell- och restaurangfacket
Per-Olof Sjö, LOs styrelse

Följande förslag förelåg:

- Styrelsens utlåtanden,
- Ellinor Johansson, Handels, med flera, bifallsyrkande på motion 15.23,
- Joakim Nexbo, Målarna, bifallsyrkande på motion 15.30.

Beslut

Kongressen beslutade genom försöksvotering
att bifalla styrelsens utlåtande på motion 15.23.
Votering begärdes av Per Lilja, Handels.

Kongressen beslutade
att bifalla styrelsens utlåtande på motion 15.30.

Kongressen beslutade
att i övrigt bifalla styrelsens utlåtanden.

15.c.2 Arbetsplatsförlagda insatser

Motionerna 15.32 och 15.33 (att-sats 1) samt 15.34–15.37.

15.32

Lönebidrag för anställning

Målareförbundet

Ett företags skyldigheter att rehabilitera och att anpassa sina anställdas arbetsuppgifter utifrån deras hälsotillstånd sträcker sig långt. Möjligheten att anpassa de anställdas arbetsuppgifter beror till stor del på vilken verksamhet ett företag bedriver och på vilken typ av utbildning de anställda har. Den anställdes diagnos och restarbetsförmåga har också en central roll i anpassningsarbetet.

I samband med, den då sittande regeringens införande av rehabiliteringskedjan 2008, drabbades många medlemmar av uppsägningar utan möjlighet till vare sig rehabilitering eller arbetsanpassningar. Indragningarna av sjukpenningen slog sönder stora delar av medlemmarnas skyddsnet och Arbetsförmedlingen fick ta ett stort ansvar för de arbetslösa på grund av hälsoskäl.

Sedan dess har rehabiliteringskedjan förbättrats och de flesta upplever en ökad trygghet vid sjukdom och nedsatt arbetsförmåga. Dock upplever vi nu på nytt att vår nu sittande regering vill finansiera skattesänkningar med försämringar i vår sjukförsäkring.

I dagsläget kan lönebidrag endast beviljas vid nyanställning av en person med funktionsnedsättning. Detta anser vi är en svaghet i ett system som ska främja trygghet för individen. Vi är väl medvetna om företagens skyldigheter att rehabilitera och anpassa anställdas arbetsuppgifter. Men vi är också övertygade om att arbetsmarknadens parter skulle kunna hantera denna fråga. Det gör vi indirekt redan i dag då vi i förhandlingen med arbetsgivaren hanterar uppsägningarna av personliga skäl på grund av sjukdom.

Regelverket skapar en onödig rundgång för individen. Kostnaden för samhället kommer att bli densamma, eller kanske till och med högre om individen först ska bli arbetslös och sedan beviljas lönebidrag på en ny arbetsplats. Men för individen skulle vinsten bli stor att erbjudas arbete med lönebidrag på den ursprungliga arbetsplatsen.

Arbetsmarknadens parter skulle, med stöd av ett beslutsunderlag från Arbetsförmedlingen, ges möjlighet att bedöma om företagen fullföljt sina skyldigheter och därmed lägga en rekommendation för ett lönebidrag hos den ordinarie arbetsgivaren. Vinsten för individen blir att inte bli uppsagd på grund av personliga skäl och därmed inte förlora den sociala kontakten med sina arbetskollegor. Förändringen hade även inneburit att företaget fått en ytterligare möjlighet att "skruva" i produktionen och pröva arbeten för individen och bortse från det ekonomiska bortfallet. Vilket på sikt kan leda till en fortsatt anställning utan lönebidrag.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för en ändring av lagstiftning avseende att lönebidrag inte bara omfattas vid nyanställningar samt

att LO verkar för att det utarbetas ett beslutsunderlag för lönebidrag, där arbetsmarknadens parter är de som bedömer om det ordinarie företaget fullföljt sina rehabiliterings- och anpassningsskyldigheter.

15.33

Grundkrav på kollektivavtal

Industrifacket Metall avd 46 Blekinge

I dag finns det många arbetsgivare som har kollektivavtal, enligt den svenska modellen. Detta innebär att de anställda har ett försäkringskydd och är garanterade lägstalöner enligt avtal.

För att motverka osund konkurrens och lönedumpning på svensk arbetsmarknad ska kollektivavtal finnas vid offentliga upphandlingar och när en arbetsgivare får stöd via Arbetsförmedlingen genom arbetsmarknadspolitiska program.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att de på Arbetsförmedlingen förekommande arbetsmarknadspolitiska program endast ska gälla på kollektivavtalsbundna arbetsplatser samt

att LO verkar för att kollektivavtal ska finnas som grundkrav vid offentlig upphandling (behandlas under dagordningspunkt 16.e.2).

15.34

Stoppa fusket med bidragsanställningar

Transportarbetareförbundet

Subventionerade anställningar är ett viktigt verktyg för att få arbetslösa i arbete, men det finns också risker. Oseriösa aktörer kan använda dem som ett sätt att dumpa villkor och löner eller för att snedvrیدا konkurrensen. Människor med svag anknytning till arbetsmarknaden riskerar att utnyttjas av kriminella, tvingas utstå hemska arbetsvillkor och inte alls förbättra sina chanser till ett reguljärt jobb vid insatsens slut. Detta samtidigt som våra skattemedel hamnar i helt fel fickor.

När Riksrevisionen 2023 granskade hur kontrollerna av subventionerade anställningar fungerar konstaterade de att de inte är effektiva. Bland annat pekar Riksrevisionen på brister i Arbetsförmedlingens kontroller inför beslut om subventionerade anställningar. Så här kan vi inte ha det.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att få stopp på fusket med bidrag till företag med bidragsanställningar samt

att LO verkar för att Arbetsförmedlingen ska göra bättre uppföljning och kontroller på arbetsplatser med bidragsanställningar och arbetsmarknadsåtgärder.

15.35

Villkorsförändring gällande aktivitetsstödet

Byggnadsarbetareförbundet

Det är inte ovanligt att en åldrad arbetare hamnar i träsket med aktivitetsstöd efter långtidsarbetslöshet. Det kan också vara efter långtidssjukdom, ofta arbetsrelaterad, där arbetaren blivit utförsäkrad. Nästa steg på ättestupan är socialbidrag, det så kallade försörjningsstödet och vi vet vilken förödmjukelse det är. Ofta kan det vara en kombination av sjukdomen och långtidsarbetslöshet. Sjukdomen kan som sagt hänga samman med jobbet och vara så väl fysisk som psykisk ohälsa.

Arbetslösheten i sin tur kan hänga på bedömning av hur arbetsförmåga tolkas. Arbetaren hamnar mellan stolarna som det brukar kallas, eller med vår liknelse, att det är som att stå på en planka mellan två hus utan skyddsräcke. Hur vi än gör så kan vi falla ner och slå ihjäl oss eller slå oss sönder och samman. När bedömningen ska göras för den som blir sjuk eller har arbetat sönder kroppen, ska hänsyn tas till individen, inte till någon gammal moral som att "Den som inte arbetar ska inte heller äta". Det spelar ingen roll att du har jobbat så länge du orkat.

Vi uppmärksammar inte denna bortglömda grupp av arbetare tillräckligt, de som plågas dubbelt av systemet med ett raserat trygghetssystem. Vi har haft och har tunga jobb. Den som blir utsliten eller sjuk av jobbet ska kunna lämna arbetsmarknaden med stolthet och inte som en förlorare. En oanständigt låg ersättning är ingen medalj som någon vill ha. Egentligen borde man ersättas med a-kassa utan bortre gräns eller med att det finns en sjukförsäkring utan bortre gräns. Det borde skapas ett system där dessa inbyggda förödmjukande ersättningar ersätts med ekonomiska ersättningar som det går att leva på.

När du deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program som du blivit anvisad till av Arbetsförmedlingen har du rätt till aktivitetsstöd från Försäkringskassan. Aktivitetsstödet beräknas på ersättningen från a-kassan, och du får aktivitetsstödet i stället för ersättningen från a-kassan.

Nivåerna måste höjas så att de blir i paritet med de som är friska och har ett arbete att gå till.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO ska verka för att ersättningsnivåerna höjs för aktivitetsstödet.

15-36

Arbetsmarknadsåtgärder behöver ses över

Kommunalarbetareförbundet avd Öst

I dag finns det olika arbetsmarknadsåtgärder vilket absolut är bra men det behöver bli en ordentlig översyn kring dem om vad de innebär. Arbetsförmedlingen skickar till fackförbunden för att få samtycke kring de olika åtgärderna men det tas ingen hänsyn till om det framkommer synpunkter så vad blir då syftet med dessa? Det ser väldigt olika ut i förbunden om man besvarar samråden eller inte, ett spel för gallerierna. Vi kan se hur man som person i många fall blir utnyttjad och diskriminerad utifrån löneökningar och arbetsmiljö. Personen har den här åtgärden av en anledning. Det finns heller ingen försäkran om att företagen följer det som är uppgjort från början beroende på åtgärd. Det behöver komma till ett bättre samarbete kring arbetsmarknadsåtgärderna med övriga myndigheter som är involverade. Regeringen har samtidigt gett minskade anslag till folkhögskolor och utbildningsinsatser så det finns inte så stora möjligheter att kunna utbilda sig till något annat, utan man blir hänvisad till de åtgärder som finns i dag.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att det tas fram en gemensam strategi kring arbetsmarknadsåtgärderna.

15-37

Pensionen för Samhallanställda

Kommunalarbetareförbundet avd Mellersta Norrland

Efter många års debatter i Sveriges riksdag och statliga utredningar fattades som bekant beslut att höja den allmänna pensionsåldern till 66 år. Allt detta på grund av att äldre blir allt fler och lever längre. Samtidigt gällde nya regler och bestämmelser från och med januari 2022: man får inte ta ut garantipension eller bostadsbidrag förrän man fyllt 66 år. Problemet var bara ett. Samhall, ett statligt företag som styrs av samma riksdagsmål och beslut, hade vid den tiden 65 år som allmän pensionsålder.

Ett verkligt moment 22, Samhallanställda hamnade i kläm och hotades av en torftig ålderdom. En totalt negativ särbehandling från politikerna.

De fackliga organisationerna slöt som bekant snabbt ett avtal med Fremia som gör att Samhallanställda får gå vid 66 år, men detta avtal gäller endast 2023. En rent ut sagt osäker lösning. Hur är det ens möjligt att politiker på statlig nivå kan glömma bort ett statligt bolag? Är det den mänskliga faktorn eller ren nonchalans baserad på fördomar och okunnighet? Oavsett vilket får detta inte förekomma en enda gång till!

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO skyndsamt verkar för att anställda på Samhall får pensionsrättigheter på rättvisa villkor,

att LO arbetar gentemot regering och riksdag för att se över dessa regler och villkor,

att LO arbetar för att rutiner genomförs för att säkerställa att Samhallanställda inte särbehandlas och diskrimineras samt

att detta arbete sker genom såväl tvärfackligt som fackligt-politiskt samarbete.

Utlåtande motionerna 15.32 och 15.33 (att-sats 1) samt 15.34–15.37

15.32

att LO verkar för en ändring av lagstiftning avseende att lönebidrag inte bara omfattas vid nyanställningar samt

att LO verkar för att det utarbetas ett beslutsunderlag för lönebidrag, där arbetsmarknadens parter är de som bedömer om det ordinarie företaget fullföljt sina rehabiliterings- och anpassningsskyldigheter.

15.33

att LO verkar för att de på Arbetsförmedlingen förekommande arbetsmarknadspolitiska program endast ska gälla på kollektivavtalsbundna arbetsplatser.

15.34

att LO verkar för att få stopp på fusket med bidrag till företag med bidragsanställningar samt

att LO verkar för att Arbetsförmedlingen ska göra bättre uppföljning och kontroller på arbetsplatser med bidragsanställningar och arbetsmarknadsåtgärder.

15.35

att LO ska verka för att ersättningsnivåerna höjs för aktivitetsstödet.

15.36

att det tas fram en gemensam strategi kring arbetsmarknadsåtgärderna.

15.37

att LO skyndsamt verkar för att anställda på Samhall får pensionsrättigheter på rättvisa villkor,

att LO arbetar gentemot regering och riksdag för att se över dessa regler och villkor,

att LO arbetar för att rutiner genomförs för att säkerställa att Samhallanställda inte särbehandlas och diskrimineras samt

att detta arbete sker genom såväl tvärfackligt som fackligt-politiskt samarbete.

Motionerna 15.32 till 15.37 handlar om de arbetsplatsförlagda insatserna inom den aktiva arbetsmarknadspolitiken. För LO har den aktiva arbetsmarknadspolitiken och de arbetsmarknadspolitiska insatserna alltid varit en central del i den svenska modellen.

Motion 15.32 tar upp situationen för anställda som drabbas av sjukdom eller olycka med funktionsnedsättning och minskad arbetsförmåga som följd. Detta kan, om arbetsgivaren har uppfyllt sina skyldigheter, leda till uppsägning på grund av sjukdom.

I dag kan lönebidrag endast beviljas vid nyanställningar. För att få lönebidrag måste individen alltså först bli uppsagd och arbetslös, och sedan hitta en ny anställning hos en annan arbetsgivare. LOs styrelse delar motionens syn att detta kan leda till en onödig rundgång som ökar otryggheten för den drabbade individen.

LOs styrelse är därför positiv till förslaget i den första att-satsen att det, givet att arbetsgivaren har fullföljt sina skyldigheter, bör vara möjligt att bevilja lönebidrag för en fortsatt anställning på den befintliga arbetsplatsen. Det skulle vara en stor fördel för

individen som inte behöver bli arbetslös och därmed inte heller förlora den sociala kontakten med sina kollegor.

För att detta ska vara möjligt är det nödvändigt att först bedöma om arbetsgivaren har fullföljt sina skyldigheter för rehabilitering och anpassning av arbetsuppgifter. Om så inte är fallet bör lönebidrag inte beviljas. Det är avgörande att missbruk och fusk förhindras.

I motionens andra att-sats föreslås att LO verkar för att utarbeta ett beslutsunderlag för lönebidrag, där arbetsmarknadens parter är de som bedömer om det ordinarie företaget fullföljt sina rehabiliterings- och anpassningsskyldigheter. LOs styrelse tolkar detta utifrån hur förslaget beskrivs i själva motionstexten, där det föreslås att arbetsmarknadens parter, med stöd av ett beslutsunderlag från Arbetsförmedlingen, ges möjlighet att bedöma om företaget fullföljt sina skyldigheter och därmed lägga en rekommendation (till Arbetsförmedlingen) för ett lönebidrag hos den ordinarie arbetsgivaren. En sådan bedömning liknar den bedömning som parterna gör inför en uppsägning på grund av sjukdom. Det är viktigt att det, till skillnad från i själva att-satsen, tydligt framgår att det är Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som gör den slutliga bedömningen och fattar det formella beslutet om lönebidrag. LOs styrelse är positiv till ett sådant förslag.

Motionerna 15.33 (första att-satsen) och 15.34 lyfter fram den allvarliga problematiken kring att det förekommer att oseriösa eller rent kriminella arbetsgivare tar del av de arbetsmarknadspolitiska programmen. Det kan leda till att löner och villkor dumpas och konkurrensen snedvrids och att redan utsatta arbetstagare riskerar att utnyttjas.

LOs styrelse ser allvarigt på det missbruk och fusk som förekommer i samband med subventionerade anställningar och andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Sådana negativa konsekvenser av viktiga åtgärder måste bekämpas. Problematiken kring de subventionerade anställningarna, som motion 15.34 särskilt fokuserar på, fångas upp i LO-rapporten *Etablering eller segmentering?* där flera förslag lyfts fram. LO har under de senaste åren även uppmärksammat arbetslivskriminaliteten, bland annat i rapporten *Arbetslivskriminalitet. Kampen för ordning och reda*. Detta arbete fortgår.

Utan en välfungerande kontroll riskerar de subventionerade anställningarna att underminera villkoren på arbetsmarknaden. Det är Arbetsförmedlingen som bär ansvaret för att kontrollera lämpligheten i varje anvisning. LOs styrelse delar förslaget i motion 15.34, den andra att-satsen, att Arbetsförmedlingen behöver göra bättre uppföljningar och kontroller på de arbetsplatser som har subventionerade anställningar eller andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Detta kräver i sin tur att riksdag och regering ger Arbetsförmedlingen tillräckliga resurser.

Motion 15.33 föreslår i den första att-satsen att LO ska verka för att de arbetsmarknadspolitiska programmen endast ska gälla på arbetsplatser med kollektivavtal. Att kräva att arbetsgivare ska ha tecknat kollektivavtal för att ta emot arbetslösa i arbetsmarknadspolitiska program skulle kunna vara ett effektivt sätt att säkerställa acceptabla villkor. Kollektivavtal är en betydelsefull kvalitetsmarkör och förekomsten av kollektivavtal och facklig närvaro är viktigt för att effektivt kunna kontrollera att lagar och villkor följs. I sammanhanget bör nämnas att LO under senare år har arbetat med att förbättra samråden och de fackliga yttranden som lämnas i samband med subventionerade anställningar (se även motion 15.36 nedan).

LOs styrelse förstår att det därför kan tyckas rimligt att, i likhet med motionens första att-sats, ställa krav på kollektivavtal hos arbetsgivare som får stöd via Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska program. Men även om intentionerna är

goda så finns det flera viktiga principiella problem med att på detta sätt villkora arbetsmarknadspolitiken.

Om staten kräver att arbetsgivare tecknar kollektivavtal med en fackförening för att få tillgång till statligt stöd kan fackets fria och oberoende ställning gentemot staten hotas. Staten kan få starka incitament att försöka överpröva den fackliga verksamheten och övervaka och påverka avtalens innehåll. Kollektivavtalens innehåll är arbetsmarknadens parter ansvar, och det är de fackliga organisationerna som säkerställer att avtalen efterlevs. Det är inte önskvärt att Arbetsförmedlingen, eller andra myndigheter, börjar sköta fackförbundens kärnuppgift genom att tillse att företag tecknar kollektivavtal. Om staten görs till garant för att det finns kollektivavtal kan förstärkelsen för fackets roll att bestämma villkoren på arbetsmarknaden minska, och det blir mer otydligt varför det är viktigt att gå med i facket. I förlängningen kan detta leda till allvarliga ingrepp i partsmodellen och riskera parternas autonomi på arbetsmarknaden. Att bära kollektivavtalen kan och får aldrig bli en uppgift för staten.

Om arbetsgivare måste teckna kollektivavtal för att få tillgång till statliga subventioner ökar risken för att det uppstår gula fackföreningar som styrs och kontrolleras av arbetsgivaren. Dessutom vill vi inte att arbetsgivare tecknar kollektivavtal med fackförbund enkom för att komma åt statliga subventioner. Det är viktigt att arbetsgivarna även är intresserade av annat innehåll i avtalen och har för avsikt att efterleva hela avtalet.

LO har sedan tidigare krävt att löner och andra villkor för subventionerade anställningar ska följa kollektivavtal eller vara likvärdiga med kollektivavtal i branschen för att säkerställa att de omfattas av samma villkor som parterna har kommit överens om. I dagens förordningar som reglerar de subventionerade anställningarna står det att villkoren i "väsentliga delar" ska vara likvärdiga kollektivavtalen. Det räcker inte. LO kräver därför en skärpning av regelverken som reglerar de subventionerade anställningarna.

LOs styrelse vill med anledning av både motion 15.33 och 15.34 lyfta fram etableringsjobben som nu införs. Etableringsjobben, som kombinerar arbete och utbildning, har utformats av LO, Unionen och Svenskt Näringsliv. Det är en ny form av subventionerad anställning som utgår från kollektivavtal. En viktig skillnad från andra subventionerade anställningar är att företaget inte får statligt stöd. I stället betalas den statliga ersättningen ut direkt till individen via Försäkringskassan. Företaget betalar en lön till individen enligt kollektivavtalet om etableringsjobb. Lönen och ersättningen motsvarar tillsammans kollektivavtalets lägstalön. De risker med statliga krav på kollektivavtal som nämns ovan finns därför inte när det gäller etableringsjobben. För att motverka missbruk och oegentligheter har parterna inrättat en särskild partssammansatt nämnd som ska kontrollera tillämpning och efterlevnad, och pröva konflikter och problem kring etableringsjobben. I takt med att etableringsjobben införs kan de, givet att de lever upp till förväntningarna som träffsäkra och effektiva insatser, med fördel få en dominerande roll bland de subventionerade anställningarna. LO ser därför etableringsjobben som en bra modell för att säkra kollektivavtal i subventionerade anställningar.

I motion 15.35 föreslås att LO ska verka för att ersättningsnivåerna höjs för aktivitetsstödet. LOs styrelse delar den övergripande problembilden som målas upp i motionen. Aktivitetsstöd betalas ut av Försäkringskassan och följer ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen. För att förbättra ersättningen för aktivitetsstöd måste alltså ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen förbättras.

LO har en rad förslag för att förbättra ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen. För

det första är dagens taknivå för ersättningen för låg och måste höjas. För det andra är det viktigt att taket indexeras för att undvika återkommande urholkning av ersättningen i förhållande till löneutvecklingen. För det tredje vill LO avskaffa dagens nedtrappning av ersättningsnivån över tid. De allra flesta som har aktivitetsstöd har redan fått sin ersättningsnivå sänkt från 80 till 70 eller 65 procent av den ersättningsgrundande inkomsten. Att avskaffa nedtrappningen skulle alltså, i likhet med motionens förslag, innebära en höjd ersättningsnivå för aktivitetsstödet.

Motion 15.36 handlar om arbetsmarknadsåtgärder i allmänhet och problematiken kring samråden i synnerhet. LO har under lång tid arbetat med att förbättra den aktiva arbetsmarknadspolitiken och de arbetsmarknadspolitiska programmen. Exempelvis har projektet *Ett helhetsgrepp om arbetsmarknadspolitiken*, som föddes ur den förra LO-kongressens fokus på trygga jobb och ökad jämlikhet, levererat ett antal rapporter som spänner över flera områden. Rapporternas förslag handlar bland annat om hur fusk kan motverkas, hur Arbetsförmedlingens arbete kan förbättras och hur de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna kan bli mer träffsäkra. Vidare innehåller rapporterna förslag för att förbättra den reguljära vuxenutbildningen med särskilt fokus på yrkesutbildningarna, och pekar på behoven av ökad samordning mellan olika politikområden för att stärka den aktiva kompetenspolitiken i vid bemärkelse.

LOs styrelse delar bilden av att Arbetsförmedlingen inte alltid tar tillräcklig hänsyn till fackförbundens samtycke kring de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Även detta fångas upp i ovan nämnda LO-rapporter. Arbetsförmedlingen brister i genomförandet och det är oklart om fackets synpunkter tas till vara i Arbetsförmedlingens beslut. LO har arbetat aktivt för att få samråden att fungera som det är tänkt, och vissa förbättringar har också skett under de senaste åren. Detta arbete fortsätter i LOs arbetsmarknadspolitiska kommitté och i en nystartad arbetsgrupp som bland annat arbetar för att facken ska få tillbaka ersättningen för yttranden och förfrågningar, samt att Arbetsförmedlingen ska återkoppla att de mottagit yttrandena.

LOs styrelse menar att motionens förslag att ta fram en gemensam strategi kring arbetsmarknadsåtgärderna redan pågår. Men det finns anledning att fortsätta detta arbete och öka LO-rapporternas genomslag.

Motion 15.37 pekar på problemet att Samhallanställda inte har samma pensionsrättigheter som andra anställda på arbetsmarknaden. De anställda på Samhall har blivit anvisade från Arbetsförmedlingen och Samhall erhåller ett särskilt anställningsstöd för sina anställda. Detta stöd regleras i förordningen om särskilt anställningsstöd.

LOs styrelse menar att den problematik som motionen beskriver är löst. Sedan oktober 2023 har även Samhallanställda enligt kollektivavtal rätt att arbeta till och med den månad de fyller 66 år. De har därmed möjlighet att erhålla garantipension, inkomstpensionstillägg och bostadstillägg som nyblivna pensionärer. Parterna är överens om att när den lagstadgade riktåldern för pension höjs i framtiden kommer även detta att ändras i kollektivavtalet.

Motionen framhåller i sina att-satser vikten av att Samhallanställda har pensionsrättigheter på rättvisa villkor och att de inte särbehandlas eller diskrimineras. LOs styrelse delar den synen och vill understryka att LO arbetar med dessa frågor.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.32, 15.34, 15.35, 15.36 samt

att anse motionerna 15.33 (att-sats 1), 15.37 besvarade.

Följande förslag förelåg:

– Styrelsens utlåtande.

Beslut

Kongressen beslutade
att bifalla styrelsens utlåtande.

15.d Utbildningspolitik

Motionerna 15.38–15.45.

15.38

Ett bättre system för utbildning?

Hotell- och restaurangfacket

Utbildningsområdet har ofta hanterats på ett sätt som inte är helt tillfredsställande eller långsiktigt. Det har även kännetecknats av ryckighet och politisk ideologi som exempelvis gymnasiala lärlingsanställningar. Denna ryckighet i kombination med en bristfällig arbetsmarknadspolitik har lett fram till ett utbildningslandskap som både är uppdelat och svårnavigerat. Det svenska skolsystemet har en gång i tiden varit ett av de mest jämlika i världen och visat upp goda resultat. Som samhälle har vi under lång tid tappat kontroll över skolan som numera präglas av hårt marknadstänk och vinstjakt. I tillägg till detta har nyckfullheten som präglat utbildningarna lett till en osäkerhet och snabba lösningar som misslyckats med att bereda vägen fram till ett arbete. Det har lett till en situation där missnöje har uppstått hos arbetsgivarna med vad en elev kan prestera och uppnå efter en avslutad utbildning. Yrkesutbildning ses som ett verktyg för arbetsmarknadspolitiska åtgärder i stället för ett stabilt verktyg för både företag och arbetare att skapa konkurrenskraftiga och schysta arbeten. Utöver allt detta saknas en ansvarsfördelning på ett övergripande partsplan.

Utbildningarnas syfte måste vara att erbjuda arbetstagare trygghet när de ska ut på arbetsmarknaden efter avslutad utbildning och samtidigt möjliggöra en anpassning till de behov som finns på arbetsmarknaden. Detta kan göras genom att integrera en praktisk yrkesutbildning med den svenska modellen och samtidigt vara förankrad i de behov som finns på arbetsmarknaden.

För att nå framgång i utbildningsfrågorna krävs ett nära samarbete mellan utbildningssektorn och arbetsmarknadens parter. Detta för att säkerställa att de yrkesutbildningar som erbjuds dels är relevanta, dels råder bot på de brister som finns.

Det är av stor vikt att inleda en process för att bringa ordning och klarhet. Utbildningsområdet ska präglas av stabilitet, ordning, förutsägbarhet och tydlig ansvarsfördelning.

Möjligheten till omställning är en central del för att främja ökad anpassningsbarhet inom arbetslivet. En framförhandlad överenskommelse inom utbildningsområdet mellan parterna skulle ytterligare stärka kompetensutvecklingen och utbildningsmöjligheterna samtidigt som det ökar fördelarna för våra medlemmar på arbetsmarknaden.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO utreder möjligheterna att tillsammans med Svenskt Näringsliv, skapa en ny överenskommelse inom utbildningsområdet. Målet i en sådan överenskommelse är att klargöra respektive parts ansvar, inklusive statens och kommunernas, på den svenska arbetsmarknaden med utgångspunkt från den svenska modellen, och för att säkerställa att det svenska utbildningssystemet är relevant och uppfyller arbetsmarknadens behov.

Utlåtande motion 15.38 och 15.44 (att-sats 1, 2)

15.38

att LO utreder möjligheterna att tillsammans med Svenskt Näringsliv, skapa en ny överenskommelse inom utbildningsområdet. Målet i en sådan överenskommelse är att klargöra respektive parts ansvar, inklusive statens och kommunernas, på den svenska arbetsmarknaden med utgångspunkt från den svenska modellen, och för att säkerställa att det svenska utbildningsystemet är relevant och uppfyller arbetsmarknadens behov.

15.44

att LO belyser vikten av ett utvecklat och strukturerat arbetsplatsnära lärande som det finns tid till på alla jobb (behandlas i annat utlåtande på dagordningspunkt 15.d) samt

att LO lyfter fram arbetsgivarnas ansvar för att strukturerad kompetensutveckling blir en självklar del av jobben (behandlas i annat utlåtande under dagordningspunkt 15.d).

Motionären lyfter i motion 15.38 en angelägen fråga. LOs styrelse instämmer i motionärens beskrivning av hur bristfälligt utbildningsområdet hanteras och styrs och vilka konsekvenser det får för kompetensförsörjningen och villkoren inom LO-yrken.

Precis som motionären argumenterar för behöver utbildningsområdet, och framför allt yrkesutbildningarna, kännetecknas av stabilitet, förutsägbarhet och tydlig ansvarsfördelning. Det är avgörande för att långsiktigt kunna skapa schysta jobb, säkra kompetensförsörjningsbehoven och Sveriges konkurrenskraft. Men så ser det tyvärr inte ut i dag.

Det finns flera skäl till det. Ett är att partipolitiken har urholkat attraktiviteten för de gymnasiala yrkesprogrammen genom att ta beslut som inte har förankrats och stöttats av arbetsmarknadens parter. Det har lett till att utbildningsvolymerna för många viktiga LO-yrken är låga. Sedan 2008 har andelen elever på de nationella programmen som läser en yrkesutbildning sjunkit från cirka 45 procent till 37 procent läsåret 23/24. Detta trots att gymnasialt yrkesutbildade är mycket efterfrågade på arbetsmarknaden, med mycket goda jobb möjligheter efter avslutad utbildning.

Ett annat skäl till den dåligt fungerande kompetensförsörjningen är att arbetsgivare tar för litet eget ansvar för att säkra återväxten i sina branscher. Ett flertal fack vittnar om ett ointresse från företagen att hjälpa till för att utbilda framtidens arbetskraft. Flera branscher "löser" i stället kompetensbristen genom att anställa personer utan yrkesutbildning eller av utländsk arbetskraft.

Utöver att en väl fungerande kompetensförsörjning är avgörande för Sveriges konkurrenskraft och vår gemensamma välfärd så riskerar brist på yrkeskunniga arbetare också att arbetsmarknaden strukturellt förändras, när kvalificerade yrkesarbetare inom LO-kollektivet ersätts med mindre kvalificerade arbetare. En utveckling som kan urholka ett LO-yrkes faktiska innehåll och i förlängningen försämrade förutsättningar för lön och andra villkor.

Motionären anser i motion 15.38 att det krävs ett nära samarbete mellan utbildningssektorn och arbetsmarknadens parter för att komma till rätta med de problem som finns inom utbildningsområdet och på arbetsmarknaden. Motionären föreslår att LO

med utgångspunkt i den svenska modellen utreder möjligheterna att tillsammans med Svenskt Näringsliv skapa en ny överenskommelse inom utbildningsområdet. Styrelsen välkomnar förslaget och anser att det finns skäl att fördjupa partsansvaret för att förbättra kompetensförsörjningen. Förslaget kopplar också an till det pågående arbetet inom ramen för utredningen *Nya tvärfackliga löften* som LO-kongressen tillsatte 2020. I det uppdraget ingår bland annat att göra en bred översyn av LOs roll som part på arbetsmarknaden och utreda hur den kan stärkas.

Även motionären i motion 15.44 tar upp en relevant och viktig fråga, när de helt korrekt pekar på att arbetsgivare har ett stort ansvar att erbjuda kontinuerlig och relevant kompetensutveckling för sina anställda men att arbetsgivare inte investerar tillräckligt i kompetensutveckling. LOs styrelse instämmer i den bilden. Att ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och kompetenser måste vara en naturlig och återkommande del i arbetslivet för alla yrkesverksamma. Här behöver arbetsgivarna ta ett större ansvar.

Omställningsstudiestödet som nyligen införts och som ger möjlighet att fortbilda sig eller byta yrkesbana har lockat många. Men det är viktigt att arbetsgivarna inte tar detta till intäkt för att smita från sitt ansvar för medarbetarnas kompetensutveckling. Därför är viktigt att de fackliga organisationerna fortsatt ställer krav mot arbetsgivarna att de ska ta sitt ansvar att erbjuda kontinuerlig och relevant kompetensutveckling för de anställda.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.38, 15.44 (att-sats 1), 15.44 (att-sats 2).

15.39

NPF-säkra svenska skolor

Handelsanställdas förbund avd 20 Stockholm

Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF), exempelvis ADHD, autismspektrumtillstånd, Aspergers syndrom och Tourettes syndrom är mycket vanliga och medför en livslång funktionsnedsättning. Det leder inte alltför sällan till annan problematik såsom depressions- och ångestsjukdomar, ätstörningar, självskadebeteenden, missbruk, dyslexi samt somatiska sjukdomar. Ofta upptäcks detta i skolåldern, då ökade krav på koncentration, eget ansvar, socialt samspel och impulskontroll gör det svårt för elever med NPF-problematik. För att klara skolgången krävs ofta anpassningar eller stöd i undervisningen och skolmiljön annars löper eleverna med NPF stor risk att försämrats i sin psykiska hälsa och bli hemmasittare. Uppskattningsvis har 75 procent av alla elever med problematisk skolfrånvaro någon form av NPF-problematik. Skolan utgör den främsta miljön som barn och unga vistas i och är den största skyddsfaktorn utanför familjen.

Riksförbundet Attention har gjort en skolenkät som visar att 65 procent av eleverna med NPF och 75 procent av vårdnadshavarna till barn med NPF upplever stor eller ganska stor oro inför skolstart.

Skolan har ett tydligt uppdrag och skyldighet att ge extra stöd och/eller anpassningar till den elev som behöver det – oavsett om det finns en diagnos på pappret eller ej. Skollagen säger att: "I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt."

Trots skollagens krav och vetskapen om hur viktigt stöd och anpassningar är visar en enkät från Attention att 73 procent av vårdnadshavarna inte anser att barnen får det stöd och de anpassningar som de behöver i skolan, specifikt i kommunala skolor.

Alla ska ha samma förutsättningar att klara skolgången och genom att NPF-säkra svenska skolor kan vi komma långt. En NPF-säkrad skola har en anpassad miljö och undervisning för att kunna möta upp elever med NPF men kommunerna måste få rätt förutsättningar för att kunna införa NPF-säkrade skolor för att möta behoven.

Skolan är förvisso kommunernas ansvar men många kommuner i landet klarar inte att bära de kostnader som krävs. Det krävs riktade statsbidrag och utbildade lärare för att kunna tillgodose alla elevers behov genom att exempelvis NPF-certifiera Sveriges skolor. En NPF-certifierad skola kan fungera som en förebild med stöd och vägledning i respektive kommun.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för en jämlik skolgång för alla barn, även barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar,

att LO verkar för att det skyndsamt tillsätts en utredning hur Sveriges skolor ska kunna och uppnå de krav skollagen föreskriver, så att hänsyn kan tas till alla elevers olika behov samt

att LO verkar för att det skyndsamt tillsätts en utredning om hur kunskap om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar ska kunna implementeras som en del i lärarutbildningen.

Utlåtande motion 15.39

15.39

att LO verkar för en jämlik skolgång för alla barn, även barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar,

att LO verkar för att det skyndsamt tillsätts en utredning hur Sveriges skolor ska kunna och uppnå de krav skollagen föreskriver, så att hänsyn kan tas till alla elevers olika behov samt

att LO verkar för att det skyndsamt tillsätts en utredning om hur kunskap om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar ska kunna implementeras som en del i lärarutbildningen.

En mer likvärdig skola är avgörande för att bygga ett jämlikt samhälle och särskilt viktigt för barn vars föräldrar arbetar i LO-yrken. Utvecklingen under de senaste decennierna med ökad skolsegregation, minskad likvärdighet och försämrade skolresultat är allvarliga hot mot jämlikheten och alla barns möjlighet att utvecklas och rustas för ett gott liv. Nu krävs ett målmedvetet arbete för att förbättra kunskapsresultaten och ge alla barn tillgång till en bra skola. Att behovet är stort för att ge barn och elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar bättre och mer jämlika förutsättningar att få en bra utbildning och klara skolan är därför nödvändigt. En rapport från Skolverket hösten 2023 visar att behovet är stort. LO-styrelsen tillstyrker motionens första att-sats. LO-styrelsen välkomnar också att motionen handlar om att möta behoven i vanliga skolor. Det är en välgörande kontrast till de senare årens alltför vanliga debatt om att fler elever borde exkluderas från den vanliga skolan.

Samtidigt är det viktigt att peka på hur lägre personaltäthet och sämre tillgång till särskilt stöd i skolan leder till stökigare miljöer och tuffare arbetssituation för lärare och annan skolpersonal. Det drabbar ytterst eleverna. Troligen skulle generella förbättringar av personaltäthet, ökad kompetens om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, samt ökade möjligheter till undervisning i mindre grupper också minska behovet av anpassningar.

I motionens andra och tredje att-sats föreslår motionären att LO-kongressen ska besluta om att arbeta för att det skyndsamt tillsätts två utredningar. I att-sats två handlar det om hur Sveriges skolor ska kunna uppnå de krav skollagen ställer, så att hänsyn kan tas till alla elevers olika behov. LO-styrelsen anser dels att detta i stor utsträckning är en fråga om resurser, dels att detta är ett av skolans och flera skolmyndigheters kärnuppdrag och avstyrker därför motionens andra att-sats.

Motionens tredje att-sats förutsätter detaljerad kunskap om såväl funktionsnedsättningar som om lärarutbildningen. LO-styrelsen anser därför att det är lämpligare att LO driver frågan som en del i arbetet för en jämlik skolgång enligt den första att-satsen.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionen 15.39 (att-sats 1) samt

att avslå motionerna 15.39 (att-sats 2), 15.39 (att-sats 3).

15.40

En avgiftsfri kulturskola

Musikerförbundet

Grundskolan är viktig för att alla barn och ungdomar ska kunna ta del av och lära känna olika konstnärliga uttryck och få en förståelse för konst i bred bemärkelse. Antalet timmar i de estetiska ämnena i grundskolan, bild, musik och slöjd, har länge varit konstant och grundskoleelever i dag har tillgång till dessa ämnen i samma utsträckning som grundskoleelever för över trettio år sedan.

En analys från Skolverket visar att flickor och elever som har föräldrar med minst eftergymnasial utbildning, har ett större intresse och engagemang för ämnena bild och musik än pojkar och elever som har föräldrar med lägre utbildningsnivå. De två förstnämnda grupperna är också mer aktiva på fritiden i bild- och musikrelaterade aktiviteter än andra elever.

Den kommunala kulturskolan är ett mycket viktigt komplement till den vanliga skolan och drygt 200 000 barn deltar årligen i dess ämneskurser runt om i landet. I princip har samtliga kommuner deltagaravgifter av varierande storlek. Endast ett fåtal kommuner tar inte ut någon avgift. I de kommuner där man prövat att sänka avgiften eller ta bort den helt har ansökningar från områden med låga inkomster ökat avsevärt.

Det är i genomsnitt endast cirka 13 procent av eleverna som har en utländsk bakgrund. Det är också 61 procent som har föräldrar med hög utbildning. Fördelningen mellan kvinnor och män ligger stabilt på 65 procent tjejer och 35 procent killar.

Kulturskoleutredningen som lämnade sitt betänkande 2016 hade som ett av sina uppdrag att identifiera hinder för deltagande i kulturskolans verksamhet. Utredningen pekade på att såväl föräldrarnas socioekonomiska bakgrund som utländsk bakgrund påverkade i vilken utsträckning föräldrar känner till den kommunala kulturskolan och har möjlighet att introducera den för sina barn. Utredningen konstaterade att det finns en snedrekrytering av barn och unga till den kommunala kulturskolan, något som i längden innebär ett problem för den kommunala kulturskolans legitimitet.

Kulturskolan är en plats för barn och ungdomar att tillåtas vara kreativa. Det är också en plats där vi kan integrera kulturer och bygga broar mellan personer med olika kulturella bakgrunder. Om vi får fler unga, både svenskfödda och nya svenskar, att delta i kulturskolan skapar vi en bra plats för en ökad integration.

Vi kan inte låta kulturen vara uppdelad till att endast tillhöra en viss samhällsklass. Alla ska ges möjlighet att utveckla sin kreativitet och genom en satsning på kulturen ökar vi glädjen, förståelsen och framtidstron hos dagens unga.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att kulturskolan görs avgiftsfri i hela landet.

Utlåtande motion 15.40

15.40

att LO verkar för att kulturskolan görs avgiftsfri i hela landet.

LO-styrelsen anser att den kommunala kulturskolan är en viktig institution som bidrar till att lägga grunden för barn och ungas kulturella, sociala och intellektuella utveckling genom att de får ta del och utöva kultur i olika former. Under de senaste två mandatperioderna med socialdemokratisk statsminister gjordes flera insatser på området med syfte att fler grupper ska nås av kulturskolans verksamheter. En nationell strategi för den kommunala kulturskolan antogs och genom Statens kulturråd inrättades 2018 ett nationellt kulturskolecentrum. Den förra rödgröna regeringen återinförde också det statliga bidraget till kulturskolan i syfte att stärka kulturskolans resurser för att bredda verksamheten och nå nya grupper.

Med den nuvarande högerregeringen har läget snabbt blivit annorlunda. Högern skär ned på statsbidraget till kulturskolan, vilket riskerar att leda till både nedskärningar i kulturskoleverksamheten och till höjda avgifter, en utveckling som går på tvärs emot både motionären och de ambitioner som fastslogs av den rödgröna regeringen.

Kulturskolan är en verksamhet som präglas av social snedrekrytering. Nationell statistik visar att 63 procent av barn i åldern 6–19 år har föräldrar med högre utbildning. Bland barn i kulturskolan har hela 82 procent föräldrar med högre utbildning. Snedvridningen syns också bland barn med utländsk bakgrund. 27 procent av barn i åldern 6–19 år har utländsk bakgrund. Bland barn i kulturskolan är det bara 19 procent.

Med nedskärningar och höjda avgifter följer en utveckling där kulturskolan riskerar att än mer bli en förmån för barn i mer välbeställda familjer. Barn som har föräldrar som av olika skäl inte har det ekonomiska utrymmet för att kunna betala deltagaravgiften kommer att stängas ute. Så ska det inte vara i ett välfärdsland som Sverige.

Utöver avgifterna är det också viktigt att kulturskolan organiseras så att den når ut där människor bor och inte gynnar boende i vissa områden eller barn som har lätt att till exempel få skjuts, något som LO påtalat i en underrapport till *Program för jämlikhet*.

Det är slutligen viktigt att ha i åtanke att kulturskolan inte är en obligatorisk utan frivillig verksamhet för kommunerna. Det gör att krav inte kan ställas på staten, annat än på formen ”för att statsbidrag ska utgå får inga avgifter förekomma”. LO kan dock agera direkt mot kommuner. Alla barn och unga i landet oavsett socioekonomisk bakgrund ska ha möjlighet att ta del av kultur i olika former. Det är styrelsens hållning och den tar sin utgångspunkt i FNs barnkonvention, som numera är lag i Sverige. Motionärens förslag är ett lovvärt initiativ som styrelsen ställer sig bakom.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionen 15.40.

15.41

Facklig historia i skolan

Byggnadsarbetareförbundet

I en värld där allt utvecklas och förändras i en hastighet som aldrig förr är det väldigt viktigt att komma ihåg var man kommer ifrån. Unga i dag har inte fått lära sig om varför vårt samhälle ser ut som det gör.

Hur kommer det sig att ungdomar har koll på vilken kung som ledde vilket krig men de har inte koll på vilket år vi tecknade Saltsjöbadsavtalet och skapade den svenska modellen, vilket år vi fick allmän sjukförsäkring för alla eller vilket år vi fick igenom LAS?

Det är en skrämmande utveckling att människor inte längre har koll på hur arbetsmarknaden ser ut och varför. Vi måste lära våra blivande kollegor att vi inte fått det vi har i dag gratis, utan att det är något vi kämpat för.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO aktivt verkar för att facklig historia ska vara en obligatorisk del av ämnet historia i högstadiet samt

att LO aktivt verkar för att facklig historia ska vara en del av det centrala innehållet i kursplanerna i samhällskunskap 1 eller historia 1 på gymnasienivå.

15.42

Facklig historia i skolan

Industrifacket Metall avd 44 Halland

I en värld där allt utvecklas och förändras i en hastighet som aldrig förr är det väldigt viktigt att komma ihåg var man kommer ifrån. Unga i dag har inte fått lära sig om varför vårt samhälle ser ut som det gör.

Hur kommer det sig att ungdomar har koll på vilken kung som ledde vilket krig, men inte har koll på vilket år vi tecknade Saltsjöbadsavtalet och skapade den svenska modellen, vilket år vi fick allmän sjukförsäkring för alla eller vilket år vi fick igenom LAS?

Det är en skrämmande utveckling att människor inte längre har koll på hur arbetsmarknaden ser ut och varför. Vi måste lära våra blivande kollegor att vi inte fått det vi har i dag gratis, utan att det är något vi kämpat för.

Att LO aktivt verkar för att facklig historia ska vara en obligatorisk del av grundskolan och gymnasiet.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att facklig historia ska vara en obligatorisk del av ämnet historia i högstadiet samt

att LO verkar för att facklig historia ska vara en del av det centrala innehållet i kursplanerna i samhällskunskap 1 eller historia 1 på gymnasienivå.

15.43

Facklig historia i skolan

Byggnadsarbetareförbundet region Småland–Blekinge

I en värld där allt utvecklas och förändras i en hastighet som aldrig förr, är det väldigt viktigt att komma ihåg var man kommer ifrån. Unga i dag har inte fått lära sig om varför vårt samhälle ser ut som det gör.

Hur kommer det sig att ungdomar har koll på vilken kung som ledde vilket krig, men de har inte koll på vilket år vi tecknade Saltsjöbadsavtalet och skapade den svenska modellen? Vilket år vi fick allmän sjukförsäkring för alla eller vilket år vi fick igenom LAS?

Det är en skrämmande utveckling, att människor inte längre har koll på hur arbetsmarknaden ser ut och varför. Vi måste lära våra blivande kollegor att vi inte fått det vi har i dag gratis, utan att det är något vi kämpat för.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO aktivt verkar för att facklig historia ska vara en obligatorisk del av grundskolan samt gymnasiet,

att LO aktivt verkar för att facklig historia ska vara en obligatorisk del av ämnet historia i högstadiet samt

att LO aktivt verkar för att facklig historia ska vara en del av det centrala innehållet i kursplanerna i samhällskunskap 1 eller historia 1 på gymnasienivå.

Utlåtande motionerna 15.41–15.43

15.41

att LO aktivt verkar för att facklig historia ska vara en obligatorisk del av ämnet historia i högstadiet samt

att LO aktivt verkar för att facklig historia ska vara en del av det centrala innehållet i kursplanerna i samhällskunskap 1 eller historia 1 på gymnasienivå.

15.42

att LO verkar för att facklig historia ska vara en obligatorisk del av ämnet historia i högstadiet samt

att LO verkar för att facklig historia ska vara en del av det centrala innehållet i kursplanerna i samhällskunskap 1 eller historia 1 på gymnasienivå.

15.43

att LO aktivt verkar för att facklig historia ska vara en obligatorisk del av grundskolan samt gymnasiet,

att LO aktivt verkar för att facklig historia ska vara en obligatorisk del av ämnet historia i högstadiet samt

att LO aktivt verkar för att facklig historia ska vara en del av det centrala innehållet i kursplanerna i samhällskunskap 1 eller historia 1 på gymnasienivå.

LOs styrelse delar bilden av att ungdomar i ett tidigt skede bör få en ökad förståelse för hur förhållandena ser ut på dagens arbetsmarknad. Kunskap kring dessa frågor har

en betydande påverkan på människors vardagsliv och inte minst för deras arbetsvillkor och arbetsmiljö. Därför är det viktigt att ungdomar redan i skolan får kunskap om den fackliga historien och dess betydelse i samhällsutvecklingen för att förstå hur dagens arbetsmarknad ser ut och vilken skillnad facklig organisering kan göra.

För varje ämne ska det finnas en kursplan. I ämnes- och kursplanerna anges vilket mål och syfte undervisningen i varje ämne ska ha. I årskurs 9 ska bland annat följande områden behandlas: demokratiseringen i Sverige och framväxten av välfärdssamhället, bildandet av politiska partier, nya folkrörelser – till exempel kvinnorörelsen, kampen för allmän och lika rösträtt för kvinnor och män samt kontinuitet och förändring i synen på kön, jämställdhet och sexualitet.

Gymnasiets läroplan har ett centralt innehåll i de gymnasiegemensamma ämnena. Där ska bland annat följande ämnen behandlas: arbetsmarknad, arbetsrätt och arbetsmiljö, arbetsmarknadens parter, deras olika roller och betydelse för samhällsutvecklingen samt digitaliseringens påverkan på arbetsmarknaden.

Olyckligtvis har dessa områden förändrats i samband med införandet av gymnasieformen 2025 (GY25). I Tidö-regeringens beslut kring ny ämnesplan för samhällskunskap är avsnitten om arbetsmarknad, arbetsrätt och arbetsmiljö strukna. Nu står det i stället:

”Resursanvändning, tillväxt, konjunkturer och ekonomisk politik, till exempel frågor om välfärd, grundläggande prisbildning, företagande, arbetsliv, hållbarhet, jämlikhet och jämställdhet”.

De detaljerade förslagen kring vilka ämnen och på vilka nivåer facklig historia bör ingå är inte något LO i första hand ska ta ställning till. Men LOs styrelse delar motionens andemening att facklig historia bör ingå i utbildningarna mer än vad som i dag är fallet.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.41, 15.42, 15.43.

15.44

Det krävs både strukturerat lärande på jobben och låga trösklar till studier Handelsanställdas förbund

Sverige behöver öka och utveckla det arbetsplatsnära lärandet. Kompetensutveckling som sker på jobben och dess betydelse behöver belysas betydligt mer. Det är viktigt att de behoven inte hamnar i skymundan och att fokus alltför ensidigt hamnar på det reguljära och formella utbildningssystemet. Det behövs både långsiktiga lösningar för strukturerad kompetensutveckling på arbetsplatsnivå och ett utbildningssystem anpassat för redan yrkesverksamma.

Arbetsgivare har ett stort ansvar för att erbjuda och skapa goda förutsättningar för strukturerad och kontinuerlig kompetensutveckling för anställda. Vi behöver prioritera att lyfta fram vikten av att det ansvaret faktiskt tas. Ett strukturerat lärande behöver ingå som en naturlig del av jobben. Det är helt centralt för näringslivets kompetensförsörjning och anställdas kontinuerliga kompetensutveckling i yrkeslivet. Det är också helt nödvändigt för ett livslångt lärande.

Trots stora behov investerar arbetsgivare alldeles för lite i att utveckla och ta till vara personalens kompetens. Det gäller inte minst för stora grupper arbetare på svensk arbetsmarknad. Låg grundbemanning, hög personalomsättning, deltider och osäkra anställningar inverkar dessutom negativt på förutsättningarna för det på många håll. Det är i sin tur negativt för vårt lands utveckling och något vi behöver arbeta för att förändra.

Stora grupper arbetare saknar i dag kontinuerlig kompetensutveckling på sina jobb. De insatser som ändå görs är ofta av tillfällig ad hoc-karaktär utan struktur och långsiktighet. En del av svårigheterna kan handla om att arbetsgivare inte riktigt vet var man ska börja, ibland saknas en klar uppfattning om vilken kompetens som efterfrågas och ibland vill man göra allt på en gång.

En stor del av samhällets stöd till arbetsplatsnära kompetensutvecklingsinsatser och insatser för strukturbygge har varit och är beroende av kortsiktig projektförfinansiering. Fungerande strukturer har betydelse för enskilda individers möjligheter att delta i kompetensutvecklande insatser. Samhället i stort kan bättre stötta arbetsgivare att, i facklig samverkan med de anställda, komma i gång med kompetensförsörjningsprocessen och ett kontinuerligt och strukturerat lärande för alla på arbetsplatsen.

Strukturuomvandling och teknologisk förändring är en naturlig del av samhällets utveckling. Men anställda behöver involveras när förändringar som ny teknik och nya arbetssätt införs. Det förutsätter strukturerad kompetensutveckling och att teknikutvecklingens möjligheter blir en angelägenhet också för de anställda. Delaktighet är en förutsättning för att ta till sig och ställa om till nya arbetsuppgifter.

Personer som skaffat sig viktiga kunskaper utanför det formella utbildningssystemet ska kunna få dessa bekräftade. Därför behövs ökade möjligheter till validering och en långsiktighet i de systemen vi bygger upp.

Det svenska reguljära utbildningssystemet behöver i högre grad anpassas efter de förutsättningar som redan yrkesaktiva har.

Dels behöver utbildningsutbudet utvecklas. Det kan exempelvis handla om fler påbyggnadsutbildningar, validering och fler flexibla upplägg som mer

tar hänsyn till redan förvärvad kunskap i arbetslivet, tidigare utbildning och arbetslivserfarenhet. Det kan också handla om fler utbildningar på deltid, snabbspår och utökade möjligheter till distansundervisning.

Dels behöver det finnas tydliga och goda ekonomiska förutsättningar för yrkesaktiva som vill påbörja olika typer av formella studier. Förutsägbarhet och låga trösklar är speciellt viktigt för yrkesaktiva arbetare. Många LO-medlemmar har inte stora ekonomiska reserver att ta av. Samtidigt har många fasta kostnader i form av exempelvis boende, el, barn, transporter och så vidare.

Studieomställningsstödet är därför en viktig reform för att utveckla det livslånga lärandet, öka möjligheterna till omställning och öppna upp det formella utbildningssystemet för redan yrkesverksamma. Men tyvärr ser vi att studieomställningsstödet fortsatt dras med stora problem. Det har skapat en stor ovisshet kring vad den enskilde kan förvänta sig. Sammantaget leder det till höga trösklar, otydliga ekonomiska förutsättningar och att många arbetare avstår från formella studier.

Många yrkesaktiva arbetare kan helt enkelt inte börja formella studier om inte de ekonomiska förutsättningarna finns där. Går det inte att lita på studieomställningsstödet så går det inte heller att söka studieledigt för att ställa om. För den som har stora ekonomiska reserver, en anhörig som helt kan täcka upp eller för den som redan studerar är verkligheten ofta en annan.

LO-kollektivet måste kunna lita på omställningsstudiestödet och då krävs låga trösklar. Därför är det av stor vikt att vi tillsammans agerar för att det system som nu faktiskt tagits fram också fungerar för LO-kollektivet.

Sverige har också riktigt stora utmaningar när det kommer till den övertydliga sociala snedrekryteringen till högre utbildning. Det blev värre i samband med pandemin och CSN rapporterade under hösten 2023 att det nya omställningsstudiestödet främst går till personer som studerade redan innan stödet fanns. Det är strategiskt viktigt att vi LO-gemensamt kritiskt belyser den sociala snedrekryteringen till högre utbildning och utreder hur den kan motverkas. Det svenska utbildningssystemet ska motverka inte förstärka klassklyftor.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO belyser vikten av ett utvecklat och strukturerat arbetsplatsnära lärande som det finns tid till på alla jobb (behandlas i annat utlåtande på dagordningspunkt 15.d),

att LO lyfter fram arbetsgivarnas ansvar för att strukturerad kompetensutveckling blir en självklar del av jobben (behandlas i annat utlåtande under dagordningspunkt 15.d),

att LO lyfter fram vikten av låga trösklar, tydliga förutsättningar och goda ekonomiska möjligheter för yrkesaktiva arbetare som vill påbörja olika former av formella studier,

att LO med kraft arbetar för ett omställningsstudiestöd som fungerar och har korta handläggningstider, tillräcklig finansiering och ett utnyttjande av arbetare som motsvarar vår andel på arbetsmarknaden samt

att LO kritiskt belyser den sociala snedrekryteringen till högre utbildning och utreder hur den kan motverkas.

Utlåtande motion 15.44 (att-sats 3, 4, 5)

15.44

att LO lyfter fram vikten av låga trösklar, tydliga förutsättningar och goda ekonomiska möjligheter för yrkesaktiva arbetare som vill påbörja olika former av formella studier,

att LO med kraft arbetar för ett omställningsstudiestöd som fungerar och har korta handläggningstider, tillräcklig finansiering och ett utnyttjande av arbetare som motsvarar vår andel på arbetsmarknaden samt

att LO kritiskt belyser den sociala snedrekryteringen till högre utbildning och utreder hur den kan motverkas.

LOs styrelse delar motionärens uppfattning att strukturomvandlingen på arbetsmarknaden ständigt pågår. Vi ser hur jobb skapas, förändras och försvinner hela tiden. För att möta klimatomställningen, digitaliseringen och andra förändringar på arbetsmarknaden behöver arbetstagarna ha en god omställningsförmåga. LO delar motionärens uppfattning att det är viktigt att det finns goda ekonomiska möjligheter för yrkesverksamma att studera.

LO har länge arbetat för att löntagare ska kunna studera mitt i livet med inkomst. Därför är det positivt att omställningsstudiestödet infördes den 1 oktober 2022. Arbetsmarknadens parter har förhandlat fram stödet för att stärka löntagarnas möjlighet till kompetensutveckling och yrkesväxling. Omställningsstudiestödet innebär att alla som jobbar kan studera mitt i livet med ersättning. Den sökande kan få 80 procent av en normal lön under 44 heltidsveckor. Det motsvarar två terminer, men det går även att studera på deltid. För de som omfattas av huvudavtalet kan de få ett ytterligare kompletterande studiestöd.

LOs styrelse delar motionärens uppfattning att det måste vara lätt att validera sig inför studier. Det är en fråga som LO arbetar aktivt med. Det finns också studier som visar att studenter som fått validera sina kunskaper kan validera bort kurser och på det sättet ta examen fortare. Det är bra för både individen, arbetsgivaren och samhället.

LO jobbar också för att få till ett bra utbildningsutbud och ett kursutbud som är flexibelt. Det måste gå att studera på heltid, deltid och distans. Utbildningarna måste också kunna kombineras med arbetslivet.

Intresset för att söka omställningsstudiestödet är mycket stort. Mellan oktober 2022 och januari 2024 fick CSN in över 70 000 ansökningar. LOs styrelse tycker det är glädjande att så många vill studera med det nya stödet. Men styrelsen ser, precis som motionären, att handläggningstiderna är alldeles för långa. Många har väntat i flera månader utan att få svar från CSN. Detta är något som måste åtgärdas skyndsamt och LO, PTK och Svenskt Näringsliv har jobbat mycket aktivt för att CSN ska få rätt förutsättningar.

Det som krävs är att CSN dels får ytterligare resurser för att anställa fler handläggare, dels att regeringen skyndsamt inför de förslag till regelförenklingar som är framtagna av CSN och parterna. Dessa förenklingar gör det möjligt att automatisera större delar av handlägningsprocessen, vilket är en förutsättning för snabbare hantering av ansökningarna. Samtidigt ökar förutsägbarheten för den som söker stöd. Viktiga lösningar för att minska handläggningstiderna är alltså framtagna. Parterna har, tyvärr utan framgång, drivit på för att regeringen ska införa dessa lösningar så snabbt som möjligt.

LOs styrelse håller med motionären om att det är viktigt att arbetare söker omställningsstudiestödet. Enligt CSNs statistik studerar över hälften av dem som beviljats

omställningsstudiestöd på yrkeshögskola, komvux/yrkesvux och folkhögskola. Det framkommer också i LO-panelen att en majoritet av de tillfrågade medlemmar kan tänka sig att studera med det nya stödet. LO bedömer, efter att ha gått igenom CSNs statistik, att omkring 45 procent av alla som beviljats omställningsstudiestödet är arbetare.

LOs styrelse håller med motionären om att den sociala snedrekryteringen till högre utbildning måste brytas. I dag är det dubbelt så vanligt att elever med högskoleutbildade föräldrar går vidare till högre studier jämfört med dem vars föräldrar har gymnasieutbildning som högsta utbildningsnivå. Lärosätena måste också jobba aktivt för breddad rekrytering. Det skriver LO bland annat om i rapporten *Aktiv kompetenspolitik för livslångt lärande*. LO har också vid ett flertal tillfällen lyft frågan om social snedrekrytering på möten med bland annat statssekreterare.

Enligt högskolelagen är universitet och högskolor skyldiga att aktivt jobba för breddad rekrytering till högskolan. Universitetskanslerämbetet, (UKÄ) har fått olika regeringsuppdrag som rör breddad rekrytering. De har bland annat genomfört en tematisk utvärdering av lärosätenas arbete med breddad rekrytering samt undersökt hur sökbe- teende till högskolan påverkar den sociala snedrekryteringen. Styrelsen bedömer att det finns studier om hur den sociala snedrekryteringen kan motverkas och menar därför att LO inte behöver utreda frågan vidare.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.44 (att-sats 3), 15.44 (att-sats 4) samt

att avslå motionen 15.44 (att-sats 5).

15.45

Förbud mot branschneutrala friskolor och vinstuttag ur den svenska skolan Kommunalarbetareförbundet avd Stockholms län

Sverige har länge haft en tradition av att erbjuda högkvalitativ och jämlik utbildning för alla. Dock har privata och branschneutrala friskolor möjligheten att ta ut vinst från skolan har blivit föremål för debatt och kritik. Detta hotar den svenska skolans kvalitet, jämlikhet och syftet att främja samhällsintresset snarare än vinstintresset.

Branschneutrala friskolor och vinstuttag ur skolan underminerar den svenska skolans grundläggande principer om jämlikhet och kvalitet. Genom att förbjuda etableringen av sådana friskolor och avskaffa vinstuttag kan vi återföra fokus till elevernas behov och utbildningens kvalitet.

Med dessa åtgärder kommer vi att säkra en mer rättvis och jämlik utbildning för alla i Sverige och skydda skolans centrala roll som en samhällsangelägenhet. Genom att stödja detta förslag visar LO-kongressen sitt engagemang för arbetstagarnas barn och för att stärka den svenska skolan.

Kommunala skolor har knappt råd att ha tillräckligt med personal för att kunna undervisa och ge det som elever behöver. På den privata sidan så har till exempel AcadeMedia första kvartalet 2023 ett rörelseresultat på 277 miljoner kronor. Det sticker i ögonen att privata aktörer kan göra sådana resultat och samtidigt kräva in extra pengar av kommunen med dagens kompensationsmodell.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- att LO verkar för att skolan i största möjliga mån bedrivs i offentlig regi,**
- att LO verkar för förbud mot alla friskolor utom specifika branschskolor med syfte att stärka LOs medlemsgrupp samt att stärka den svenska arbetsmarknaden,**
- att LO aktivt verkar för att förbjuda friskolor som konkurrerar med den offentliga verksamheten,**
- att de LO-anslutna förbunden som bedriver branschspecifika skolor ska säkerställa att deras skolor inte konkurrerar med den offentliga verksamheten samt**
- att LO verkar för ett totalförbud mot friskolor på grund- och förskolenivå.**

Utlåtande motion 15.45

15.45

att LO verkar för att skolan i största möjliga mån bedrivs i offentlig regi,

att LO verkar för förbud mot alla friskolor utom specifika branschskolor med syfte att stärka LOs medlemsgrupp samt att stärka den svenska arbetsmarknaden,

att LO aktivt verkar för att förbjuda friskolor som konkurrerar med den offentliga verksamheten,

att de LO-anslutna förbunden som bedriver branschspecifika skolor ska säkerställa att deras skolor inte konkurrerar med den offentliga verksamheten samt

att LO verkar för ett totalförbud mot friskolor på grund- och förskolenivå.

LO-styrelsen delar motionärens oro för den svenska skolans kvalitet och likvärdighet. Det är nödvändigt med åtgärder för att avskaffa de marknadsincitament som inte bara dränerar den svenska skolan på resurser utan också skapar segregation, slår sönder skolan som samhällelig infrastruktur och i praktiken gör planering av skolverksamhet kortsiktig.

LOs styrelse anser att en non-profit-princip ska gälla i vård, skola och omsorg. Det utesluter inte alternativa driftsformer, men för en sammanhållen och jämlik skola anser LO-styrelsen att det är nödvändigt att det offentliga har huvudansvaret för skolan. Exempel på vad som händer på orter där marknaden tar över förskräcker. Om alltför många elever går i privata skolor och om alltför många skolbyggnader ägs av privata företag tappar det offentliga kontrollen över skolan som samhällelig infrastruktur. LO-styrelsen anser därför att motionens första att-sats ska bifallas av kongressen.

Det förbud som motionären förordar i den andra, tredje och den femte att-satsen blir dock svårt att genomföra. Dels skulle dessa förbud träffa också icke-vinstdrivande skolorganisationer, till exempel föräldrakooperativa förskolor, dels är det svårt att i lag definiera skolor som stärker LOs medlemsgrupp och den svenska arbetsmarknaden.

LOs styrelse har dock sett positivt på de förändrade reglerna för dimensionering av gymnasieutbildning som nu börjat gälla. Dessa regler innebär att planering av utbildningar och utbildningsplatser nu ska ske med hänsyn tagen till arbetsmarknadens behov. De nya reglerna innebär också ett steg i riktning mot att skolor ska samverka om utbildningar och utbildningsplatser. LO-styrelsen delar alltså motionärens uppfattning att vi ska ha ett skolsystem som bygger på samarbete mellan skolor snarare än konkurrens.

I den fjärde att-satsen vill motionären att LO-kongressen ska ge uppdrag åt enskilda LO-förbund. Det ligger utanför kongressens befogenheter.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionen 15.45 (att-sats 1) samt

att avslå motionerna 15.45 (att-sats 2), 15.45 (att-sats 3), 15.45 (att-sats 4), 15.45 (att-sats 5).

I debatten deltog:

Katarina Helling, Handels
Erica Lindkvist, Handels
Gunnel Persson Westin, Musikerna
Linda Roos Nykvist, IF Metall
Richard Hassel, GS-facket
Tina Löfgren, Målarna
Per-Olof Sjöo, LOs styrelse

Följande förslag förelåg:

- Styrelsens utlåtanden,
- Katarina Helling, Handels, med flera, bifallsyrkande på motion 15.39 (att-sats 2),
- Gunnel Persson Westin, Musikerna, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motion 15.40,
- Rickard Hassel, GS-facket, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motionerna 15.41 och 15.43,
- Linda Roos Nykvist, IF Metall, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motion 15.45.

Beslut

Kongressen beslutade

att bifalla styrelsens utlåtande på 15.39 (att-sats 2).

Kongressen beslutade

att i övrigt bifalla styrelsens utlåtanden.

15.e Klimat- och miljöpolitik

Motionerna 15.46 (att-sats 1, 3, 4, 5), 15.47 och 15.48, 15.49 (att-sats 3) samt 15.50.

15.46

Rättvis klimatomställning

Kommunalarbetareförbundet, Industrifacket Metall

Konsekvenserna av klimatförändringarna är förödande. Vi ser redan hur intensivare regn skapar översvämningar, allt fler skogsbränder, lägre nivåer i våra dricksvattentäkter, ökade utmaningar för jordbruket och nya typer av sjukdomar. Det gäller att agera och det snabbt – dels för att ställa om samhället för att möta effekterna av klimatförändringarna, dels för att ställa om för minskad negativ klimatpåverkan. I Sverige är det i första hand industrin, jordbruket och transporterna som står för den stora majoriteten av utsläppen av växthusgaser. Men för att en omställning ska vara genomförbar krävs det att den är rättvis. Det innebär att medborgarna inkluderas och att vårt demokratiska välfärdssamhälle bevaras och utvecklas i takt med att vi säkrar vår livsmiljö.

En rättvis klimatomställning med jämlika förutsättningar för ett gott liv är beroende av en stark och generell välfärd med goda villkor, tillgängliga bostäder och en utbyggd kollektivtrafik, kompetensutveckling och ekonomisk trygghet. Faktorer som är avgörande för att människor ska känna tillit och trygghet i omställningen. Men för att få bred acceptans krävs det även att åtgärderna uppfattas som effektiva och rättvisa.

Industrietableringar har blivit en viktig del av klimatomställning i Sverige. Omställningen handlar i stor utsträckning om att elektrifiera processer och produkter som leder till en hög efterfrågan på el. I Sverige har vi ett näst intill fossilfritt elsystem vilket har gjort att många verksamheter har sett Sverige som ett land för investeringar och etableringar kopplade till en grön industri. Resultatet av detta innebär många nya jobb inom flera sektorer. Men i takt med att investeringarna realiserar kommer efterfrågan på el att kraftigt öka och mer produktion behöver komma på plats.

En utbyggd vindkraft är avgörande för att nå den stora efterfrågan på el. Men många kommuner avslår ansökningar om etablering av vindkraft. År 2021 avslogs 78 procent av tillståndsansökningarna. En stor anledning till avslag är att kommunens invånare är negativa till vindkraften. Det är viktigt att skyndsamt få en ersättningsmodell på plats som medverkar till en folklig acceptans för att stärka kommunernas incitament att bevilja vindkraftsetableringarna.

I takt med att stora industriinvesteringar och etableringar ökar, ökar kommunernas behov av investeringar i transporter, bostäder, infrastruktur och välfärd. Detta innebär ett högre tryck på kommuner och regioner. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) uppger att de sammantagna klimatanpassningsåtgärderna kommer kosta upp emot flera hundratals miljarder kronor. Att staten är med och delar risken för den gröna omställningen är avgörande. Anslagen till Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) viktiga arbete med att stötta kommunernas arbete med klimatanpassning behöver öka.

I dag ligger en stor del av ansvaret för klimatanpassningar på kommunerna vilket riskerar att tränga undan resurser från deras kärnuppdrag. Samtidigt pressas redan en stor del av kommunernas verksamheter av omfattande neddragningar och en låg bemanning. Pressen kommer dessutom öka när temperaturen stiger och behoven av mer personal inom bland annat vård och omsorg och i räddningstjänsten kommer att öka.

Satsningar som klimatklivet är därtill centrala för att kommuner och näringsliv ska kunna investera i den fossilfria teknik som omställning kräver. Investeringstödet bidrar till elektrifiering, självförsörjning inom energi, livsmedel och material samt stärker konkurrenskraften i svenska företag. Det kan till exempel handla om laddplatser för tunga fordon, produktion av biogas till biogödsel eller en ökad cirkularitet av plast och textilier.

Ett annat exempel på satsningar som har varit av betydelse för kommunernas omställning är stadsmiljöavtalen. De har bidragit till att kommunerna har behövt styra mot systemlösningar för att få till ett mer koldioxidneutralt infrastruktur- och transportsystem. I flera kommuner har medel använts till laddinfrastruktur för elbussar och i till exempel Skellefteå har det byggts en ny bro över älven samt nya gång- och cykelvägar till Bergsbyns industriområde.

Betydelsen av att jobba lokalt och regionalt med klimatomställningen är stor. Även om målsättningen är nationell så finns behov av lokala strategier för att nå målen. Kreativa lösningar kopplade till en rättvis klimatomställning och måluppfyllnad kommer bäst på plats sett utifrån lokala och regionala behov. Men för att identifiera dessa lösningar krävs en plattform för dialog. Här kan LO-distrikten spela en central roll för att skapa förståelse och engagemang i klimatfrågan.

Men ett ökat engagemang förutsätter stärkt kompetens hos LO-förbundens förtroendevalda och anställda. Detta bör ske genom tvärfackliga utbildningar som belyser vikten av varför en omställning krävs samt varför fackförbunden måste vara del i att utveckla den politik som behövs för att omställningen ska leda till en rättvis resursfördelning. En ökad kompetens är även en förutsättning för att förtroendevalda ska kunna driva anpassning och omställning på arbetsplatserna och i politiken.

Klimatomställningen innebär och kommer innebära stora förändringar på de flesta svenska arbetsplatser. Det handlar om verksamheter som måste ställa om, men även anpassa sig efter de klimatförändringar som sker. Det innebär att jobb och arbetsliv förändras.

Ett väl fungerande förändringsarbete är centralt för att utveckla och förbättra arbetsmiljön för arbetstagarna på svensk arbetsmarknad. Redan i dag finns ett flertal verktyg för att jobba med förändring som sker på arbetsplatsen. Det handlar till exempel om medbestämmandelagen, arbetsmiljölagen och kompetensutvecklingsavtal. Dessa kommer vara centrala i det fackliga arbetet med klimatomställningen. Men det som skiljer klimatomställningen från tidigare strukturomvandlingar på svensk arbetsmarknad är tidsperspektivet. Tiden är knapp och omställningen måste ske i princip samtidigt på de flesta platser runt om i Sverige.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- att LO under kongressperioden verkar för att utveckla LO-distriktens roll för att skapa tvärfackligt engagemang och inflytande i lokala och regionala frågor av betydelse för rättvis klimatomställning,
- att LO under kongressperioden utvecklar tillämpliga tvärfackliga utbildningar för förtroendevalda och fackligt anställda i syfte att stärka lokalt och regionalt tvärfackligt engagemang i frågor av betydelse för rättvis klimatomställning (behandlas under dagordningspunkt 13.e),
- att LO verkar för nationell resurstilldelning och nationella styrmedel, för att stärka kommuners och regioners insatser för klimatanpassning och klimatomställning,
- att LO verkar för riktade nationella ekonomiska medel till kommuner och regioner med betydande etableringar och investeringar i syfte att stärka kommuners och regioners kapacitet att möta ökade behov inom välfärd, infrastruktur, kollektivtrafik och bostadsförsörjning samt
- att LO verkar för ekonomiska ersättningsmodeller för att medverka till lokal och regional folklig acceptans samt stärka kommuners incitament att bevilja vindkraftsetableringar.

15.47

Höj ambitionerna, sänk utsläppen

Handelsanställdas förbund

En era av global kokning har inletts. Så sa FN:s generalsekreterare när han kommenterade att juli månad 2023 var den varmaste månaden som någonsin uppmätts. Samtidigt rasade skogsbränder i Europa, Kanada och Nordafrika. I Italien avled asfaltsläggare på grund av hettan, liksom brandmän i Algeriet. Scenarier som kommer bli allt vanligare när den globala uppvärmningen fortsätter.

Även i Sverige märks klimatförändringarna. I början av 2023 slog översvämningar kopplade till snösmältningen ut samhällen i både Norrbotten och Småland. I maj och juni var det rekordvarmt och torkan förstörde stora delar av den planerade skörden. I juli och augusti regnade det i stället mer än någonsin och ovädret Hans förde med sig översvämningar, jordskred och förstörelse för miljontals kronor. Många hushåll pressades av inflationen och de stigande matpriserna som denna gång var en följd av Rysslands krig mot Ukraina och höga energipriser. Dock ökar risken för liknande prischocker i framtiden när matproduktionen hotas av allt fler extremväder, torka och översvämningar. De som kommer drabbas hårdast är vanliga arbetare.

Det är tydligare än någonsin att läget är akut. Utsläppen måste snabbt minska och upphöra för att bromsa de skadliga klimatförändringarna.

Men i stället för att öka takten i omställningen så gör den svenska regeringen det motsatta. För första gången på 20 år ökar utsläppen till följd av politiska beslut och regeringen är på god väg att urvattna de svenska klimatmålen. Det riskerar att få allvarliga konsekvenser för Sveriges omställning och för LO-förbundens medlemmar. När Sverige sänker ambitionerna riskerar jobb och investeringar att hamna i andra länder. Om fler länder gör som Sverige kommer omställningen att misslyckas globalt.

Det bästa för svenska arbetare och företag är att Sverige ligger i framkant

av omställningen. Det är rätt, eftersom vi har goda möjligheter att ställa om, och därmed en skyldighet att gå före. Men det är också smart, eftersom det innebär att vi blir först med att utveckla framtidens lösningar. Klimatmålen bör därför inte vattnas ur – de bör skärpas. Klimatexperter menar att Sverige behöver nå nollutsläpp en bra bit före 2045 om vi ska göra vår del för att få ner de globala utsläppen. Därför bör LO verka för att de branscher som organiseras av medlemsförbunden når utsläpp nära noll till år 2035, samt att både Sverige och EU höjer ambitionerna med samma målsättning.

Men det räcker inte att omställningen är snabb. Den måste också vara rättvis så att de som släpper ut mest tar störst ansvar och att vanligt folk får stöd. Det är rätt i sak och helt avgörande för att skapa folklig acceptans. Det är dock ett ansvar som inte kan läggas enbart på miljö- och klimatpolitiken i sig. Det kräver en bred politisk agenda som innehåller allt från omfördelning och välfärd till arbetsmarknadspolitik och satsningar på fossilfria transporter. Därför bör LO tillsammans med förbunden ta fram ett program för hela samhällets omställning till nollutsläpp och ökad rättvisa för LO-förbundens medlemmar i alla delar av livet, inte bara kopplat till näringslivets omställning.

Än finns både hopp och möjlighet att vända utvecklingen. Att misslyckas med att hejda klimatförändringarna är inte ett alternativ. Därför behöver ambitionerna höjas för både takten i omställningen och för rättviseskapande reformer.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att Sverige och de branscher som medlemsförbunden organiserar ställs om och når utsläpp nära noll senast 2035,
att LO verkar för att Sverige och EU höjer ambitionerna med målsättningen att nå utsläpp nära noll till 2035,
att LO tar fram ett program för hur hela samhället ska ställa om till nollutsläpp och ökad rättvisa för LO-förbundens medlemmar samt
att LO opinionsbildar kraftigt och proaktivt för en snabb och rättvis klimatomställning.

15.48

En modern skogspolitik för hållbart skogsbruk och sysselsättning

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Våra skogar ska räcka till mycket, råvara till näringsverksamheten i trä- och pappersindustrin, kolsänka för att rädda klimatet och slå vakt om den biologiska mångfalden. Vilket leder till att vi måste balansera klimatmål med avverkningsmål.

LO behöver ta ledningen i en omställning av skogsbruket. Skogspolitiken är för viktig för oss för att låta andra bestämma över den.

Skogen med dess problematik och möjligheter är en bra utgångspunkt för en diskussion kring livsavgörande frågor som berör så väl människor som natur. Frågan är hur skogen kan räcka till och vara hållbar på samma gång? Klarar skogen inbindningen av koldioxid, leverera mer råvara och den biologiska mångfalden? Det finns lösningar.

Svenskt skogsbruk har under hela 1900-talet genererat mycket välfärd

och arbetstillfällena till vårt land. Men likt många andra industrier som nu lär av tidigare misstag och ställer om så behöver skogsbrukets metoder omprövas. Låt oss säga som det är – det nuvarande svenska skogsbruket och den skogspolitik som bedrivs i dag är inte hållbar.

Klimatkrisen och krisen för den biologiska mångfalden är nu så långtgående att de hotar vår vällevnad också på kort sikt. I Sverige är det nödvändigt med en omläggning av skogsbruket för att nå klimatmålen och öka den biologiska mångfalden. Men också för att skapa ett mer ekonomiskt hållbart skogsbruk som skapar bättre förutsättningar för både löntagare och skogsägare.

Biologisk mångfald och klimatfrågorna måste vara överordnade det industriella skogsbruket. Det finns i dag alternativ till rådande skogsbruk. Plockhuggningsteknik, luckhuggning, skärmskogsbruk är alternativ och används framgångsrikt redan i dag på flera håll, både i Sverige och på kontinenten.

Skogen behöver vara och kan vara en del av lösningen på den globala uppvärmningen om den används som kolsänka till fullo. Skogen kan vara en räddare för klimatet. Vi måste skydda mer skog och låta skog stå kvar och växa till sig så att avverkningen skjuts upp. I stället för kortsiktiga vinstintressen så får vi ut mer av skogen som användbar råvara av högre kvalitet. Genom att producera högvärdiga träprodukter av äldre och kraftigare träd som fått växa längre, exempelvis för byggande i trä, kommer det att kunna generera både högre virkespriser och produkter med högre förädlingsvärde och skapa nya mer långsiktigt varaktiga arbetstillfällena och företag.

Att öka och bibehålla biologiska system för att gynna mångfalden leder till mer bindning av koldioxid. Kolupptaget kan öka samtidigt som utrotningshotade arter räddas. Kalhyggen släpper ut koldioxid i upp till 30 år. IPPC säger att vi måste halvera utsläppen till 2030 och att utsläppen måste vara noll till 2050. Skogen är enastående som upptagare av koldioxid och koldioxidinlagring. Den är en av de snabbaste vägarna för att nå uppsatta klimatmål.

Det går att kombinera ett lönsamt skogsbruk med tillräcklig råvara för hållbara produkter, trävaror till byggande, till förpackningar som alla kan ersätta fossila material.

Det finns i dag en dragkamp mellan naturvärden och ekonomiska värden, (läs skogsindustrin). Ofta sätts dessa i motsatsställning. Men med ett samhälleligt helhetsperspektiv så är det mest lönsamma om skogsbruket förenar de båda. Sysselsättningen hotas inte av kontinuitetsskog och hyggesfria skötselmetoder. Fler arbetstillfällena skapas med att vi ökar förädlingen av skogsråvaran. Vi ska vara ärliga och säga att en del av skogs- och pappersindustrin behöver ställas om. Skogen behöver vara och kan vara en del av lösningen på den globala uppvärmningen om den används som kolsänka.

Lönsamheten i det svenska skogsbruket har minskat successivt sedan 1990-talet och antalet arbetstillfällena har minskat med runt 10 procent mellan 2010 och 2020. En stor andel av arbetstillfällena utgörs av migrantarbetare som enbart kommer till Sverige för att arbeta över sommaren med röjning och plantering enligt hyggesbrukets metoder, med låg facklig organisering och stor utsatthet.

Det är felaktigt att ställa ett aktivt skogsbruk och arbetstillfällena mot

kolinlagring och levande skogar. En återgång till mer rimliga avverkningsnivåer likt tidigare decennier och skonsammare avverkningsmetoder skulle möjliggöra båda, och garantera ett större välstånd och arbetstillfällen på sikt samt lägga grunden för ett svenskt skogsbruk som vore hållbart på riktigt och över tid.

LO ska stå för en vetenskapligt baserad politik och verka för att den svenska skogen på riktigt får en central och långsiktigt hållbar roll i den svenska klimatomställningen.

Låt oss därför låta LO bli ledande i skogspolitiken. Endast då kan vi slå vakt om våra och samhällets intressen – lokalt, nationellt och globalt.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- att LO verkar för att skogspolitiken förändras till att genom tydligare reglering och ekonomiska incitament driva på och stödja skogsindustrins omställning till ett hållbart skogsbruk,
- att LO verkar för att skogsägare som genom ändrade skogsbruksmetoder eller genom att sätta av mark i klimatreservat ska uppbära en ersättning baserad på den mängd kol som lagras in i deras marker,
- att LO verkar för att Sverige upprättar ett nationellt mål för kolsänkan i skog och mark för att nå de svenska klimatmålen samt kraven i EUs klimatlagstiftning för koldioxidupptag i skog och mark (LULUCF),
- att LO verkar för att Sveaskog går före i omställningsarbetet. Sveaskog bör i sin verksamhet ta större hänsyn till biologisk mångfald och kolsänkan i den svenska skogen, till exempel genom att iaktta högre avverkningsåldrar. För att kunna genomföra sådana åtgärder bör avkastningskravet på Sveaskog sänkas samt
- att LO verkar för en ny skogsvårdslag som på ett bättre sätt än i dag balanserar ett aktivt skogsbruk, skogens roll som kolsänka och miljömålen för biologisk mångfald.

15.49

Klimatomställningen är en facklig fråga

Handelsanställdas förbund

Förändringarna av jordens miljö och klimat är det allvarligaste hotet som både mänskligheten och livet på jorden som vi känner det, har ställts inför. Ingen kan blunda eller titta bort – det är vår gemensamma framtid det handlar om. Därför är det självklart en fråga för oss som fackförbund att engagera oss i.

Det finns fler anledningar än den rent existentiella. Det är även en fråga om jämlikhet och rättvisa. För vi vet att de som riskerar att drabbas hårdast av klimatförändringarna är de som redan i dag har minst resurser. När matpriserna stiger till följd av att livsmedelsproduktionen hotas, när bostäder och arbetsplatser drabbas av extremväder och konkurrensen om knappa resurser i världen hårdnar är det vanliga arbetare som hamnar i kläm medan de välbeställda som vanligt kan betala sig fria.

Utformningen och genomförandet av klimatomställningen är också en viktig facklig fråga. Den gröna omställningen av samhället är en av de största strukturuomvandlingar vi tagit oss an och den kommer ha långtgående ef-

fekter på företagens verksamheter och därmed på arbetsmarknaden. Självklart ska fackföreningsrörelsen vara med och forma denna omställning så att den sker på ett rättvist sätt där ingen lämnas efter och där arbetstagarna är med och utövar inflytande. Det kräver insatser för att arbetstagarnas rätt till medbestämmande ska iakttas, goda möjligheter till kompetensutveckling och starka system för omställning och trygghet.

På ett sätt är alltså det fackliga arbetet med klimatomställningen likt arbetet med vilken strukturuomvandling som helst. Samtidigt innebär det en ny ingång i fackligt engagemang och nya möjligheter att locka fler att bli aktiva medlemmar och förtroendevalda. När Handels medlemmar fick svara på frågan om de skulle kunna tänka sig att engagera sig på sin arbetsplats för att minska dess miljö- och klimatpåverkan svarade fler än fyra av tio ja. Fackligt klimatarbete kan alltså innebära en möjlighet att ytterligare vitalisera fackföreningsrörelsen.

För att göra detta bör fackligt arbete för grön omställning genomsyra alla delar av vår verksamhet. Det är inte en fråga att jobba med vid sidan av, utan mitt i vårt fackliga uppdrag. För att göra detta tydligt för fler och ge rätt verktyg och förutsättningar att jobba med klimatarbete lokalt på arbetsplatserna bör fackligt perspektiv på klimatförändringarna och kunskap om hur man påverkar sin arbetsplats och företag att bli mer hållbart bli en del av de tvärfackliga utbildningar som anordnas i LOs regi.

Att driva på klimatomställningen och se till att svenska verksamheter är först med att utveckla framtidens lösningar ligger dessutom i både facket och företagets intresse. Därför bör LO också undersöka om och hur arbetsmarknadens parter ytterligare kan bidra till ökad takt i den gröna omställningen. Dels genom att ta initiativ till gemensamma diskussioner med arbetsgivarorganisationerna, dels genom att iakttä krav kopplade till den gröna omställningen inför LO-samordningen i kommande avtalsrörelser. Detta arbete görs givetvis tillsammans med och genom samordning av LO-förbunden.

Som fackförbund är vi vana vid tuffa förhandlingar och kompromisser. Men det går inte att förhandla eller kompromissa med planeten om dess gränser. Därför ska vi använda vår styrka till att driva på och forma den gröna omställningen så att vi går en ljusare, mer rättvis och jämlik framtid till mötes.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att fackligt perspektiv på klimatförändringarna och kunskap om hur man påverkar sin arbetsplats och företag att bli mer hållbart blir en del av tvärfackliga utbildningar i LOs regi (behandlas under dagordningspunkt 13.e),

att gemensamma krav för att förbättra arbetstagares och näringslivets omställningsförmåga kopplat till den gröna omställningen iakttas inför LO-samordningen kommande avtalsrörelser (behandlas under dagordningspunkt 14.a) samt

att LO tar initiativ till gemensamma diskussioner med arbetsgivarorganisationerna om hur arbetsmarknadens parter kan bidra till och öka takten i samhällets gröna omställning.

15.50

En rättvis klimatpolitik som gör det som krävs och fungerar i hela landet

Byggnadsarbetareförbundet region Väst

Vi befinner oss vid en kritisk brytpunkt. Klimatförändringarna blir alltmer påtagliga. Hur vi agerar nu och under det närmaste decenniet avgör om vi lyckas begränsa jordens uppvärmning till 1,5–2 grader. Det räcker inte längre med begränsade justeringar av rådande politik. Det som krävs är genomgripande reformer och storskaliga investeringar i ett klimatvänligt samhälle.

Det hoppfulla är att omställningen inletts på allvar. Förnybar energi har blivit dramatiskt billigare. Omställningen handlar inte längre enbart om klimatet, utan också om arbetstillfällena och ekonomisk konkurrenskraft. Den gröna strukturuomvandlingen måste dock genomföras i en tid präglad av växande ojämlikhet och reaktionära krafter. Det här är grunden för den klimatförnekelse som fått allt starkare fotfäste. Etablerade partier kastar långsiktig politik överbord och försöker i stället vinna väljare med orealistiska löften.

Det är arbetarrörelsens uppgift att utforma en rättvis klimatpolitik som både gör det som krävs för att nå de svenska klimatmålen och som fungerar i hela landet. Sverige behöver en grön ny giv: en storsatsning på den gröna omställningen som bryter trenden av ökande klyftor genom investeringar och omfördelningspolitik.

Vid S-kongressen 2021 tog vår samverkanspart S ett viktigt kliv framåt. Vi beslöt oss för att lånefinansiera strategisk infrastruktur med stor klimatnytta. Vi konstaterade nyktert att det kommer att krävas stora klimatpolitiska åtgärder. Vi enades om att investeringstakten skulle öka kraftigt, omgående och under kommande årtionde. Vi slog fast att skogspolitiken skulle balansera behoven av aktivt brukande, kolsänka och biologisk mångfald. Och vi var eniga om vikten av att omställningen måste göras på ett rättvist sätt, som inte lämnar någon efter, där kostnader och nyttor fördelas solidariskt.

Men låt oss säga som det är. Vi har inte investerat tillräckligt för att nå klimatmålen eller utjämnat de klyftor som skapar motstånd mot klimatpolitiken. Alla hänger inte med. Trenden för kolsänkan och den biologiska mångfalden i den svenska skogen är alltjämt negativ. Inte heller det partis politik som vi samverkar med, har varit tillräcklig. Därför krävs mycket ny politik, inte minst för att göra omställningen mer rättvis. Om detta råder en bred samsyn. För att kunna leda Sverige till klimatmålen måste arbetarrörelsen ompröva sin syn på tre avgörande reformområden och här behöver LO trycka på.

En svensk statlig investeringsbank

För det första krävs en ekonomisk politik och verktyg som gör det möjligt att kraftigt öka investeringstakten och därmed investeringarna som andel av BNP i hållbar infrastruktur, energieffektivisering, förnybar energi, elektrifiering och hushållens omställning. En avgörande reform för att lyckas är att inrätta en svensk statlig investeringsbank som kan mobilisera det offentliga och privata kapital som krävs och gemensamt dela på kostnaderna. En statlig investeringsbank vore ett kostnadseffektivt verktyg för att öka investeringstakten i exempelvis klimatsmarta bostäder, laddstol-

par, energieffektiviseringsåtgärder i bostadsbeståndet och industrilokaler, bioraffinaderier, batterifabriker och infrastruktur för koldioxidavskiljning och lagring. En statlig investeringsbank kan också användas för att sänka kostnaderna för enskilda medborgare att investera i elbil, energieffektivisering eller förnybar energi.

Detta är särskilt viktigt när räntehöjningar ökar investeringskostnader och sänker köpkraften. En offentlig investeringsledd omställning där det offentliga skapar förutsättningar för företag och hushåll är avgörande för en rättvis omställning som fungerar i hela landet (Anderson, Kevin, John F. Broderick, and Isak Stoddard (2020). *A factor of two: how the mitigation plans of 'climate progressive' nations fall far short of Paris-compliant pathways*, Climate Policy, 2020).

Ett slutår för fossila bränslen

För det andra måste vi sätta stopp för det fossila. Det är till stor del förbränningen av fossila bränslen som driver klimatförändringarna och det är oundvikligt att sluta nyttja fossila bränslen. Frågan är inte om utan när vi ska frigöra oss från vårt fossilberoende. För att nå Parisavtalet skulle världens utvecklade länder (OECD) behöva nå klimatneutralitet under 2030-talet, för att lämna tillräckligt med utrymme för världens utvecklingsländer att ställa om till 2050. Det svenska klimatmålet att nå klimatneutralitet senast år 2045 förhandlades innan Parisavtalet antogs och skulle egentligen behöva ses över i ljuset av detta. EUs klimatmål att nå klimatneutralitet senast år 2050 är också otillräckligt i ett internationellt perspektiv, varför målet utformats för att EU ska bli klimatneutralt senast år 2050. Regler och insatser som kan tidigarelägga omställningen och få ned utsläppen till år 2040 är därför nödvändiga och kommer enligt EUs klimatråd också öka rättvisan i hur bördorna för klimatförändringarna och omställningen fördelas. (European Scientific Advisory Board on Climate Change (2023). *Scientific advice for the determination of an EU wide 2040 climate target and a greenhouse budget for 2030–2040*).

Det mest effektiva styrmedlet för att uppnå ett slut på användningen av fossila bränslen är ett slutår för försäljningen på EU-nivå. Vi föreslår därför att ett stoppdatum införs senast 2040 på nationell nivå och EU-nivå, i enlighet med den statliga utredning som redan genomförts (SOU 2021:48 (2021). *I en värld som ställer om – Sverige utan fossila drivmedel 2040*).

Genom ett nationellt slutår har Sverige möjligheten att påverka EU till ytterligare skärpningar. EU ska under 2025 enas om ett nytt klimatmål på unionsnivå för 2040 och ett ambitiöst svenskt mål för stopp av fossila bränslen har då möjlighet att påverka EUs ambition. När EUs ambitioner höjs förbättras även Sveriges förutsättningar att nå den föreslagna utfasningen 2040 och stärker Sveriges möjlighet att nå det nationella klimatmålet 2045.

En ny moderniserad svensk skogspolitik

För det tredje behöver arbetarrörelsens skogspolitik omprövas. Mellan 2017 och 2021 minskade den svenska skogens tillväxt med mer än 80 procent. Under samma femårsperiod har avverkningarna ökat med 19 procent. Den svenska skogen pressas hårt, och kolsänkan och den biologiska mångfal-

den minskar (mellan 2017 och 2021 minskade tillväxten från 33,5 miljoner skogskubikmeter inlagrade kubikmeter till 5,9 miljoner skogskubikmeter 2021 mer än 80 procent). Under samma femårsperiod har avverkningarna ökat med 15,4 miljoner skogskubikmeter per år (motsvarande 19 procent).

Samtidigt har EUs skärpta klimatlagstiftning Fit for 55 sedan år 2023 ökat kraven på kolinlagring i Sverige för att uppnå EUs klimatmål. Den svenska skogspolitiken med utgångspunkt i frihet under ansvar har nått vägs ände och den kommer inte att vara tillräcklig för att nå Sveriges eller EUs klimatmål. Det krävs en ny moderniserad skogspolitik där det offentliga tar ett större ansvar för att med ekonomiska stöd och tydligare regler driva på en omställning av det svenska skogsbruket som i närtid ökar kolsänkan och stärker den biologiska mångfalden. Exempelvis genom sänkta avkastningskrav för Sveaskog och genom att utge ersättning till skogsägare för inlagring av kol i deras skogar.

Sammanfattningsvis

Dessa föreslagna åtgärder ersätter inte behovet av andra genomgripande och kompletterande reformer och satsningar för en rättvis klimatomställning som fungerar i hela landet. Men de utgör nödvändiga omprövningar för att skapa de grundläggande förutsättningarna för att nå Sveriges och EUs klimatmål.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- att** LO verkar för att en statlig grön investeringsbank etableras för att tillhandahålla billigt och långsiktigt kapital för offentliga och privata investeringar i klimatomställningen,
- att** LO verkar för ett slutår för försäljning av fossila bränslen i Sverige och EU senast år 2040 samt
- att** LO verkar för att genom sänkta avkastningskrav för Sveaskog och ekonomiska incitament för privata skogsägare driva på och stödja skogsindustrins omställning till ett skogsbruk som säkrar den biologiska mångfalden och stärker kolsänkan i skog och mark.

Utlåtande motionerna 15.46 (att-sats 1, 3, 4, 5), 15.47 och 15.48, 15.49 (att-sats 3) samt 15.50

15.46

- att* LO under kongressperioden verkar för att utveckla LO-distriktens roll för att skapa tvärfackligt engagemang och inflytande i lokala och regionala frågor av betydelse för rättvis klimatomställning,
- att* LO verkar för nationell resurstilldelning och nationella styrmedel, för att stärka kommuners och regioners insatser för klimatanpassning och klimatomställning,
- att* LO verkar för riktade nationella ekonomiska medel till kommuner och regioner med betydande etableringar och investeringar i syfte att stärka kommuners och regioners kapacitet att möta ökade behov inom välfärd, infrastruktur, kollektivtrafik och bostadsförsörjning samt
- att* LO verkar för ekonomiska ersättningsmodeller för att medverka till lokal och regional folklig acceptans samt stärka kommuners incitament att bevilja vindkraftsetableringar.

15.47

- att* LO verkar för att Sverige och de branscher som medlemsförbunden organiserar ställs om och når utsläpp nära noll senast 2035,
- att* LO verkar för att Sverige och EU höjer ambitionerna med målsättningen att nå utsläpp nära noll till 2035,
- att* LO tar fram ett program för hur hela samhället ska ställa om till nollutsläpp och ökad rättvisa för LO-förbundens medlemmar samt
- att* LO opinionsbildar kraftigt och proaktivt för en snabb och rättvis klimatomställning.

15.48

- att* LO verkar för att skogspolitiken förändras till att genom tydligare reglering och ekonomiska incitament driva på och stödja skogsindustrins omställning till ett hållbart skogsbruk,
- att* LO verkar för att skogsägare som genom ändrade skogsbruksmetoder eller genom att sätta av mark i klimatreservat ska uppbära en ersättning baserad på den mängd kol som lagras in i deras marker,
- att* LO verkar för att Sverige upprättar ett nationellt mål för kolsänkan i skog och mark för att nå de svenska klimatmålen samt kraven i EUs klimatlagstiftning för koldioxidupptag i skog och mark (LULUCF),
- att* LO verkar för att Sveaskog går före i omställningsarbetet. Sveaskog bör i sin verksamhet ta större hänsyn till biologisk mångfald och kolsänkan i den svenska skogen, till exempel genom att iaktta högre avverkningsåldrar. För att kunna genomföra sådana åtgärder bör avkastningskravet på Sveaskog sänkas samt
- att* LO verkar för en ny skogsvårdslag som på ett bättre sätt än i dag balanserar ett aktivt skogsbruk, skogens roll som kolsänka och miljömålen för biologisk mångfald.

15.49

- att* LO tar initiativ till gemensamma diskussioner med arbetsgivarorganisationerna om hur arbetsmarknadens parter kan bidra till och öka takten i samhällets gröna omställning.

15.50

att LO verkar för att en statlig grön investeringsbank etableras för att tillhandahålla billigt och långsiktigt kapital för offentliga och privata investeringar i klimatomställningen,

att LO verkar för ett slutår för försäljning av fossila bränslen i Sverige och EU senast år 2040 samt

att LO verkar för att genom sänkta avkastningskrav för Sveaskog och ekonomiska incitament för privata skogsägare driva på och stödja skogsindustrins omställning till ett skogsbruk som säkrar den biologiska mångfalden och stärker kolsänkan i skog och mark.

Den omställning av samhället som behövs för att bromsa klimatförändringarna har redan börjat, men blir alltmer akut och takten behöver öka. Motionerna tar upp angelägna frågor kopplade till behovet av en snabb och rättvis klimatomställning som genomförs på ett sätt som ger fackligt inflytande och som skapar acceptans för omställningen.

Statliga investeringar i klimatomställningen

Många kommuner och regioner står inför ökade utgifter till följd av klimatförändringarna. Det handlar både om kostnader för att förebygga och säkra samhällena från konsekvenserna av ett förändrat klimat och om stora investeringskostnader i offentlig service och infrastruktur för att möta en kraftig inflyttning där de nya hållbara jobben växer.

Att minska utsläppen av växthusgaser är avgörande för att begränsa de enorma kostnader som ett förändrat klimat innebär. Men, även en global temperaturökning inom Parisavtalets ramar kommer att leda till extrema väderfenomen. För Sverige handlar det framför allt om ökad nederbörd med risk för översvämningar men vi får också förbereda oss för kraftiga värmeböljor. Då våra samhällen är byggda för en annan typ av klimat krävs det omfattande investeringar för att skydda människor och samhällen från de extremväderfenomen som kommer att bli vanligare.

Kommuner och regioner har redan i dag en tuff ekonomisk situation. Utan statligt stöd blir det svårt att genomföra de nödvändiga klimatanpassningsåtgärderna utan att det skulle påverka dess reguljära verksamhet inom bland annat vård, skola och omsorg.

Vissa kommuner och regioner står inför större utmaningar än andra utan att för den skull bära ett större ansvar för klimatförändringarna än andra delar av landet. Av solidariska skäl är det därför rimligt att staten tar ett större ekonomiskt ansvar för att finansiera åtgärder som förebygger skador orsakade av klimatförändringarna.

På liknande sätt förhåller det sig med utbyggnaden av de nya hållbara jobben. Många av dem uppstår i områden där befolkningsökningen förväntas bli markant men där skatteunderlaget ännu inte finns för att finansiera offentliga investeringar. Framväxten av hållbara jobb är samtidigt något hela Sverige kan dra nytta av då det innebär att vi kan minska våra nationella utsläpp av växthusgaser i enlighet med vårt åtagande i Parisavtalet.

Det finns alltså ett stort behov av statliga investeringar i klimatomställningen och statligt stöd till kommuner och regioner. LOs styrelse tycker dock inte att det i nuläget går att fastslå att en statlig investeringsbank är den bästa formen för att kanalisera detta stöd.

Lokalt inflytande och acceptans

Många av detaljerna kring dessa strukturomvandlingar kommer att beslutas om på lokal och regional nivå. De kommer inte minst att beröra LO-förbundens medlemmar på såväl arbetsplatser som i deras lokala livsmiljö. För att säkerställa att omställningen blir rättvis är inflytande och delaktighet i beslutsprocesserna nödvändigt. LO-distrikten spelar i dessa fall en viktig roll genom sin tvärfackliga organisering. LOs styrelse delar därför motionärens uppfattning att LO-distriktens roll ska utvecklas för att möta detta behov.

Sverige behöver snabbt mer el. Det är en förutsättning för att nå målet om en fossilfri välfärdsstat. Vindkraft är ett billigt och klimatsmart sätt att säkra tillräckligt snabb utbyggnad av fossilfri el. Samtidigt bromsas utbyggnaden då många förslag på vindkraftsparker stöter på motstånd, inte minst från kommuner. LOs styrelse delar uppfattningen att det krävs ekonomiska ersättningsmodeller för att få lokal och regional acceptans vilket i sin tur är en förutsättning för kommuners förmåga att godkänna utbyggnaden av vindkraft.

Nya målsättningar för klimatpolitiken

FNs klimatpanel IPCC har slagit fast att det pågår en global temperaturstegring och att denna kan förklaras av de ökade utsläpp av växthusgaser som människan bär ansvar för.

För att hejda denna utveckling står nästan alla världens länder bakom Parisavtalets mål att hålla sig så långt under två grader som möjligt med ambitionen att inte överstiga 1,5 grader. Detta förutsätter global klimatneutralitet vid mitten av detta århundrade.

I en global jämförelse har Sverige ett ambitiöst mål. Sverige ska nå netto-nollutsläpp senast 2045 för att därefter ha negativa utsläpp. Jämfört med många industrialiserade länder är våra territoriella utsläpp per capita dessutom låga redan i dag.

Detta får inte tas som intäkt för att avstå från åtgärder eller sänka våra ambitioner. Ska Parisavtalet bli verklighet så måste utsläppen globalt per person understiga ett ton koldioxidekvivalent per år. Sverige ligger ännu långt däröver och måste ta ansvar för sin minskningsandel. Genom att ligga i framkant, som vi också gör, kan vi dessutom bidra till att sprida kunskap om tillvägagångssätt samt utveckla nya konkurrenskraftiga varor, tjänster och teknik för export vilket är till gagn för vår ekonomi.

Den stora nationella utmaningen nu är att regeringen och riksdagsmajoriteten inte tar Sveriges klimatpolitiska ramverk på allvar utan för en politik som ökar utsläppen.

Men även om vi gör vår del i Sverige så nås inte målet med mindre än att övriga länder, och då inte minst USA och Kina, drastiskt minskar sina utsläpp. LOs styrelse är av uppfattningen att det inte finns någon anledning att fördröja minskningen av våra växthusgasutsläpp. Klimatneutralitet är framtiden och ju snabbare det kan nås desto bättre men det måste ske i en takt som också är ekonomiskt och socialt hållbar. Riksdagens partier, förutom SD, har beslutat om en klimatlag och ett klimatpolitiskt ramverk för klimatneutralitet senast 2045 och LOs styrelse står bakom de överväganden som det beslutet vilar på.

Det råder alltså ingen tvekan om behovet av att minska våra utsläpp och bli klimatneutrala, den stora utmaningen är att göra det så att det vinner acceptans. I förlängningen är fördelarna uppenbara, en klimatneutral värld ger människorna bättre levnadsvillkor, men på kort sikt innebär det en omfattande strukturomvandling. Förändringar kan ofta upplevas som obehagliga. Särskilt om man har svårt att se vad konsekvenserna blir för en själv och hur man kan påverka sin situation. Från fackligt håll har vi därför sedan

länge ställt krav på en rättvis omställning. LO har på olika sätt nationellt och internationellt utvecklat förslag på åtgärder för en rättvis omställning. Nu deltar också LO aktivt i projektet Fairtrans där LOs ordförande sitter i rådet för dess politikutveckling. Syftet med Fairtrans är att underlätta för och påskynda en grundläggande omställning (transformation) till en rättvis fossilfri framtid. Genom samverkan mellan forskare och civilsamhället, framför allt stora folkrörelser, ska programmet skapa vetenskapligt underbyggda strategier och politiska ramverk för en snabb transformation för att säkerställa både social trygghet och klimatmål. Därför föreslår LOs styrelse att att-sats 3 i motion 15:47 avslås.

Då fackföreningsrörelsen har varit den tydligaste förespråkaren för en rättvis omställning är det inte minst viktigt att vi tar ansvar för att dessa perspektiv och förslag får genomslag i offentligheten. LOs styrelse delar därför motionärens uppfattning att LO ska opinionsbilda kraftigt och proaktivt för en snabb och rättvis klimatomställning.

En hållbar skogspolitik

Som motionärerna belyser blir skogspolitiken allt viktigare i takt med att klimatkrisen förvärras. Skogen spelar en viktig roll i klimatomställningen på flera sätt, till exempel genom att träbaserade produkter ersätter fossilbaserade produkter och genom att skogen fungerar som en kolsänka. I och med de många nyttor skogen bidrar med är den ett viktigt samhällsintresse. För att skogen ska användas på ett effektivt och långsiktigt hållbart sätt behövs en politik som hanterar de målkonflikter och realiserar de synergier som finns inom skogsbruket.

I LOs miljö- och klimatprogram har LO tagit ställning till att Sverige bör utveckla en stark och framgångsrik bioekonomi som ökar skogens förädlingsvärde. En förutsättning för en hållbar bioekonomi är ett hållbart uttag av bioresurser. Bioråvarorna behöver användas effektivt där de gör störst nytta. För att gynna de gröna näringarnas framtida produktionsförmåga behövs nya incitamentssystem som premierar hållbart brukande. För att svensk bioekonomi ska bibehålla och stärka sin långsiktiga konkurrenskraft behöver skogsråvarorna vara producerade på ett hållbart sätt. LOs styrelse ser därför att LO bör utveckla sin policy i skogsfrågor.

Motionärerna preciserar ett antal förändringar man vill se inom skogspolitiken. LOs styrelse anser att det är för tidigt att ta ställning till specifika politiska förslag kopplat till nyttjandet av skogen. Det behövs en fördjupad analys för att fastställa vilka åtgärder som leder till bäst balans i tillvaratagandet av skogens olika nyttor.

Klimatet en facklig fråga

De utsläpp av växthusgaser som människan orsakar är en konsekvens av vad vi producerar och hur vi producerar varor och tjänster. Därför kommer i princip alla arbetsplatser att på något sätt påverkas av de åtgärder som ska leda till netto-nollutsläpp av koldioxidkvalivalent.

Samtidigt varierar utsläppen liksom omställningsbehoven från arbetsplats till arbetsplats varför det inte finns en lösning som passar för alla. En kolgruva behöver stänga ner men en bensinbil för hemtjänstpersonalen behöver bara bytas mot en fossilfri bil. Svensk arbetsmarknad och den svenska modellen är anpassad för denna typ av utmaningar. Här förhandlar fackföreningar och arbetsgivare från central till lokal nivå för att hitta de lösningar som passar bäst för arbetsmarknaden som helhet och för respektive arbetsplats.

När vi nu står inför den omfattande strukturomvandling som vägen mot netto-nollutsläpp innebär, är det naturligt att LO diskuterar med arbetsgivarorganisationerna om hur detta kan göras på ett sätt som tillgodoser våra intressen bäst.

Slutår för försäljning av fossila bränslen

Som motionärerna påpekar måste fossila bränslen fasas ut om vi ska klara klimatmålen. Ett slutår för försäljning av fossila bränslen sänder en tydlig signal om att vi menar allvar med klimatpolitiken och att investeringar i fossila bränslen måste upphöra. En övergång till fossilfria bränslen som kan produceras i Sverige gör oss också mindre beroende av odemokratiska stater och ökar vårt självbestämmande. LOs styrelse anser att 2040 är ett rimligt slutår för att vi ska kunna nå Sveriges och EUs klimatmål. Samtidigt ger det tillräcklig framförhållning för att människor ska kunna planera långsiktigt för omställningen, vilket är en viktig del i att göra omställningen rättvis. Genomsnittsåldern på bilarna i den svenska bilparken är cirka tio år och medellivslängden för personbilar i Sverige är cirka 17 år. Det finns alltså tid att ställa om till bilar som går på fossilfria bränslen innan 2040.

LOs styrelse vill understryka att ett slutår för försäljning av fossila bränslen behöver kombineras med en kraftfull politik som säkerställer att alla har möjlighet att ställa om, oavsett var man bor eller hur mycket man tjänar. Detta innebär bland annat stöd och åtgärder för att ge fler råd att byta till en elbil eller annan fossilfri bil, stöd till konvertering av befintliga bilar till fossilfria bränslen och investeringar i en bättre och mer tillgänglig kollektivtrafik.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.46 (att-sats 1), 15.46 (att-sats 3), 15.46 (att-sats 4), 15.46 (att-sats 5), 15.47 (att-sats 4), 15.48 (att-sats 1), 15.49 (att-sats 3), 15.50 (att-sats 2) samt *att* avslå motionerna 15.47 (att-sats 1), 15.47 (att-sats 2), 15.47 (att-sats 3), 15.48 (att-sats 2), 15.48 (att-sats 3), 15.48 (att-sats 4), 15.48 (att-sats 5), 15.50 (att-sats 1), 15.50 (att-sats 3).

I debatten deltog:

Jordin Williams, Handels

Erica Lindkvist, Handels

Malin Ragnegård, LOs styrelse

Följande förslag förelåg:

– Styrelsens utlåtande,

– Jordin Williams, Handels, med flera, bifallsyrkande på motion 15.47 (att-sats 1, 2).

Beslut

Kongressen beslutade genom försöksvotering

att bifalla styrelsens utlåtande på motion 15.47 (att-sats 1).

Votering begärdes av Per Lilja, Handels.

Kongressen beslutade

att bifalla styrelsens utlåtande på motion 15.47 (att-sats 2).

Kongressen beslutade

att i övrigt bifalla styrelsens utlåtande.

15.f Näringslivspolitik

Motionerna 15.51–15.59.

15.51

Befolkningsförsörjning och infrastruktur

Industrifacket Metall avd 2 Norrbotten

Under många år framöver kommer många och tunga industrietableringar ske runt om i vårt avlånga land. Då många av dessa kommer ske i regioner där det redan finns stort behov av en befolkningsökning på grund av en åldrande befolkning och stort behov av generationsväxlingar inom välfärdsjobben, uppstår stora bekymmer att klara befolkningsförsörjningen. En av de stora frågorna är hur vi ska klara boenden och hela infrastrukturen kring livsmiljöer i dessa områden?

Vi ser att byggbranschen går ned på grund av många faktorer: dåliga villkor och kreditgarantier för byggandet, höga materialkostnader och stigande räntor vilket medför att byggandet inte sker i den omfattning som behövs inför den stora befolkningsökning som väntas i norra Sverige.

För att klara dessa utmaningar behöver nationen Sverige se till att hela infrastrukturen med boende och livsmiljöer garanteras ekonomiskt, så att inte enskilda kommuner där etableringar sker får ta alla finansiella risker och garantier för hela den infrastruktur som krävs vid en stor etablering och detta under mycket kort tid.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att statliga garantier för finansiering av regional samhälls-
omvandling införs.

15.52

Befolkningsförsörjning och infrastruktur

Byggnadsarbetareförbundet region Norrbotten

Under många år framöver kommer många och tunga industrietableringar ske runt om i vårt avlånga land. Då många av dessa kommer ske i regioner där det redan finns stort behov av en befolkningsökning, på grund av en åldrande befolkning och stort behov av generationsväxlingar inom välfärdsjobben, uppstår stora bekymmer att klara befolkningsförsörjningen. En av de stora frågorna är hur vi ska klara boenden och hela infrastrukturen kring livsmiljöer i dessa områden.

Vi ser att byggbranschen går ner på grund av många faktorer såsom dåliga villkor och kreditgarantier för byggandet, höga materialkostnader och stigande räntor. Detta medför att byggandet inte sker i den omfattning som behövs inför den stora befolkningsökning som väntas i norra Sverige.

För att klara dessa utmaningar behöver nationen Sverige se till att hela infrastrukturen garanteras med boende, livsmiljöer och ekonomi. Enskilda kommuner, där etableringar sker, ska inte behöva ta alla finansiella risker och garantier för hela den infrastruktur som krävs vid en stor etablering och detta under mycket kort tid.

Vi föreslår att kongressen beslutar
att verka för att statliga garantier för finansiering av regional samhällsom-
vandling införs.

Utlåtande motionerna 15.51 och 15.52

15.51

att LO verkar för att statliga garantier för finansiering av regional samhällsomvandling införs.

15.52

att verka för att statliga garantier för finansiering av regional samhällsomvandling införs.

Den svenska nyindustrialiseringen är en positiv utveckling för Sverige. Teknikföretagen uppskattar att hittills kända industrisatsningar kan komma att skapa runt 50 000 direkta och indirekta arbetstillfällen.

Men nyindustrialiseringen innebär också utmaningar, vilket motionerna belyser väl. Skellefteå kommun med omnejd kan ses som en första våg av ett flertal större industriinvesteringar runtom i landet. Där råder nu full sysselsättning men också problem att hitta kvalificerad arbetskraft. Fler behöver flytta till Skellefteå, men inflödet av arbetskraft begränsas av kommunens befintliga samhälleliga infrastruktur. Brister i såväl bostadsförsörjning som välfärdstjänster är svårlösta för mindre kommuner. Givet att liknande stora investeringar är planerade i Karlskrona, Ludvika, Boden, Mariestad och andra mindre kommuner över hela Sverige, kommer liknande utmaningar uppstå. Dessa kommuner har dessutom relativt begränsade ekonomiska resurser jämfört med Skellefteå kommun.

Motionens förslag om att stötta sådana kommuner och regioner genom statliga garantier är absolut nödvändiga för att dessa industrisatsningar ska lyckas locka till sig arbetskraft. Nödvändiga investeringar och satsningar begränsas dock av kommunens befintliga befolknings- och skatteunderlag. Samtidigt anser styrelsen att en sådan lösning bör utgöra en del av en helhetslösning. Se till exempel 15.46 att-satserna tre och fyra.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.51, 15.52.

15.53

Banor och banunderhåll, fordonsunderhåll och trafik i egen regi *Seko*

Banor och banunderhåll

Ett effektivt järnvägsunderhåll kräver att Trafikverket har koll på den egna anläggningen. Det uppnås genom att järnvägsunderhåll återförs i statlig regi. Flera aktörer har konstaterat att underhållet av järnvägen inte fungerar tillfredställande. Utredningen framtidens järnvägsunderhåll (SOU 2020:18) och riksrevisionsrapporten *Drift och underhåll av järnvägar – omfattande kostnadsavvikelser* (rir 2020:17) riktar kritik mot hur underhållet organiseras och att det är svårt med kostnadskontroll.

Om en entreprenör med krav på vinstavkastning ansvarar för ett underhållsområde men har förlorat upphandlingen på detta område och ska byta till ett annat underhållsområde finner sig några rimliga frågor. Kan vi lita på att de gör sitt jobb och hur kontrollerar vi det?

En nyckel till en underhållsverksamhet som är effektiv och som är präglad av incitamentsstrukturer är att det inte går att misstänka att underhåll sker på felaktigt sätt, till nackdel för resekollektivet, anläggningsägarna eller skattebetalarna.

Detta är just en svaghet med det upphandlade systemet. En annan är att Trafikverket har mycket små resurser att själv kunna avgöra nivån på underhållet. Kunskapen om totalskicket på den egna anläggningen måste bli fullgod, annars riskerar vi att gemensamt aldrig kunna upptäcka och förebygga liknande upplägg där underhåll inte sker alls, eller sker på fel sätt.

Fordonsunderhåll

Underhåll av järnvägsfordon styrs bland annat av lagstiftning, regelverk från Trafikverket och Transportstyrelsen samt fordonstillverkarnas och operatörernas underhållsdokumentation.

De som arbetar som fordonsreparatörer i branschen menar att det är lite si och så med att dessa regelverk efterföljs. Ofta finns flera parter. Trafikföretaget och fordonsägaren behöver nödvändigtvis inte vara samma. Ibland utgör beställaren ytterligare en part. Det finns alltså olika ekonomiska intressen för hur mycket underhåll som ska göras och när det ska utföras.

För de som arbetar med underhåll av järnvägsfordon innebär detta att de på egen hand måste kunna utföra säkerhetssyn och bedöma att fordonet är trafiksäkert för kommersiell trafik. Konsekvenserna av felaktiga bedömningar kan vara mycket allvarliga och i värsta fall leda till urspårning. Inom exportindustrin kan det handla om stora ekonomiska värden som äventyras om ett tåg exempelvis lastat med järnmalm eller tunga exportprodukter spårar ur.

Men mer utbildning räcker inte. Det krävs också att underhållsverksamheten av fordonen tas tillbaka i statlig regi. Först då kan vi lita på att underhåll och reparationer utförs av nödvändighet och ej för att generera vinst till underhållsföretaget.

Trafik

Järnvägen är en samhällsviktig verksamhet som till sin natur kräver samordning. I dag finns det ungefär 60 bolag som trafikerar järnvägen i Sverige. Godstrafik, fjärrtrafik och regional tågtrafik ska svara mot och balansera resenärers och godsköparens behov av tågägen. Det finns många olika viljor i ett slutet system och då det råder kapacitetsbrist ställs dessa, järnvägs- trafikslag ofta mot varandra. Marknadstänk prioriteras framför idéer om samhällsnytta vilket gör att godstrafiken ofta får stå tillbaka. Exempelvis utgörs i genomsnitt 30 procent av arbetstiden för lokförarna som jobbar på Green Cargo av skogstid som innebär att godstågen står still i skogen då persontrafiken ges företräde. Detta alltså i planerat läge. Så behöver det dock inte vara. Med ett mer samlat ägande och med mer resurser till järnvägens kapacitet skulle samordningsvinster gynna samtliga järnvägstrafikslag, resenärer och näringsliv.

Seko vill se ett stopp på upphandlingar där lägsta pris alltid verkar vinna och där upphandlingsunderlagen är mer eller mindre omöjliga att lägga seriösa anbud på. Det är dåligt för både resenärerna och för personalen. Därför är det dags att samhället nu också tar sitt ansvar för att återta trafiken i statlig regi. Det handlar också om att garantera god kvalitet i all trafik som bedrivs längs spåren.

Trafikhuvudmännen i upphandlingar ställer inte alltid krav på verksamhetsövergång i anbudsunderlaget, något som borde vara praxis. Konsekvensen blir att osäkerheten för de anställda ökar när man tvingas söka om sina jobb, vilket sannerligen inte underlättar kompetensförsörjningen till branschen och därmed inte heller bidrar till långsiktighet och stabilitet.

Viljan att åka tåg är hög och oavsett om skälet är klimat och miljö eller helt enkelt att resenären vill ha en smidig arbetspendling så måste vi se till att spårbunden trafik håller hög kvalitet. Ett sätt att komma till rätta med smutsiga nattåg, avgångar som ställs in och upphandlingar som misslyckas är därför att återta även tågtrafiken i statlig regi.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att banor och banunderhåll, fordonsunderhåll samt trafik samlas under statlig regi.

15.54

Förstatliga järnvägen och järnvägsunderhållet

Hotell- och restaurangfacket avd 02 Stockholm-Goiland, Seko region Stockholm

Konkurrensutsättningen av järnväg och kollektivtrafik har lett till att servicen kraftigt försämrats på svensk järnväg. Resenärerna litar inte längre på att trafiken ska gå i tid. Vid trafikstörningar och trafikhändelser uppstår friktion mellan de olika aktörerna när alla vill att just deras tåg ska gå i tid. Detta har även lett till att säkerheten blivit mindre prioriterad eftersom vinst alltid ska gå först.

Personal mår sämre och arbetsplatsolyckorna ökar. Vi lever under ständig stress på grund av den dåliga personaltätheten.

Underhållet är också under all kritik, eftersom ingen vet vem som ska göra vad då det finns alltför många leverantörer. Trots ett vallöfte från Socialdemokraterna, har fortfarande inte järnvägsunderhållet blivit förstatligt och i stället så har flera varsel kommit i en bransch som sägs vara prioriterad. Detta leder såklart till att personalen mår dåligt.

Vi ser att den enda vägen framåt är ett förstatligande av järnvägen, både trafiken och underhållet. Detta skulle ha flera positiva effekter för både resenärer och personal.

Resenärer skulle givetvis uppleva en bättre service i och med att personalen mår bättre och känner sig tryggare. Självklart skulle de också uppleva en bättre tidshållning när tågen kommer ha lättare att gå i tid tack vare ett bättre och samlat underhåll.

För personalen är fördelarna ännu större. När man jobbar på ett större företag med fler arbetsuppgifter så finns det alltid en annan arbetsuppgift, eftersom det finns fler yrkesgrupper inom ett stort statligt verk. Detta leder till att även om du blir för sjuk för att till exempel kunna köra tåg, finns det alltid ett jobb för dig på det statliga verket. När säkerheten ökar så minskar givetvis arbetsplatsolyckorna också vilket även det leder till tryggare personal. Arbetsmiljön blir såklart också bättre när man jobbar på en icke konkurrensutsatt myndighet utan vinstintresse.

Samverkan mellan dessa två myndigheter kommer bli betydligt lättare än dagens situation med ett stort antal aktörer. En myndighet har även möjlighet att ha ett lager med reservdelar vilket leder till bättre fordonsunderhåll när man inte behöver beställa saker från Kina.

Självklart ska de privata företag som staten köper in i det statliga verket även ta med sig personalen och gällande villkor.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att samla banor och banunderhåll, fordonsunderhåll samt trafik under statlig regi.

Utlåtande motionerna 15.53 och 15.54

15.53

att LO verkar för att banor och banunderhåll, fordonsunderhåll samt trafik samlas under statlig regi.

15.54

att LO verkar för att samla banor och banunderhåll, fordonsunderhåll samt trafik under statlig regi.

LO-styrelsen delar motionernas beskrivning av järnvägen som en samhällsviktig verksamhet. Vidare är det uppenbart att det finns stora problem och utmaningar vad gäller banor, banunderhåll, fordonsunderhåll samt trafikvägledning.

Motionerna understryker bland annat rimligheten i att Trafikverket måste ha bättre kunskap om verksamheternas totalskick. Vad gäller trafiken framhåller motionerna att 30 procent av arbetstiden för lokförare som jobbar på Green Cargo utgörs av planerad "skogstid" – det vill säga att godståget står still för att ge persontrafiken företräde. Vidare är det anmärkningsvärt att ungefär 60 olika bolag trafikerar järnvägen i Sverige samt att upphandlingar där lägsta pris vinner är mer regel än undantag. En bättre planering och organisering måste vara möjlig.

En väl fungerande järnvägstrafik är samhällsviktig ur en rad olika aspekter. Motionen lyfter bland annat de välkända klimatskälerna samt arbetspendling. Vidare framhålls vikten av en god arbetsmiljö för alla som arbetar i sektorn samt att våra skattemedel alltid måste användas effektivt.

LOs styrelse vill även understryka att järnvägen är central för det svenska totalförsvaret. Oavsett om det handlar om militära transporter av olika slag, civil trafik inklusive godståg, eller evakuering och förflyttning av stora grupper människor är järnvägstrafik en grundförutsättning för en fungerande infrastruktur. Därför är det angeläget att banor, banunderhåll, fordonsunderhåll och trafikplanering även i fredstid är välfungerande, återfinns under samhällets rådighet och inte utförs av utländska bolag.

LO-styrelsen noterar att det inte alltid är enkelt att snabbt återföra olika verksamheter till statlig regi och en sådan process måste ske i laga ordning och med vetskap om att varje steg leder till reella förbättringar. Att LO ska verka i denna anda, vilket motionerna föreslår, är emellertid enligt LO-styrelsen rimligt givet järnvägens vikt och dess nuvarande utmaningar.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.53, 15.54.

15.55

Gotland, en del av Sverige

Hotell- och restaurangfacket avd 02 Stockholm-Gotland

Sverige har ett välutbyggt väg- och järnvägsnät som dess befolkning kan hålla kontakt med andra delar av landet. Gotlänningarna har en dyr färja driven av ett privat vinstdrivande företag för att kunna göra detsamma. Det är en stor orättvisa att deras kontakt med övriga landet inte är på samma villkor som övriga medborgares. LO har många medlemmar boende på Gotland och borde därför hjälpa dem att få en bra kommunikation med övriga landet.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO ska verka för att staten kraftigt ska subventionera resor till och från
Gotland för folkbokförda på Gotland samt
att LO ska verka för att staten ska driva Gotlandsfärjan i egen regi.

15.56

Tillhör Gotland Sverige?

Seko region Stockholm

Sverige har ett välutbyggt väg- och järnvägsnät som dess befolkning kan nyttja för att hålla kontakt med andra delar av landet. För gotlänningarna finns en dyr färja, begränsad turlista och ett vinstdrivande företag som begränsar gotlänningarnas förmåga att röra sig i landet. Det är en stor orättvisa att deras kontakt med övriga delar av landet inte kan ske på samma villkor som resterande medborgare.

Medlemmarna på Gotland är en del av LO-familjen, då borde även LO centralt verka för lika kommunikationsvillkor för LO-förbundens medlemmar på Gotland som resterande delar av riket.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO ska verka för att staten kraftigt ska subventionerna resor till och
från Gotland samt
att LO ska verka för att staten ska driva Gotlandstrafiken i egen regi.

Utlåtande motionerna 15.55 och 15.56

15.55

att LO ska verka för att staten kraftigt ska subventionera resor till och från Gotland för folkbokförda på Gotland samt

att LO ska verka för att staten ska driva Gotlandsfärjan i egen regi.

15.56

att LO ska verka för att staten kraftigt ska subventionera resor till och från Gotland samt

att LO ska verka för att staten ska driva Gotlandstrafiken i egen regi.

Gotland är en del av Sverige och havet är landsvägen till vårt lands största ö. Motionerna yrkar på att LO ska verka för att staten subventionerar resor för folkbokförda på Gotland, vilket är en högaktuell fråga då biljettpriserna på färjan har ökat med ungefär 50 procent på ett år. Förklaringen är ökade bränslepriser.

Redan i dag har staten ett ansvar för färjetrafiken till Gotland genom avtalet mellan Trafikverket och Destination Gotland. En del av avtalet är att staten ska stå för hälften av bränslekostnaderna och en viss förstärkning av detta stöd har skett. Likväl är ökade biljettpriser för gotlänningarna ett faktum. Därför är det angeläget att följa motionernas förslag om att LO ska verka för rimliga priser på dessa resor.

Vad gäller motionernas förslag om att driva färjetrafiken i statlig regi kan det noteras att Trafikverket tidigare har rekommenderat att Gotlandstrafiken sker med statligt ägda färjor och upphandlad drift. Att ta fram en modell för statligt ägda färjor skulle dock enligt Trafikverket ta minst tio år och Trafikverket har backat från förslaget. Att driva hela färjetrafiken i statlig regi, det vill säga även driften, är inget som LO föreslår i nuläget eftersom själva driften fungerar relativt väl.

Däremot inleddes nyligen upphandlingen av nästa trafikperiod för Gotlandstrafiken, med start 2027. Trafikverket har emellertid öppnat upp upphandlingen för fartyg registrerade i alla EUs 27 medlemsländer, inklusive Gibraltar och Madeira, och därtill ett antal internationella skeppsregister. LO-styrelsen noterar att det därmed blir än mer angeläget att framhålla vikten av svenska jobb, svenska kollektivavtal och svenskflaggade skepp inom sjöfarten. Givet vårt försämrade omvärldsläge vill LO-styrelsen även understryka att trafiken till och från Gotland är av yttersta vikt för vårt totalförsvar och vår livsmedelsförsörjning.

LO kommer därför att följa upphandlingen av Gotlandstrafiken, bland annat vad gäller prisreglering av biljetter samt vikten av att trafiken ska ske under svensk flagg och med svenska kollektivavtal. Däremot anser styrelsen inte att det är aktuellt att förespråka ett totalt statligt övertagande.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.55 (att-sats 1), 15.56 (att-sats 1) samt

att avslå motionerna 15.55 (att-sats 2), 15.56 (att-sats 2).

15.57

Motion avseende att reglera taxibranschen

Transportarbetareförbundet

Över en natt gick taxibranschen i Sverige från hårt reglerad till en av världens mest oreglerade. Mycket av dagens problem går att koppla till avregleringen. Taxibranschen bestod fram till 1990 av privata företag som stod under hård statlig kontroll. Både priset och antalet taxibilar i trafik bestämdes centralt. Det fanns till och med en kommenderingsplan som angav hur många bilar som skulle finnas tillgängliga vid en viss tid och på en viss plats. Initiativet till avregleringen kom från den socialdemokratiska regeringen 1987. Dels skulle det bli lättare att få tag på en taxi, dels hoppades man på att priserna skulle pressas av den ökade konkurrensen. Transport var redan på remisstadiet kritiskt. I förbundet var man rädd att avregleringen skulle leda till att branschen blev allt mindre seriös. Nästan alla andra instanser var dock för och i juli 1990 gick förändringen igenom. Sverige hade fått en av världens friaste marknader för taxitrafik.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att det tillsätts en utredning för att se över hur man kan reglera taxibranschen.

Utlåtande motion 15.57

15.57

att LO verkar för att det tillsätts en utredning för att se över hur man kan reglera taxibranschen.

År 1990 avreglerades taxibranschen i Sverige. Mycket av dagens problem i branschen, som brott mot arbetstidslagen på grund av långa arbetstider, lönedumpning på grund av en överetablering av antalet taxibilar i storstäderna och problemet med de upphandlade färdtjänstresorna, sjukresorna och skolskjutsarna går att spåra tillbaka till avregleringen. Syftet var att få en bättre taxibransch med det blev tvärtom. Något som även står klart i glesbygdens stora problem med tillgänglig taxitrafik på kvällar och helger.

Taxi är helt avgörande för att både välfärden och kollektivtrafiken ska fungera i hela Sverige. Det är också en nödvändig samhällsservice för vårt näringsliv som måste kunna förlita sig på taxi oavsett var i landet företaget och dess verksamheter är lokaliserade.

Med anledning av taxinäringens betydelse för att hela Sverige ska leva och fungera behöver en taxiutredning tillsättas. Utredningen ska se över hur väl dagens system fungerar och föreslå nödvändiga regleringar för en bättre fungerande taxinäring för både förare, företag, brukare, kunder och välfärdssamhället.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionen 15.57.

15.58

Billigare och bättre kollektivtrafik!

Hotell- och restaurangfacket avd 30 Mälardalen

De senaste åren har vi sett hur biljettpriserna inom kollektivtrafiken i Sverige har ökat markant, trots att trenden inom EU är motsatsen. Vi har en regering som kastar klimatmålen i soptunnan och det är många arbetstagarer där stora delar av lönen går till bilkostnader och bensin. För att vi ska kunna lova det svenska folket den trygghet folket förtjänar så behöver Sverige ha en kollektivtrafik som går att lita på. Tysklands 9-eurobiljett var en succé och vi tror att Sverige kan lära sig mycket av hur Tyskland lyckades göra kollektivtrafiken attraktiv.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- att LO ska verka för billigare kollektivtrafik i hela Sverige,**
- att LO verkar för en bättre och grönare kollektivtrafik i Sverige,**
- att LO verkar för att förstärka kollektivtrafiken i Sverige samt**
- att LO ska verka för en nationell kollektivtrafiksbiljett.**

Utlåtande motion 15.58

15.58

- att LO ska verka för billigare kollektivtrafik i hela Sverige,*
- att LO verkar för en bättre och grönare kollektivtrafik i Sverige,*
- att LO verkar för att förstärka kollektivtrafiken i Sverige samt*
- att LO ska verka för en nationell kollektivtrafiksbiljett.*

LOs styrelse delar motionärernas uppfattning om att vi behöver säkerställa en trygg och pålitlig kollektivtrafik. Alla har inte tillgång till bil och kollektivtrafiken är avgörande för att alla ska kunna vara delaktiga i samhället. Kollektivtrafiken är också viktig för att minska utsläppen från transporter och klara Sveriges klimatmål.

Kostnaden för att resa med kollektivtrafiken har ökat mer än för andra transportmedel. Mellan år 2000 och 2021 ökade priset på kollektivtrafik i genomsnitt med 139 procent, vilket kan jämföras med prisökningarna på bensin, 71 procent respektive diesel, 100 procent, under samma period. Kostnaden för att resa med bil har inte heller stigit i samma takt som priset på bränsle, eftersom bilarna blivit mer bränslesnåla. Priset för kollektivtrafiken varierar mycket över landet. Till exempel kostar ett 30-dagarskort 1 040 kronor i region Stockholm och 2 040 kronor i region Västerbotten, samtidigt som kollektivtrafikens tillgänglighet är sämre i Västerbotten. LOs styrelse ser att kollektivtrafikens prissättning bör ses över så att kostnaden blir mer rättvis. Detta behöver dock ske på ett sätt som samtidigt säkerställer en stabil finansiering av en bättre kollektivtrafik. I vissa regioner behöver priset sänkas, medan kollektivtrafiken i andra regioner snarare behöver bli mer prisvärd i avseendet att åstadkomma en utökad och bättre kollektivtrafik för pengarna.

LOs styrelse anser att det finns ett stort behov av att förbättra kollektivtrafiken. De senaste 30 åren har fokus för planering av kollektivtrafiken varit ekonomisk effektivitet, på bekostnad av geografisk och ekonomisk rättvisa som prioriterades tidigare. För att öka kollektivtrafikens andel av resorna utanför städerna behövs ett nytt fokus på

utbyggnad av kollektivtrafiken. I storstäder behöver kollektivtrafiken utvecklas för att bli mer tillgänglig även i ytterområdena. Kollektivtrafik utanför kontorstid behöver prioriteras så att den fungerar också de tider som många av LO-förbundens medlemmar arbetar.

LOs styrelse tror inte att ett förstatligande av kollektivtrafiken skulle leda till förbättringar eftersom detta skulle innebära att inflytandet över trafiken flyttas bort från beslutsfattare med lokal kännedom. För LOs styrelse är det angeläget att lokala och regionala fackliga organisationer får inflytande över både turtäthet och tidtabeller, så att de som arbetar på obekväma arbetstider och i skift kan få anpassad kollektivtrafik.

LOs styrelse anser att dagens biljettsystem behöver förenklas. Möjligheten att resa mellan olika regioner på en och samma biljett behöver utökas, inte minst med tanke på att arbetsmarknadsregionerna med tiden blivit större. Samtidigt behöver kollektivtrafikens långsiktiga finansiering säkerställas. Det är inte säkert att det bästa sättet att lösa detta är genom en nationell kollektivtrafikbiljett.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15,58 (att-sats 1), 15,58 (att-sats 2) samt

att avslå motionerna 15,58 (att-sats 3), 15,58 (att-sats 4).

15.59

En tryggare energiförsörjning kräver nya kärnkraftverk

Industrifacket Metall avd 2 Norrbotten

Den energiintensiva industrin i Sverige behöver bra tillgång till och en tryggad energiförsörjning. Att inte investera i ny kärnkraft kan leda till att svensk industri tvingas dra ned produktionen. Det är hög tid att börja skrota de gamla reaktorerna och investera i nya. Vi kräver att man bygger ut kärnkraften för framtiden i Sverige.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att industrin får en tryggare energiförsörjning genom utbyggnad av nya kärnkraftverk samt

att LO verkar för att vidareutveckling av befintliga kärnkraftverk sker.

Utlåtande motion 15.59

15.59

att LO verkar för att industrin får en tryggare energiförsörjning genom utbyggnad av nya kärnkraftverk samt

att LO verkar för att vidareutveckling av befintliga kärnkraftverk sker.

En central del av Sveriges klimatomställning stavas elektrifiering. När fossila bränslen som kol och olja ska fasas ut krävs stora mängder el som ersättning inom framför allt industriella processer och transporter. 2022 bedömde svenska myndigheter att elförbrukningen i Sverige 2045 kommer att ligga någonstans mellan 210 och 370 TWh. Detta motsvarar en ökning på mellan 60–175 procent från dagens 130–140 TWh – en enorm utmaning.

Att vi får fram denna nya elproduktion och bryter vårt fossilberoende är inte bara centralt för klimatet, det är även centralt för Sveriges konkurrenskraft som industrination. För många av våra basindustrier är nedläggning det enda alternativet till omställning genom elektrifiering. För den som klarar att ligga långt fram i omställningen hägrar stora exportmöjligheter.

Det svenska elsystemets ryggrad är i dag vattenkraften men den är i allt väsentligt färdigutbyggd. Statliga Vattenfalls bedömning är att lejonparten av den nya energiproduktionen kommer att komma från ny vindkraft men att alla fossilfria kraftslag behöver byggas ut för att klara de mängder el som omställningen behöver samtidigt som man får den leveranssäkerhet i relation till elnät och energimix som krävs. Detta innebär att förlänga livslängden och effektuttaget i existerande kärnkraftverk och i många scenarion även att bygga nya reaktorer.

Dagens elmarknadsmodell och ägardirektiv för Vattenfall försvårar dock så långsiktiga och omfattande investeringar som kärnkraft eller havsbaserad vindkraft. Det krävs därför nya ekonomiska styrmedel för att möjliggöra den takt och skala på omställningen som vi behöver.

För LO är det ett helt centralt villkor att dessa styrmedel utformas på ett sätt som värnar ekonomisk effektivitet och bibehåller konkurrenskraft. Den ekonomiska risken för folkhushållet ska hållas nere och svenska skattebetalare bör varken subventionera privata energibolags vinster eller europeiska elkonsumenters priser.

Vi är ödmjuka för att osäkerheten kring de här frågorna fortfarande är stor. Teknikutvecklingen går just nu fort och villkoren för det enorma språng som svensk industri och det svenska energisystemet nu befinner sig i kan komma att ändras. Styrelsens bedömning är dock att vi varken får bli passiva inför de många osäkerheter som klimatomställningen innebär, eller alltför hårt låsa fast oss i ett tidigt skede. Vi behöver ta oss an omställningen utifrån rådande förutsättningar men med en beredskap att successivt ompröva våra beslut om och när förutsättningarna förändras.

Sammanfattningsvis ser vi att nya kärnkraftverk kan fylla viktig funktion i det svenska elsystemet och att en utbyggnad är värd att utforska vidare inte minst för att klargöra ifall nya kärnkraftverk är möjliga inom rimliga ekonomiska ramar.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionen 15.59 (att-sats 2) samt

att anse motionen 15.59 (att-sats 1) besvarad.

I debatten deltog:

Paul Bodén, Hotell- och restaurangfacket
Sandra Svensk, Seko
Emma Brodin, Transport
Denise Neal, Kommunal
David Löf, Hotell- och restaurangfacket
Mikael Ladman, Transport
Sebastian Lindberg, IF Metall
Stefan Jansson, IF Metall
Malin Ragnegård, LOs styrelse

Följande förslag förelåg:

- Styrelsens utlåtanden,
- Sandra svensk, Seko, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motion 15.53,
- Emma Brodin, Transport, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motion 15.57,
- Denise Neal, Kommunal, med flera, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motion 15.58 (att-sats 1, 2),
- Denise Neal, Kommunal, med flera, bifallsyrkande på motion 15.58 (att-sats 4),
- Sebastian Lindberg, IF Metall, med flera, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motion 15.59,
- Paul Bodén, Hotell- och restaurangfacket, avslagsyrkande på motion 15.59,
- Mikael Ladman, Transport, avslagsyrkande på motion 15.59 (att-sats 1).

Beslut

Kongressen beslutade
att bifalla motion 15.58 (att-sats 4).

Kongressen beslutade
att bifalla styrelsens utlåtande på motion 15.59 (att-sats 1).

Kongressen beslutade
att bifalla styrelsens utlåtande på motion 15.59 (att-sats 2).

Kongressen beslutade
att i övrigt bifalla styrelsens utlåtande.

15.f.1 Bostäder

Motionerna 15.60, 15.61 och 15.62 (att-satserna 1, 3–15) samt 15.63–15.67.

15.60

Bostadspolitik

Byggnadsarbetareförbundet

Bostad ska vara en social rättighet för medborgarna. Men i kölvattnet av många år av låg bostadsproduktion, utförsäljningar av allmännyttan, omställning till privatiseringar och eget ägda boenden och bostadsrätter fungerar inte bostadsmarknaden bra. Behovet av bostäder och speciellt hyreslägenheter är stor, både för att göra det möjligt för unga att få en bostad men också för att skapa ett verkligt alternativ till att tvingas försöka köpa ett boende.

Bostadsbristen är också skriande hög i många delar av landet och det är väldigt svårt för unga, eller människor som inte fyller bankernas krav på att kunna låna, att över huvud taget få en bostad. Vi i LO-förbunden har länge jobbat för att tak över huvudet till ett rimligt pris, ska vara en rättighet och att hyresbostäder i allmännyttan är en viktig förutsättning för att uppnå den rättigheten. Det måste vi fortsätta med.

Vi behöver jobba politiskt för att allmännyttans bostadsbolag ska ges bättre förutsättningar för att klara sin roll. Byggandet av de bostäder som behövs är också en viktig del i att dämpa effekterna av en eventuell annalkande lågkonjunktur eftersom byggande kräver en mängd olika produkter, tjänster och arbetskraft och påverkar samhällsekonomin i positiv riktning.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO arbetar politiskt för att bostaden också i praktiken ska vara en social rättighet,

att LO ska driva på för att staten ska investera kraftigt i bostadsbyggande samt

att LO verkar för att lagen om allmännyttiga bostadsaktiebolag reformeras i grunden.

15.61

Sälj inte ut allmännyttan

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Under 90-talet såldes stora delar av allmännyttan ut vilket har lett till en ohejdad spekulation i boendet och en ökad segregation. Utförsäljningen fortsätter i dag och urholkar den solidariska bostadspolitiken.

Bostaden ska vara en social rättighet och ingen handelsvara. Hyreslägenheten är ett alternativ till andra upplåtelseformer. I bostadspolitiken utgör den en hörnsten för en rättvis och solidarisk boende. Allt ska inte behöva köpas för att du ska ha någonstans att bo.

Hyreslägenheten är i dag ett viktigt instrument för att vi ska få en jämlik bostadspolitik och därför kan vi inte acceptera att allmännyttan fortsätter säljas ut.

Vi föreslår att kongressen beslutar
att LO verkar för att förbjuda utförsäljning av allmännyttan.

15.62

Ett ökat träbyggande ger mindre utsläpp, fler bostäder och fler schysta jobb GS-facket

Byggbranschen brottas med stora utmaningar. Främsta utmaningen är att branschen inte lyckas leverera tillräckligt med bostäder utifrån behovet. Det finns en stor bostadsbrist i Sverige och ungefär 180 av 290 kommuner uppger att det finns ett underskott av bostäder. Detta hämmar samhällsutvecklingen, förvärrar klassklyftor och drabbar den enskilda människan svårt. Bostadsbrist fortgår år efter år utan ett politiskt omtag och trots att det bryter mot lagen. Av regeringsformen framgår bland annat: "Särskilt ska det allmänna trygga rätten till bostad".

Bostadspolitiken i Sverige bygger sedan mitten av 1990-talet i huvudsak på kommunal planering, att olika marknadsaktörer bygger bostäder och att bostäder sedan förvaltas som hyresrätt, äganderätt eller bostadsrätt. Någon allmän styrning av produktion av bostäder eller upprustning av densamma har egentligen inte funnits sedan mitten av 1990-talet. Detta har lett till att det skett ett ökat bostadsbyggande i tider med goda ekonomiska förutsättningar (hög efterfrågan och låga räntor) och lågt byggande i perioder med höga produktionskostnader och svag efterfrågan. Detta har ytterst varit ett politiskt ställningstagande. Sverige behöver en ny bostadspolitik för en ny tid och för att äntligen göra bostaden till en rättighet igen.

En annan utmaning som byggbranschen står inför är de enorma utsläppen som den ger upphov till. Det har uppskattats att bygg- och fastighetssektorn står för inhemska utsläpp av växthusgaser på cirka 10 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket motsvarar cirka 21 procent av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser. Sektorn bidrar också med stora utsläpp utomlands genom importvaror beräknat till cirka 6,1 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Det har också beräknats att nybyggnad står för 20 procent, uppvärmning för 25 procent och förvaltning inklusive reovering för 55 procent. Historiskt sett har utsläppen från uppvärmning minskat medan utsläppen från byggande och reovering inte ändrats.

Träbyggande kan minska koldioxidutsläppen med 50 procent jämfört med konventionellt byggande. En stor del av detta härrör från att stommen utgörs av trä i stället för betong men även att träbyggandet är mer industrialiserat än traditionellt byggande har betydelse eftersom det minskar svinnet genom bättre planering och större skala i fabriken jämfört med i varje enskilt byggprojekt. Därtill kan byggtiden drastiskt förkortas med hjälp av den industriella processen.

Genom metoder som timber-on-top möjliggörs resurseffektiva och klimatbra påbyggnader på befintliga byggnader och genom att använda träets egna unika egenskaper sänks vikten och klimatpåverkan. Kostnaden för att bygga dessa bostäder kan bli avsevärt lägre och hyras ut till lägre pris. Det gäller även för flerfamiljshus tillverkade industriellt i större volym.

I Sverige är huvuddelen av träbyggandet industriellt, det vill säga, det sker på en fabrik där olika komponenter av byggnaden sätts samman. Det kan

vara allt från att balkar i byggnader skapas till att hela moduler av byggnader byggs och allt sedan sätts samman på byggsplatsen som lego. Anställningsvillkoren på fabrikerna kännetecknas av att det finns kollektivavtal. Arbetet sker i en noggrant kontrollerad och kvalitetssäkrad process och arbetsgivaren har både skyldighet och möjlighet att fullt ut ta sitt arbetsgivaransvar för de som arbetar på fabriken.

Ett ökat byggande av industriellt tillverkade träprodukter kan därför leda till att andelen otrygga anställningar inom byggsektorn minskar och att beställaren av bygget får möjligheter till ökad kontroll av att den framtida byggnadens viktigaste beståndsdelar inte tillkommit på sätt som kan kallas byggfusik eller som annars inte är förenligt med gällande regelverk.

Förutom att träbyggandet skapar jobb med schysta villkor, så skapas de jobben på landsbygden där de behövs allra mest. Träindustrin återfinns nära skogen, således vid mindre orter och på landsbygden. Genom att bygga mer i trä skapas fler jobb på landsbygden och möjliggör att hela landet kan leva. Träindustrin på landet kan sedan bidra till att tillväxtorter och storstäder kan lösa sina skriande behov av fler bostäder.

Genom träbyggandet kan stad och land byggas samman. Veidekke och HSB visade nyligen i en rapport hur boendeformerna har en avgörande påverkan på integrationen och tryggheten. Våra utsatta områden präglas av få bostads- och äganderätter, däribland brist på småhus. En mer blandad bebyggelse skulle kunna innebära att fler resursstarka personer bidrar till områdets utveckling och integration. Därför bör det införas ett särskilt stöd för småhus i utsatta områden. På samma sätt behöver staten även se till att möjliggöra för fler småhus på landsbygden där det ofta är omöjligt att få bolån för att bygga nya hus. Därför bör det viga särskilda statliga krediter till byggandet på landsbygden. Hälften av LOs medlemmar bor i småhus redan och fler måste få möjligheten att uppfylla sin boendedröm.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- att tillsätta en bostadskommission i syfte att förnya och förstärka bostadspolitiken i syfte att nå målet om bostaden som en rättighet,**
- att införa krav att svenska kollektivavtal ska gälla vid produktion av bostäder (behandlas under dagordningspunkt 14.a),**
- att skarpa krav på tak för utsläpp vid nybyggnation och sanktioner vid regelbrott,**
- att alla kommuner måste införa planer och mål för hållbart byggande,**
- att satsning på kompetensutveckling inom hållbart byggande bland byggtörarna,**
- att staten, regioner, kommuner och myndigheter bör agera föredöme och själva förorda klimatvänligt träbyggande för sin egen verksamhet,**
- att regeringen borde i regleringsbrev till myndigheter och ägardirektiv till statliga bolag förorda träbyggande,**
- att införa stöd till småhus i utsatta områden,**
- att införa särskilda statliga byggkrediter i mindre orter och landsbygd,**
- att göra om rotavdraget till stöd för hållbara renoveringar,**
- att införa ett regelverk för återvinning av byggmaterial,**
- att ge landets länsstyrelser i uppdrag att utöva en effektiv tillsyn och noga**

följa och stödja kommunerna, så att regler tillämpas på ett enhetligt sätt och utan särkrav,
att digitalisera alla byggregler och standarder, planhandlingar, lov och övriga regelhandlingar i bygget av hus. På så sätt kan styrning ske för en enhetlighet och undvikande av lokala tillämpningar utan stöd i lag,
att införa gemensamma nordiska byggregler och verka för en gemensam byggmarknad inom EU samt
att uppdra åt Upphandlingsmyndigheten att ta fram regler för hur serie-tillverkade hus kan premieras.

15.63

Bygg bostäder

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Återigen ser vi nu 2023/2024 ut att hamna i den absurda situationen när arbetslösheten skjuter i höjden för byggnadsarbetare samtidigt som bostadsbristen i många regioner är skriande.

Enligt Boverkets prognoser kommer bostadsbyggandet falla ner till hälften av den redan för låga produktionen av bostäder. Bostadsministern i högerregeringen har inget svar på problemen utom att vilja underlätta för ägare till ägandelägenheter att få lättare att hyra ut och göra pengar på bristen på lägenheter.

Krisen i bostadsbyggande har under lång tid visat att den kapitalistiska ekonomin inte klarar av att tillgodose våra mänskliga behov av tak över huvudet. Vi behöver politisk styrning och en offensiv ekonomisk politik som tvingar upp bostadsproduktionen för att motsvara behovet av schysta och billiga bostäder.

Vi skulle behöva både restaurera allmännyttans möjlighet att producera bostäder utan styrande ekonomiskt tvång om marknadsanpassning och få fram fler hyresrätter genom att staten kan ge långfristiga generösa lån till bostadsbyggandet.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att staten ska lånefinansiera byggnation av hyresrätter samt
att LO verkar för att allbolagen avskaffas.

15.64

Bostadskreditinstitut för en ny bostadspolitik

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Vi behöver skapa nya sätt för att finansiera bostadsproduktionen. I debatten om en ny bostadspolitik har förslag förts fram om att använda ett verktyg för staten, så kallade sociala obligationer för att finansiera fullgoda, säkra och ekonomiskt överkomliga bostäder. De går att jämföra med dagens gröna obligationer som används för att finansiera offentliga miljöinvesteringar. Tanken är att ett självständigt bostadskreditinstitut skulle vara självfinansierat med att ge ut obligationer. Det ska vara en statlig garanti för bostadsproduktionen inom den nationella bostadsförsörjningsplanen. Resurserna institutet förfogar över ska användas efter vanlig kreditprövning till att finansiera byggprojekt som vunnits i den kommunala upphandlingen av

ekonomiskt överkomliga hyresrätter. Bostadskreditinstitutet ska kunna utjämna konjunkturedgångar för att hålla en jämn bostadsproduktion över tiden och se till att behovet av hyresrätter tillgodoses i dåliga och goda tider.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO ska arbeta för att skapa ett bostadskreditinstitut som är uppbyggt av obligationslån för byggande av hyresrätter.

15.65

Investeringsstöd vid byggnation av hyreslägenheter med låga hyror

Byggnadsarbetareförbundet region Småland–Blekinge

Bostadsbyggandet ser ut att stanna av helt under 2024. Det behövs nu politiska åtgärder för att hålla uppe bostadsbyggandet och motverka att en stor del av Byggnads, och flera andra LO-förbundsmedlemmar, blir långtidsarbetslösa i spåren av en kraschad byggbransch.

Dessutom stiger medelåldern när svenskar flyttar hemifrån för varje år. Många unga vill flytta hemifrån men det saknas hyresrätter till rimliga hyror. Byggnads har en längre tid förespråkade att återinföra investeringsstödet. Ett startlån för byggande av hyresrätter i syfte att få ner kapitalkostnaden och att allmännyttan ska kunna investera mer långsiktigt innan en investering betalas tillbaka.

Vi tror detta hade varit en bra satsning för att få fler bostäder att byggas, så att ungdomar lättare får en chans att komma in på bostadsmarknaden samt att det skapar sysselsättning i byggbranschen.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO ska genom politisk påverkan, verka för att investeringsstödet för hyresrätter med låga hyror återinförs och utvecklas.

15.66

Inför statligt stöd för hållbara fastighetsrenoveringar

Handelsanställdas förbund avd 20 Stockholm

I Sverige bor omkring tre miljoner människor i hyresrätt. Många av dessa bor i fastigheter som nyligen har, eller inom kort ska, renoveras. I dagsläget kan en ny hyra efter renovering vara upp till 60 procent högre – eller ännu mer – än den tidigare hyran. Det blir i många fall då omöjligt för hyresgästen att bo kvar. Det brukar kallas ”renovräkning”, när hyran efter renovering blivit så hög att det i det närmsta blir en vräkning. Det är en utveckling som måste stoppas! På LO-kongressen 2016 bifölls en motion som syftade till att få ett lagstadgat hyresgästinflytande vid upprustning för att på så sätt låta hyresgästerna själva kunna påverka till exempelmaterialval så att den nya hyran kan hållas nere.

Samtidigt behöver Sverige påskynda omställningen till ett mer hållbart samhälle. Hållbarhet måste vägas in i allt som görs – byggande, renoveringar, när man inför energibesparande åtgärder, i produktion av byggmaterial och i förvaltningen av våra bostäder. Att till exempel bibehålla befintlig köksinredning i stället för att riva ut den gamla och installera en nyproducerad, är en viktig del i det arbetet.

Hur vi klarar av att göra vårt samhälle mer hållbart hänger ihop med om vi kan göra det utan att försvåra och fördyra för vanligt folk. Det är självklart att det inte bara är hyresgästerna som ska bära kostnaderna för modernisering och energieffektivisering av det befintliga bostadsbeståndet, utan samhället gemensamt. Ett statligt stöd för hållbara renoveringar som sänker fastighetens energiförbrukning samtidigt som hyran kan hållas nere vid stora renoveringar vore därför på sin plats.

En annan viktig del för att påverka hållbarheten är att det behöver införas en ny förvärvslag, där alla försäljningar av bostadsfastigheter ska prövas av Länsstyrelsen. Detta utifrån kriterier om social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet för att förhindra att kortsiktiga och spekulativa aktörer köper hyresfastigheter och lyxrenoverar vilket höjer bruksvärdet markant och därmed hyran. Sen säljer man fastigheten vidare. Det är inte acceptabelt.

Ett stöd vid omfattande renovering behöver införas. Stödet ska syfta till att underlätta renovering och infasning av ny hyra. Stödet gynnar långsiktiga ägare med en försiktig renoveringsstrategi och tillgängliggör fler lägenheter för den kommunala kön eller för fördelning av sociala skäl.

Bostadspolitiken är viktig för alla Sveriges invånare. Den som inte själv bor i hyresrätt, har kanske bott eller kommer kanske att bo i hyresrätt och har släkt och vänner i hyresrätt. Hyresrätten med dess möjligheter är en viktig del i den svenska välfärden. Genom dessa förslag kan vi gemensamt se till att vanligt folk har möjlighet kunna bo i denna utmärkta boendeform.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- att LO verkar för att ny reglering införs, med krav på att hus och fastigheter ska bibehålla ett brukbart skick,
- att LO verkar för att det ska bli enklare att få igenom åtgärdsföreläggande mot fastighetsägare som inte sköter sina åtaganden,
- att LO verkar för att en ny förvärvslag införs samt
- att LO verkar för att staten ser över regelverk eller ekonomiska incitament som motverkar att fastighetsägare väljer renovering före utbyte av till exempel köksinredning.

15.67

Involvera LO-distrikten i arbetet med att säkra det klimatsmarta byggandet

GS-facket

Att satsa på det träindustriella byggandet är att satsa på fler jobb med schysta villkor, klimatet och landsbygden. Därför bör LO aktivt jobba för ett ökat byggande i trä.

Bostadsbyggandet är i dag en klimatbov och sektorn står för ungefär 20 procent av Sveriges totala utsläpp. Därför är det viktigt att LO verkar för klimatvänligt byggande då klimatförändringarna drabbar våra medlemmar hårdast i form av extremväder och resursbrist. I dag är betong det vanligaste materialvalet vid nybyggnation. Betong förutsätter cement vilket släpper ut stora mängder koldioxid och sektorn är långt ifrån att nå klimatneutral produktion. Småskaliga tester om "koldioxidinfångning" är ännu långt bort från att bli kommersiellt gångbara då tekniska och ekonomiska hinder finns.

Genom att ersätta betong och cement med trä kan byggsektorn minska sina utsläpp med 50 procent. Dessutom binds koldioxiden från trädet in i långlivade produkter, vilket i takt med att nya träd planteras, bidrar till att byggsektorn kan fungera som kolsänka. Redan i dag byggs de allra flesta småhus i trä. Däremot är betong och cement som sagt det fortsatta materialvalet vid byggnation av flerfamiljshus. Till skillnad från småhus där beställaren oftast är en enskild individ(er) är det vanligt att kommunen har mer att säga till om vid upprättandet av större hus och offentliga byggnader.

Att kommuner inte ställer högre krav på material vid nybyggnation är ett problem och beror delvis på okunskap. Här kan LO-distrikten hjälpa till.

Många LO-distrikt har väl upparbetade samarbeten med arbetarkommunerna och olika ledamöter som sitter i kommunala byggnämnder. Där finns utrymme för stort påverkansarbete.

Om LO-distrikten mer framgångsrikt jobbade med att påverka byggandet på kommunnivå skulle det kunna bidra till att fler hus byggs i trä. Det är bra för klimatet men framför alltför arbetstillfällena i landsbygden. Detta då många jobb inom det träindustriella byggandet finns nära skogsråvaran i Sveriges landsbygdsorter. Dessutom kännetecknas det träindustriella byggandet av hög facklig organisering och schysta villkor. Därför borde LO göra mycket mer för att främja denna framtidsbransch.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO-distrikten aktivt ska arbeta för att kommunerna inom respektive distrikt gör aktiva val för att öka andelen trä i byggandet samt

att LO-distrikten ska verka för att alla berörda kommuner antar en plan och ett skarpt mål för hållbart byggande.

Utlåtande motionerna 15.60, 15.61 och 15.62 (att-satserna 1, 3–15) samt 15.63–15.67

15.60

att LO arbetar politiskt för att bostaden också i praktiken ska vara en social rättighet,

att LO ska driva på för att staten ska investera kraftigt i bostadsbyggande samt

att LO verkar för att lagen om allmännyttiga bostadsaktiebolag reformeras i grunden.

15.61

att LO verkar för att förbjuda utförsäljning av allmännyttan.

15.62

att tillsätta en bostadskommision i syfte att förnya och förstärka bostadspolitiken i syfte att nå målet om bostaden som en rättighet,

att skarpa krav på tak för utsläpp vid nybyggnation och sanktioner vid regelbrott,

att alla kommuner måste införa planer och mål för hållbart byggande,

att satsning på kompetensutveckling inom hållbart byggande bland byggaktörerna,

att staten, regioner, kommuner och myndigheter bör agera föredöme och själva förordna klimatvänligt träbyggande för sin egen verksamhet,

att regeringen borde i regleringsbrev till myndigheter och ägardirektiv till statliga bolag förordna träbyggande,

att införa stöd till småhus i utsatta områden,

att införa särskilda statliga byggkrediter i mindre orter och landsbygd,

att göra om rotavdraget till stöd för hållbara renoveringar,

att införa ett regelverk för återvinning av byggmaterial,

att ge landets länsstyrelser i uppdrag att utöva en effektiv tillsyn och noga följa och stödja kommunerna, så att regler tillämpas på ett enhetligt sätt och utan särkrav,

att digitalisera alla byggregler och standarder, planhandlingar, lov och övriga regelhandlingar i bygget av hus. På så sätt kan styrning ske för en enhetlighet och undvikande av lokala tillämpningar utan stöd i lag,

att införa gemensamma nordiska byggregler och verka för en gemensam byggmarknad inom EU samt

att uppdra åt Upphandlingsmyndigheten att ta fram regler för hur serietillverkade hus kan premieras.

15.63

att LO verkar för att staten ska lånefinansiera byggnation av hyresrätter samt

att LO verkar för att allbolagen avskaffas.

15.64

att LO ska arbeta för att skapa ett bostadskreditinstitut som är uppbyggt av obligationslån för byggande av hyresrätter.

15.65

att LO ska genom politisk påverkan, verka för att investeringsstödet för hyresrätter med låga hyror återinförs och utvecklas.

15.66

- att* LO verkar för att ny reglering införs, med krav på att hus och fastigheter ska bibehålla ett brukbart skick,
- att* LO verkar för att det ska bli enklare att få igenom åtgärdsföreläggande mot fastighetsägare som inte sköter sina åtaganden,
- att* LO verkar för att en ny förvärvslag införs samt
- att* LO verkar för att staten ser över regelverk eller ekonomiska incitament som motverkar att fastighetsägare väljer renovering före utbyte av till exempel köksinredning.

15.67

- att* LO-distrikten aktivt ska arbeta för att kommunerna inom respektive distrikt gör aktiva val för att öka andelen trä i byggandet samt
- att* LO-distrikten ska verka för att alla berörda kommuner antar en plan och ett skarpt mål för hållbart byggande.

”För den enskilde arbetaren är bostaden en förutsättning för frihet. För att kunna flytta dit möjligheterna finns, för att träda in i vuxenlivet, kunna bilda familj eller separera från ett destruktivt förhållande.

För samhället är en fungerande bostadsförsörjning en förutsättning för en välfungerande arbetskraftsförsörjning av företag och offentliga verksamheter och en förutsättning för en dynamisk samhällsekonomi och ett växande välbefinnande.

Vår grundlag säger att bostaden är en medborgerlig rättighet som det offentliga ska värna och verka för.”

Så inleds det bostadspolitiska programmet som LO-kongressen 2020/2021 beslutade om att ta fram och som LOs styrelse antogs senhösten 2023.

Programmet har tre huvuduppgifter:

- Det handlar om det uppenbara att Sverige har ett behov av att bygga bort bostadsbristen. För det krävs det 50 000 bostäder per år det kommande decenniet. Prognosen för 2024 är i skrivande stund under 20 000 nya bostäder, vilket i praktiken innebär att bostadsbristen kommer att öka.
- Den andra frågan som blivit alltmer påtaglig under 2023, är att vi ånyo riskerar ett kompetenstapp av samma slag som under 1990-talet, där anställda i såväl byggbranschen som i den delen av industrin som tillverkar prefabricerade hus och olika inredningsdetaljer till hus, försvinner till andra yrken och branscher.
- Det tredje är att återigen politisera bostadsfrågan. Det är inte en marknadsfråga, utan ett bärande samhällsområde.

I LOs bostadspolitiska program finns skarpa förslag om att öka produktiviteten och nyttja skalfördelar. Sverige behöver ett mer seriellt och industriellt byggande.

Begränsa kommunala särkrav (och kommunala säråtgärder) och införa typgodkännande.

Korta kommunernas och förvaltningsdomstolarnas processer.

LOs styrelse delar således kravet om att digitalisera alla byggregler och standarder, planhandlingar, lov och övriga regelhandlingar i bygget av hus. På så sätt kan styrning ske för en enhetlighet och undvikande av lokala tillämpningar utan stöd i lag.

När det finns uppenbara skillnader mellan landets 290 primärkommuner anser LOs

styrelse att det skulle vara att skjuta över målet att införa gemensamma nordiska byggregler och verka för en gemensam byggmarknad inom EU. Det motionskrav som anger att en reglering ska införas, med krav på att hus och fastigheter ska bibehålla ett brukbart skick, delar inte LOs styrelse.

LOs styrelse anser att det är viktigt att LOs distriktsorganisationer ska arbeta för att kommunerna ska öka byggandet och gärna för ett ökat trähusbyggande. Men LOs styrelse anser samtidigt att en LO-kongress inte ska prioritera den regionala organisationens olika uppgifter, utan att det primärt är förbundsavdelningarna genom sitt demokratiska uppdrag som ska avgöra detta.

Den tidigare socialdemokratiska regeringen tillsatte en utredning om en ny förvärvslag. Utredningen lämnade sitt betänkande den 9 oktober 2023, SOU 2023:55 *Vem äger fastigheten*.

Utredningen syftar till skärpta kontroller vid fastighetsförvärv och lämnar förslag till åtgärder som skapar bättre förutsättningar att säkerställa förvärvarens identitet vid fastighetsförvärv, en ny lag om förhandsprövning av den som köper en hyresfastighet. Syftet är att hindra att hyresfastigheter förvärvas av personer som är olämpliga som hyresvärdar, till exempel på grund av tidigare misskötsel eller kopplingar till organiserad brottslighet.

En ny förvärvslag kan också komma att fungera preventivt mot fastighetsägare som inte sköter sina åtaganden. Men LOs styrelse delar även uppfattningen att det bör bli enklare att få igenom åtgärdsföreläggande.

LOs styrelse anser att det finns många och goda argument för att förhindra en utförsäljning av allmännyttan, men anser inte att det helt kan förbjudas, då det ibland finns anledning att sälja en del av beståndet. Det kan handla om att ett bostadsområde geografiskt gör att förvaltningen blir onödigt dyr, att intäkter från en delförsäljning kan finansiera nyproduktion i bolaget samt att en ombildning till bostadsrätter i ett område med hög koncentration av hyresrätter kan stärka området. LOs styrelse anser vidare att en försäljning av bostäder i ett allmännyttigt bostadsbolag ska ske till marknadspris.

Beträffande kravet om att allbolagen ska avskaffas så anser LOs styrelse i likhet med Byggnads bostadspolitiska program, att Sverige bör utgå från att kommunala allmännyttiga bostadsföretag (såsom de regleras i allbolagen) redan de facto är att betrakta och behandla som "social housing", det vill säga företag med bostadssociala målsättningar. Därmed är de företag som förmedlar tjänster av allmänt ekonomiskt intresse och faller då inte in under den typ av ekonomisk verksamhet som i princip undantas i EU-fördragets regler om statsstöd. Statligt stöd till allmännyttans byggande av nya bostäder samt renovering av det äldre beståndet, direkt eller indirekt förmedlat via de kommunala huvudmännen, kan därför återinföras.

LOs styrelse vill se att ett nytt statligt allmännyttigt bygg- och fastighetsbolag startas, för att stärka en sund konkurrens och sunda normer i byggsektorn. Ett sådant bolag är också angeläget när bostadsbyggande ska ske på orter där de ekonomiska förutsättningarna för nyproduktion är sämre eller där expansionen är omfattande, vidare att kraven på allmännyttan att följa lagen om offentlig upphandling (LOU) tas bort.

När det gäller finansiering av bostadsproduktionen så återfinns i de olika motionerna en rad olika förslag på metoder och tillvägagångssätt. LOs styrelse anser i det bostadspolitiska programmet att finansieringsformerna ska vara enkla och tydliga samt i förekommande fall styrda av incitament. Staten ska ge förmånliga statliga lån till

hyresrättsproduktion. Kommuner som bygger ska tilldelas ett särskilt statsbidrag. LO vill tydliggöra det kommunala bostadsförsörjningsansvaret och ge ekonomiska sanktioner till kommuner som inte tar sitt ansvar. LO vill jämna ut de ekonomiska villkoren mellan upplåtelseformerna samt inrätta startlån för förstagångsköpare och fasa ut amorteringskravet vid högre räntenivåer.

LO vill avskaffa rotavdraget som det ser ut i dag. LOs styrelse instämmer också i motionärens mening om att det finns behov att ge ekonomiska stöd för energirenoveringar i såväl småhus som flerbostadshus.

För LO-förbundens medlemmar som bor i hyresrätt, anser LOs styrelse att det är viktigt att motverka renovräkning genom att hyresgästen ges inflytande över standardhöjningens omfattning. LOs styrelse anser vidare att ekonomiska stöd ska ges till renovering där underhållsbehoven är särskilt stora.

Byggandet står för runt 20 procent av Sveriges koldioxidutsläpp. Nya bostäder måste i högre grad byggas av klimatsmarta material som trä eller utsläppsfri cement.

Återbruk behöver bli vanligare och svinn undvikas. Det existerande bostadsbeståndet behöver energieffektiviseras och klimatanpassas snabbare än vad som sker i dag. För att göra det möjligt att bygga både klimatsmart och tillräckligt många bostäder som människor har råd att efterfråga behövs en aktiv bostadspolitik som underlättar byggsektorns klimatomställning.

Vid offentliga upphandlingar och byggstöd av olika slag bör man ställa krav på fossilfria och klimatsmarta lösningar.

Kommunerna ska varje mandatperiod, genom beslut i kommunfullmäktige, aktualitetspröva den egna översiktsplanen, vilken till skillnad från detaljplaner inte är ett juridiskt bindande dokument. Ett annat problem är att översiktsplaner inte sällan är överdrevet översiktliga och inte anger volym eller program för bostadsbyggandet. Inomregionala skillnader mellan kommuners vilja att bidra till bostadsförsörjningen behöver tydligare uppmärksammas. LOs styrelse anser att staten behöver tydliggöra det kommunala bostadsförsörjningsansvaret.

Nya material och arbetsmetoder kräver också ny kompetens hos arbetskraften. En utbildnings- och arbetsmarknadspolitik som möjliggör vidareutbildning och omskolning är nödvändig för att klara klimatomställningen. LOs styrelse anser att det är nödvändigt att stärka branschens kompetens när det gäller nya material och arbetsmetoder som introduceras av klimatskäl.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.60 (att-sats 1), 15.60 (att-sats 2), 15.62 (att-sats 3), 15.62 (att-sats 5), 15.62 (att-sats 6), 15.62 (att-sats 10), 15.62 (att-sats 11), 15.62 (att-sats 13), 15.63 (att-sats 1), 15.66 (att-sats 2), 15.66 (att-sats 3), 15.66 (att-sats 4),

att anse motionen 15.62 (att-sats 4) besvarad samt

att avslå motionerna 15.60 (att-sats 3), 15.61, 15.62 (att-sats 1), 15.62 (att-sats 7), 15.62 (att-sats 8), 15.62 (att-sats 9), 15.62 (att-sats 12), 15.62 (att-sats 14), 15.62 (att-sats 15), 15.63 (att-sats 2), 15.64, 15.65, 15.66 (att-sats 1), 15.67.

I debatten deltog:

Katrina Ansarfwe, Seko
Susanne Lindoff Dahlqvist, Kommunal
Natasja Mrdjanov, Handels
Tomas Kullberg, Byggnads
Patrik Hellström, Fastighets
Wilhelm Bertilsson, Byggnads
Lars Nyman, GS-facket
Peter Obermüller, Fastighets
Richard Hassel, GS-facket
Lowisa Lowe Ivman Anderzon, Kommunal
Stefan Slottensjö, Byggnads
Jesper Johansson, GS-facket
Jamal El Mourabit, Fastighets
Lars Markus Hildingsson, Byggnads
Malin Ragnegård, LOs styrelse

Följande förslag förelåg:

- Styrelsens utlåtande,
- Tomas Kullberg, Byggnads, med flera, bifallsyrkande på motion 15.60,
- Katrina Ansarfwe, Seko, bifallsyrkande på motion 15.60 (att-sats 3),
- Patrik Hellström, Fastighets, bifallsyrkande på motionerna 15.60 och 15.65,
- Lars Nyman, GS-facket, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motion 15.62,
- Susanne Lindoff Dahlqvist, Kommunal, med flera, bifallsyrkande på motion 15.65,
- Natasja Mrdjanov, Handels, bifallsyrkande på motion 15.66,
- Richard Hassel, GS-facket, bifallsyrkande på motion 15.67.

Beslut

Kongressen beslutade
att bifalla motion 15.60 (att-sats 3).

Kongressen beslutade
att bifalla motion 15.65.

Kongressen beslutade
att bifalla styrelsens utlåtande på motion 15.66 (att-sats 1).

Kongressen beslutade
att bifalla styrelsens utlåtande på motion 15.67.

Kongressen beslutade
att i övrigt bifalla styrelsens utlåtande.

15.f.2 Arbetslivskriminalitet

Motionerna 15.68 (att-sats 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9), 15.69, 15.70 samt 13.18 (att-sats 3).

15.68

Arbetslivskriminalitet

Byggnadsarbetareförbundet

Vi har i dag en situation där många arbetstagare utnyttjas på svensk arbetsmarknad i allmänhet och i byggbranschen i synnerhet. Den exploatering av människor som sker utan uppenbar risk för att ertappas måste upphöra. Den samlade bilden från samhällets alla aktörer måste vara att arbetsmarknaden inte får vara en bankomat där multikriminella skor sig på vår bekostnad.

Under det senaste året har både myndigheter, arbetsmarknadens parter och media rapporterat om utländska arbetare som luras till Sverige av oseriösa arbetsgivare och som sedan tvingas att arbeta under fruktansvärda förhållanden. Detta har vi hört under många år, det tog fart efter Vaxholm 2004.

Därefter följde en borgerlig regering upp med en liberalisering av arbetskraftsinvandringen tillsammans med Miljöpartiet. Behovsprövningen mot branschen togs bort och krav på nivåer enligt kollektivavtal likaså. Människor blir lurade och får i värsta fall köpa arbetstillstånd och det med löner och arbetsvillkor som i verkligheten är långt under det utlovade. I vissa fall får de ut löner enligt avtal, men får sedan betala tillbaka netto som sedan kan användas för att betala svarta löner till papperslösa.

Vi måste skapa system som gör det svårt och dyrt att inte ha arbetskraft med schysta villkor och kollektivavtalsenliga löner. Vi ska ha ett system som underlättar för arbetsgivare som vill göra rätt för sig och som står upp för den svenska modellen.

De senaste åren har det vidtagits en rad åtgärder för att bekämpa arbetslivskriminalitet och arbetskraftsexploatering. Myndighetsgemensamma insatser mot osund konkurrens har genomfört oannonserade kontroller mot arbetsgivare som misstänks för bland annat fusk med arbetstillstånd, människohandel och arbetskraftsexploatering. Polisen har fått större befogenheter att kontrollera arbetsgivare i branscher där problemen med illegal arbetskraft och utnyttjande av arbetstagare är stora. Sanktionsavgifterna för arbetsgivare som utnyttjar illegal arbetskraft har fördubblats. Riksdagen har höjt straffen för företag som begår allvarliga arbetsmiljöbrott. För att stärka det straffrättsliga skyddet mot exploatering av personer i arbete infördes 2018 ett nytt brott i brottsbalken, människoexploatering. Men det räcker inte, det behövs göras mer.

Myndigheter och arbetsmarknadens parter är till exempel i Stora branschgruppen överens om att sekretesshindren mellan myndigheterna behöver ses över då de i dag möjliggör för kriminella aktörer att utnyttja systemen. Man är vidare överens om att den digitala tillgången till myndigheternas information måste vara lätt att söka upp under en gemensam portal. Det måste vara lätt att göra rätt. De uppgifter som skulle behöva finnas med är F-skatt, återkallelse av F-skatt, skulduppgift hos Kronofogden, domar om ekonomiska brott, företag i utstationeringsregistret, A1-intyg med mera.

Det man också är överens om är att alla företag verksamma i Sverige måste synliggöras, detta ska också gälla utländska företag med så kallad F-skatt.

I dag ställs det krav på att företag som utför arbeten i Sverige som berättigar till rotavdrag, ska ha F-skatt. Detta gäller dock inte eventuella underentreprenörer som anlitas för att faktiskt utföra arbetet med rot, vilket kan tyckas vara anmärkningsvärt. Kravet borde rimligtvis vara att även underentreprenörer ska ha giltig F-skatt för att rotavdrag ska utbetalas.

I dag är bland annat byggbranschen som riskbransch skyldig att föra personalliggare vid varje arbetsplats. Byggherren ska bland annat anmäla byggarbetsplatsen till Skatteverket och se till att det finns nödvändig utrustning för att den som driver byggverksamheten löpande ska kunna föra en elektronisk personalliggare på arbetsplatsen. Detta skulle behöva kompletteras med att uppgifterna ska föras över till Skatteverket elektroniskt och att Skatteverket ska få rätt att samköra information i företagens personalliggare mot företagens redovisning av arbetsgivaravgifter. Det bör också framgå av personalliggaren om det är fråga om inhyrd personal och vem som är deras arbetsgivare.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- att LO verkar för att tydliggöra huvudentreprenörsansvaret för samtliga underentreprenörer på en arbetsplats (behandlas under dagordningspunkt 14.a),
- att LO verkar för att höja sanktionsavgifterna för företag som begår arbetslivskriminalitet markant,
- att LO verkar för att skärpa kraven vid arbetskraftsinvandring genom att återinföra behovsprövning (behandlas under dagordningspunkt 15.g),
- att LO verkar för att se över befintlig sekretesslagstiftning mellan huvudmän och myndigheter,
- att LO verkar för att skapa en digital portal med tillgång till information från myndigheter och huvudmän,
- att LO verkar för att alla företag verksamma i Sverige måste registreras hos bolagsverket, detta ska också gälla utländska företag med så kallad F-skatt,
- att LO verkar för att utveckla personalliggare-systemet så att uppgifterna ska föras över till Skatteverket elektroniskt,
- att LO verkar för att Skatteverket ska få rätt att samköra elektronisk information i företagens personalliggare mot företagens redovisning av arbetsgivaravgifter på individnivå samt
- att LO verkar för att underentreprenörer som anlitas för att utföra arbetet med rot ska ha giltig F-skatt för att rotavdrag ska utbetalas.

15.69

Effektivisering av centren mot arbetslivskriminalitet

Transportarbetareförbundet

LO har under lång tid arbetat med frågor som rör arbetslivskriminalitet. Sedan en tid tillbaka leder LOs tidigare chefsekonom Ola Pettersson regeringens delegation mot arbetslivskriminalitet och tillsammans med medlemsförbunden har man varit drivande i att centren mot arbetslivskriminalitet kom tillstånd.

Det här är bra, rätt i tid och uppskattat på flera punkter.

Tillsättandet och implementeringen av de så kallade "a-krimcentren" har dock gått långsamt. Det finns en risk att arbetet mot arbetslivskriminalitet bromsas och att man lutar sig tillbaka i och med tillsättandet av centren. Det är till exempel än i dag otydligt hur parterna i allmänhet och fackförbunden i synnerhet ska arbeta, samt samarbeta med de olika centren. Det råder stora frågetecken kring kontaktvägar, tipsfunktioner med mera. Något som riskerar att hämma förbundens eget arbete mot arbetslivskriminalitet. Vi uppmuntras fortfarande att använda oss av befintliga och redan utarbetade kontakter på de olika myndigheterna, i stället för att direkt kontakta de olika centren. Ett annat problem är att det i dag finns flera olika myndighetsägda tipsingångar, vilket skapar förvirring. De regionala samordnarna som Arbetsmiljöverket tillsatt agerar dessutom inte som kontaktnoder för fackförbunden, utan deras funktion och arbetsbeskrivningar är fortfarande högst oklara för oss.

Samtidigt har vi fått till oss att arbetssättet i de olika centren kommer att vara olika över riket. Vår farhåga är att centren kommer att vara ineffektiva och ett sätt för regeringen att bara flytta på pengar från de olika myndigheterna, utan att få en rejäl avkastning på dem.

Allt som allt kräver rådande situation att fackförbunden behöver avsätta tid och resurser för att på egen hand dels klura ut hur centren fungerar, dels ta fram arbetssätt som fungerar ihop med de olika centren.

Svenska Transportarbetareförbundet anser därför att LO behöver bli än mer drivande i effektiviseringen och implementeringen av centren mot arbetslivskriminalitet. Därtill behöver LO fortsatt uppmuntra de olika centren och myndigheterna att ta kontakt med oss fackförbund för lärande, kunskapsspridning och nätverkande. På så vis kan vi på ett effektivt sätt ta fram nya arbetssätt och processer med myndigheterna i vårt arbete med att bekämpa arbetslivskriminalitet.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO redan nu arbetar för en utvärdering av arbetet som hittills skett i centren mot arbetslivskriminalitet samt

att LO verkar för att tillgängligheten blir bättre för parterna, både informationsmässigt och sett utifrån hur det är tänkt att allt ska fungera och gå till.

15.70

Stoppa arbetslivskriminaliteten

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Det är inte okänt för oss som är fackligt intresserade eller aktiva hur det ser ut på arbetsmarknaden. Det som för två decennier sedan var marginella problem i några branscher har vuxit ut till systemhotande kriminalitet på höga nivåer och också spritt sig till många branscher och orter.

Många fack har kämpat hårt för att upprätthålla de kollektivavtal och de villkor som ska gälla och i några fall också lyckats vinna delsegrar men de alltmer kriminaliserade verksamheterna har utvecklats snabbare och kan använda sig av våldsmetoder och hot som vare sig enskilda medlemmar, fackligt förtroendevalda eller ombudsmän kan klara av att hantera.

De polisiära uppgifterna att möta en kriminalitet som inte drar sig för grovt våld eller trafficking kan inte hanteras av enskilda medlemmar eller facket det är polisens och rättsvårdande myndigheters roll.

I släptåg under den rent våldsamma verksamheten står de kriminella företagen för en stor mängd skattebrott och direkta luredrejerier mot vår samhällsmodell. Fair Play Bygg som bildades som ett gemensamt projekt mellan Byggnads region Stockholm-Gotland och Stockholms Byggmästareförening för sju år sedan, för att upptäcka kartlägga och sen tipsa myndigheterna om de värsta kriminella företagen har under åren som varit, kunnat hjälpa, till exempel Ekobrott, Migrationsverket, Skatteverket och polisen i många, många ärenden. Bara under de första sex månaderna 2023 hade Fair Play Bygg 119 registrerade fall i Stockholm.

Det Fair Play Bygg gör och har gjort är väldigt, väldigt bra, ja faktiskt nödvändigt eftersom de gör och har gjort delar av det jobb som faktiskt myndigheterna borde ha anslag till att göra och också ha som uppdrag att göra. Över tid måste politiken ta sitt ansvar och beordra verk och myndigheter att göra hela det jobb de ansvarar för.

Vi behöver ha ett mycket bättre skydd mot kriminaliteten som växer på arbetsmarknaden och myndigheter som kan, får och har resurser att göra sitt jobb om inte arbetsmarknaden ska krackelera under trycket av brott och utnyttjande av människor.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- att LO verkar politiskt för att anslagen till de rättsvårdande myndigheterna som ska bevaka lagar och regler också inom arbetsmarknaden höjs,
- att LO kräver utökade resurser för de rättsvårdande myndigheterna för att minska välfärdsbrott och brott mot arbetsmarknadens lagar,
- att LO jobbar politiskt och skyndsamt för att myndigheterna ska kunna ha ett utökat samarbete mellan till exempel Ekobrottsmyndigheten, polisen, Skattemyndigheten, Migrations- och Arbetsmiljöverket,
- att LO för fram krav på att de a-krimcenter som nu byggs upp blir permanenta och välfungerande enheter i kampen mot arbetslivskriminalitet samt
- att LO jobbar aktivt för att landets fackföreningar ska få reella möjligheter till insyn i och vara medhjälpliga till a-krimarbete för schysta villkor och sund konkurrens på arbetsmarknaden.

Utlåtande motionerna 15.68 (att-sats 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9), 15.69, 15.70 samt 13.18 (att-sats 3)

15.68

- att** LO verkar för att höja sanktionsavgifterna för företag som begår arbetslivskriminalitet markant,
- att** LO verkar för att se över befintlig sekretesslagstiftning mellan huvudmän och myndigheter,
- att** LO verkar för att skapa en digital portal med tillgång till information från myndigheter och huvudmän,
- att** LO verkar för att alla företag verksamma i Sverige måste registreras hos bolagsverket, detta ska också gälla utländska företag med så kallad F-skatt,
- att** LO verkar för att utveckla personalliggare-systemet så att uppgifterna ska föras över till Skatteverket elektroniskt,
- att** LO verkar för att Skatteverket ska få rätt att samköra elektronisk information i företagens personalliggare mot företagens redovisning av arbetsgivaravgifter på individnivå samt
- att** LO verkar för att underentreprenörer som anlitas för att utföra arbetet med rot ska ha giltig F-skatt för att rotavdrag ska utbetalas.

15.69

- att** LO redan nu arbetar för en utvärdering av arbetet som hittills skett i centren mot arbetslivskriminalitet samt
- att** LO verkar för att tillgängligheten blir bättre för parterna, både informationsmässigt och sett utifrån hur det är tänkt att allt ska fungera och gå till.

15.70

- att** LO verkar politiskt för att anslagen till de rättsvårdande myndigheterna som ska bevaka lagar och regler också inom arbetsmarknaden höjs,
- att** LO kräver utökade resurser för de rättsvårdande myndigheterna för att minska välfärdsbrott och brott mot arbetsmarknadens lagar,
- att** LO jobbar politiskt och skyndsamt för att myndigheterna ska kunna ha ett utökat samarbete mellan till exempel Ekobrottsmyndigheten, polisen, Skattemyndigheten, Migrations- och Arbetsmiljöverket,
- att** LO för fram krav på att de a-krimcenter som nu byggs upp blir permanenta och välfungerande enheter i kampen mot arbetslivskriminalitet samt
- att** LO jobbar aktivt för att landets fackföreningar ska få reella möjligheter till insyn i och vara medhjälpiga till a-krimns arbete för schysta villkor och sund konkurrens på arbetsmarknaden.

13.18

- att** LO verkar för att tillsammans med lagstiftare och berörda myndigheter skapa en gemensam organisation för hantering av arbetslivskriminaliteten (behandlas under dagordningspunkt 15.f.2).

LOs styrelse anser att den växande arbetslivskriminalitet är ett systemhot mot den svenska modellen. Välfärdens resurser urholkas och hamnar i fickorna på krimi-

nella aktörer. Tilliten mellan människor undergrävs. Seriösa företag som vill göra rätt för sig riskeras att konkurreras ut. Men den största smällen tar arbetstagarna. Arbetslivskriminaliteten leder till ett stort mänskligt lidande. Dåliga arbetsvillkor, tråkasserier, låga löner och undermålig arbetsmiljö. Det handlar inte bara om den enskilde arbetstagaren som drabbas utan det sprids även till ett kollektiv av arbetare. Så kan vi inte ha det. Mer behöver göras av arbetsmarknadensparter, myndigheter, arbetsgivare, politiken och samhället för att vända utvecklingen.

I motion 15.69 och motion 15.70 föreslås åtgärder för att effektivisera de regionala centren mot arbetslivskriminalitet (AKC). I december 2023 öppnades det sista av de sju planerade AKC i Malmö. LOs styrelse är mycket positiv till införandet av regionala center mot arbetslivskriminalitet. Det är ett viktigt steg i rätt riktning för att bekämpa arbetslivskriminaliteten och har stor potential att kunna bli verkningsfull.

I motion 15.69 och 15.70 beskrivs vikten av samverkan med fackliga organisationer. Styrelsen är enig med motionärerna, för att AKC ska bli effektiva och ändamålsenliga är kontakten med fackliga organisationer helt central. Det är arbetare som framför allt är drabbade av arbetslivskriminaliteten och det är därför helt nödvändigt att parterna får insyn och har en strategisk roll i relation till centren. LO har innan, under och efter centrens etablering aktivt arbetat för att påverka centrens utformning och tillgänglighet för arbetsmarknadens parter. Detta har skett både inom det myndighetsgemensamma arbetet mot arbetslivskriminalitet där LO deltar, genom politiskt påverkansarbete samt genom Delegationen mot arbetslivskriminalitet där LO och LO-förbund deltar.

LOs styrelse delar motion 15.69s uppfattning att de är ett ineffektivt sätt med flera olika parallella myndighetsägda tipsingångar. Därför har LO aktivt drivit på för en myndighetsgemensam tipsfunktion. Påverkansarbetet har resulterat i att regeringen i augusti 2022 gav Delegationen mot arbetslivskriminalitet ett tilläggsuppdrag att komma med förslag på utformningen av en myndighetsgemensam tipsfunktion. Delegationen kommer i sitt delbetänkande i februari 2024 presentera en sådan. LO kommer under kommande kongressperiod fortsätta sitt arbete för att den blir verklighet. I samma motions första att-sats yrkar motionären på en utvärdering av AKC. Delegationen mot arbetslivskriminalitet kommer i samma delbetänkande som den myndighetsgemensamma tipsfunktionen också lägga fram skarpa förslag för att öka träffsäkerheten och effektiviteten på centren. LOs styrelse välkomnar detta och anser att det är viktigt att arbetet i AKC fortsätter att utvärderas även framgent för att kunna bli ännu bättre.

I motion 15.70 understryks vikten av att politiken och myndigheterna behöver ta sitt ansvar för att få bort kriminaliteten på arbetsmarknaden. LO-styrelsen delar denna syn. LO och LOs förbund ska vara behjälpliga för att bekämpa arbetslivskriminaliteten men att motverka och lagföra brott såsom ekonomisk brottslighet är i grunden myndigheternas ansvarsområde. LO förbundens förtroendevalda kan aldrig ersätta poliser. Myndigheterna måste ta sitt ansvar. Rättsvårdande myndigheterna bör därmed ges ökade resurser. Arbetsmiljöverket behöver även fler arbetsmiljöinspektörer med bransch- och specialistkunskaper. Hög sakkunskap i kombination med branschkunskap gör att inspektörer kan läsa av arbetsplatsens situation och avslöja oegentligheter. Det behövs även kunskapshöjande insatser för alla anställda inom polismyndigheten som utreder arbetsmiljöbrott. Det är en förutsättning för att fler ska åtalas och dömas för arbetsmiljöbrott.

I motion 15.69 beskrivs att myndigheterna måste bli mer effektiva och i motion

15.70 och 15.68 att myndigheter måste kunna samarbeta bättre. LO-styrelsen delar denna bild och myndigheterna behöver bättre möjligheter att utbyta relevant information med varandra. Detta kräver lättad sekretess, inte minst mellan och inom de nio myndigheter som samverkar mot arbetslivskriminaliteten. Flera utredningar har tillsatts för att se över sekretessen och stärka informationsdelningen inom och mellan myndigheter. Exempelvis *Utredningen om dataskydd och kontroll hos Skatteverket, Tullverket och Kronofogden* Dir. 2023:24, *Skolsäkerhetsutredningen 2023:120, Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen 2023:52, Utökat informationsutbyte DS 2022:13, Kompletterande författningsförslag avseende Utbetalningsmyndigheten* Fi 2023: 00880. Vissa utredningar är på gång och andra bereds på Regeringskansliet. Här har LO och LOs förbund varit en aktiv påverkanspart. För LO-styrelsen är det välkommet att frågan om sekretesslättnader nu utreds på flera håll men det viktigaste är att förändringar skyndsamt kommer på plats och det är också angeläget att förslagen blir utformade på ett sådant sätt att de får reell effekt i det brottsbekämpande arbetet. Styrelsen har stor förståelse för resonemanget i motion 15.68 men anser att det inte är lämpligt att ta fokus från att lätta på sekretessen mellan och inom myndigheter till att fokusera på mellan myndigheter och företag som föreslås i fjärde att-satsen i motion 15.68. LOs styrelse anser vidare att fokus nu bör vara på att förändringar ska till och inte en ny översyn.

I motion 15.68 föreslås flera förslag för att skapa mer ordning och reda på arbetsmarknaden. LOs styrelse anser att det är mycket brådskande att de kryphål som i dag finns täcks igen. Det är mycket viktigt att myndigheterna får bättre verktyg för att bekämpa arbetslivskriminalitet och att lagstiftningens konstruktion främjar en sund konkurrens. Alla företag som är i Sverige ska kunna granskas oavsett om de är utländska eller svenska. Det måste vara en sund konkurrens på lika villkor.

Välfärdsbrottsligheten är en del av arbetslivskriminaliteten som måste bekämpas. Kontrollen och uppföljningen av privata företag i välfärden behöver förstärkas. Det är en förutsättning för vi ska ha en fungerande välfärdsmodell med folklig acceptans. Samtidigt är det viktigt att resurserna som var tillsatta att gå till välfärden inte flyttas till kontroll och uppföljning. Den svällande välfärdsbyråkratin bör aldrig gå ut över välfärdens löntagare eller en sviktande kvalitet.

LOs styrelse ställer därmed sig bakom att-satserna i motion 15.68 om att alla verk samma företag ska registreras hos Bolagsverket och att en digital portal bör skapas med tillgång till information från myndigheter och privata företag, något som LO också drivit i Stora Branschgruppen, där en lång rad rättsvårdande myndigheter tillsammans med arbetsmarknadens parter samverkat under Skatteverkets ledning. Styrelsen anser även som motionären föreslår i att-sats sex till åtta, att om rotavdrag ska utbetalas bör en giltig F-skatt vara en förutsättning, likaså bör personalliggare systemet utvecklas och Skatteverket få de verktyg som krävs för en effektiv kontroll.

Även i motion 15.68 yrkas på att LO ska verka för att höja sanktionsavgifterna för företag som begår arbetslivskriminalitet markant. LOs styrelse delar denna syn och har både i LOs rapport om arbetslivskriminalitet påpekat detta samt i SOU 2022:45 *Steg framåt, med arbetsmiljön i fokus* drivit på för skarpare sanktioner och i Myndigheten för arbetsmiljö uppdrag att se över sanktionsavgifterna påverkat i denna riktning.

LO har de senaste åren intensifierat sitt arbete mot arbetslivskriminalitet. Påverkansarbetet har bland annat skett genom regelbundna möten med berörda departement, riksdagsutskott och myndigheter samt via den så kallade Stora branschgruppen.

Arbetslivskriminalitet var också en av LOs prioriterade valfrågor till riksdagsvalet 2022 och till Europaparlamentsvalet 2024. LO har även i LOs förbundsgemensamma grupp mot arbetslivskriminalitet samordnat sig, haft kunskapsutbyte och strategiska diskussioner om hur arbetslivskriminaliteten bör bekämpas. LO har också genom sin Miljö- och arbetslivskommitté arbetat med frågan och haft arbetslivskriminalitet som en stående punkt på dagordningen. Remissvarandet har även varit omfattande och LO styrelsen har yttrat sig över en lång rad offentliga utredningar i ämnet. Det är en realitet att olika branscher behöver specifika stöd. Samtidigt är det också viktigt att LO fortsätter att arbeta för att ändra de systemfel som ger oseriösa aktörer tillträde till marknader. Exempelvis den ökade marknadiseringen i vård, skola och omsorg som möjliggjort en ökad välfärdsbrottslighet. LO har även tagit fram en rapport om arbetslivskriminalitet som belyser en rad av olika typer av övergripande åtgärder som krävs för att vända utvecklingen samt en guide om hur offentlig upphandling kan användas för att bekämpa arbetslivskriminalitet. LO och LOs förbunds påverkansarbete har gett resultat. Regeringen antog exempelvis i juli 2022 en nationell strategi mot arbetslivskriminalitet. Den rymmer flera utredningar och initiativ för att bekämpa arbetslivskriminaliteten.

LO har en viktig roll för att bekämpa arbetslivskriminaliteten som slår hårt mot LO-förbundens medlemmar. LO och dess förbund har länge drivit på för att bekämpa arbetslivskriminaliteten och måste fortsätta att göra så. I dag finns en struktur där LO verkar tillsammans med arbetsgivarorganisationer och berörda myndigheter för att bekämpa arbetslivskriminaliteten. LO deltar i den myndighetsgemensamma satsningen mot osund konkurrens, som nu heter formellt Arbetslivskriminalitet som pågått sen 2018. Myndigheterna stärker även sitt samarbete genom AKC som också har i uppdrag att samverka med arbetsmarknadens parter, där Arbetsmiljöverket är samordnande myndighet. På central nivå deltar LO också i styrgruppen för partssamråd om detta. Det pågår även två branschspecifika insatser inom bygg- och städbranschen tillsammans med myndigheter och arbetsmarknadensparter. Något LO även driver på för att det ska utökas till fler branscher. Delegationen mot arbetslivskriminalitet som regeringen tillsatte 2021 har i uppdrag att kartlägga, främja samverkan och sprida kunskap om arbetslivskriminaliteten. I den deltar LO-förbund, arbetsgivarorganisationer, myndigheter och LO centralt. Sedan 2018 finns även ett statsbidrag mot arbetslivskriminalitet som arbetsmarknadens parter kan söka som siktar på att främja kunskapsutbyte mellan parterna och myndigheter. Styrelsen anser att statsbidraget behöver bli mer lättillgängligt och förutsägbart. Den strukturen som beskrivits ovan som finns i dag mellan parterna och myndigheterna behöver enligt LO-styrelsen stärkas och utvecklas. Att utöver detta skapa en ny organisation för hanteringen av arbetslivskriminalitet ser inte LO-styrelsen som ändamålsenligt.

LO kommer även fortsättningsvis att bevaka och bedriva aktivt påverkansarbete för att motverka alla former av arbetslivskriminalitet. Det gäller både inom ramen för de nyli- gen aviserade och/eller genomförda initiativen och i alla de frågor som än så länge inte tas om hand på ett tillfredsställande sätt.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.68 (att-sats 2), 15.68 (att-sats 5), 15.68 (att-sats 6), 15.68 (att-sats 7), 15.68 (att-sats 8), 15.68 (att-sats 9), 15.69, 15.70 samt

att avslå motionerna 15.68 (att-sats 4), 13.18 (att-sats 3).

I debatten deltog:

Max Salier, Seko

Marie Samuelsson, Transport

Malin Ragnegård, LOs styrelse

Följande förslag förelåg:

- Styrelsens utlåtande,
- Max Salier Seko, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motionerna 15.68 (att-sats 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9), 15.69, 15.70 och 13.18 (att-sats 3),
- Marie Samuelsson Transport, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motion 15.69.

Beslut

Kongressen beslutade

att bifalla styrelsens utlåtande.

15.g Migration

Motionerna 15.71 och 15.72 samt 15.68 (att-sats 3).

15.71

Arbetsmarknadsprövning

Byggnadsarbetareförbundet

Lagen om arbetskraftsinvandring kom till genom en överenskommelse mellan MP och alliansregeringen 2008. Den tog bort regleringarna för arbetskraftsinvandring för personer utanför EU och gav arbetsgivarna trumf på hand. De fick bedöma behovet av arbetskraft till villkor långt under kollektivavtalens nivåer.

Vi ser nu hur löne- och villkorsdumpning och ren förslumning växer på arbetsmarknaden. Kriminella ligor drar nytta av det kaos som uppstått. Situationen är ohållbar, både för den utländska arbetskraften och för LO-förbundens medlemmar. Vi hotas av undanträngning och arbetslöshet och branschen av dålig återväxt. Seriösa företag konkurreras ut.

Det uppstår också ett moment 22 då vi utbildar personer med rätt kompetens för arbetsmarknaden rakt ut till arbetslöshet då deras pris enligt kollektivavtalet kan uppfattas för dyrt och de väljs bort till förmån för billigare personal och tvivelaktiga villkor.

Lagen om arbetskraftsinvandring måste rivas upp! Alla som arbetar i Sverige ska ha samma villkor!

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att återinföra behovsprövning vid arbetskraftsinvandring samt

att LO verkar för att införa fackligt veto vid arbetskraftsinvandring.

15.72

En fungerande arbetskraftsinvandring

Industrifacket Metall avd 3 Norra Västerbotten

För att få en väl fungerande arbetskraftsinvandring som gynnar den svenska arbetsmarknaden, utan de begränsningar som en lagstadgad lönenivå skulle innebära.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att arbetsmarknadens parter ska komma överens om villkoren för arbetskraftsinvandring samt

att LO verkar för att arbetsmarknadsprövningen återinförs.

Utlåtande motionerna 15.71 och 15.72 samt 15.68 (att-sats 3)

15.71

att LO verkar för att återinföra behovsprövning vid arbetskraftsinvandring samt

att LO verkar för att införa fackligt veto vid arbetskraftsinvandring.

15.72

att LO verkar för att arbetsmarknadens parter ska komma överens om villkoren för arbetskraftsinvandring samt

att LO verkar för att arbetsmarknadsprövningen återinförs.

15.68

att LO verkar för att skärpa kraven vid arbetskraftsinvandring genom att återinföra behovsprövning (behandlas under dagordningspunkt 15.g).

LOs styrelse anser i likhet med motionären i 15.71 att dagens system för arbetskraftsinvandring från tredje land ska reformeras. Dagens regler för arbetskraftsinvandring har skapat en oacceptabel situation på svensk arbetsmarknad. Regelverket har öppnat upp för oseriösa och kriminella aktörer att exploatera arbetskraftsinvandrare från tredje land. Resultatet har blivit löne- och villkorsdumpning. LOs styrelse delar motionärens syn i 15.71 om att detta är ohållbart. Styrelsens utgångspunkt är att vi behöver en rörlighet på arbetsmarknaden och över landsgränserna, men det får aldrig ske till priset av dumpade löne- och arbetsvillkor, usel arbetsmiljö eller att människor lever under slavliknande förhållande. Arbetskraftsinvandringen ska inte bidra till att pressa ner löner och villkor för arbetare i Sverige. Ett system utan ordning och reda är skadligt både för arbetskraftsinvandringen själv och för kollektivet av arbetare. LO ska alltid stå på arbetstagarens sida, oavsett varifrån personen kommer.

LO arbetar för en kontrollerad och reglerad arbetskraftsinvandring till Sverige. LO verkar på flera sätt för att förbättra arbetskraftsinvandrares villkor och förändra reglerna för arbetskraftsinvandring, bland annat inom ramen för den statliga utredningen *En behovsprövad arbetskraftsinvandring*, men även genom annat påverkansarbete. LO har drivit kravet på att den myndighetsbaserade arbetsmarknadsprövningen ska återinföras. En arbetsmarknadsprövning där arbetsmarknadens parter ska delta i bedömningen om i vilka yrken det råder brist. Den utredning som skulle utreda och lämna förslag på detta fick nya direktiv efter regeringsskiftet 2022 och utredningsarbetet om behovsprövad arbetskraftsinvandring slängdes i papperskorgen av Tidöregeringen. Utredningen fick i stället direktivet att ta fram förslag på ett lönegolv i nivå med medianlön i Sverige. Utredningens förslag har i skrivande stund ännu inte remitterats av regeringen.

LO har ställt sig bakom att höja det tidigare försörjningskrav som låg på 13 000 kronor per månad. Skälen till detta är att LO ansåg att det var helt oacceptabelt att arbetsgivare kunde anställa arbetskraft från tredje land på deltid ner till en månadslön på 13 000 kronor per månad. Med det nya försörjningskravet på 80 procent av medianlönen 27 360 kronor (från och med 20 juni 2023) försvåras ett lagligt utnyttjande och lönedumpning av arbetskraft från tredje land.

LO anser att arbetstagare i Sverige ska arbeta för villkor i enlighet med svenska kollektivavtal.

Styrelsen vill dock understryka att ett höjt försörjningskrav inte per automatik kom-

mer motverka otillbörlig konkurrens med låga löner samt utnyttjande av arbetskraftsinvandrare. Det höjda försörjningskravet måste även följas upp och kontrolleras av Migrationsverket. Skälet till detta är att risken för utnyttjande ej försvinner med ett höjt försörjningskrav. Oseriösa och kriminella arbetsgivare kommer inte upphöra med att utnyttja systemet för sina egna syften om de inte riskerar att bli åtalade och dömda för brott gentemot de exploaterade arbetskraftsinvandrarna. Det finns ett otal rapporter från LOs medlemsförbund, men även från media och andra utredningar, att fusk och utnyttjande oftast är både avancerade och svåra att upptäcka.

LO driver även kravet att Migrationsverket ska behöva ta större hänsyn till de fackliga yttrandena och samverka med de fackliga organisationerna. LO arbetar ständigt med krav på att sanktioner mot arbetsgivare som inte uppfyller de villkor som legat till grund för arbetstillståndet skärps samt krav på en bredare och noggrannare kontroll av arbetsgivarna från Migrationsverkets sida.

LOs styrelse delar synen i första att-satsen i motion 15.71, andra att-satsen i motion 15.72 och tredje att-satsen i motion 15.68 att arbetsmarknadsprövningen bör återinföras. LO har som påpekats, under lång tid drivit kravet på en myndighetsbaserad arbetsmarknadsprövning för arbetstagare från tredje land. Det ska vara behovet av arbetskraft, med andra ord, bristen på arbetskraft, som ska styra vilka yrkesgrupper som får komma och arbeta i Sverige. Styrelsen anser att arbetsmarknadens parter ska delta i bedömningen. Det är dock ansvarig myndighet som fattar beslutet. Den fackliga organisationen ska aldrig vara den aktör som i slutändan ensidigt bedömer om en arbetstagare ska komma till Sverige eller inte. Den uppgiften ska tillfalla ansvariga myndigheter. Staten måste sätta upp ramarna för ett rättssäkert system som främjar en arbetskraftsinvandring utan exploatering. Det är därför inte önskvärt att arbetsmarknadensparterna själva bestämmer över villkoren för arbetskraftsinvandringen eller att ett fackligt veto införs. Det fackliga yttrandet som i dag ges för arbetstillståndet gällande arbetsvillkor är viktigt och bör framgent ge än mer tyngd i myndigheternas bedömning.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.71 (att-sats 1), 15.72 (att-sats 2), 15.68 (att-sats 3) samt

att avslå motionerna 15.71 (att-sats 2), 15.72 (att-sats 1).

Följande förslag förelåg:

– Styrelsens utlåtande.

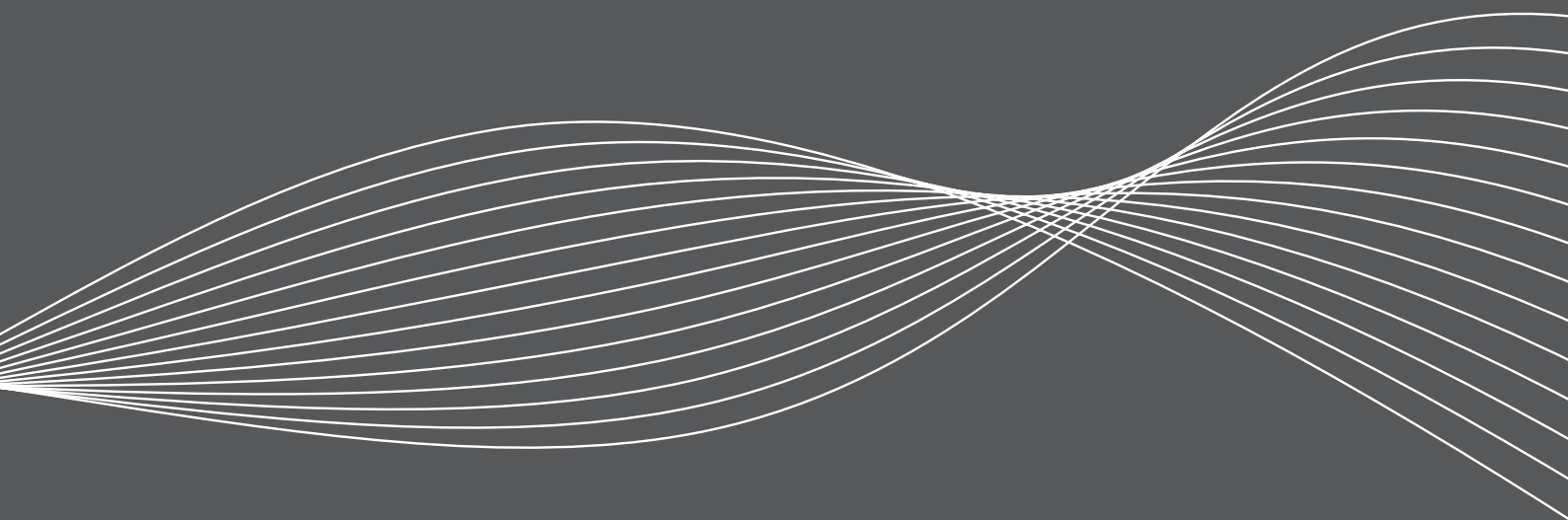
Beslut

Kongressen beslutade

att bifalla styrelsens utlåtande.

Punkt 16

Välfärd

16. Velfärd

Anförande

Torbjörn Johansson, LOs avtalssekreterare: Kamrater, kongress, presidium! Nu ska vi köra igång med område 16, Velfärd.

Velfärden är givetvis en jättestor fråga på en LO-kongress. Först och främst är det en stor del av våra medlemmar som jobbar i velfärden. Det är de som städar, tar hand om barn, kör ambulans och så vidare.

När verksamheten drabbas av privatiseringar och marknadsanpassningar märker de det direkt. De får en sämre arbetssituation. De kan dessutom se hur brukarna drabbas – det blir oftast sämre.

Men även de som arbetar i helt andra branscher är beroende av att samhället och velfärden fungerar. Det är vi allihop.

För arbetarrörelsen har det alltid varit viktigt att vi har ett velfärdssystem som skyddar alla. Arbetarna ska inte behöva stå med mössan i hand. Vi vill komma bort från välgörenhet – det är helt enkelt förnedrande. Vi vill ha en generell velfärd, och den ska vara rättvis och lika för alla.

Ändå kan vi i dag se att människor behandlas olika. Vissa barn får gå i sämre skolor än andra. Rika stadsdelar har bättre förutsättningar och fler vårdcentraler än fattiga förorter.

Den ojämlikheten är ett brott mot samhällskontraktet. Den minskar tilltron och gemenskapen, och den föder misstro.

Så kan vi inte ha det. Det drabbar oss alla.

Vi kan redan nu se en utveckling där mer välbeställda grupper löser det hela genom att ta privata försäkringar, eftersom de inte litar på att de får vård annars. Det är de rika som gör det.

Vi har sett det i andra länder, inte minst i USA. Det är ett skitsystem på ren svenska, och det ska vi inte ha i Sverige. Det måste stoppas.

I motionerna som handlar om velfärd kan man se ett gemensamt mönster. Vi vill ha ett samhälle som håller ihop, ett samhälle där ingen behöver vara orolig för att inte kunna få hjälp när man behöver det. Vi vill ha trygghet för alla, helt enkelt.

Karensdagen är ett problem som många fackliga företrädare har lyft i debatten, och den frågan återkommer på den här kongressen. Karensdagen är, precis som styrelsen skriver i sitt svar, en straffavgift på arbetare.

Man ska inte gå till jobbet om man är sjuk. Det handlar inte bara om den egna hälsan utan också om arbetskamraternas hälsa. De flesta av LOs medlemmar kan inte jobba hemma. De måste sjukskriva sig om de hostar och är snoriga. Att göra det är att ta sitt ansvar, och man ska inte straffas genom utebliven lön om man gör det.

Det pratas ofta om sjukfrånvaro, men det finns ett helt annat problem som är större: sjuknärvaro, att man går till jobbet fast man är sjuk, helt enkelt därför att man inte har råd att vara hemma.

En annan orättvisa som drabbar LO-medlemmar gäller pensionen. Vi vill att det allmänna pensionssystemet ska förbättras på flera punkter.

Pensionen är inget bidrag. Det är pengar som man har arbetat ihop. Och den som har arbetat hårt i hela sitt liv förtjänar en bra pension – punkt!

(APPLÅDER)

Problemet är att våra medlemmar blir utslitna tidigare än andra. De har helt enkelt tyngre jobb, och kroppen tar stryk. För det straffas de med en lägre pension.

Vi ska sätta stopp för detta. Det allmänna måste leverera de grundläggande villkoren.

Flera motioner tar också upp problem med upphandlingar. Det förstår jag. Det är något som många LO-medlemmar märker av på sina arbetsplatser. Men det drabbar hela samhället. Skattepengar slösas bort, ibland på företag som är oseriösa och rent av kriminella, precis som Johan sa förut.

Vi ska alltid, alltid kräva kollektivavtal på alla arbetsplatser, oavsett om det upphandlas eller är privat regi. Med styrelsens förslag ska facken – inte staten, inte myndigheter eller kommunen – kräva kollektivavtal av arbetsgivarna. Det är en facklig kärnuppgift.

Med detta sagt yrkar jag bifall till styrelsens förslag på område 16.

16.a Socialförsäkringssystemet

Motionerna 16.1 (att-sats 1, 2) och 16.2.

16.1

Förbättra det ekonomiska skyddet vid graviditet

Transportarbetareförbundet

Många av LO-förbundens medlemmar får graviditetspenning från Försäkringskassan när de av medicinska skäl inte kan utföra sitt arbete under graviditeten. Det kan handla om att arbetet är alltför fysiskt ansträngande eller att det finns andra risker i arbetsmiljön. Detta är något som är vanligt i LO-yrken. Graviditetspenningen är på flera sätt sämre än ersättningen vid sjukdom. Den har ett lägre ersättningstak, det saknas kompletterande avtalsförsäkringar och man kan bara få graviditetspenning till och med elfte dagen före beräknad förlossning. Detta betyder att om man har ett tungt jobb med risker i arbetsmiljön har man ett sämre skydd när man är gravid än om man är sjuk. Detta anser vi är djupt orättvist.

För att gravida som måste gå på graviditetspenning inte ska straffas ekonomiskt föreslår vi att LO arbetar för att ersättningen för graviditetspenning ska vara i nivå med ersättningen vid sjukpenning. Att socialförsäkringsskyddet vid graviditet är likvärdigt skyddet vid sjukdom är inte minst viktigt ur jämställdhetssynpunkt. Det kan ske genom lagstiftning men för att komma upp i rätt nivå krävs det också en kompletterande avtalsförsäkring genom Afa.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO arbetar för att graviditetspenningen hamnar i nivå med ersättningen vid sjukskrivning,

att LO arbetar för att graviditetspenning ska kunna fås till och med dagen före förlossning samt

att LO arbetar för att det införs en kompletterande avtalsförsäkring till graviditetspenningen (behandlas under dagordningspunkt 14.d).

Utlåtande motion 16.1 (att-sats 1, 2)

16.1

att LO arbetar för att graviditetspenningen hamnar i nivå med ersättningen vid sjuk-skrivning samt

att LO arbetar för att graviditetspenning ska kunna fås till och med dagen före förlossning.

Motion 16.1 lyfter LO-förbundens medlemmars behov av en väl fungerande graviditetspenning. Fysiskt tunga arbeten eller risker i arbetet i kombination med begränsade möjligheter att arbeta hemifrån i LO-yrken gör att många är beroende av det ekonomiska och arbetsrättsliga skydd graviditetspenningen innebär. I dag finns obefogade skillnader mellan den ekonomiska ersättningen i graviditetspenningen och sjukpenningen. Det är inte heller möjligt att få graviditetspenning efter den elfte dagen före beräknad förlossning, utan den gravida får antingen börja ta ut föräldrapenning, semester eller annan ledighet om hon inte blir sjukskriven.

LOs styrelse delar motionärens uppfattning att skyddet i graviditetspenningen är obefogat svagt och måste förbättras. Dels behöver möjligheten till omplacering i arbetet värnas och förstärkas, dels behöver reglerna för ersättning och förmånsperioder ses över. Nivån på försäkringsskyddet i de försäkringssystem som gravida kvinnor kan omfattas av (sjukpenning, graviditetspenning och föräldrapenning) bör ligga på likvärdig nivå, för att undvika orättvisa skillnader eller att någon försäkring blir mer ekonomiskt fördelaktig för den enskilde.

LO har inom ramen för den statliga utredningen *Ett modernare socialförsäkringsskydd för gravida* (SOU 2023:23) tillstyrkt utredningens förslag om att taket för ersättning i graviditetspenning höjs från 7,5 till 10 prisbasbelopp, i nivå med sjukpenningen. LOs styrelse har också tillstyrkt förslaget om att graviditetspenningens förmånsperiod ska förlängas till dagen före faktisk förlossning.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 16.1 (att-sats 1), 16.1 (att-sats 2).

16.2

Reformera föräldraförsäkringen

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Arbetarrörelsen har alltid varit den pådrivande kraften för förbättringar i samhället och det gäller även föräldraförsäkringen, men det finns trots allt förbättringar att göra. Vi ser tyvärr i dag att familjer inte delar lika på föräldraledigheten och ofta är det den partnern med lägst inkomst som tar störst del av föräldraledigheten. Det här är ett problem ur flera aspekter. Dels tyder all forskning på att barn mår bäst av att ha lika tillgång till bägge föräldrarna. Dels är det också ett problem ur ett jämställdhetsperspektiv där den föräldern som är hemma mest ofta får en sämre pension.

En anledning till det ojämlika uttaget av föräldradagar kan ofta vara av ekonomiska skäl där familjeekonomin helt enkelt inte går ihop om föräldrarna ska vara hemma så mycket som de önskar. Det här är något vi måste komma till rätta med och därför ska LO verka för att reformera föräldraförsäkringen så att ersättningen för föräldraledighet motsvarar 100 procent av ens faktiska lön oavsett inkomst.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att reformera föräldraförsäkringen så att ersättningen vid föräldraledighet ska motsvara 100 procent av lönen oavsett inkomst.

Utlåtande motion 16.2

16.2

att LO verkar för att reformera föräldraförsäkringen så att ersättningen vid föräldraledighet ska motsvara 100 procent av lönen oavsett inkomst.

LOs utgångspunkt är att föräldraförsäkringen ska delas lika mellan föräldrarna och utformas så att det obetalda arbetet delas mer lika mellan kvinnor och män. Tyngdpunkten i försäkringen ska ligga på omsorg när barnen är små, men försäkringen måste också göra det möjligt för alla föräldrar, oavsett inkomst, att kombinera jobb och omsorg även för äldre barn. Därmed delar LO-styrelsen motionens ambition att verka för ett mer jämställt uttag av föräldraledighet.

I motionens att-sats föreslås att ersättningsnivån i försäkringen höjs till 100 procent av lönen samt att inkomsttaket i försäkringen tas bort. LO-styrelsen avstyrker detta, av flera skäl.

För det första har tidigare försök att med enbart ekonomiska incitament i form av så kallad jämställdhetsbonus göra uttaget av föräldraledighet mer jämställt visat sig både ineffektiva och snedfördelande.

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har undersökt effekter av reformer inom föräldrapenningen, och har visat att den första reserverade månaden som infördes 1995 hade stor effekt på den grupp pappor som inte alls tog ut föräldrapenning före reformen. Även den andra reserverade månaden hade effekt men slog inte igenom lika brett. Något större effekt på föräldrarnas uttag av föräldrapenning och av utbetald jämställdhetsbonus har dock inte gått att fastställa. Av de kvinnor och män som angav att de kände till bonusen svarade hela tre fjärdedelar att den inte har påverkat dem att fördela föräldrapenningen mer lika mellan sig.

Det är inte enbart familjens ekonomiska situation som påverkar hur föräldrarna fördelar föräldrapenning mellan sig. Uttag och fördelning av föräldrapenning påverkas även av andra faktorer, exempelvis föräldrarnas utbildnings- och inkomstnivå samt födelseland. Pappors uttag är i allmänhet högre för dem som har hög utbildning. Pappors uttag är i allmänhet också högre för dem med något högre inkomster och för dem som är födda i Sverige.

För det andra skulle ett slopat tak och en höjd nivå innebära ett avsteg från, och en prioritering gentemot, andra socialförsäkringar.

För det tredje har LO genom kollektivavtal förhandlat fram lösningar i form av föräldralön som täcker en del av inkomstbortfallet. Denna lösning ger en fördel för alla som arbetar på företag med kollektivavtal och har en lön över taket i föräldraförsäkringen.

LO-styrelsen anser i stället att föräldraförsäkringen bör reformeras i sin helhet. Redan i dag finns en mycket stor flexibilitet och valfrihet för föräldrar att använda föräldrapenningdagar. Det finns en samstämmighet bland arbetsmarknadens parter att flexibiliteten behöver ses över och regleras snarare än att utökas.

Reformeringen av föräldraförsäkringen bör ske genom en fortsatt reservation av de föräldrapenningdagar som tilldelas respektive förälder (enligt LOs kongressbeslut 2016 om en fullständig individualisering). Försäkringens nuvarande utformning bidrar till att upprätthålla en ojämsställd fördelning av omsorg om barn mellan kvinnor och män. Det påverkar kvinnors arbetsmarknadsanknytning negativt.

LO-styrelsen anser även att försäkringens tidsgränser och möjligheten att förlägga föräldrapenning bör ändras. Dagens flexibla tidsgränser och möjligheten, för de föräldrar som har råd, att spara föräldrapenningdagar bidrar till ojämlika möjligheter att använda sig av försäkringen på ett sätt som underlättar kombinationen av arbete och familj. Det bör därför införas en skarp tidsgräns vid tre års ålder och därefter årliga ersättningsdagar som inte kan sparas mellan år. Anställda i arbetaryrken har mindre inflytande över var, när och hur de arbetar än tjänstemän och akademiker. Nio av tio arbetare kan inte arbeta hemifrån. För att kunna kombinera de behov av arbete, föräldraansvar, flexibilitet och ledighet för anställda inom arbetaryrken, bör antalet dagar vara tillräckliga.

Slutligen anser LO-styrelsen att den nuvarande högerregeringens reform om rätt att överlåta föräldraledighet till det som i lagen kallas "annan försäkrad", det vill säga vem som helst, skyndsamt måste rivas upp. Lagändringen avslutar strävandena mot individualisering, öppnar för en kommersialisering av föräldraförsäkringen och gör att den till sin utformning närmar sig en barnomsorgspeng. Högerregeringens reform saknar också helt barnperspektiv.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar
att avslå motionen 16.2.

Följande förslag förelåg:
– Styrelsens utlåtanden.

Beslut

Kongressen beslutade
att bifalla styrelsens utlåtanden.

16.b Sjukförsäkring

Motionerna 16.3–16.10, 16.11 (att-sats 1, 2) samt 16.12–16.20.

16.3

Sjuk- och arbetsskadeförsäkringar

Byggnadsarbetareförbundet

De senaste decennierna har sjukförsäkringssystemet gått igenom stora förändringar. Sedan 1990-talet har ersättningsnivån fallit och taket i sjukpenningen inte hängt med i inkomstutvecklingen. Ersättningarna inom sjuk- och aktivitetsersättning för personer med stadigvarande nedsatt arbetsförmåga har också halkat efter, från en redan låg nivå, och är oförsvarbart låga. Jobbskatteavdragen har också bidragit till att sjukskrivna och personer med sjuk- och aktivitetsersättning fallit efter i inkomstutvecklingen. Många av LO-förbundens medlemmar blir tyvärr arbetsskadade och sjukskrivna. Det är hög tid att sjukförsäkringssystemet stärks.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO ska verka för att sjuk- och aktivitetsersättningen höjs samt
att LO ska verka för att taket för sjukpenningen höjs.

16.4

Otrygg sjukpenning vid otrygga anställningar!

Hotell- och restaurangfacket avd 30 Mälardalen

I dag har vi flera branscher som präglas av låga kontraktsmått och dålig arbetsmiljö. Detta resulterar i fler som blir långtidssjukskrivna och dessa individer förlitar sig på ersättningen som de får från Försäkringskassan. Den sjukpenningsgrundande inkomsten baseras inte alltid på den faktiska inkomsten vilket kan sätta våra medlemmar i en dålig ekonomisk sits. Våra medlemmar som är på låga kontraktsmått och oftast jobbar mertid kan inte räkna med mertiden i sin sjukpenningsgrundande inkomst. Man blir straffad när man har låga kontraktsmått och blir sjuk.

Vi ser därför att den sjukpenningsgrundande inkomsten ska baseras på den faktiska inkomsten, inte på vad du förväntas ha för inkomst.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO ska verka för ett regelverk som baseras på den faktiska inkomsten när Försäkringskassan räknar ut individens sjukpenningsgrundande inkomst samt
att LO ska verka för att individen ska kunna räkna med sin mertid i sin SGI.

16.5

Motion om SGI för arbetsökande

Transportarbetareförbundet avd II

Sjukpenninggrundande inkomst, SGI, beräknas på hur mycket du tjänar under ett år. Det som räknas är lön före skatt, ob-tillägg, övertidsersättning och provision. Däremot får du inte räkna med andra ersättningar som a-kassa, sjukpenning eller studiemedel. Det finns tak för hur hög SGI:n kan vara. Taket är olika högt beroende på vilken ersättning det handlar om.

- Du kan få sjukpenning som arbetsökande om du
- inte kan ta ett arbete eller arbeta för att du är sjuk
  - är inskriven och aktivt arbetsökande på Arbetsförmedlingen
  - har arbetat tidigare så att du har en sjukpenninggrundande inkomst
  - är försäkrad i Sverige.

Du kan få sjukpenning på 25 procent, 50 procent, 75 procent eller 100 procent.

Men hur mycket pengar kan jag få? Du får knappt 80 procent av din tidigare lön, men bara högst 543 kronor per dag. Detta då jämfört med om du har en anställning så är dagersättningen högst 80 procent av 525 000 kronor per år, 43 750 kronor i månaden eller 1 458 kronor per dag.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) har en följsamhet mot dagersättningen i a-kassan.

Utlåtande motionerna 16.3–16.5

16.3

att LO ska verka för att sjuk- och aktivitetsersättningen höjs samt

att LO ska verka för att taket för sjukpenningen höjs.

16.4

att LO ska verka för ett regelverk som baseras på den faktiska inkomsten när

Försäkringskassan räknar ut individens sjukpenninggrundande inkomst samt

att LO ska verka för att individen ska kunna räkna med sin mertid i sin SGI.

16.5

att LO verkar för att den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) har en följsamhet mot dagersättningen i a-kassan.

Inkomstbortfallsprincipen är grunden i den svenska socialförsäkringen. I dag täcker försäkringarna inte inkomstbortfallet för stora grupper. Därför har kompletterande ersättningar från privata eller kollektivavtalade försäkringar blivit vanligare. LOs styrelse anser att kollektivavtalade försäkringar ska vara en extra ersättning utöver en stark offentlig försäkring.

Motionerna 16.3, 16.4 och 16.5 handlar om den ekonomiska tryggheten vid sjukdom. Den ekonomiska tryggheten för sjuka har urholkats på olika sätt. Den som blir sjuk och inte kan arbeta får mindre pengar av flera skäl. Ett är jobbskatteavdragen som skapar

en skatteorättvisa där sjukskrivna betalar mer skatt på sin inkomst än de som förvärvs-
arbetar. Dessutom är inte ersättningsnivån 80 procent under hela sjukskrivningen.
Summan multipliceras med 0,97 och för de flesta sjukskrivna sänks ersättningsnivån
till 75 procent efter ett år. Vidare är nivån i sjukersättning (tidigare förtidspension) för
låg. Ersättningen utgår normalt med 64 procent av den enskildes antagande av framtida
inkomst. För den som endast lever på garantinivån i sjukersättningen är det tufft.

Mycket finns kvar att göra för att stärka sjukförsäkringens legitimitet som inkomst-
bortfallsförsäkring. Inkomsttaket i sjukförsäkringen har inte hängt med i löneutveckling-
en. Den höjning av inkomsttaket från 8 prisbasbelopp till 10 prisbasbelopp som gjordes
1 januari 2022 var ett steg i rätt riktning. Men inkomsttaket måste höjas mer än så och
dessutom indexeras mot löneutvecklingen. Huvudprincipen bör vara att åtminstone 80
procent av de försäkrade ska ha 80 procent av sin inkomst i ersättning från sjukförsäk-
ringen när de blir så sjuka att de inte kan arbeta. För det krävs i dag en höjning till 11 pris-
basbelopp. LOs styrelse anser därför att både sjuk- och aktivitetsersättningen och taket
för sjukpenningen behöver höjas (motion 16.3).

Det finns svårigheter med dagens regelverk för sjukpenninggrundande inkomst (SGI),
speciellt för dem med låga kontraktsmått. Det är en viktig fråga som motion 16.4 belyser.
Motionären framhåller att SGI inte baseras på den faktiska inkomsten, vilket försätter
medlemmar i en dålig ekonomisk sits. Därför föreslår motionären att LO ska verka för ett
regelverk som baseras på den faktiska inkomsten, inte vad man förväntas ha för inkomst,
och att det ska vara möjligt att räkna med sin mertid i sin SGI.

LOs styrelse anser att det är viktigt att inkomstbortfallsprincipen ska fortsätta att
gälla. En SGI baserad på historiska inkomster skulle innebära ett avsteg från detta, efter-
som inkomstbortfallsprincipen i socialförsäkringen syftar till att ersätta det inkomstbort-
fall som uppstår. Däremot är det viktigt att anpassa systemen och komplettera där det
är möjligt, men lösningen är inte att ersätta nuvarande system. I dag är det möjligt att
fastställa SGI på faktisk inkomst om det inte går att fastställa framåt. Det är även möjligt
att mertid ingår i årsarbetstiden om den är regelbunden. Mot denna bakgrund föreslår
LOs styrelse att avslå att-sats 1 och anser att-sats 2 är besvarad.

För den som är arbetslös och får sjukpenning begränsas beloppet till högst 543 kronor
per dag. Beloppet ska motsvara det belopp som skulle ha betalats ut i arbetslöshets-
ersättning. Begränsningen kallas för arbetslöshetstaket. I motion 16.5 föreslås att LO
ska verka för att SGI har en följsamhet mot dagersättning i a-kassan. LOs styrelse har
samma problembild som motionären och anser att dagersättningen för arbetslösa vid
sjukdom ska höjas. Eftersom en permanent höjning av ersättningstaket i a-kassan har
skett, är det rimligt att arbetslöshetstaket vid sjukpenningen också höjs. LOs styrelse
menar dock att det finns risker att binda SGI till nivån i a-kassan som motionären föreslår,
eftersom det skulle kunna innebära en lägre ersättning än i dag om riksdagen sänker
nivån på dagersättningen i a-kassan. LOs styrelse anser att det behövs ett annat tillvä-
gagångssätt, förslagsvis att riksdagen beslutar att den lagstadgade summan höjs och
föreslår därför att avslå motion 16.5.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionen 16.3,

att anse motionen 16.4 (att-sats 2) besvarad samt

att avslå motionerna 16.4 (att-sats 1), 16.5.

16.6

Avskaffa karensavdraget

Seko

Karensavdraget infördes 2019 och ersatte det som tidigare kallades karensdag. Syftet med ändringen var att det avdrag som görs när man är sjuk ska vara rättvist och förutsägbart för majoriteten av arbetstagarna.

Seko har via LO en längre tid drivit på för att permanent avskaffa karensen i sjukförsäkringen. Det finns både privatekonomiska- och samhällsekonomiska skäl att fullt ut och permanent avskaffa karensavdraget i sjukförsäkringen. Det är viktigt att LO fortsätter driva på i frågan.

Karensavdraget är en klasslagstiftning som slår hårdast mot dem som varje dag går till arbetet för att få samhället att fungera. Under coronapandemin uppgav nio av tio medlemmar i LO-förbund att de inte kunde arbeta hemifrån. Samtidigt är det möjligt för många inom tjänstemannayrken att arbeta hemifrån vid lättare sjukdom. Att gå till jobbet sjuk kan leda till att sjukdomstillståndet förvärras, att kollegor eller andra personer som man kommer i kontakt med smittas. LO redovisar siffror som visar att fyra av tio kvinnor i arbetaryrken uppger att de inte har råd att vara sjuka. I dag tvingas människor alltså välja mellan att riskera sin privatekonomi, till följd av det avbräck karensavdraget innebär, eller att riskera sin framtida hälsa vilket också riskerar att leda till samhällsekonomiska konsekvenser på sikt. För de med lägst inkomst och som är mest beroende av varje krona, kan det få stora ekonomiska konsekvenser förlora en dagsinkomst. Karensavdraget skapar en ojämlikhet i samhället där de som har råd att stå utan lön under sjukdomsperioden inte påverkas i samma utsträckning.

Sverige är i dag det enda nordiska landet med karensavdrag. Vi bör sträva efter att följa våra grannländers exempel och införa ett system som garanterar alla ersättning från den första sjukdagen. Det finns ingen anledning till att vi i Sverige, till skillnad i våra grannländer, ska misstänkliggöra anställda för att fuska och därmed på förhand straffa alla med en inkomstlös dag vid sjukdom. Att en gång för alla avskaffa orättvisan i karensavdraget skulle gynna såväl arbetare som samhällsekonomin och folkhälsan.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO fortsätter driva frågan om att karensavdraget ska avskaffas.

16.7

Karensdag/Karensavdrag

Byggnadsarbetareförbundet

En av de viktigaste åtgärderna för att minska smittspridningen under covidpandemin har varit att alla ska vara hemma om de är sjuka. Folkhälsomyndigheten har även identifierat arbetsplatsen som en av de platser där smitta sprids som mest. Därför har arbetstagare i dag fått möjlighet att få ersättning via Försäkringskassan för den första sjukdagen som annars räknats som karensdag. Resultatet av detta har varit att vi har haft en relativt låg smittspridning och sjukfrånvaro hos yrkesarbetare på våra byggarbetsplatser.

Vi har också kunnat se en minskning av andra virus och bakteriesjukdomar, då arbetstagare som visat symptom på dessa faktiskt stannat hemma.

Det finns inte heller några tecken på utbrett missbruk av sjuklönesystemet på grund av denna ändring. För att få ner sjuktalen efter pandemin och för att säkra en bra arbetsmiljö där vi minimerar risker för ohälsa, är det viktigt att arbetstagare även i fortsättningen stannar hemma när de visar symptom på sjukdom.

Vi föreslår att kongressen beslutar
att LO verkar för att karensdag/karensavdraget tas bort.

16.8

Avskaffa karensavdraget

Hotell- och restaurangfacket avd 30 Mälardalen

Det är många arbetstagare som inte vågar/kan sjukanmäla sig på grund av att individen förlorar stora delar av sin inkomst till karensavdraget. Vi arbetare vill inte längre bestraffas för att vi blir sjuka. Det är dags att slopa karensavdraget!

Vi föreslår att kongressen beslutar
att LO verkar för ett permanent avskaffande av karensavdraget.

16.9

Slopa karensavdraget

Industrifacket Metall avd 46 Blekinge

Karensavdrag är orättvist och en klassfråga. Det är inte möjligt att jobba när man drabbas av feber eller en kraftig förkylning. Människor orkar helt enkelt inte.

Vi inom LO-förbunden är bundna till arbetsplatsen för att göra vårt arbete. Arbetare inom IF Metall och LO drabbas i högre grad av karensavdraget. Är detta rättvist?

De som har lägst inkomst och tyngst jobb, tar med arbetsgivarens goda minne ut annan ledighet till exempel semester för att undvika en ekonomisk förlust. Ska det vara på det här viset? Är detta okej i ett rättvist och solidariskt samhälle?

Det finns ett underutnyttjande av sjukförsäkringen, eftersom det är många som går till sina arbetsplatser sjuka. När bemanningen blir låg blir arbetskamraterna drabbade och valet att gå till arbetet sjuk ökar risken att man smittar andra.

Vi föreslår att kongressen beslutar
att LO verkar för att karensavdraget tas bort permanent.

16.10

Påverka för att avskaffa karensavdraget

Handelsanställdas förbund avd 13 Borlänge

Vi är redan överens om att karensavdraget ska avskaffas. Karensavdraget medför att arbetstagare förlorar lön när de är sjuka, vilket skapar ekonomisk oro och osäkerhet. Det är särskilt orättvist för låginkomsttagare och kvinnor som i högre utsträckning har otrygga anställningar och lägre löner. Det

skapar en olämplig incitamentsstruktur där sjuka arbetstagare kan tvingas att gå till jobbet för att undvika ekonomisk förlust och inte har råd att vara hemma vid sjukdom. Det innebär också en risk för ökad smittspridning på arbetsplatserna.

Genom att aktivt opinionsbilda för att avskaffa karensavdraget kan LO arbeta för att minska ekonomisk ojämlikhet mellan könen och förbättra arbetsvillkoren och ekonomisk trygghet för alla arbetstagare i Sverige. Det är av största vikt att vi som fackförening försvarar våra medlemmars rättigheter och driver frågor som är centrala för deras välbefinnande. Vi uppmanar därför LO-kongressen att stödja denna motion och vidta åtgärder för att karensavdraget ska avskaffas i syfte att stärka arbetstagarnas position och rättigheter.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO ska aktivt och offentligt opinionsbilda för att karensavdraget ska avskaffas,

att LO ska samarbeta med andra fackliga organisationer, politiska partier och intressegrupper för att skapa ett brett stöd för avskaffandet av karensavdraget samt

att LO ska utveckla och genomföra en informationskampanj för att öka medvetenheten om nackdelarna med karensavdraget och dess påverkan på arbetstagarnas ekonomiska trygghet och smittspridning på arbetsplatserna.

16.11

Avskaffande av karensdag vid sjukdom

Handelsanställdas förbund avd 3 Halmstad

Karensavdraget innebär att arbetstagare förlorar en förhållandevis stor del av sin inkomst när de blir sjuka. Detta medför en onödig ekonomisk börda för dem och deras familjer. Avskaffandet av karensavdraget skulle öka den ekonomiska tryggheten och ge arbetstagarna möjlighet att återhämta sig utan att dessutom behöva oro sig för större inkomstbortfall.

Genom att verka för ett avskaffande av karensavdraget uppmuntrar vi sjuka arbetstagare att ta den tid de behöver för att återhämta sig ordentligt. Detta kan minska risken för att sjuka arbetstagare återvänder till arbetsplatsen för tidigt, vilket kan försämra deras hälsa och öka smittspridning, vilket borde vara av särskild vikt med tanke på de pågående utmaningarna med smittsamma sjukdomar. Inte minst pandemin under covid-19 pekade på hur orättvist systemet med karensavdrag är och hur det skapar en skillnad mellan de som kan och de som inte kan utföra sina arbetsuppgifter på distans. Med andra ord straffas arbetare obönhörligen hårdare än till exempel tjänstemän.

Karensavdraget påverkar de med lägre inkomster mer negativt än de med högre inkomster. Avskaffandet av karensavdraget skulle kunna hjälpa till att minska den ekonomiska klyftan och främja ekonomisk rättvisa. Detta vore särskilt angeläget om något i våra tider med kraftigt växande ekonomiska klyftor i samhället, även mellan arbetare.

När arbetare känner att de kan ta sig tid att återhämta sig ordentligt

när de är sjuka så minskar risken för att de arbetar under dåliga hälsotillstånd. Detta kan förbättra deras arbetsmiljö och minska stressen på våra arbetsplatser.

Avskaffandet av karensavdraget skulle kunna vara särskilt fördelaktigt för personer i osäkra anställningar och deltidsanställda då de ofta har svårare att hantera ekonomiskt bortfall under sjukdom och kan dra nytta av ökad ekonomisk trygghet.

När arbetstagare kan återhämta sig ordentligt från sjukdom minskar risken för återkommande sjukdagar och långvarig sjukskrivning. Detta kan bidra till ökad produktivitet på arbetsplatsen på lång sikt och bidra till en långsiktig produktivitetsökning på hela den svenska arbetsmarknaden.

Genom att aktivt arbeta för att avskaffa karensavdraget vid sjukdom visar LO sitt engagemang för Sveriges arbetare, vårt välbefinnande och vår ekonomiska trygghet.

En möjlig alternativ väg för LO-förbunden skulle kunna vara att vi låter LO utreda om vi kan äga frågan själva mellan parterna i avsaknad av en bredare parlamentarisk samsyn i riksdagen och att förslagsvis genom Afa-systemet kollektivt försäkra oss om en ekonomisk kompensation vid sjukdom och efterföljande karensavdrag.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO skyndsamt ökar sina ansträngningar att påverka Sveriges riksdag att avskaffa karensavdraget,

att LO söker brett fackligt stöd i denna fråga med TCO och Saco och tar täten i de fackliga centralorganisationernas strävan att avskaffa karensen samt

att LO utreder möjligheten att lyfta frågan från politiken och in i vårt kollektivavtalsbaserade försäkringssystem Afa (behandlas under dagordningspunkt 14.a).

16.12

Skrota karensavdraget

Handelsanställdas förbund avd 20 Stockholm

Ingen ska behöva gå sjuk till jobbet. Ändå väljer en majoritet av LOs medlemmar att jobba trots sjukdom. De vanligaste skälen till sjuknärvaro är att folk inte har råd att stanna hemma eller inte vill lämna kollegan i sticket. Så kan vi inte ha det i ett rikt land som Sverige – avskaffa det ojämlika karensavdraget.

Om du blir sjuk ska du kunna vara hemma från jobbet. Det borde vara en självklarhet. Det är en självklarhet för många, men inte för många av oss i LO-yrken.

Handels rapport *Sjuk på jobbet*, som släpptes 13 september 2023 visar att hela sju av tio i handeln går till jobbet trots sjukdom. På hela arbetsmarknaden handlar det om runt 60 procent.

De två vanligaste anledningarna är att de inte har råd att stanna hemma och att folk inte vill belasta sina arbetskamrater. Anledningar som tyvärr är både väntade och lätta att känna igen sig i för många, inte bara bland Handels yrkesgrupper.

Sverige är det enda landet i Norden som har ett karensavdrag, ett avdrag som görs på din sjuklön när du behöver vara hemma från jobbet och detta går att ändra på. Sverige är ett land med hög välfärd som har råd att göra denna viktiga förändring.

Den ofrivilliga sjuknärvaron leder också inte alltför sällan till sjukfrånvaro för både oss själva och andra. Karensavdraget är både orättvist och ojämnt och bidrar på sikt till ökade samhällsklyftor, ekonomisk ojämlikhet, utanförskap och fattigdom.

Ingen ska behöva gå sjuk till jobbet – det är hög tid att skrota karensavdraget!

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO med kraft intensifierar arbetet med att verka för att avskaffa det ojämliga karensavdraget.

16.13

Karensavdraget måste avskaffas

Kommunalarbetareförbundet avd Stockholms län

Många av LOs medlemmar arbetar inom kontaktyrken som innebär att man ofta utsätts för olika typer av smittor och virus. Att arbeta inom kontaktyrken gör det otroligt svårt att skydda sig mot sjukdomar och minimera risken för att själv bli sjuk. Har man otur att bli sjuk ofta slår det väldigt hårt mot individens plånbok. Det innebär att sjuknärvaron ökar då människor känner sig straffade ekonomiskt när de är hemma på grund av sjukdom.

Karensavdraget slår orimligt hårt mot anställda som exempelvis är sjukskrivna på deltid eller arbetar oregelbundet. Karensavdraget ställs inte heller i proportion till sjukfrånvarons omfattning.

Karensavdraget kom till för att minska orättvisan och se till att vi skulle få förutsägbara karensregler, dock har detta motsatt effekt.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO arbetar för att karensavdraget avskaffas i sin helhet samt att LO arbetar aktivt för att möjliggöra sjukersättning från dag ett (eller två) för alla anställningsformer.

16.14

Avskaffa karensavdraget

Kommunalarbetareförbundet avd Öst

Karensavdraget behöver avskaffas för gott. Det är en klasslagstiftning. Väldigt många medlemmar inom LO-förbunden arbetar i kontaktyrken och drabbas hårt ekonomiskt när de behöver sjukskriva sig. De kan inte som många tjänstemän arbeta hemifrån och vem säkerställer när de verkligen är sjuka. I dag kan de arbeta och samtidigt använda sig av vård av barn, för att ta ett exempel.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att fortsätta driva på frågan om att ta bort karensavdraget.

16.15

Sjukförsäkring

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

LO-förbundens medlemmar drabbas av karensavdraget vid korttidssjukdom, så därför vill vi i Stockholmskretsen skrota karensavdraget vid korttidssjukdom.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att skrota karensavdraget vid korttidssjukdom.

Utlåtande motionerna 16.6–16.10, 16.11 (att-sats 1, 2) och 16.12–16.15

16.6

att LO fortsätter driva frågan om att karensavdraget ska avskaffas.

16.7

att LO verkar för att karensdag/karensavdraget tas bort.

16.8

att LO verkar för ett permanent avskaffande av karensavdraget.

16.9

att LO verkar för att karensavdraget tas bort permanent.

16.10

att LO ska aktivt och offentligt opinionsbilda för att karensavdraget ska avskaffas,

att LO ska samarbeta med andra fackliga organisationer, politiska partier och intressegrupper för att skapa ett brett stöd för avskaffandet av karensavdraget samt

att LO ska utveckla och genomföra en informationskampanj för att öka medvetenheten om nackdelarna med karensavdraget och dess påverkan på arbetstagarnas ekonomiska trygghet och smittspridning på arbetsplatserna.

16.11

att LO skyndsamt ökar sina ansträngningar att påverka Sveriges riksdag att avskaffa karensavdraget samt

att LO söker brett fackligt stöd i denna fråga med TCO och Saco och tar tåten i de fackliga centralorganisationernas strävan att avskaffa karensen.

16.12

att LO med kraft intensifierar arbetet med att verka för att avskaffa det ojämlika karensavdraget.

16.13

att LO arbetar för att karensavdraget avskaffas i sin helhet samt

att LO arbetar aktivt för att möjliggöra sjukersättning från dag ett (eller två) för alla anställningsformer.

16.14

att fortsätta driva på frågan om att ta bort karensavdraget.

16.15

att LO verkar för att skrota karensavdraget vid korttidssjukdom.

LO har tidigare ställt sig bakom att karensavdraget ska avskaffas permanent och för alla, precis som motionerna 16.6, 16.7, 16.8, 16.9, 16.10 (att-sats 1), 16.11 (att-sats 1 och 2), 16.12, 16.13 (att-sats 1), 16.14 och 16.15 anger. Frågans angelägenhet syns i antalet motioner som kommit in till kongressen. Karensavdraget är en straffavgift för svenska arbetare. Den som tvingas stanna hemma på grund av sjukdom betalar en hög självrisk – både genom sjuklönen och karensavdraget. Sjuklönen utgör 80 procent av lönen. Det är från sjuklönen som det görs ett karensavdrag motsvarande 20 procent av den sjuklön som arbetstagaren genomsnittligen beräknas få under en vecka.

Karensavdraget är en klasslagstiftning. De som har ett jobb där de kan jobba hemifrån småsjuka har då möjlighet att slippa avdraget. Att jobba småsjuk är svårare för den som behöver vara på arbetsplatsen. Skillnader i arbetsvillkor skapar alltså skilda förutsättningar att hantera sjukdom. 9 av 10 av LO-förbundens medlemmar måste utföra sitt arbete på plats. Många har inte råd att förlora en dagsinkomst och går därför till jobbet. 6 av 10 av LO-förbundens medlemmar har på grund av karensavdraget valt att gå till arbetet trots att de varit sjuka. Nära 2 av 10 av LO-förbundens medlemmar har på grund av karensavdraget i stället valt att ta semester. I diskussionen om karensavdrag pratas det om behovet av en självrisk. Men det finns redan en självrisk, i form av sjuklön. LO anser att inte hela inkomstbortfallet ersätts vid sjukdom tjänar samma syfte och sjuklönen därför är fullt tillräckligt.

Avskaffandet av karensavdraget är även viktigt för att motverka skadlig sjuknärvaro och smittspridning. En framgång för LOs påverkansarbete är att karensdagen avskaffades och ersattes med ett karensavdrag. Men fortfarande är den karenstid som finns kvar i sjukförsäkringen kontraproduktiv och skapar negativa effekter. LO har lyft frågan i olika sammanhang, bland annat för den arbetsgrupp på Socialdepartementet som har sett över karensavdraget. LO fortsätter ett gediget påverkansarbete i form av medverkan i referens- och expertgrupper och kontakter med såväl det Socialdemokratiska arbetarpartiet som med regering och riksdag. LO-styrelsen avser att fortsätta bedriva och växla upp arbetet, men anser att det inte är önskvärt att kongressen låser fast exakt hur det ska göras, som motion 16.10 föreslår i att-satserna 2 och 3 och föreslår därför att dessa avslås.

LO anser att det inte bara krävs en förändring i sjuklönelagen utan också i socialförsäkringsbalken, så att de som får ersättning från socialförsäkringen inte drabbas av den ekonomiska förlust som ett karensavdrag innebär. LOs styrelse vill därför förtydliga att ett avskaffande av karensavdraget skulle innebära att den sjuka får sjuklön eller sjukpenning från första dagen, och inte sjukersättning (tidigare förtidspension) som man kan få först efter en längre tids sjukdom, som motion 16.13 föreslår i att-sats 2. LOs styrelse föreslår därför att avslå den att-satsen.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 16.6, 16.7, 16.8, 16.9, 16.10 (att-sats 1), 16.11 (att-sats 1), 16.11

(att-sats 2), 16.12, 16.13 (att-sats 1), 16.14, 16.15 samt

att avslå motionerna 16.10 (att-sats 2), 16.10 (att-sats 3), 16.13 (att-sats 2).

16.16

Sjuk- och arbetsskadeförsäkringar

Byggnadsarbetareförbundet

Försäkringskassan har stora villkor för personer som blir sjuka eller skadade och därmed inte kan utföra sitt arbete och ansöker om sjukpenning. Villkoren på den som är sjuk och ansöker om sjukpenning måste bli mildare. Ju längre en person är hemma med sjukpenning ökar kraven på hen för att få beviljad sjukpenning. Det leder ofta i sin tur till att det blir en psykisk påfrestning för den sökande då han eller hon hela tiden, inte vet om Försäkringskassan beviljar eller avslår ansökan och därmed måste gå tillbaka till sitt arbete trots sin sjukdom eller skada.

Villkoren är uppdelade i perioder bestående utav ett antal dagar tills man prövas mot hela arbetsmarknaden om man inte är arbetslös, många blir utskrivna då man efter de villkoren för att få sjukpenning bedöms mot hela arbetsmarknaden och bedöms kunna ta ett lättare arbete. Men många har fortfarande sin sjukdom eller skada som hindrar en från att kunna utföra sitt arbete även om det skulle vara "lättare" och att de har också ett fullt godkänt läkarintyg men bedöms ändå kunna ta ett lättare arbete. Detta är INTE ok!

Speciellt då Försäkringskassan och deras egna läkare sällan träffar den sökande. Trots att det ändrats lite i sjukförsäkringen senaste tiden så är grunden i försäkringen fortfarande det som Reinfeldt/Borg införde 2006. Vi behöver reformera sjukförsäkringen så att den blir helt solidarisk och utgör en trygghet för alla som är i behov av den. Det är en trygghet i vårt välfärdssamhälle, och ska vara en trygghet, att när vi blir sjuka och inte kan utföra vårt arbete, så vet vi att vi får hjälp genom sjukförsäkringen och det ska alltid vara en trygghet att veta, att vi får hjälp när vi behöver.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO jobbar för att reformera hela sjukförsäkringen till att den faktiskt sätter individen i centrum och inger den trygghet som sjukförsäkringen ska vara.

16.17

Ge den sjuke upprättelse

Byggnadsarbetareförbundet

Tiotusentals svenskar har förlorat sin sjukpenning. Bakom väggarna på Försäkringskassan säger anställda att de bara följt order och gjort som regeringen ville. De försöker förstå vilket arbete handläggarna menar att de ska ta när både läkare och Arbetsförmedlingen säger att de är för sjuka för att arbeta.

Försäkringsläkaren avfärdar den sjukes läkarintyg. Utan att ens träffa den sjuka människan så dömer Försäkringskassans läkare ut och inkompetens förklarar läkaren som behandlar och bäst känner den människa de är satta att vårda. I samma stund som Försäkringskassan kasserar läkarintyget kasseras också den människa som redan är utsatt för en stark psykisk press, något som förvärrar den sjukdom eller skada som patienten har. Personer med psykiatriska diagnoser hör till dem som drabbats hårdast av Försäkringskassans hårdare linje. För patienter med psykiska sjukdomar har avslagen till exempel nästan dubblats 19 gånger efter 180 dagar sedan målet om sänkt sjuktal slogs fast.

Försäkringskassans handlägningsrutiner och krav bidrar till att knäcka redan svårt sjuka människor. I dag finns omkring 22 000 människor som måste leva på försörjningsstöd för att de inte får sjukpenning, trots att de har läkarintyg på att de är för sjuka för att arbeta. Samtidigt som de sjuka sätter sitt hopp till sjukförsäkringen så sviks de av samhället. Det är sjukförsäkringssystemet som är sjukt. När vi blir sjuka ska vi få hjälp. I stället har vi ett sjukförsäkringssystem som gör människor fattiga och som orsakar ett stort lidande. Många drabbade hamnar i mycket svåra situationer. Försäkringskassan har inte lyssnat på dem fastän de försökt protestera. De har stängt sig blodiga mot ett repressivt system. Många inom Försäkringskassan mår inte heller bra av att behöva ge dessa avslag, för de förstår att de krossar människors liv.

Det har belagts att systemet faktiskt inte fungerar med en Försäkringskassa som på regeringens order tillämpar ett regelverk som slår ut i stället för att vara ett skyddsnät för den svage och utsatte. Vi måste ge upprättelse åt många av dem som trots svår psykisk ohälsa och nedsatt arbetsförmåga nekats ersättning av Försäkringskassan.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO ska arbeta för att läkarintyget från den sjukes läkare ska utgöra grund för sjukersättning hos Försäkringskassan samt

att LO ska arbeta för att avskaffa Försäkringskassans system med försäkringsläkare.

16.18

Avtals- och medlemsförsäkringar

Byggnadsarbetareförbundet

Ge den sjuke upprättelse – avskaffa Försäkringskassans system med försäkringsläkare – låt läkarintyget vara grund för sjukersättning.

Tiotusentals svenskar har förlorat sin sjukpenning. Bakom väggarna på Försäkringskassan säger anställda att de bara följt order och gjort som regeringen ville. Den sjuke försöker förstå vilket arbete handläggarna menar att de ska ta när både läkare och Arbetsförmedlingen säger att de är för sjuka för att arbeta. Försäkringsläkaren avfärdar den sjukes läkarintyg. Utan att ens träffa den sjuka människan så dömer Försäkringskassans läkare ut och inkompetensförklarar den läkare som behandlar och bäst känner den människa de är satta att vårda.

I samma stund som Försäkringskassan kasserar läkarintyget kasseras också den människa som redan är utsatt för en stark psykisk press, något som förvärrar den sjukdom eller skada som patienten har.

Personer med psykiatriska diagnoser hör till dem som drabbats hårdast av Försäkringskassans hårdare linje. För patienter med psykiska sjukdomar har avslagen till exempel nästan dubblats 19 gånger efter 180 dagar sedan målet om sänkt sjuktal slogs fast.

Försäkringskassans handlägningsrutiner och krav bidrar till att knäcka redan svårt sjuka människor. I dag finns omkring 22 000 människor som måste leva på försörjningsstöd för att de inte får sjukpenning, trots att de har ett läkarintyg på att de är för sjuka för att arbeta. Samtidigt som de sjuka sätter sitt hopp till sjukförsäkringen så sviks de av samhället.

Det är sjukförsäkringssystemet som är sjukt.

När någon blir sjuk så ska den sjuke få hjälp. I stället har vi ett sjukförsäkringssystem som gör människor fattiga och som orsakar dem ett stort lidande. Många drabbade hamnar i mycket svåra situationer. Försäkringskassan har inte lyssnat på dem fastän de försökt protestera. De har stängt sig blodiga mot ett repressivt system. Många inom Försäkringskassan mår inte heller bra av att behöva ge dessa avslag, då de förstår att de krossar människors liv.

Detta repressiva system har Socialdemokraterna sjösat. Hösten 2015 presenterade den socialdemokratiskt ledda regeringen sin plan för att sänka sjukpenningtalet och rädda statsfinanserna. Trots att konsekvenserna av regeringens order blev synliga så fortsätter absurditeterna och bristerna i Försäkringskassans handläggning. Att minska sjuktalet har blivit ett överordnat mål. Att det sker på de sjukas bekostnad verkar inte spela någon roll. Denna målsättning förstärktes då Försäkringskassans uppdrag 2017, att minska sjuktalet, ledde till allt hårdare bedömningar. En förändring märks i attityden bland handläggarna som möter de sjuka. Bakom väggarna på Försäkringskassan säger anställda att de bara följt order och gjort som regeringen ville.

Det har belagts att systemet faktiskt inte fungerar med en Försäkringskassa som på regeringens order tillämpar ett regelverk som slår ut människor i stället för att vara ett skyddsnät för den svage och utsatte. Vi måste ge upprättelse åt många av dem som trots svår psykisk ohälsa och nedsatt arbetsförmåga nekats ersättning av Försäkringskassan.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO ska arbeta för att läkarintyget från den sjukas läkare ska utgöra grund för sjukersättning hos Försäkringskassan samt
att LO ska arbeta för att avskaffa Försäkringskassans system med försäkringsläkare.

16.19

Bedömning av längre sjukskrivning

Industrifacket Metall avd 34 Borås

Vi ser i dag hur våra medlemmar har problem med Försäkringskassans hantering av längre sjukskrivningar. Läkarnas bedömningar gäller allt mindre, i stället gör Försäkringskassan egna bedömningar, trots att de inte träffat den sjukskrivne.

Ibland görs bedömningarna även av Försäkringskassans handläggare, som saknar medicinsk kompetens. Ofta är det rehabiliteringskedjans prövning mot hela arbetsmarknaden efter 180 dagars sjukskrivning som brister, där till och med sjuka i livets slutskede har blivit av med sin ersättning och hänvisats till en arbetsmarknad de är för sjuka för att delta i.

En utredning var tillsatt och skulle presenteras i juni 2023 där man skulle kolla på läkarintygets betydelse i sjukpenningärenden. Tidig höst presenterades utredningen, där man inte har konkret förslag på hur läkarens bedömning ska väga tungt. Det kommer fram brister i dagens system och förslag på fortsatt utredning inom vissa områden. Utredningen berör inte förslag om att bedömningen från behandlande läkare som träffat patienten ska gälla.

Sjukförsäkringen som vi är med och finansierar ska vi kunna förlita oss på.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att Försäkringskassan i rehabiliteringskedjans ärenden ska följa bedömningarna från läkarna som behandlat den sjukskrivne.

16.20

Försäkringskassans roll och tillämpning av reglerna för sjukpension för äldre

Kommunalarbetareförbundet avd Mellersta Norrland

Under en lång tid har den svenska sjukförsäkringen utsatts för tuffa regler och villkor. Många individer har kommit i kläm och hamnat mellan stolarna hos olika myndigheter. Men i höstas tändes ett hopp hos många, den som fyllt 61 år ska få det lättare att få sjukersättning, den så kallade trygghetspensionen. Men politikerna glömde en stor grupp, Samhallanställda. Jobb på Samhall räknas nämligen inte som normalt förekommande arbete. I stället införs striktare regler just för Samhallanställda, trots det faktum att de som jobbar på Samhall redan har en nedsatt arbetsförmåga, som gör att många av dem inte kan få ett jobb hos en annan arbetsgivare. Eller få en mer anpassad arbetssituation än de redan har.

De nya reglerna gäller nämligen inte de som jobbat på Samhall de senaste 15 åren. Vilket många av dem med tillräckligt stora problem just har gjort.

De uttalanden som Försäkringskassan gjort i några av Samhallanställdas fall, som man kan läsa om, är hårresande. De visar på okunnighet om vad en anställning på Samhall innebär, eller bakgrund till att de jobbar på Samhall. En okunnighet som inte ens borde förekomma hos myndigheter som Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen.

En okunnighet som inte heller borde få förekomma bland politiker på riksnivå, Samhall är trots allt ett statligt företag. Ändå glöms de bort både under utredningen och lagstiftningen.

Hur är detta ens möjligt?! Som dagens situation ser ut särbehandlas och diskrimineras Samhallanställda på ett oacceptabelt sätt. Samhallanställda hamnar i kläm mellan sina verkliga förutsättningar och Försäkringskassans orimliga krav.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO skyndsamt verkar för att påverka politikerna på riksnivå för att se över lagstiftningen och ändra denna så fort det är juridiskt möjligt,
att LO gör detta genom tvärfackligt arbete, främst i samarbete med Fastighets och Kommunal,
att LO verkar för att Försäkringskassans arbetssätt och förhållningssätt gentemot människor med funktionshinder/Samhall och liknande samt
att detta sker genom tvärfacklig och facklig-politisk samverkan.

Utlåtande motionerna 16.16–16.20

16.16

att LO jobbar för att reformera hela sjukförsäkringen till att den faktiskt sätter individen i centrum och inger den trygghet som sjukförsäkringen ska vara.

16.17

att LO ska arbeta för att läkarintyget från den sjukes läkare ska utgöra grund för sjukersättning hos Försäkringskassan samt

att LO ska arbeta för att avskaffa Försäkringskassans system med försäkringsläkare.

16.18

att LO ska arbeta för att läkarintyget från den sjukes läkare ska utgöra grund för sjukersättning hos Försäkringskassan samt

att LO ska arbeta för att avskaffa Försäkringskassans system med försäkringsläkare.

16.19

att LO verkar för att Försäkringskassan i rehabiliteringskedjans ärenden ska följa bedömningarna från läkarna som behandlat den sjukskrivne.

16.20

att LO skyndsamt verkar för att påverka politikerna på riksnivå för att se över lagstiftningen och ändra denna så fort det är juridiskt möjligt,

att LO gör detta genom tvärfackligt arbete, främst i samarbete med Fastighets och Kommunal,

att LO verkar för att Försäkringskassans arbetssätt och förhållningssätt gentemot människor med funktionshinder/Samhall och liknande samt

att detta sker genom tvärfacklig och facklig-politisk samverkan.

Sjukförsäkringen ska ge ett fullgott inkomstskydd vid sjukdom som sätter ned arbetsförmågan. Alla som arbetar bidrar till försäkringen, och har samma rätt till ersättning vid sjukdom. När den stora majoriteten medborgare har sin inkomst försäkrad i samma sjukförsäkring fungerar den som en riskutjämning. Vi måste kunna lita på att den trygghet vi betalt för, via sjukförsäkringsavgiften, verkligen finns där den dagen vi behöver den. Den som blir sjuk och inte kan arbeta ska inte bli fattig. Man ska få det stöd man behöver. Rehabiliteringen under den tid det tar att komma tillbaka till arbete måste stärkas. Motionerna 16.16, 16.17, 16.18, 16.19 och 16.20 handlar om att reformera sjukförsäkringen genom att sätta individen i centrum, att läkarintyget ska utgöra grunden och att även Samhallanställda ska innefattas av den så kallade trygghetspensionen.

2008 infördes den så kallade rehabiliteringskedjan där vilka arbetsuppgifter arbetsförmågan bedöms mot ändras vid fasta tidpunkter. De brister och missförhållanden som skapades vid det nyliberala systemskiftet 2008 finns till stor del kvar. Bakgrunden till att rehabiliteringskedjan infördes var att den enskilde skulle ges möjlighet att ställa om till annat arbete. I praktiken har dock rehabiliteringskedjan inneburit alltför snäva och stelbenta tidsgränser för bedömningen och att rätten till ersättning har ifrågasatts under pågående sjukperiod. Som en konsekvens har många sjukskrivna blivit utförsäkrade. Tidsgränserna behöver i stället omvandlas till stöddepunkter där den enskilde rustas med

tydliga rehabiliteringsrättigheter. Det behöver även skapas en rimligare balans i kravställandet mellan de olika aktörerna i sjukskrivningsprocessen. Kraven kan inte ensidigt träffa den enskilde, utan bör i högre grad ställas mot de aktörer som kan leverera rehabilitering som möjliggör återgång i arbete. Vilket främst är arbetsgivaren därefter hälso- och sjukvården.

LO arbetar för att reformera hela sjukförsäkringen så att den sätter individen i centrum och inger den trygghet som sjukförsäkringen ska ge, precis som motion 16.16 anger. LO lyfter ständigt fram det här i det externa påverkansarbetet, såväl gentemot det Socialdemokratiska arbetarpartiet som gentemot regering och riksdag, samt på andra sätt såsom texter i olika former och medverkan i referens- och expertgrupper.

Ett antal lagändringar med positiva effekter och höjningar av ersättningsnivåer har skett under perioden 2020–2022. Den enskilde får mer tid att fullfölja sin rehabilitering och har större möjlighet att i första hand återgå till arbete hos den egna arbetsgivaren. Behovsanställda har fått ett bättre skydd, människor nära pensionsåldern behöver inte ställa om till annat arbete och inkomsttaket har höjts. Det här är förbättringar i lagstiftningen som LO arbetat för att driva på. Men det är inte tillräckligt. Det krävs fortfarande omfattande förändringar innan det går att säga att Sverige har en rimlig och mänsklig sjukförsäkring.

Det finns fortfarande brister i själva lagstiftningen och Försäkringskassans tillämpning av lagen, vilket motionerna 16.17, 16.18 och 16.19 lyfter. LOs styrelses uppfattning är att den behandlande läkarens roll och status i sjukskrivningsprocessen ska stärkas och att den behandlande läkares bedömning i dag väger för lätt. Sjukskrivningen, och rätten till sjukpenning (inte sjukersättning det vill säga tidigare förtidspension), ska utgå från en realistisk arbetsförmågebedömning. Försäkringskassan ska väga in att individer har en varierande omställningsförmåga beroende på utbildning, bosättningsförhållande och ålder. Omställningskraven behöver vara realistiska och föregås av individuellt anpassat omställningsstöd. Den enskilde ska fullt ut vara försäkrad i befintligt skick och i relation till faktiskt existerande arbeten. Det behöver dock finnas möjligheter för Försäkringskassan att underkänna oriktiga underlag. Det är inte så enkelt som att säga att den behandlande läkaren ska avgöra rätten till sjukpenning. Det behöver finnas någon form av kontrollfunktion. LOs styrelse anser att brott mot välfärdssystemen riskerar att urholka tilliten till systemen och hota förtroende för välfärdssamhället. För att upprätthålla legitimiteten och för att uppfattas som trovärdiga och rättvisa krävs att rätt ersättning kommer rätt person till del. Det är av yttersta vikt att våra gemensamma transfereringssystem används till det de är avsedda för. LOs styrelse föreslår därför att avslå motionerna 16.17, 16.18 och 16.19.

Det är svårt att få sjukersättning (tidigare förtidspension) för personer som på grund av skada, sjukdom eller funktionsnedsättning troligen aldrig kommer att kunna arbeta heltid. Regelverket behöver bättre anpassas till den faktiska situationen som många av dem som drabbats av långvarig sjukdom befinner sig i. Bedömning av arbetsförmågan behöver vara samma som i bedömningen av rätten till sjukpenning. Dessutom behöver kravet på att arbetsförmågan ska vara ”stadigvarande nedsatt” ändras till ”under över-skådlig tid” eftersom det uppstår problem för läkaren att göra en prognos för all framtid.

I september 2022 infördes den så kallade trygghetspensionen för att öka den ekonomiska tryggheten för personer som har slitit ut sig under sitt arbetsliv och som annars kan tvingas ta ut ålderspension tidigt med lägre pension som resultat. Arbetsförmågan

ska bedömas mot normalt förekommande arbeten som personen har erfarenhet av under de senaste femton åren, eller annat lämpligt arbete som är tillgängligt för honom eller henne. En grupp som har kommit i kläm, vilket motion 16.20 lyfter, är de som är anställda på Samhall. Eftersom villkoret är att man ska ha erfarenhet av normalt förekommande arbete omfattas inte Samhallanställda av bestämmelserna om trygghetspensionen. LOs styrelse anser att det här är oacceptabelt och snarast behöver åtgärdas i regelverket. Det skulle ha förutsättningar att leda till ett ändrat arbetssätt och förhållningssätt från Försäkringskassan. Även om texten i motionen har en rimlig inriktning är att-satserna i motionen skrivna på ett sådant sätt att det är svårt att ta ställning till dem. LOs styrelses uppfattning är att det inte är önskvärt att kongressen beslutar vilka förbund som ska samarbeta i vilka frågor, eller besluta vilket förhållningssätt Försäkringskassan ska ha. LOs styrelse föreslår därför att motion 16.20 avslås i sin helhet.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionen 16.16 samt

att avslå motionerna 16.17, 16.18, 16.19, 16.20.

I debatten deltog:

Maria Karlsson, Seko

Rebecca Borck, Livs

Carina Lemon Allstrin, Kommunal

Nathalie Björfeldt, Kommunal

Anders Berg, Seko

Sebastian Lindberg, Handels

Jessica Sahlström, Handels

Görgen Zilén, Byggnads

Anders Berg, Seko

Ulrika Winblad, Kommunal

Per-Ola Nilsson, Elektrikerna

Dzeraldina Eriksson, Handels

Erik Jonsson, GS-facket

Christian Jönsson, Byggnads

Caroline Holmeberg, IF Metall

Marie Nilsson, LOs styrelse

Följande förslag förelåg:

– Styrelsens utlåtanden,

– Ulrika Winblad, Kommunal, bifallsyrkande på styrelsens utlåtanden på motionerna 16.6–16.15,

– Maria Karlsson, Seko, bifallsyrkande på motion 16.6,

– Erik Jonsson, GS-facket, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motion 16.9,

– Caroline Holmeberg, IF Metall, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motion 16.10 (att-sats 2),

– Jessica Sahlström, Handels, bifallsyrkande på motion 16.10,

- Sebastian Lindberg, Handels, bifallsyrkande på motion 16.10 (att-sats 2),
- Rebecca Borck, Livs, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motion 16.11 (att-sats 1, 2),
- Anders Berg, Seko, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motion 16.16,
- Anders Berg, Seko, bifallsyrkande på motion 16.17 (att-sats 1),
- Carina Lemon Allstrin, Kommunal, med flera, bifallsyrkande på motionerna 16.17 (att-sats 1) och 16.18 (att-sats 1),
- Görgen Zilén, Byggnads, med flera, bifallsyrkande på motionerna 16.17 och 16.18,
- Dzeraldina Eriksson, Handels, bifallsyrkande på motion 16.18 (att-sats 1),
- Styrelsens besvarandeyrkande på motionerna 16.17 (att-sats 1) och 16.18 (att-sats 1).

Beslut

Kongressen beslutade

att bifalla styrelsens utlåtande på motion 16.10 (att-sats 2).

Kongressen beslutade

att bifalla styrelsens utlåtande på motion 16.10 (att-sats 3).

Kongressen beslutade genom rösträkning

att med röstsiffrorna 190 mot 172 bifalla motionerna 16.17 (att-sats 1) och 16.18 (att-sats 1). Ett ombud avstod från att rösta.

Rösträkning begärdes av Angelica Teiffel, kongressordförande.

Kongressen beslutade

att bifalla styrelsens utlåtande på motion 16.17 (att-sats 2), 16.18 (att-sats 2).

Kongressen beslutade

att i övrigt bifalla styrelsens utlåtanden.

16.c Pensioner

Motionerna 16.21, 16.22 (att-sats 1), 16.23–16.27 samt 14.70 (att-sats 1, 2).

16.21

Dagens pensionssystem missgynnar arbetare

Byggnadsarbetareförbundet

Dagens pensionssystem missgynnar arbetare och gynnar högutbildade. För många räcker inte ett helt arbetsliv för en anständig pension. Nu är det dags att reformera det orättfärdiga systemet.

Det nuvarande pensionssystemet ger oerhört låga pensioner. Enligt beräkningar får en kommunalarbetare 46,8 procent av sin slutlön i pension. En industriarbetare får motsvarande 47,4 procent. För att inte riskera fattigdom, brukar en pensionsnivå på 60–70 procent av slutlönen anses nödvändig. Även med inräknad tjänstepension ligger många arbetaryrken långt under detta. Följden blir att bostadstillägg blir helt nödvändigt för att dryga ut pensionen, något som inte är möjligt för den som har tillgångar över 100 000 kronor. När övergången från ATP-systemet till det nuvarande pensionssystemet skedde utlovades att två procents lönetillväxt skulle ge en likvärdig pensionsnivå i det nya systemet.

När det inte visade sig räcka räknades det ut att ett 42-årigt yrkesliv skulle ge motsvarande nivå. Nu har även detta visat sig otillräckligt. Konsekvensen blir att för många arbetare räcker inte ett helt yrkesliv för en anständig pension. Siffrorna i det orange kuvertet visar att det inte lönar sig att arbeta om arbetslivet slutar innan man närmar sig 70-årsåldern.

Det nuvarande pensionssystemet omfördelar från lågavlönade till höginkomsttagare. Ju längre man betalar in avgifter desto mer pension får man när man går i pension. Kan man jobba länge premieras man. Kan man det inte på grund av tunga arbetsuppgifter finns det ingen kompensation. Men pensionssystemet tar ingen hänsyn till att klyftorna i utbildning och inkomst även skapar klyftor i medellivslängd. Vi kan visa hur dagens beräkningssätt på ett absurt sätt missgynnar arbetare och gynnar högutbildade. Genom att lågutbildade dör tidigare, men pensionerna sänks när den genomsnittliga livslängden stiger, straffas arbetargrupper som inte lever lika länge med sänkta pensioner.

Vi har i dag ett offentligt pensionssystem som systematiskt omfördelar resurser från lågutbildade arbetare, deltidsarbetande, långtidssjukskrivna och invandrare. Dessa grupper har ingen möjlighet att förbättra sin situation inom systemet utan får förlita sig på bostadstillägg och garantipensioner för att dryga ut inkomsten. I stället gynnas högutbildade som lever länge och har arbeten där yrkeslivet lättare kan förlängas till 70-årsåldern. Detta är grupper som dessutom har en god tjänstepension och ofta eget sparande. Mycket riktigt har också risken för fattigdom ökat hos den äldre delen av befolkningen. Bland kvinnor över 75 år löper nästan 35 procent risk för fattigdom. Det är en ökning med nästan 30 procent sedan 2004. Extremt låga pensionsnivåer har blivit ett nytt normalläge. Vi är därmed tillbaka i den fattigdomsproblematik som rådde innan ATP infördes.

Det nuvarande pensionssystemet saknar demokratisk legitimitet. Det märks tydligt att det nuvarande pensionssystemet tillkom i en kris. Rädslan för att det gamla systemet skulle kollapsa i början av 1990-talet präglar hela utformningen. Från den så kallade bromsen till ökad fokusering på privata lösningar. Det gemensamma ansvaret har tryckts tillbaka till förmån för en falsk känsla av ekonomisk stabilitet. Ett av de större problemen med pensionsöverenskommelsen är att reformerna aldrig prövades i något allmänt val.

Överenskommelsen är en konstruktion som saknar väljarförankring och lösningen med en pensionsgrupp som står över partipolitiken hindrar nödvändiga reformer. Att systemet inte blivit föremål för allmän debatt i någon större utsträckning gör det sårbart för legitimitetsproblem. Hur ska medborgarna kunna lita på ett system de har så lite insyn i och inte fått ta ställning till? En av de viktigaste anledningarna till att vi som röstar, arbetar och betalar skatt överlämnar makt och ansvar till politiker är att de ska trygga vår välfärd på ett sätt som kommer alla till del. Om de allmänna pensionerna upprätthöll levnadsstandarden för det stora flertalet hade demokratiunderskottet varit en underordnad fråga. Men det växer i relevans i takt med pensionernas gradvisa försämring.

I dag är det uppenbart att konsekvenserna inte är acceptabla. Om 1990-talets fråga var om vi hade råd med bra pensioner måste dagens fråga vara om vi har råd med dåliga pensioner. När den tidigare socialdemokratiska statsministern Göran Persson intervjuades (SvD 7 maj 2017) sa han: "Vi har skapat världens bästa pensionssystem men med den lilla defekten att det ger för små pensioner. Många människor, som arbetat hela livet, kommer tycka att de har blivit fattiga".

Miljontals hårt arbetande människor i Sverige kommer efter avslutat arbetsliv att få känna in på bara huden hur ålderdomen förvandlas till en lång period av mycket låga inkomster och fattigdom. Oron för hur man ska klara sig på ålderns höst sprider sig uppåt även bland tjänstemän och välbeställda grupper. En sådan oro, parad med stor ojämlikhet, spränger sönder förutsättningarna för den generella välfärdspolitik. Framför allt är denna destruktiva svångremspolitik helt onödig. Sverige har aldrig varit rikare och statsfinanserna aldrig starkare. Men vi fördelar inte längre våra rikedomar rättvist och det hotar hela fundamentet för vår samhällsmodell, precis som det eroderar stödet för arbetarrörelsen.

Byggnads har tagit fram ett förslag på justeringar i pensionssystemet som vi kallar Knegarpension. Vi är händerna som bygger Sverige. Efter ett helt arbetsliv förtjänar vi en rättvis pension. Så är det inte i dag. Sveriges pensionssystem är felbyggt i grunden, och straffar oss med tunga jobb. Nu kräver vi en förändring av pensionssystemet som tar hänsyn till oss knegare. Det har vi förtjänat och det är inte mer än rättvist.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO blir en aktiv part i striden för ett pensionssystem som tryggar en god framtid och levnadsstandard för pensionärerna.

16.22

Pension

Byggnadsarbetareförbundet

Det är viktigt att få en pension som man kan leva på. Alla borde ha en högre grundpension. Sammantaget behöver pensionen uppgå till minst 70 procent av den inkomst man har haft som yrkesverksam. I dag avsätts 16 procent till inkomstpension och 4,5 procent till tjänstepension. Därtill kommer det i vissa fall ett tillägg beroende på vilket kollektivavtalsområde man tillhör.

Både procentsatsen till inkomstpension och till tjänstepension behöver höjas för att uppnå önskade 70 procent, så att man får dräglig pension att leva på och en värdig ålderdom.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO agerar för att avsättningen till inkomstpensionen höjs samt
att LO agerar för att avsättningen till tjänstepension höjs (behandlas under dagordningspunkt 14.e).

16.23

Högre sammanlagd pension

Industrifacket Metall avd 15 Stockholms län

I dag är det väldigt många medlemmar, både inom Samhall och i andra låglöneförbund, som inte kan klara sig på sin pension utan att söka bidrag. Det kan bero på att man inte har arbetat så många år i Sverige, men även de som arbetat här större delen av sitt arbetsliv får det svårt att klara sig på den pension man får om man har en slutlön på endast 24 000 kronor/månad.

Detta beror på att den allmänna pensionen ger mindre än 50 procent av den lön man har vid pensioneringen. Till detta kommer tjänstepensionen, men i bästa fall kan den tillsammans med allmän pension ge en sammanlagd pension på cirka 60 procent av lönen för lågavlönade.

Det säger sig självt att det inte går att klara sig på en så låg pension, som ligger långt under lägstalönerna i kollektivavtalen. Även lågavlönade har kostnader för boende, mat och andra livsnödvändigheter. Det är heller inte rimligt att skillnaden i sammanlagd pension mellan en som arbetat i ett låglöneyrke hela livet och en som inte arbetat alls blir knappt märkbar när eventuella bidrag som bostadsbidrag och äldreförsörjningsstöd betalats ut.

Efter ett långt och ofta slitsamt arbetsliv måste pensionen vara på en sådan nivå att den går att leva på utan att behöva ansöka om bidrag, vilket ofta kan ses som förnedrande.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att nivån på den sammanlagda pensionen ska uppgå till minst 80 procent av lönen, i stället för dagens 60 procent.

16.24

Renovera pensionssystemet

Industrifacket Metall avd 2 Norrbotten

Det allmänna pensionssystemet har stora brister.

Vi har under många år både hört och sett prognoser i nyhetsändningar från LO och nu senast från Folksam som var och en visar hur varje kommande generation av nya blivande pensionärer går en allt fattigare vardag till mötes. Hur nivån för den allmänna pensionen varje år sjunker i förhållande till den slutlön man hade.

Tilltron till våra gemensamma välfärdsystem, inklusive pensionssystemet, till viljan att vara med och betala till dessa, bygger på att de också levererar till individen den dagen man behöver dem.

Inom LO-kollektivet är det långt ifrån alla grupper som har de ekonomiska möjligheterna att själva kompensera bristerna i det gemensamma systemet med ett större eget sparande. Därför är det så viktigt att den allmänna pensionen levererar en draglig grund för den stora massan.

De politiska lösningarna fram till dags datum har alltid handlat om att vi ska arbeta längre. Samtidigt vet vi att medlemmarna i LO-förbunden redan i dag har svårt att nå 65 års ålder inom yrket.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO kraftfullt verkar för en renovering av pensionssystemet i form av en ökad avsättning till allmänna pensionen.

16.25

Dags att införa en svensk Arnepension

Handelsanställdas förbund

Sedan 1990-talet har möjligheten att gå i pension i förtid för den som slitit ut sig under arbetslivet försvårats. Flera och stegvisa åtstramningar har lett till att Sverige har OECDs strängaste system för förtidspensionering.

Samtidigt har åldersgränsen för inkomstgrundad pension höjts. I år (2023) höjdes gränsen från 62 år till 63 år, medan gränsen för garantipension höjts till 66 år. För framtida generationer ligger gränsen för allmän pension på 68 år men kan komma att höjas ytterligare. De bakomliggande argumenten handlar om att mer pengar behöver tillföras pensionssystemet och att vi blir friskare och lever längre.

Detta gäller dock långt ifrån alla löntagargrupper. Ojämligheten i hälsa och medellivslängd skiljer sig kraftigt åt mellan akademiker och arbetare. Arbetare lämnar arbetslivet i genomsnitt vid 63,5 års ålder, vilket med dagens regler innebär en låg pension. Grundproblemet handlar om en ojämlig arbetsmarknad, där ett mer rättvist pensionssystem inte kommer komma till rätta med att människor blir utslitna på sina arbeten. Ett rättvist pensionssystem kan dock se till att människor som arbetat länge och slitit ut sig får en chans att vila och få en värdig pension.

Steg har tagits i rätt riktning. Den tidigare socialdemokratiska regeringen införde "trygghetspension för utslitna" vilket gjort att antalet äldre som beviljats sjukersättning ökat. Det handlar om människor som slitit ut sig på sitt arbete och nu får ersättning av en välfärd som tidigare skulle vänt

dem ryggen. Här finns dock mer att utveckla så att ett längre arbetsliv går att kombineras med ökade möjligheter att gå i pension tidigare.

I Danmark finns ett mer utvecklat system som kallas Arnepension. Det riktar sig till de som har arbetat länge och slitit ut sig, och gör det möjligt att som mest gå i pension tre år före den ordinarie pensionsåldern. Det danska systemet gör att pensionen kan tas ut ett år i förtid för den pensionär som har arbetat i 42 år, två år i förtid för den som arbetat i 43 år och tre år i förtid efter 44 års arbete. Det är ett mer rättvist system än det svenska, då människor som jobbar länge också har möjligheten att gå i pension tidigare. Detta utan att gå igenom Försäkringskassans krav på nedsatt arbetsförmåga och att testats mot tidigare arbeten.

Ett liknande system i Sverige vore ett erkännande för den insats arbetande människor gjort i Sverige, och ett erkännande av den orättvisa som råder på arbetsmarknaden där vissa grupper i större utsträckning kan räkna med ett långt och friskt arbetsliv än andra. Det är inte rimligt i ett land som Sverige att ha ett pensionssystem som förstärker klasskillnaderna i vårt land.

Det är dags att Sverige lär sig av sin granne i söder och inför en svensk Arnepension.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- att LO ska verka för en svensk Arnepension där arbetare med långt yrkesliv får möjligheten att gå i pension tidigare,
- att LO ska verka för att tid med deltidsarbete och föräldraledighet ska räknas till kvalificering för Arnepension samt
- att LO ska verka för att begränsade perioder med a-kassa och sjukpenning ska räknas till kvalificering för Arnepension.

16.26

Förändringar i pensionssystemet

Industrifacket Metall avd 6 Mellersta Norrland

Pensionsgruppen var överens om förändringar i pensionssystemet. I korthet innehöll överenskommelsen följande:

- Förstärkning av grundskydd.
- Skärpta krav på förvaltad kapital i valbara fonder på fondtorget. Dagens öppna fondtorg med fri anslutning bör ersättas med ett upphandlat professionellt fondtorg. En ny huvudman, som inte ska styras politiskt, ska ansvara för att handla upp fonder. Det konstateras dock att det fortsatt är svåröverblickbart och svårkontrollerat med den stora mängd fonder som finns på fondtorget, och att det kommer att behövas ett andra steg med strukturella åtgärder.
- Lägsta uttagsåldern för allmän pension höjs från 61 till 62 år från 2020 och till 63 år 2023.
- Därefter införs riktålder som ska anpassa det kringliggande offentliga trygghetssystemet utifrån ett längre arbetsliv. Riktåldern är rent praktiskt kopplad till den åldersgräns som gäller för garantipension.
- En särskild undantagsregel införs för personer med ett långt arbetsliv. Personer med minst 44 år i arbetslivet ska även framöver fortsatt ges rätt till garantipension från 65 års ålder.

- LAS-åldern höjs stegvis från 67 till 68 år från och med 2020 och till 69 år från och med 2023.
- Långsiktigt arbete för att åstadkomma jämställda pensioner.
- Avdragsreglerna för tjänstepensioner ska ses över med ändringar i inkomstskattelagen. Översynen ska omfatta lägsta uttagsålder, avdragsrättens storlek, utbetalningstidens längd, möjligheten att göra uppehåll i pensionsutbetalningarna och förlänga utbetalningstiden efter att pension börjat betalas ut och möjligheten att tjäna in pensionsrätt efter 65 år.

Härutöver nämns arbete med avsiktsförklaringen tillsammans med arbetsmarknadens parter. För att åstadkomma ett längre och mer hållbart arbetsliv samt mer jämställda pensioner nämns behov av arbetsmiljörelaterade åtgärder, förbättrade möjligheter till vidareutbildning och karriärväxling, underlätta ett tidigare arbetsmarknadsinträde och motverkande av åldersdiskriminering. Ett särskilt partsråd kopplat till pensionsgruppen ska därför inrättas.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att de med ett långt arbetsliv ska få möjlighet att ges garantipension tidigare än vad som gäller nu.

Utlåtande motionerna 16.21, 16.22 (att-sats 1), 16.23–16.26 samt 14.70 (att-sats 1, 2)

16.21

att LO blir en aktiv part i striden för ett pensionssystem som tryggar en god framtid och levnadsstandard för pensionärerna.

16.22

att LO agerar för att avsättningen till inkomstpensionen höjs.

16.23

att LO verkar för att nivån på den sammanlagda pensionen ska uppgå till minst 80 procent av lönen, i stället för dagens 60 procent.

16.24

att LO kraftfullt verkar för en renovering av pensionssystemet i form av en ökad avsättning till allmänna pensionen.

16.25

att LO ska verka för en svensk Arnepension där arbetare med långt yrkesliv får möjligheten att gå i pension tidigare,

att LO ska verka för att tid med deltidsarbete och föräldraledighet ska räknas till kvalificering för Arnepension samt

att LO ska verka för att begränsade perioder med a-kassa och sjukpenning ska räknas till kvalificering för Arnepension.

16.26

att LO verkar för att de med ett långt arbetsliv ska få möjlighet att ges garantipension tidigare än vad som gäller nu.

14.70

att LO jobbar för att en ”Knegarpension” ska införas som medger att arbetstagare oavsett ålder som vill eller behöver kan gå i pension efter att hen arbetat i fyrtiofem år (behandlas under dagordningspunkt 16.c) samt

att LO inom begreppet ”Knegarpension” driver kravet på att sjukskrivning, arbetslöshet, föräldradighet liksom omskolningsstudier inom de fyrtiofem åren inkluderas och gäller som arbetad tid (behandlas under dagordningspunkt 16.c).

Den allmänna pensionen är en mycket viktig fråga för LO. Pensionen är den uppskjutna lön vi ska leva av när vi blir gamla. Det placerar den allmänna pensionen och avtalspensionen bland de kärnfackliga frågorna. Motionerna på detta område pekar tillsammans på två övergripande och fundamentala problem. Den allmänna pensionen ger inte de inkomster på ålderdomen som vi behöver och hade förväntat oss. Inkomsterna på ålderdomen är inte tillräckligt väl försäkrade om vi drabbas av någonting som sätter ner arbetsförmågan innan vi hade tänkt att gå i pension, vilket är en risk särskilt i slitsamma LO-yrken.

Den allmänna pensionen ska ge ett inkomstskydd

Pensionssystemet behöver renoveras. Det är styrelsens avsikt att LO ska vara en aktiv part i striden för ett pensionssystem som tryggar en god framtid och levnadsstandard för pensionärerna. Styrelsen föreslår därför att kongressen bifaller motion 16.21.

Vilka krav vi ska ställa för att nå dit har analyserats under kongressperioden. En utgångspunkt för analysen, fastslagen av styrelsen i rapporten *Starkare inkomstskydd i pensionssystemet*, har varit att livsinkomsten ska vara pensionsgrundande. Livsinkomstprincipen medför att de skillnader som finns mellan olika individer under yrkeslivet kommer att ge skillnader i pension. Det innebär att LO inte förespråkar ett pensionssystem som skapar långtgående ekonomisk jämlikhet mellan pensionärer men ett som begränsar inkomstskillnaderna mellan pensionärer och sysselsatta. I rapporten fastslås också att en pensionsordning som både tillgodoser behovet av inkomsttrygghet i breda grupper och behovet av inkomster på ålderdomen hos dem som har haft små arbetsinkomster har bättre förutsättningar att bli stabil än en som bara tillgodoser behoven hos dem med små inkomster. I samma rapport fastslås att inkomstskyddet behöver bli bättre i situationer då man inte har möjlighet att arbeta.

Detta är inte nya ställningstaganden. Det var LO som under 1940- och 50-talen var pådrivande för att det skulle införas inkomstrelaterade tjänstepensioner i det statliga pensionssystemet. På så sätt kunde arbetarna få samma sociala förmån som arbetsgivarna redan hade givit till tjänstemännen. När socialdemokratin hade övertygats kunde den allmänna tilläggspensionen (ATP) införas år 1960 efter en lång politisk strid. ATP-systemet är under utfasning sedan det nya pensionssystemet började fhasas in under 1990-talet.

När det nuvarande pensionssystemet skapades ställde sig LO bakom livsinkomstprincipen under förutsättning att den kompletteras med fördelningspolitiska inslag så att

den som på grund av sjukdom, arbetslöshet, förtidspension och så vidare får lägre livsinkomst inte också drabbas av en lägre ålderspension.

Pensionerna blir för låga

Det står nu klart att den allmänna pensionen blir otillräcklig i förhållande till vad som förespeglades när det nya pensionsystemet sjösattes – att den allmänna pensionen skulle bli omkring 60 procent av lönen efter drygt 40 års arbete. I dag blir den inkomstgrundade pensionen bara drygt halva lönen för den som går i pension vid 65 års ålder efter ett riktigt långt arbetsliv. Den andelen förväntas sjunka ner mot 40 procent för dem som i dag är barn. Ett långt arbetsliv med arbete fram till pensionssystemets riktålder kommer inte att räcka för en bra inkomstgrundad pension, vilket framgår av analysen i rapporten *Starkare inkomtskydd i pensionssystemet*.

Målet som antogs i våra *Gemensamma långsiktiga mål för tre kongressperioder* bör enligt styrelsen ligga fast. Det innebär att utfallet för arbetare ska bli en allmän pension motsvarande minst 62 procent av slutlönen och en avtalspension som motsvarar minst 10 procent, vilket skulle ge en kompensationsgrad om minst 72 procent i den sammanlagda pensionen. Det är ett ambitiöst mål som kommer att ta stora resurser i anspråk. Att sätta målet mycket högre än så skulle inte vara rätt prioritering. Styrelsen föreslår därför att kongressen avslår motion 16.23 som föreslår att LO ska verka för att nivån på den sammanlagda pensionen ska uppgå till minst 80 procent av lönen.

Pension är uppskjuten lön och en förutsättning för inkomstryggheten i pensionssystemet är att pensionen huvudsakligen betalas av vars och ens egna inbetalningar. Ska pensionerna bli bra måste vi därför sätta av betydande summor till det medan vi arbetar.

För att målet ska kunna nås måste avgifterna till den allmänna pensionen höjas. Även om det också skulle införas en regelstyrd överskottsutdelning (så kallad gas) i pensionsystemet behöver pensionsavgifterna höjas med flera procentenheter, vilket är en av styrelsens slutsatser i rapporten *Starkare inkomtskydd i pensionssystemet*. Styrelsen föreslår därför att kongressen bifaller första att-satsen i motion 16.22 liksom motion 16.24. Avgiftshöjningen kan med fördel finansieras genom en sänkning av den allmänna löneavgiften.

Det är inte bara de val vi själva gör på arbetsmarknaden som påverkar våra pensioner. Hur arbetsmarknaden, ekonomin och även kapitalmarknaden utvecklas i stort har också stor betydelse. Det innebär att det finns en stor osäkerhet om hur stora pensionerna kommer att bli i framtiden och det går inte att en gång för alla bestämma vilken avgiftsnivå som är den evigt hållbara. Styrelsen anser därför att pensionssystemet behöver avstämningspunkter där avgiftsnivån kalibreras. Det är en viktig slutsats i rapporten *Starkare inkomtskydd i pensionssystemet* och det är hög tid för en sådan avstämningspunkt nu. Arbetsmarknadens parter ska självfallet inkluderas i en sådan avstämningspunkt.

Den allmänna pensionen är en inkomstförsäkring med vissa utjämnande inslag. De utjämnande inslagen är förhållandevis enkla och består av garantipensionen och ett tak för hur höga årsinkomster som ger pensionsrätt.

Styrelsen instämmer i det som skrivs i motion 16.23 om att det inte är rimligt att skillnaden i sammanlagd pension mellan en som har arbetat i ett låglöneyrke hela livet och en som inte arbetat alls knappt blir märkbar. Att skillnaden blir liten beror på att den inkomstgrundade pensionen kompletteras med ett grundskydd för personer som inte har tjänat in någon, eller bara en låg, inkomstgrundad pension. Garantipensionen är den

viktigaste delen av grundskyddet. Den fyller ut den inkomstgrundade pensionen för alla som har bott i Sverige i 40 år mellan 16 och 64 års ålder så att pensionen som lägst blir 11 603 kronor i månaden för ensamstående och 10 505 kronor i månaden för gifta. Den trapas av på ett sätt som gör att det lönar sig något att ha arbetat även för de flesta med låga pensioner. Man kan därför få ett visst tillskott från garantipensionen även om man har tjänat in en inkomstgrundad pension som är högre än garantipensionens lägstanivå. Andra delar av grundskyddet – bostadstillägget och äldreförsörjningsstödet – är ännu mer utjämnande. Det understryker, enligt styrelsen, behovet av att höja den inkomstgrundade allmänna pensionen.

Hur pensionssystemet är utformat i förhållande till socialförsäkringarnas och a-kassans regelverk påverkar även det inkomstskillnaderna mellan pensionärer. Detta är en viktig utgångspunkt för de problem som behandlas i motion 16.25.

Vi lever olika länge

Alla i en årskull får sina pensioner beräknade som om de skulle leva lika länge. Det gynnar dem som förväntas leva längre jämfört med hur det skulle vara om pensionerna i stället beräknades utifrån den förväntade livslängden i olika grupper. I dag gynnas exempelvis kvinnor framför män och de med lång utbildning gynnas framför dem med kort utbildning.

Om vi tar utbildning som en fingervisning om klass så ser vi nu hur pensionerna för arbetare pressas ned av livslängder som ökar mer bland tjänstemännen. Den förväntade livslängden bland 65-åriga män med eftergymnasial utbildning har exempelvis ökat med 2,7 år under 2000-talet, medan den bara ökade med 1 år bland kvinnor med gymnasial utbildning och 0,6 år bland kvinnor utan gymnasieutbildning. 65-åriga akademiker män har därmed fått längre förväntad livslängd än 65-åriga arbetarkvinnor. Så var det inte för 20 år sedan. Den ojämlikhet i hälsa och medellivslängd, som motion 16.25 pekar på, har betydelse för pensionerna.

Det är viktigt att komma ihåg att dagens skillnader i livslängd inte nödvändigtvis är morgondagens. Pensionssystemets regelverk som ska fungera i många decennier kan därför inte utformas enbart med utgångspunkt i hur det har varit. Exempelvis ser jobben inom industrin ofta mycket annorlunda ut för dem som börjar arbeta där i dag, jämfört med hur det såg ut när dagens nyblivna pensionärer började arbeta. Detta bör ha betydelse för hälsa och livslängd. Det finns också sektorer som inte har genomgått lika stora förändringar. Arbetsmiljöexperter lyfter fram arbetsrelaterad stress som en riskfaktor som kan leda till fler dödsfall i framtiden. Kvinnor är i dag mer utsatta för arbetsrelaterad stress än män. Där arbetsmiljön är dålig måste den gå att förändra – därför att effekterna av en dålig arbetsmiljö påverkar hela livet, inte bara ålderdomen.

Det finns också en så kallad förskottsränta i pensionssystemet som gör att inkomstpensionen blir lägre från början och sedan räknas upp långsammare under pensionärlivet. Det gynnar dem som lever kortare framför dem som lever längre.

Livet sliter olika

Den ojämlikhet i hälsa som uppstår i arbetslivet kan inte lösas enbart inom ramen för pensionssystemet. LO måste kräva av regering och riksdag att de ser till helheten och fattar beslut som gör pensionssystemet rimligt för arbetare. Styrelsen anser att det då ligger närmast till hands att se till hur andra delar av socialförsäkringssystemet komplet-

terar pensionen. Om inte sjukförsäkringen och möjligheterna att få sjukersättning ger ett pålitligt skydd fortplantar sig orättvisor under arbetslivet in i pensionärlivet.

Inkomstskyddet behöver också bli bättre för dem som faktiskt får ersättning från sjukförsäkringen eller arbetslöshetsförsäkringen, vilket skulle ha betydelse för de problem som behandlas i motion 16.25. LO har, exempelvis i rapporten *Starkare inkomstskydd i pensionssystemet* och remissyttrandet över Ds 2019:2 *Höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem* tagit ställning för att de bakomliggande inkomster som ligger till grund för a-kasseersättning, sjukpenning och liknande ersättningar också ska ligga till grund för pensionen. Då skulle perioder av sjukdom och arbetslöshet inte sätta avtryck i pensionen. Dessutom måste man kunna lita på att man får den hjälp man behöver att komma tillbaka i arbete om man drabbas av sjukdom eller arbetslöshet.

Styrelsen anser att det fortfarande borde gå att ta ut garantipension från 65 års ålder och allmän inkomstgrundad pension från 61 års ålder. Det är för stora skillnader i möjligheterna att arbeta fram till 66 års ålder och enbart höjda åldersgränser gör det inte möjligt att arbeta längre. Höjda åldersgränser borde ha föregåtts av åtgärder som ger bättre arbetsmiljöförhållanden, fler heltidsanställningar, färre visstidsanställningar, bättre möjligheter till omställning och mindre inkomstskillnader, vilket har påtalats åtskilliga gånger bland annat i rapporten *Starkare inkomstskydd i pensionssystemet* och remissyttrandet över Ds 2019:2 *Höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem*. Styrelsen föreslår att kongressen bifaller motion 16.26 som föreslår att LO verkar för att de med ett långt arbetsliv ska få möjlighet att ges garantipension tidigare än vad som gäller nu.

Motion 16.25 tar upp att ett rättvist pensionssystem ska se till att människor som har arbetat länge och slitit ut sig får en chans att vila och få en värdig pension, vilket styrelsen instämmer i. En viktig förutsättning för detta är att pensionssystemet samspelar med andra trygghetssystem så att ingen tvingas gå i förtida pension för att hen är för utsliten för att kunna arbeta och så att även pensionen är skyddad om man drabbas av nedsatt arbetsförmåga under arbetslivet. Bristerna i inkomsttryggheten som gör att pensionerna blir låga för dem som drabbas av nedsatt arbetsförmåga är ett allvarligt problem. Att de allmänna pensionerna blir alldeles för låga efter långa arbetsliv är ett annat stort problem. Dessa problem behöver lösas var för sig.

Den så kallade trygghetspensionen inom sjukförsäkringen som tillåter att arbetsförmågan från 61 års ålder bara bedöms mot arbeten som man har erfarenhet av eller har blivit erbjuden, ger viss trygghet. Men den är inte tillräckligt träffsäker. Omställningsförmågan varierar bland dem som kan behöva sjukersättning och under hela arbetslivet behöver fler faktorer såsom ålder och utbildningsbakgrund, kunna vägas in i bedömningen. LOs policy på detta område finns sammanfattad i rapporten *Trygga välfärden LOs program för en jämlik välfärd*, som uppdaterades år 2023. Det skulle göra det möjligt, för dem som på grund av sjukdom inte kan arbeta så länge som i dag behövs för att få en rimlig pension, att skjuta upp sitt pensionsuttag fram till dess det går att få garantipension. Detta skulle ha stor betydelse för de problem som behandlas i motion 16.25.

Motion 16.25 pekar på den danska Arne-pensionen som gör det möjligt att efter 44 år på arbetsmarknaden gå i pension tre år före ordinarie pensionsålder, vilken är bestämd till 67 år. De åren kan man få 14 456 danska kronor i månaden om ens samlade, avtalade och privata, pensionsförmögenhet inte överstiger ett visst belopp. Det finns många och

betydande skillnader mellan de offentliga pensionssystemen i Sverige och Danmark som gör det svårt att översätta en dansk Arne-pension till svenska förhållanden. Förutom den bestämda pensionsåldern kan nämnas att den statliga pensionen i Danmark mestadels består av delar som är lika för alla eller behovsprövade. Den beror bara till en mindre del av hur mycket man har arbetat. Därför betyder ett långt arbetsliv, redan i utgångsläget, mycket mer för de allmänna pensionerna i Sverige än vad det gör för den statliga pensionen i Danmark. Frågan om hur den livsvariga pensionen skulle påverkas efter en Arne-pension skulle bli svårare att lösa här, eftersom livsinkomstprincipen är central i det svenska pensionssystemet.

Det ligger inom ramen för ett fungerande socialförsäkringssystem att komplettera pensionssystemet med ordningar som kompenserar dem som är för utslitna för att arbeta så länge som förväntat för det. Det ska täckas av att vi alla betalar avgifter för att få ett gott sjukförsäkringsskydd. Motivet för extra förmåner för dem med god arbetsförmåga och långa arbetsliv bakom sig är inte lika tydligt. Styrelsen anser inte att det skulle ge någon tydlig vägledning om kongressen tog ställning för en svensk Arne-pension. Styrelsen föreslår därför att kongressen avslår att-satserna 1–3 i motion 16.25.

Det behövs förändringar som gör pensionerna rättvisare och ger människor en tryggare ålderdom, vilket behandlas i motion 14.70. Styrelsen anser att lösningarna inte enbart ska sökas inom pensionssystemet, vilket har framgått ovan. Vidare anser styrelsen att kongressen inte kan ta ställning för en Knegarpension eftersom det inte skulle framgå av beslutet vad detta begrepp står för och föreslår därför att kongressen avslår att-satserna 1 och 2 i motion 14.70.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 16.21, 16.22 (att-sats 1), 16.24, 16.26 samt

att avslå motionerna 16.23, 16.25, 14.70 (att-sats 1), 14.70 (att-sats 2).

16.27

Inloggning vid informationsträffar om pension

Industrifacket Metall avd 38 Dackebygden

I dag när vi är ute och informerar om pension och kommer till avsnittet om hur man gör en prognos på Minpension.se, behöver man logga in på sin egen sida för att kunna göra en prognos och visa olika alternativ. Hur det påverkar med olika val med att jobba längre eller kortare samt uttag av tjänstepensionen i olika val. Det innebär att den som föreläser behöver blottlägga sig själv eller någon av deltagarna för att detta ska fungera.

Detta är en av de mest uppskattade delarna under informationen då många inte har datorvana eller riktigt har förstått hur man går till väga för att göra dessa prognoser på rätt sätt.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att det finns en inloggning med en fiktiv person på minpension.se som föreläsare kan använda vid inloggning på informations-tillfällena samt

att LO verkar för att det finns en inloggning med flera fiktiva personer på minpension.se som representerar olika stadier i livet samt både män och kvinnor som föreläsare kan använda vid inloggning på informationstillfällena.

Utlåtande motion 16.27

16.27

att LO verkar för att det finns en inloggning med en fiktiv person på minpension.se som föreläsare kan använda vid inloggning på informationstillfällena samt

att LO verkar för att det finns en inloggning med flera fiktiva personer på minpension.se som representerar olika stadier i livet samt både män och kvinnor som föreläsare kan använda vid inloggning på informationstillfällena.

MinPension i Sverige AB är ett dotterbolag till Svensk Försäkring. Verksamheten drivs och finansieras till hälften av staten, till hälften av pensionsbolagen. På bolagets webbplats kan den som tjänar in till pension i Sverige logga in och se sin pension och göra pensionsprognoser.

Webbplatsen är informativ och användbar också för att sprida information om hur pensionerna fungerar. Men när företrädare för LO-förbunden använder webbplatsen för att informera om pension behöver de logga in på sin egen sida för att visa olika alternativ. Det är problematiskt eftersom det innebär att den som föreläser behöver blottlägga sig själv när det egentligen skulle behövas generell information om fiktiva personer.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionen 16.27.

I debatten deltog:

Per Lilja, Handels

Rickard Mellberg, Byggnads

Magnus Andersson, IF Metall

Urban Pettersson, LOs styrelse

Följande förslag förelåg:

- Styrelsens utlåtanden,
- Rickard Mellberg, Byggnads, bifallsyrkande på motion 14.70 (att-sats 1, 2),
- Per Lilja, Handels, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motionerna 16.21 och 16.22 (att-sats 1),
- Magnus Andersson, IF Metall, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motion 16.27.

Beslut

Kongressen beslutade

att bifalla styrelsens utlåtande på motion 14.70 (att-sats 1, 2).

Kongressen beslutade

att i övrigt bifalla styrelsens utlåtanden.

16.d Arbetsskadeförsäkringen

Motionerna 16.28–16.29.

16.28

Utredning av arbetsskada och arbetssjukdom

Industrifacket Metall avd 34 Borås

När våra medlemmar anmäler arbetsskada eller arbetssjukdom krävs det för att kunna ta del av Trygghetsförsäkring vid arbetsskada (TFA) att Försäkringskassan godkänner arbetsskadan eller arbetssjukdomen. Försäkringskassan tar dock inte ställning till arbetsskadan eller arbetssjukdomen om det konstateras att man inte är berättigad till livränta.

Medlemmar som inte har rätt till livränta kan således inte ta del av TFA vid uppenbara arbetsskador, såvida arbetsskadan inte är angiven på ILO-listan.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att Försäkringskassan ska utreda arbetsskada eller arbetssjukdom oavsett om den försäkrade har rätt till livränta eller inte samt att LO verkar för att Försäkringskassan ska utreda arbetsskada eller arbetssjukdom på begäran av den försäkrade.

16.29

Förslitningsskador

Handelsanställdas förbund avd 11 Örebro

I vårt arbetsliv så lever vi med allt högre press där vi utsätts för stress. Vi utför enformiga rörelser, lyfter tungt och ska jobba ännu längre till pensionen. Våra kroppar slits och drabbas av förslitningsskador på grund av de monotona och repetitiva arbetsuppgifter vi har.

Så som det ser ut i dag är det väldigt svårt att få en förslitningsskada klassad som arbetsskada.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att förslitningsskador som är kopplade till monotont och repetitivt arbete ska klassas som arbetsskador.

Utlåtande motionerna 16.28 och 16.29

16.28

att LO verkar för att Försäkringskassan ska utreda arbetsskada eller arbetssjukdom oavsett om den försäkrade har rätt till livränta eller inte samt

att LO verkar för att Försäkringskassan ska utreda arbetsskada eller arbetssjukdom på begäran av den försäkrade.

16.29

att LO verkar för att förslitningsskador som är kopplade till monotont och repetitivt arbete ska klassas som arbetsskador.

LOs styrelse instämmer med motionärerna om svårigheten att få en arbetsskada prövad av Försäkringskassan och exempelvis få en förslitningsskada godkänd.

Att-satserna i motion 16.28 pekar på att Försäkringskassan ska utreda en arbetsskada, även fast det inte finns en rätt till livränta och på begäran av den försäkrade. Problemet togs upp på kongressen 2016. Då ansåg LO-styrelsen att ytterligare en lösning på problemet skulle vara att återinföra arbetsskadesjukpenningen från dag 91 i arbetsskadeförsäkringen. LO har därför arbetat vidare med det. I remissvaret på arbetsskadeförsäkringens utredning, SOU 2023:53, skrev LO:

”– LO anser att utredningens förslag om en fast tidpunkt för prövning av om en sjukskrivna persons nedsättning av förvärvsförmåga beror på en arbetsskada vid dag 550 inte är tillräcklig. Utredningens förslag innebär att arbetsskadade riskerar stå utan ersättning vid dag 180. Detta särskilt om reglerna som styr sjukpenning och sjukersättning ändras.

– LO anser i motsats till utredningen att det föreslagna grundvillkoret bör kompletteras med en möjlighet för den försäkrade att kunna ansöka om en modern arbetsskadesjukpenning. Genom att inkorporera arbetsskadesjukpenningen som en naturlig del i sjukskrivningsprocessen kommer de försäkrade tidigare få kännedom om arbetsskadeförsäkringen och kopplingen mellan deras ohälsa och arbete.”

I att-satsen i motion 16.29 vill motionären att förslitningsskador som är kopplade till monotont och repetitivt arbete ska klassas som arbetsskador. LO har drivit denna fråga under många år.

Arbetsskadeförsäkringsutredningen (SOU 2023:53) lade i september fram sina förslag där de tar upp att de höga kunskapskraven som gäller i dag finns för att Försäkringskassan ska godkänna en förslitningsskada som arbetsskada. Utredningen har tittat på behovet av kunskapssammanställningar, där både vetenskapliga studier och en väl utbredd uppfattning av medicinskt kunniga, tas upp så att de som får skador på grund av arbetet ska få korrekt bedömning. Arbetsskadeutredningen menar att detta kommer leda till att fler får skador prövade och eventuellt klassade som arbetsskador. Utredningen föreslår att förslagen börjar gälla från och med den 1 juli 2024.

LO arbetar för att regeringen ska genomföra ändringarna i den allmänna arbetsskadeförsäkringen.

**Styrelsen föreslår att kongressen beslutar
att bifalla motionerna 16.28, 16.29.**

Följande förslag förelåg:

– Styrelsens utlåtande.

Beslut

**Kongressen beslutade
att bifalla styrelsens utlåtande.**

16.e Offentligfinansierad verksamhet

Motionerna 16.30–16.33.

16.30

Nya styrmodeller för den kommunala sektorn

Elektrikerförbundet

När SVT inför valet jämförde en rad S- och M-budgetar runt om i Sverige så skiljde det ofta mindre än en procent mellan de två alternativen. LO-förbundens medlemmar betalar kommunal- och regionsskatt som kan skilja så mycket som tio procentenheter, samtidigt som vi vet att det för många kommuner är statsbidragen som krävs för att skapa en långsiktigt hållbar ekonomi. Politiker känner sig maktlösa, och de anställdas arbetsvillkor ligger nära till hands när sparkraven går som en fintandad kam genom verksamheten, medan de privata aktörerna roffar åt sig.

Något är ruttet i Sveriges kommuner och regioner. Men det måste inte vara så. I snart 40 år har arbetarrörelsen funnit sig i styrmodeller och förvaltningsformer sprungna ur borgerligt tankegods. En tid kanske vi tyckte att de var de bästa idéerna som fanns att tillgå. Men den tiden borde vara förbi.

Många kommuners ekonomi är helt beroende av vilken regering som för tillfället har makten. Statsbidragens uppräknings sker helt på riksdagens villkor, något som i praktiken undergräver det kommunala självbestämmandet. De ekonomiska villkoren i en kommun bestäms till stor del någon annanstans, och resultatet drabbar LO-förbundens medlemmar, både på arbetet och i deras kontakt med välfärden.

LO är den politiska kraft som kan återpolitisera Sveriges kommuner, och blåsa in nytt hopp i ett system som nått vägs ände. Det kan inte vara så att det är en naturlag att socialdemokratiska politiker är satta att enbart förvalta kommuner. Socialdemokratiska politiker vill ju självklart driva socialdemokratisk politik. För att det ska vara möjligt behöver hela kommunen som idé, dess verksamhetsform och förvaltning ses över och självstyret stärkas. De omfattande systemfel den kommunala sektorn sitter fast i kan inte lösas med enskilda reformer, vi behöver en systemöversyn, från vänster.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- att** LO under kongressperioden tillsätter en utredning för att ta ett helhetsgrepp runt den kommunala förvaltningen och verksamhetsformen,
- att** LO under kongressperioden tillsätter en utredning med uppdrag att analysera kommunsektorns kostnadsutveckling de senaste årtiondena och vad som legat till grund för denna,
- att** LO under kongressperioden presenterar ett reformprogram i syfte att lösa den kommunala sektorns långsiktiga behov av statlig finansiering, att stärka det kommunala självstyret och att återpolitisera kommunpolitiken samt
- att** LO inom ramen för utredningen drar nytta av det stora nätverk av förtroendevalda som finns i förbunden.

16.31

Stärkt statlig finansiering av välfärden

Byggnadsarbetareförbundet region Väst

Enskilda medborgare drabbas hårt och orättfärdigt när vården, skolan, omsorgen eller det sociala arbetet inte håller måttet. Det tär på medborgares förtroende för välfärdsstaten och ofta även på oss, arbetarrörelsen som politisk rörelse.

Arbetarrörelsens samhällsbygge med välfärdsstaten som grundsten förutsätter att välfärdstjänsterna ges efter behov och håller hög kvalitet. Det i sin tur förutsätter god organisation och välfärdsarbetare med goda villkor och rätt utbildning.

Som grund till välfärdens utmaningar står både direkta nedskärningar men oftare dolda budgetminskningar. Stora delar av det årliga reformutrymmet i statens finanser har exempelvis skapats genom att välfärdens kostnader inte räknats upp avseende inflation och lönekostnader. Denna ständigt pågående "effektivisering" har gröpt ur välfärdens verksamheter.

Undersköterskor, lärare, sjuksköterskor, barnskötare, läkare och andra yrkesgrupper som utgör stommen i välfärdssystemen larmade om att situationen var ohållbar redan före pandemin som drabbade världen 2020. Finansdepartementet uppskattade i sin långtidsutredning redan före nuvarande kostnadskris i välfärden att 30–45 miljarder (cirka 0,5–0,75 procent av BNP) mer skulle behövas år 2026 bara för att upprätthålla nuvarande välfärdsnivå.

Endast ett upprätthållande räcker inte, utan att nivån i välfärden också måste höjas. Inte minst hänger det samman med att välfärden står inför omfattande behov att rekrytera ny personal de kommande åren. Ska personalbehovet kunna mötas måste villkoren för arbetet i välfärden förbättras. Utbildning och goda arbetsvillkor kostar naturligtvis pengar. Svårare än så är det inte.

Till detta kommer att de ekonomiska klyftorna både inom och mellan Sveriges olika geografiska delar i dag är oacceptabelt stora. En majoritet av kommunerna och regionerna har en akut ekonomisk situation vilket i förlängningen medför att en stor del av Sveriges befolkning inte får den välfärd de har rätt till enligt lag. Samtidigt hamnar skattemedel som vinster hos privata storföretag i stället för att gå till välfärden.

Den statliga närvaron i landet har försämrats på många områden. Ojämlighet mellan orter, kommuner och regioner utgör ett allvarligt hot mot tilltron till välfärdssamhället och i förlängningen, det demokratiska styrelseskicket i landet. Det undergräver också förtroendet till och möjligheten att genomföra en rättvis grön omställning.

Sverige består av 290 kommuner och 21 regioner där förutsättningar att leverera välfärd och service varierar kraftigt. Det finns stora skillnader vad gäller allt från demografi och geografi till skattekraft och intäkter från kommunala avgifter, mark- och bolagsägande. Det kommunala utjämningsystemet ska kompensera för dessa strukturella olikheter. Skillnader i kommunalskatt ska därför enbart reflektera skillnader i service, effektivitet och avgiftsnivå. Men så är inte fallet i dag. 2023 betalar en löntagare i Stockholmskommunen Österåker drygt 17 procent kommunalskatt jämfört med nästan 24 procent i norrländska Dorotea och Vännäs. Vi inom arbe-

tarrörelsen bör, när det gäller det kommunala utjämningsystemet, driva en linje som innebär att dessa orättfärdiga skillnader i kommunalskatter minskar betydligt.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- att LO ska verka för tillskott i statsbidrag motsvarande minst en procent av BNP jämfört med 2023 års nivå sker till landets kommuner och regioner genom en förstärkning av den statliga finansieringen av kommunala och regionala välfärdsåtaganden,
- att LO ska verka för att generella och riktade statsbidrag till kommuner och regioner indexeras för att undvika en smygande urholkning av den statliga delfinansieringen av kommunala och regionala välfärdsåtaganden samt
- att LO ska verka för att det kommunala utjämningsystemet reformeras i syfte att utjämna de systematiska skillnaderna mellan skattesatserna i landets kommuner och regioner.

16.32

Vinster i välfärden

Hotell- och restaurangfacket avd 30 Mälardalen

Då vinstjakt och privatisering blivit ett problem, behöver det bli hårdare regler så att man inte får tjäna på välfärdens bekostnad.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- att LO verkar för avskaffande av vinster i välfärden.

16.33

Privatiseringar

Industrifacket Metall avd 46 Blekinge

LO måste ta en klarare ställning mot den obalans som skett när det gäller marknaden och medierna. Marknaden har tagit över och politiken tappar makt. Man måste ha en valfrihet, så inte samhällets resurser flyter bort åt olika håll, det vill säga facklig-politisk kontroll över hur pengarna används. Man konkurrensutsätter allt på bekostnad av vård och omsorg. Man privatiserar allmännyttan, säljer ut sjukhusen och öppnar friskolor.

Vi inom LO måste ta mer hänsyn till de enskilda människorna: alla ensamstående mammor och pappor, de lågavlönade barnfamiljerna, nysvenskar, pensionärer med låg pension, arbetslösa, sjuka och handikappade. Listan kan göras lång. Vi ska sträva efter jämlikhet, trygghet och gemenskap. Vi ska värna om vår välfärd.

Vi ska solidariskt finansiera tjänster som skola, vård och omsorg samt ta upp kampen mot privatiseringsivern.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- att LO verkar för att skolor, vård och omsorg inte privatiseras med vinstintressen samt
- att LO verkar för att en bred arbetsgrupp tillsätts som utreder hur privata företag ska verka inom skola, vård och omsorg där skattepengarna stannar kvar i verksamheten.

Utlåtande motionerna 16.30–16.33

16.30

att LO under kongressperioden tillsätter en utredning för att ta ett helhetsgrepp runt den kommunala förvaltningen och verksamhetsformen,

att LO under kongressperioden tillsätter en utredning med uppdrag att analysera kommunsektorns kostnadsutveckling de senaste årtiondena och vad som legat till grund för denna,

att LO under kongressperioden presenterar ett reformprogram i syfte att lösa den kommunala sektorns långsiktiga behov av statlig finansiering, att stärka det kommunala självstyret och att återpolitiserat kommunpolitiken samt

att LO inom ramen för utredningen drar nytta av det stora nätverk av förtroendevalda som finns i förbunden.

16.31

att LO ska verka för tillskott i statsbidrag motsvarande minst en procent av BNP jämfört med 2023 års nivå sker till landets kommuner och regioner genom en förstärkning av den statliga finansieringen av kommunala och regionala välfärdsåtaganden,

att LO ska verka för att generella och riktade statsbidrag till kommuner och regioner indexeras för att undvika en smygande urholkning av den statliga delfinansieringen av kommunala och regionala välfärdsåtaganden samt

att LO ska verka för att det kommunala utjämningsystemet reformeras i syfte att utjämna de systematiska skillnaderna mellan skattesatserna i landets kommuner och regioner.

16.32

att LO verkar för avskaffande av vinster i välfärden.

16.33

att LO verkar för att skolor, vård och omsorg inte privatiseras med vinstintressen samt

att LO verkar för att en bred arbetsgrupp tillsätts som utreder hur privata företag ska verka inom skola, vård och omsorg där skattepengarna stannar kvar i verksamheten.

Motionerna 16.30–16.33 handlar om hur välfärden ska organiseras, styras och finansieras. Det här är centrala frågor för LO. Den generella välfärden är en grundsten i det samhällsbygge som gjorde Sverige till ett av världens mest jämlika och jämställda länder. Men de senaste decennierna har välfärdens förmåga att fylla denna funktion i samhället försämrats. Det beror på att välfärden inte får de resurser som behövs och på att den styrs med en marknadslogik som inte kan säkra en god välfärd som fördelas efter behov och dessutom bidrar till läckage av resurser både till vinstdrivna aktörer och välfärds-kriminalitet. De som drabbas av utvecklingen är välfärdsarbetare som får en ohållbar arbetssituation och LO-grupper som inte får tillgång till en jämlik välfärd.

I dagens välfärd ser vi hur resurser omfördelas från mer till mindre behövande då marknadsieringen uppmuntrar utförare att skilja ut de mest lönsamma brukarna och öka deras efterfrågan. Flera verksamheter har över tid blivit väsentligt dyrare, ofta på grund av en tilltagande marknadsiering inom välfärden. Stordriftsfördelar och förmågan till kapacitetsplanering går förlorad när välfärden fragmentiseras. Friskolorna får ekonomisk

ersättning för ansvar de inte har. Därtill har marknadsiseringen möjliggjort en kraftigt ökad välfärdsbrottslighet.

LOs styrelse instämmer i mycket av motionernas analys och den stämmer även överens med LOs tidigare policy. Under den senaste mandatperioden har LOs ställningstaganden sammanfattats i en uppdatering av *Trygga välfärden. LOs program för en jämlik välfärd* (2023). Där konstateras att LO verkar för att Sverige ska ta sig ur den marknadslogik som byggts in i välfärden. Välfärdspolitiken måste lämna nuvarande fokus på konkurrensneutralitet och goda villkor för välfärdsföretag för att i stället fokusera på att bidra till ökad jämlikhet. LO-kongressen 2012 tog ställning för en non-profit-princip och att vinstintresset inte ska vara styrande. Den senaste LO-kongressen beslutade att LO ska påverka politiskt för att stoppa vinster i välfärden definitivt. LOs styrelse anser att dessa ställningstaganden bör ligga fast och föreslår att kongressen ska bifalla motion 16.32 samt första att-satsen i motion 16.33.

Motion 16.30 och 16.31 tar upp frågor om en stärkt statlig finansiering av välfärden. LO har analyserat dessa frågor i rapporten *Välfärdsgapet* som har getts ut 2022 och 2023. I rapporterna har LO beräknat hur mycket resurser som välfärden behöver tillföras för att bibehålla och utveckla kvaliteten.

I *Välfärdsgapet. Resursbehov i vård, skola och omsorg till och med 2027* (2023) görs en analys av den historiska utvecklingen av kommunsektorns inkomster och utgifter från 1998. Där konstateras att statsbidragen, mätt som andel av BNP, ökat något sedan slutet av 1990-talet men att välfärdsuppdragets omfattning vuxit ännu mer under samma period. Ett exempel är att andelen barn som går i förskolan och på fritids har stigit och att barnen är i verksamheten längre tid. Kraven på verksamheternas innehåll har dessutom höjts genom statligt framtagna läroplaner. Andra exempel är att andelen personer med insatser inom LSS har ökat och att sjukvården i dag behandlar fler sjukdomar och åkommer än tidigare vilket innebär att fler människor lever med kroniska sjukdomar och behov av vård. Dessutom är flera av de marknadslösningar som staten har lagstiftat om kostnadsdrivande.

LOs styrelse anser att LOs arbete med att analysera kommunsektorns kostnadsutveckling bör fortsätta. Vidare anser LOs styrelse att LO inom ramen för detta utredningsarbete ska dra nytta av det stora nätverk av förtroendevalda som finns i förbunden och föreslår därför kongressen att bifalla motion 16.30 andra och fjärde att-satsen.

I motion 16.31 föreslår motionärerna att LO ska verka för ett tillskott i statsbidrag som motsvarar minst en procent av BNP jämfört med 2023 års nivå. Riktade och generella statsbidrag uppgår 2023 till 283 miljarder kronor (exklusive momskompensationen till kommunsektorn). En procent av BNP motsvarar drygt 63 miljarder kronor. I *Välfärdsgapet* (2023) görs en beräkning som visar att statsbidragen successivt behöver höjas så att de är 86 miljarder kronor högre år 2027 än vad regeringen har beslutat. Av detta är 51 miljarder kronor för att upprätthålla välfärden på 2022 års nivå utifrån stigande löner och priser samt växande och åldrande befolkning. Det vill säga att hänga med i den ekonomiska utvecklingen och därmed ligga kvar på samma andel av BNP. Resterande 35 miljarder kronor är den kvalitetshöjning som LO föreslår. Det är drygt hälften av det som krävs i motionen. Rapporten *Välfärdsgapet* pekar även på hur flera marknadslösningar i välfärden är kostnadsdrivande och om de avvecklas kan resurser frigöras till verksamheten.

LOs styrelse delar motionens bedömning om att det behövs ökade resurser till välfärden för att höja kvaliteten i verksamheten och att en del av dessa bör komma genom

en strukturell höjning av statsbidragen. Styrelsen anser dock att kongressen inte ska låsa sig vid en specifik nivå av BNP på de höjda statsbidragen utan att välfärdens resursbehov bör beräknas utifrån befolkningens behov och välfärdsuppdragets omfattning. Styrelsen yrkar därför att första att-satsen i motion 16.31 ska avslås.

Två viktiga delar av att stärka den statliga finansieringen av välfärden, som lyfts i motion 16.31, är att statsbidragen till välfärden indexeras och att det kommunala utjämningsystemet reformeras. Indexering av statsbidrag är en central fråga för LO och i *Välfärdsgapet från 2023* presenterades en modell för detta. I LOs jämlikhetsutredning *Program för jämlikhet* pekade LO ut behovet av att öka omfördelningen genom det kommunala utjämningsystemet eftersom dagens system inte i tillräcklig omfattning tar hänsyn till bland annat socioekonomiska förutsättningar och de strukturella kostnader som följer av att bedriva verksamhet i glesbygdskommuner. Därför anser LOs styrelse att kongressen ska bifalla motion 16.31 andra och tredje att-satsen.

Motion 16.30 och 16.33 föreslår att LO ska verka för en förändrad styrning av välfärden. Det handlar om att ta upp kampen mot privatiseringsivern, återpolitisera Sveriges kommuner och genomföra en systemöversyn, från vänster. LOs styrelse håller med motionärerna i analysen att marknadslänkande styrmodeller har bidragit till dagens ekonomiskt ansträngda välfärd och försämrat välfärdens förmåga att nå sina mål. Det behövs ett reformprogram för att ta tillbaka kontrollen över välfärden och stoppa läckaget till både vinstdrivande aktörer och kriminella.

LOs styrelse anser dock att uppdraget att ta ett helhetsgrepp runt den kommunala förvaltnings- och verksamhetsformen är för stort för LO. Även det reformprogram som efterlyses i motion 16.30 är delvis problematiskt. Att ta tillbaka kontrollen och rulla tillbaka marknadiseringen går hand i hand med att stärka det kommunala självstyret och återpolitisera kommunpolitiken. Ur ett bredare perspektiv finns dock andra frågor där det kommunala självstyret är problematiskt. Framför allt gäller detta när kommuner inte tar sitt fulla ansvar utan väljer att åka snålskjuts på andra. LO vill bland annat öka kraven på alla kommuner att bygga bostäder som vanligt folk har råd med och att solidariskt dela på flyktningmottagandet. LOs styrelse anser därför att kongressen ska avslå motion 16.30 första och tredje att-sats.

LOs styrelse anser vidare att det inte är en kongressfråga att besluta hur LO-kansliet tar sig an uppdraget att verka för LOs policy, till exempel om det ska tillsättas en bred arbetsgrupp. Därför föreslår styrelsen att kongressen ska avslå motion 16.33 andra att-satsen.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 16.30 (att-sats 2), 16.30 (att-sats 4), 16.31 (att-sats 2), 16.31 (att-sats 3), 16.32, 16.33 (att-sats 1) samt

att avslå motionerna 16.30 (att-sats 1), 16.30 (att-sats 3), 16.31 (att-sats 1), 16.33 (att-sats 2).

I debatten deltog:

Alexandra Mentzas, Kommunal

Marie Nilsson, LOs styrelse

Följande förslag förelåg:

– Styrelsens utlåtande,

– Alexandra Mentzas, Kommunal, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motion 16.32.

Beslut

Kongressen beslutade

att bifalla styrelsens utlåtande.

16.e.1 Tandvård

Motionerna 16.34–16.37.

16.34

Tänderna tillhör kroppen

Seko

Rätten till vård för alla, oavsett plånbokens tjocklek, borde gälla även för tandvården. Tandvård har blivit en klassfråga och många låginkomsttagare väljer i dag bort nödvändig tandvård för att de inte har råd. Det är nu dags att betrakta tänderna som en del av kroppen.

Tandvård borde likställas med övrig sjukvård. Obehandlade sjukdomar i mun och tänder innebär samma lidande och risker för den enskilde som sjukdomstillstånd i övriga delar av kroppen. Det finns också ett samband mellan dålig munhälsa och andra sjukdomar. I dag vet vi till exempel att det vid infektioner i munnen läcker ut bakterier i blodbanan. Bakterierna kan fastna i blodkärlens väggar och kan orsaka åderförkalkning. Detta visar på att munnen sett ur ett hälsoperspektiv är en del av kroppen. Trots detta är det fortfarande betydligt dyrare att gå till tandläkaren än att gå till "vanlig" läkare. Ett allvarligt problem är att försäkringssystemen inte är i fas med forskningen. Situationen är en klar klassfråga.

Det finns ett visst ekonomiskt stöd för tandvård i Sverige, men inte på samma sätt som resten av kroppen. År 1974 infördes en allmän tandvårdsförsäkring som innebar att alla skulle ha rätt till vård på lika villkor med fasta priser. Kostnaden för staten blev med tiden hög och egenavgifterna för oss patienter har höjts upprepade gånger från 1980 och framåt. År 1999 infördes en reform som innebar att tandläkarna själva fick sätta priserna.

År 2024 genomför regeringen tillsammans med SD ytterligare försämringar särskilt för unga vuxna. Försämringarna kommer att träda i kraft redan den 15 januari 2024. Bland annat innebär den att åldersgränsen för kostnadsfri tandvård för unga sänks från 23 år till 19 år. Det dubbla tandvårdsbidraget för personer mellan 24 år och 29 år som finns i dag kommer även det att tas bort. Det går alltså åt helt fel håll.

Vi måste se problemen och ta ansvar för sambanden mellan att människor inte har råd att gå till tandläkaren och ökad risk för stigande ohälsa med konsekvenser som försämrad förmåga att leva ett fullvärdigt aktivt liv utifrån jämlika villkor. Och sist men inte minst risken för ökade kostnader inom den offentligt finansierade sjukvården. Genom att ge människor möjlighet att få regelbunden tandvård och förebygga problem kan vi undvika dyra akuta ingrepp och komplicerade behandlingar senare. Detta kan spara samhället pengar i det långa loppet.

Rätten till bästa möjliga hälsa är en av de viktigaste mänskliga rättigheterna och borde gälla även för munnen. Sverige är i behov av en tandvårdsreform som tar sikte på att kostnaderna för tandvård ska ligga i linje med övrig sjukvård. Ett sätt att åstadkomma detta vore att inkludera tandvården i sjukvårdens högkostnadsskydd. Vi kan aldrig tolerera att tänder ska få fortsätta att vara en klassmarkör.

Vi föreslår att kongressen beslutar
att LO verkar för att kostnader för tandvård ska inkluderas i sjukvårdens
högkostnadsskydd.

16.35

Tandvård åt alla

Byggnadsarbetareförbundet

När det gäller rätten till en god tandhälsa, så måste man se detta i ett större perspektiv. Tanderna är en del av kroppen och då måste regelverket och försäkringsskyddet vara detsamma som för skador och sjukdomar i andra delar av kroppen. Tandvården borde helt enkelt vara en del av den vanliga sjukvården och kostnaderna borde vara samma som vid all annan läkarvård. I och för sig är det en mycket stor och kostsam reform. Men det är ett rimligt mål och borde vara den långsiktiga inriktningen för politiken.

Vi föreslår att kongressen beslutar
att LO verkar för att tandvården ska ingå i den vanliga sjukvården.

16.36

Tandvården ska ingå i högkostnadsskyddet

Industrifacket Metall avd 46 Blekinge

Många människor i Sverige har svårare att betala kostnaderna för sina tand-skador.

Regeringen tillsammans med SD har genomfört sänkningar i socialförsäkringssystemet som ger utsatta människor sämre inkomster. Nu plockas gratis tandvård för unga, 19–23 år, bort. Detta gör att tandvården i dag är en klassfråga och det påverkar hälsan negativt.

Vi föreslår att kongressen beslutar
att LO verkar för att tandvårdskostnaderna helt ska ingå i sjukvårdens högkostnadsskydd samt
att LO verkar för att man arbetar fram en plan så att fler utsatta grupper omfattas av gratis tandvård.

16.37

Tandvård för unga vuxna

Handelsanställdas förbund avd 20 Stockholm

Dålig tandstatus hos befolkningen är en av måttstockarna på välfärden och jämlikheten i ett land. I många länder går människor öppet med gluggar i tandraden, det är helt enkelt för dyrt att åtgärda. Det var tidigare en märklig tanke att vi i Sverige skulle möta vänner och bekanta med stora gluggar på våra arbetsplatser och på torg och gata. Men det har skett en förändring.

Vi får ett visst ekonomiskt stöd för tandvård i Sverige, men inte på samma sätt som resten av kroppen. 1974 infördes en allmän tandvårdsförsäkring som innebar att alla skulle ha rätt till vård på lika villkor med fasta priser. Kostnaden för staten blev med tiden hög och egenavgifterna för oss patienter har höjts upprepade gånger från 1980 och framåt. 1999 infördes en reform som innebar att tandläkarna själva fick sätta priserna.

2024 genomför regeringen tillsammans med SD ytterligare försämringar särskilt för unga vuxna. Försämringarna kommer att träda i kraft redan den 15 januari 2024. Bland annat innebär den att åldersgränsen för kostnadsfri tandvård för unga sänks från 23 år till 19 år. Det dubbla tandvårdsbidraget för personer mellan 24 år och 29 år som finns i dag kommer även det att tas bort. Det går alltså åt helt fel håll.

Det är av grundläggande vikt att vi säkerställer en god tandhälsa i Sverige. Det handlar både om utseende, funktion och allmän hälsa. Ingen ska behöva mötas på våra arbetsplatser och på torg och gata, med stora gluggar i tandraden, för att de ekonomiska möjligheterna att åtgärda sina tänder inte räcker till. Tänder skapar ojämlikhet och behovet av en jämlik tandvård börjar redan i unga åldrar. Vi kan aldrig tolerera att tänder ska få fortsätta att vara en klassmarkör och att jämlikhetsklyftan ska få fortsätta och växa.

Vi är redan överens om att det är vårt gemensamma intresse att alla ska ha samma möjligheter till en god tandvård och att den borde ingå i sjukförsäkringen men arbetet måste prioriteras upp ytterligare på agendan och fortgå utan avbrott.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att en utredning tillsätts som påvisar effekterna av de förändrade förutsättningarna för unga vuxnas tandvård.

Utlåtande motionerna 16.34–16.37

16.34

att LO verkar för att kostnader för tandvård ska inkluderas i sjukvårdens högkostnads-skydd.

16.35

att LO verkar för att tandvården ska ingå i den vanliga sjukvården.

16.36

att LO verkar för att tandvårdskostnaderna helt ska ingå i sjukvårdens högkostnads-skydd samt

att LO verkar för att man arbetar fram en plan så att fler utsatta grupper omfattas av gratis tandvård.

16.37

att LO verkar för att en utredning tillsätts som påvisar effekterna av de förändrade förutsättningarna för unga vuxnas tandvård.

LO-kongressen har vid tidigare tillfällen tagit tydlig ställning för att det inte borde vara dyrare att besöka tandvården än den övriga sjukvården. Precis som motionärerna lyfter fram, är tänderna en del av kroppen och tandhälsan påverkar det allmänna hälsotillståndet. Forskning har bland annat visat att det finns ett samband mellan en dålig tandhälsa och hjärt- och kärlsjukdomar, reumatiska sjukdomar, demens, osteoporos och Parkinson. Forskare har även identifierat att tandlossning kan utgöra en möjlig riskfaktor för gravi-

ditetskomplikationer. Många människor i vårt land drar sig för att uppsöka tandvården av rädsla för de kostnader som detta kan medföra. Det är ett viktigt skäl till att klassskillnaderna i tandhälsa fortfarande består, i vissa fall till och med har ökat på senare tid. Tillgången till tandvård ska inte vara en klassfråga. Att sänka den ekonomiska tröskeln till tandvården och utöka högkostnadsskyddet, som motion 16.34, 16.35 och 16.36 föreslår, är därför nödvändigt om vi ska få en mer jämlik tandhälsa.

Tandvård är, liksom sjukvård, en offentligt finansierad tjänsteproduktion och lämpar sig bättre att integreras i hälso- och sjukvården än vara en del av socialförsäkringssystemet. Detta innebär också att tandläkaren, på ett smidigare sätt än i dag och när så bedöms motiverat, ska kunna remittera patienter till den allmänna sjukvården. Tandvården är sedan 1999 i långa stycken avreglerad. Då avskaffades etableringskontrollen och det blev upp till respektive vårdgivare att bestämma priset. Detta gör att en ökad offentlig subventionsgrad, genom utökat högkostnadsskydd, riskerar att rinna i väg i ökade vinstmarginaler för tandvårdsbolagen eller bonusar till ägare eller anställda vid kliniker. Ska det offentliga stödet träffa dem som bäst behöver det – patienterna – krävs en effektivare reglering och kontroll av tandvårdsmarknaden.

LO har under den föregående kongressperioden aktivt, utifrån bland annat den analys och de förslag som finns i rapporterna *Klassamhällets dolda leende – LOs åtgärdsprogram för en mer jämlik tandhälsa* och *Trygga välfärden – LOs program för en jämlik välfärd*, drivit på för att reformera tandvården så att den blir mer jämlik. Den socialdemokratiskt ledda regeringen beslutade som svar på LOs påverkansarbete att tillsätta Veronica Palm som offentlig utredare med uppdrag att ta fram en strategi för *När behovet får styra – ett tandvårdssystem för en mer jämlik tandhälsa* (SOU 2021:8), en utredning som LO haft stor påverkan på. Utredningen presenterade sin analys och sina förslag i mars 2021. LO tillstyrkte i huvudsak utredningens förslag genom sitt remissyttrande. Utredningen presenterade bland annat förslag för hur utsatta grupper ska prioriteras och vid behov erbjudas tandvårdsinsatser som är jämställda med sjukvården. Med andra ord kan SOU 2021:8 ses som den plan som motion 16.36 efterlyser.

Utredningen räknade därtill ut att "ett kraftigt högkostnadsskydd i nivå med övrig hälso- och sjukvård (1 150 kronor under en tolv månadersperiod) skulle kräva att staten tillför ytterligare mellan 6 och 7 miljarder kronor per år på tandvårdssubventioner, utan hänsyn till dynamiska effekter". En sådan reform skulle således vara kostsam, men skulle innebära stora vinster för folkhälsan och jämlikheten och i förlängningen för samhället i stort. Faktum är att en sådan reform inte ens skulle motsvara hälften av vad rut- och rotavdragen kostar. LO har framfört kritik mot Socialdemokraternas beslut om att inte inkludera en tandvårdsreform i sitt valprogram inför riksdagsvalet 2022. Under valrörelsen 2022 använde flera andra partier, inte minst Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna, utredningens analys och utlovade omfattande satsningar som kraftigt sänker tandvårdspatienternas kostnader. Trots att dessa partier ingår i regeringssamarbetet har satsningarna hittills uteblivit. Tvärtom har, som flera motionärer uppmärksammar, regeringen beslutat om minskade ambitioner vad gäller tandhälsan. I budgetpropositionen för 2024 föreslås att gränsen för avgiftsfri tandvård sänks från 23 till 19 års ålder från och med 2025, vilket kommer innebära en besparing på närmare en halv miljard kronor årligen. Därtill föreslås att det dubbla tandvårdsbidraget för personer mellan 24 och 29 år ska tas bort. Det är givetvis olyckliga besked som inte kan beskrivas på något annat sätt än löftesbrott gentemot väljarna. LO har vid olika tillfällen argumen-

terat för en avgiftsfri tandvård för unga vuxna, och avser att fortsätta att verka i en sådan riktning.

Det är LO-styrelsens mening att LO fortsatt, utifrån ett tydligt löntagarperspektiv och genom egna analyser, ska verka för att klasskillnaderna i tandhälsa försvinner. Det kräver att staten ökar – och inte minskar – sina ambitioner. Särskilt prioriterat i LOs påverkansarbete bör vara att sänka tandvårdspatienternas kostnader och säkerställa att de på sikt ingår i sjukvårdens högkostnadsskydd.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 16.34, 16.35, 16.36 (att-sats 1) samt

att avslå motionerna 16.36 (att-sats 2), 16.37.

I debatten deltog:

Carina Lindberg, Seko

Ann-Katrin Hedgren, Byggnads

Michael Lorin Söderkvist, Handels

Filip Brzezinski, GS-facket

Sandra Eriksson Krause, Handels

Katarina Helling, Handels

Daniel Andersson, GS-facket

Urban Pettersson, LOs styrelse

Följande förslag förelåg:

- Styrelsens utlåtande,
- Carina Lindberg, Seko, med flera, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motion 16.34,
- Ann-Katrin Hedgren, Byggnads, med flera, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motion 16.35,
- Michael Lorin Söderkvist, Handels, med flera, bifallsyrkande på motion 16.37.

Beslut

Kongressen beslutade

att bifalla styrelsens utlåtande på motion 16.37.

Kongressen beslutade

att i övrigt bifalla styrelsens utlåtande.

16.e.2 Upphandling

Motionerna 16.38–16.44 samt 15.25 (att-sats 2) och 15.33 (att-sats 2).

16.38

Villkorsdumpning ska inte vara möjligt vid offentlig upphandling

Kommunalarbetareförbundet

Från ett fackligt perspektiv är det en självklarhet att skattepengar aldrig ska bidra till dumpning av löner och villkor på svensk arbetsmarknad. Tyvärr ser vi att just detta sker eftersom upphandlande kommuner, regioner och myndigheter inte ställer rätt krav på arbetsrättsliga villkor i upphandlingarna och framför allt inte följer upp de krav som faktiskt ställs. Därtill har vi en situation som uppstått sedan avregleringen av välfärden, att det är möjligt för upphandlande kommuner och regioner att välja att lägga ut verksamhet på entreprenad för att få lägre kostnader för samma tjänst. Konkurrensneutrala kollektivavtal saknas just nu i välfärden, vilket leder till att det är medlemmarna i Kommunal som betalar för de lägre kostnaderna, i form av lägre löner, sämre pension och färre kollegor – även om upphandlingarna går till företag som har tecknat kollektivavtal.

I ljuset av detta måste LO stärka sitt arbete med att villkorsbevaka upphandlingarna och göra allt i sin kraft för att villkorsdumpning inte ska vara möjligt vid offentlig upphandling.

LO släppte 2022 en rapport om arbetslivskriminalitet som bland annat tydligt för fram att krav på arbetsvillkor lägst i nivå med kollektivavtal ska gälla vid offentlig upphandling, att kollektivavtal ska gälla på svensk arbetsmarknad och tecknas av arbetsmarknadens parter samt att upphandlande aktörer, inför upphandlingsförfarandet, ska ha en dialog med relevanta fackförbund i den bransch som upphandlingen ska ske. LO har också i år tagit fram en upphandlingsguide som beskriver hur en upphandling går till, vilka arbetsrättsliga krav som ska ställas och också vägledning i hur kraven kan följas upp. Sammanfattningsvis så är arbetet med ordning och reda på arbetsmarknaden, kampen mot arbetslivskriminalitet och bättre och schysstare offentlig upphandling redan prioriterade frågor där LO driver en tydlig linje. Men det räcker inte.

Kommunal anser att det går att göra mer, bland annat genom att använda de möjligheter som finns i dag och få spridning av dessa. Ett exempel att inspireras och ta lärdom av är Stockholm, där man låtit villkoren i normerande kollektivavtalet (mellan Kommunal och SKR) verka som en lägsta nivå vid upphandlingar inom socialförvaltningen. Det är ett sätt att säkerställa att upphandlingen inte bidrar till sämre villkor än det normerande avtalet inom ramen för nuvarande svensk lagstiftning och EU-rätt.

Under året har det aviserats om potentiellt viktiga förändringar i lagstiftning kopplat till upphandling av välfärdstjänster. En statlig utredning om registerkontroll har lagts på bordet som föreslår att Bolagsverket ska ansvara för en funktion som möjliggör samordnade registerkontroller. Förslaget innebär att upphandlande organisationer ska kunna vända sig till Bolagsverket för att på ett snabbt och enkelt sätt kunna kontrollera uppgifter från register

hos Bolagsverket, Polismyndigheten, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten och länsstyrelserna. Kommunal anser att förslaget, om det vinner laga kraft, är ett viktigt steg i rätt riktning. Dock har utredningen valt att inte begränsa antalet leverantörsled och hänvisar till EU-rättsliga skäl. Utredningen lämnar dock en form av "livlina", det vill säga nämner andra möjliga alternativa åtgärder som den svenska lagstiftaren skulle kunna överväga. Gemensamt för dessa åtgärder är att de syftar till att i det enskilda fallet identifiera underleverantörer som av olika orsaker inte bör delta i fullgörandet av offentliga kontrakt. Kommunal anser att detta är viktigt att fortsätta att följa upp och driva på för att komma till rätta med leverantörsleden.

För Kommunals del är det viktigt att upphandling av välfärdstjänster uteslutande sker till seriösa aktörer som inte konkurrerar med lägre löner och sämre arbetsvillkor. Av det skälet ser vi nu stort behov av att LO får som uppdrag att följa upp att regeringens förslag om utökad registerkontroll för upphandlade företag genomförs och bidrar till att oseriösa aktörer nekas ingå i upphandling. Vidare anser Kommunal att LO ska verka för att uppföljning av upphandling förbättras på lokal och regional nivå.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- att LO ska verka för att det ska bli norm att vid upphandlingar inom kommun och region att ställa arbetsrättsliga kontraktsvillkor i nivå med det inom branschen normerande kollektivavtalet,
- att LO tar fram en påverkansstrategi i syfte att vid upphandlingar inom kommun och region blir norm att ställa arbetsrättsliga kontraktsvillkor i nivå med det inom branschen normerande kollektivavtalet,
- att LO verkar för att uppföljning av upphandlade tjänster genomförs på statlig, regional och kommunal nivå,
- att LO ska verka för att kunskapen om såväl upphandling som uppföljning av upphandling stärks bland såväl arbetsgivare som arbetstagare,
- att LO ska verka för att regeringen vidtar åtgärder för att begränsa och identifiera underleverantörer som inte bör ingå i upphandling samt
- att LO ska verka för att antalet underleverantörsled begränsas.

16.39

Offentliga upphandlingar

Byggnadsarbetareförbundet

Varje år upphandlar stat, kommuner och regioner för över 600 miljarder kronor. Det innebär också att samhället har en enorm makt att ställa krav vid offentlig upphandling. Då borde det också vara självklart att ställa krav på kollektivavtal, krav på lärlingar och krav på ordning och reda.

Så ser dock verkligheten inte ut. I stället är det väldigt vanligt att till exempel byggföretag, som helt saknar egen arbetskraft, vinner offentliga upphandlingar. Den upphandlande myndigheten tror att byggnationen utförs av det företag som vann upphandlingen. Men verkligen ser helt annorlunda ut. Alltför ofta står det helt andra företagsnamn på arbetskläderna på de personer som utför själva arbetet. Det finns massor av exempel på att detta leder till långa entreprenadkedjor.

Vi vet att de som i slutändan får betala är de arbetare som luras på både

lön och ersättningar. Många riskerar också hälsan eftersom skurkföretag, som är längst ut i entreprenadskedjan, struntar i arbetsmiljön. Det är också så att våra yrkesskolor kan vittna om svårigheten med att få ut elever på arbetsplatsförlagd praktik. Detta beror på att de företag som tidigare byggde med egen arbetskraft i dag styckar upp entreprenaden och säljer vidare byggjobben till flera mindre företag.

Vi menar att det är självklart att när man bygger med offentliga medel så ska det ställas krav på praktik och att lärlingsplatser tillsätts. Det ska också ställas krav på att man ska tillhandahålla fackligt förtroendevalda.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att vid offentliga upphandlingar och kontraktsskrivningar med entreprenörer får in krav om att företagen ska anställa lärlingar,

att LO verkar för att vid offentliga upphandlingar och kontraktsskrivningar med entreprenörer får in krav om att bereda praktikplatser för arbetsplatsförlagt lärande, APL, till gymnasieskola och vuxenutbildning samt

att LO verkar för att vid offentliga upphandlingar och kontraktsskrivningar med entreprenörer får in krav om att företagen ska tillhandahålla fackligt förtroendevalda handledare med adekvat utbildning.

16.40

Krav på kollektivavtal vid offentlig upphandling

Byggnadsarbetareförbundet region Småland–Blekinge

Varje år upphandlar stat, kommuner och regioner för över 600 miljarder kronor. Det är i dag ett stort problem att oseriösa företag som saknar kollektivavtal vinner offentliga upphandlingar.

Våra gemensamma skattepengar borde inte gå till företag som får jobbet för att de dumpar arbetarnas löner och avtal. De konkurrerar inte heller på lika villkor med företag som har kollektivavtal.

Arbetsmiljön för arbetarna är även många gånger en katastrof på dessa företag. Staten, kommunerna och regionerna skulle kunna ställa mycket mer krav vid offentlig upphandling än vad man gör i dag.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO ska verka för att kollektivavtal ska vara ett krav vid offentlig upphandling.

16.41

Offentliga upphandlingar

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Under många år har de myndigheter och verk som upprättat kontrakt med entreprenörer, enligt lagen om offentlig upphandling, använt sig av lägsta pris som huvudsaklig grund vid tilldelning av entreprenader. Resultatet har i många fall varit förödande och orsakat stora kvalitetsproblem och i många fall lett till ekonomiska katastrofer.

Vi kan inte stillatigande låta entreprenörer utnyttja oss och orsaka helt onödiga problem, usel arbetsmiljö och utnyttjande av arbetstagare i sin jakt på vinster. Vi behöver stoppa stölden av välfärdsmedel och en gång för alla

jobba för att offentliga upphandlingar ska ske på ett sätt så att arbetstagar-
nas rättigheter och rättvisa villkor styr upphandlingarna.

Vi kan inte tillåta att Upphandlingsmyndigheten och Konkurrensver-
ket fortsätter att premiera lägst pris och ge avkall på att affärerna gagnar
samhället i sin helhet.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO agerar kraftfullt politiskt för att kriterierna vid offentliga upphand-
lingar ska styras av att kollektivavtal och rättvisa villkor ska gälla.

16.42

Upphandling leder till lönedumpning

Kommunalarbetareförbundet avd Öst

Direktiv hur en upphandling ska gå till har blivit en ambition i stället för
en tydlig skrivning i upphandlingsdirektivet som gör att det är obligatoriskt
att upphandla företag som har kollektivavtal. I dag är det fortfarande de
med lägst pris som vinner, med kollektivavtalsliknande arbetsvillkor. Det
är dåligt för både arbetare och företag. Bra arbetsgivare avstår från att lägga
anbud när priset är för lågt satt. Arbetare får låga löner, dåliga villkor och
det leder till lönedumpning. I dag höjer man bara på ögonbrynet när man
får höra om städare som får förflytta sig med buss och släpa på sina städred-
skap som de också har köpt in själva. Vem har kontrollen? Det finns en stor
risk, vi ser att detta leder till arbetslivskriminalitet. Det är för lättvindigt
att upphandla i dag. Det behövs en lagändring.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO arbetar för att det blir en lagändring för att förhindra att upphand-
ling leder till lönedumpning samt
att LO arbetar för att få till en lagändring gällande upphandling för att hin-
dra att arbetslivskriminalitet uppstår.

16.43

Offentliga upphandlingar

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Det är vanligt förekommande i offentliga upphandlingar att beställarna
nöjer sig med att företagen som de anlitar har avtal med "kollektivavtals-
liknande villkor". Vi tycker inte att det är tillräckligt.

Vi vill att LO aktivt ska driva på att alla kommuner och regioner i of-
fentliga upphandlingar ska ställa krav på att byggföretagen ska ha en viss
procent lärlingar anställda. Det är för att få bort oseriösa företag samt sä-
kerställa återväxten i branschen.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att det i offentliga upphandlingar ställs krav på kollektiv-
avtal samt
att LO verkar för att i offentliga upphandlingar så ska kommuner och re-
gioner ställa krav på lärlingar.

16.44

Lärlingsanställningar vid offentliga upphandlingar och utländska företag Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Lärlingsplatser är viktiga för framtidens kompetens. I dag ställs en ung generation utanför möjligheten att delta i arbetslivet. De utländska företagen anställer inte lärlingar och de kommer undan med att det inte finns några tvingande åtgärder, för att de också ska behöva ta sitt ansvar. Vi vill att det ställs krav på lärlingsplatser, både från gymnasiet och för anställningar av traditionella lärlingar vid all upphandling.

Det är en del av de sociala kraven vid upphandling som samhället måste ställa sig bakom. Det behövs samtidigt som att vi arbetar för att lagstiftningen gällande sociala krav vid upphandling ska anpassas till den verklighet som slår sönder solidariteten mellan arbetare från olika länder. I dag så blir det en underbudskonkurrens när vi endast kan ställa dessa krav på svenska företag.

Erfarenheterna från stora infrastrukturprojekt visar att det behövs riktade utbildningar för de yrken som behövs i de kommande objekten. Så säkrar vi kompetensförsörjningen och infriar löftet om att alla ungdomar ska kunna ha ett jobb att gå till.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- att** lärlingar bereds arbete på alla offentligt finansierade arbeten,
- att** lärlingar bereds arbete på alla utländska företag som utför offentliga arbeten samt
- att** LO arbetar för att säkra kompetensförsörjningen genom att arbeta för riktade utbildningar för de yrken som behövs i infrastrukturprojekten och annan byggnation.

Utlåtande motionerna 16.38–16.44 samt 15.25 (att-sats 2) och 15.33 (att-sats 2)

16.38

att LO ska verka för att det ska bli norm att vid upphandlingar inom kommun och region att ställa arbetsrättsliga kontraktsvillkor i nivå med det inom branschen normerande kollektivavtalet,

att LO tar fram en påverkansstrategi i syfte att vid upphandlingar inom kommun och region blir norm att ställa arbetsrättsliga kontraktsvillkor i nivå med det inom branschen normerande kollektivavtalet,

att LO verkar för att uppföljning av upphandlade tjänster genomförs på statlig, regional och kommunal nivå,

att LO ska verka för att kunskapen om såväl upphandling som uppföljning av upphandling stärks bland såväl arbetsgivare som arbetstagare,

att LO ska verka för att regeringen vidtar åtgärder för att begränsa och identifiera underleverantörer som inte bör ingå i upphandling samt

att LO ska verka för att antalet underleverantörsled begränsas.

16.39

att LO verkar för att vid offentliga upphandlingar och kontraktsskrivningar med entreprenörer får in krav om att företagen ska anställa lärlingar,

att LO verkar för att vid offentliga upphandlingar och kontraktsskrivningar med entreprenörer får in krav om att bereda praktikplatser för arbetsplatsförlagt lärande, APL, till gymnasieskola och vuxenutbildning samt

att LO verkar för att vid offentliga upphandlingar och kontraktsskrivningar med entreprenörer får in krav om att företagen ska tillhandahålla fackligt förtroendevalda handledare med adekvat utbildning.

16.40

att LO ska verka för att kollektivavtal ska vara ett krav vid offentlig upphandling.

16.41

att LO agerar kraftfullt politiskt för att kriterierna vid offentliga upphandlingar ska styras av att kollektivavtal och rättvisa villkor ska gälla.

16.42

att LO arbetar för att det blir en lagändring för att förhindra att upphandling leder till lönedumpning samt

att LO arbetar för att få till en lagändring gällande upphandling för att hindra att arbetslivskriminalitet uppstår.

16.43

att LO verkar för att det i offentliga upphandlingar ställs krav på kollektivavtal samt

att LO verkar för att i offentliga upphandlingar så ska kommuner och regioner ställa krav på lärlingar.

16.44

att lärlingar bereds arbete på alla offentligt finansierade arbeten,

att lärlingar bereds arbete på alla utländska företag som utför offentliga arbeten samt

att LO arbetar för att säkra kompetensförsörjningen genom att arbeta för riktade utbildningar för de yrken som behövs i infrastrukturprojekten och annan byggnation.

15.25

att LO verkar för att det finns kollektivavtal upphandlat från statlig myndighet (behandlas under dagordningspunkt 16.e.2).

15.33

att LO verkar för att kollektivavtal ska finnas som grundkrav vid offentlig upphandling (behandlas under dagordningspunkt 16.e.2).

LOs styrelse anser liksom motionärerna på detta område att upphandlingen har fått förödande konsekvenser på stora delar av arbetsmarknaden. Jakten på vinster och lägsta pris har som flera av motionärerna vittnar om lett till stora försämringar på flera förbunds avtalsområden. Lönedumpning, undermålig arbetsmiljö och ett urholkat anställningsskydd är bara några av konsekvenserna. LOs styrelse anser att svensk fackföreningsrörelse nu måste agera kraftfullt för att stoppa de negativa konsekvenserna av upphandlingssystemet.

Det är viktigt att först fastslå ett antal grundläggande principer. LOs styrelse delar samtliga motionärernas uppfattning om att företag som utför uppdrag som har upphandlats ska vara bundna av kollektivavtal. Offentliga medel ska inte gå till företag som ägnar sig åt arbetslivskriminalitet eller som pressar priset genom usla löner och arbetsvillkor.

Styrelsen delar också motionernas ansats om att myndigheter och kommuner behöver göra mer. Ett första steg är att fråga sig om det verkligen är nödvändigt att upphandla. Kan ett uppdrag utföras i egen regi finns ofta mycket bättre förutsättningar för att arbetet kan utföras med goda arbetsvillkor. Ska upphandling ändå ske måste upphandlande aktörer göra mycket mer än i dag för att förhindra lönedumpning och arbetslivskriminalitet. De krav som ställs måste också följas upp så att företaget verkligen följer dessa. Myndigheter och kommuner ska också alltid undersöka om leverantörer ska uteslutas om de tidigare brutit i uppfyllandet av kontraktvillkor eller om de inte följt gällande lagstiftning, till exempel när det gäller skatter och avgifter.

Mot bakgrund av detta anser styrelsen att motion 16.42 första att-satsen där det föreslås att LO arbetar för att det blir en lagändring för att förhindra att upphandling leder till lönedumpning samt andra att-satsen, att LO arbetar för att få till en lagändring gällande upphandling för att hindra att arbetslivskriminalitet uppstår, ska bifallas.

I motion 16.41 föreslås att LO agerar kraftfullt politiskt för att kriterierna vid offentliga upphandlingar ska styras av att kollektivavtal och rättvisa villkor ska gälla. LOs styrelse anser liksom motionären att det är viktigt att upphandlingar utförs under rättvisa villkor och i enlighet med villkor ur kollektivavtal. Motionen föreslås därför bifallas.

LO-styrelsen anser också, som flera av motionärerna, att det är nödvändigt att antalet underleverantörsled begränsas och att myndigheter noga ska följa upp de villkor som ställs så att företaget faktiskt följer dem. LO-styrelsen anser därför att motion 16.38 tredje att-satsen, att LO verkar för att uppföljning av upphandlade tjänster genomförs på stat-

lig, regional och kommunal nivå, fjärde att-satsen, att LO ska verka för att kunskapen om såväl upphandling som uppföljning av upphandling stärks bland såväl arbetsgivare som arbetstagare, femte att-satsen, att LO ska verka för att regeringen vidtar åtgärder för att begränsa och identifiera underleverantörer som inte bör ingå i upphandling samt sjätte att-satsen, att LO ska verka för att antalet underleverantörsled begränsas, ska bifallas.

I motion 16.38 första och andra att-satsen föreslås att LO ska verka för att arbetsrättsliga kontraktsvillkor ställs i nivå med det inom branschen normerande kollektivavtalet och att LO tar fram en påverkansstrategi för detta. Enligt gällande lagstiftning ska arbetsrättsliga krav ställas i upphandlingar där det anses behövt. Styrelsen instämmer med motionären att detta inte räcker. Myndigheter ska alltid ska ställa arbetsrättsliga krav i nivå med tillämpliga kollektivavtal. Det är redan i dag fastslagen LO-politik. LO har exempelvis tagit fram en upphandlingsguide som innehåller detta krav.

Upphandlingsregelverket bygger på EU-rätt. Styrelsen bedömer dock att alla de hittills redovisade att-satserna går att genomföra genom ändringar i svensk lag utan att de bakomliggande EU-reglerna behöver ändras.

LO-styrelsen vill dock understryka att det är villkor enligt det tillämpliga kollektivavtalet som myndigheten måste ställa krav på. Krav på att villkor ställs i enlighet med ett visst angivet kollektivavtal när detta avtal inte är tillämpligt på det arbete som upphandlas innebär ett direkt ingrepp i partsautomat och grunderna i LOs organisationsplan. Om en myndighet ställer krav enligt ett annat kollektivavtal än det som arbetsgivaren är bunden av riskerar arbetsgivaren inte att ha möjlighet att följa sitt kollektivavtal. Arbetsgivaren sätts då i situationen att antingen bryta mot det kollektivavtal som den är bunden av eller bryta mot de arbetsrättsliga villkoren i upphandlingskontraktet. Det kan också försvåra för det förbund som enligt LOs organisationsplan har rätten att teckna kollektivavtal på området att tvinga arbetsgivare att följa det.

Styrelsen anser också att det är en helt grundläggande uppgift för förbunden att reglera sitt avtals- och organisationsområde på ett sådant sätt att kollektivavtal med olika arbetsgivarorganisationer säkerställer konkurrensneutralitet inom en viss bransch, exempelvis mellan offentlig och privat drift. Goda villkor och konkurrensneutralitet även på den privatiserade offentliga marknaden måste därför uppnås genom att krav ställs i avtalsförhandlingar, krav som i sista hand kan framdrivas med hjälp av stridsåtgärder. Då kan det krävas ett samordnat agerande inom LO. Styrelsen anser därför, som nämnts, att krav ska ställas i nivå med tillämpliga kollektivavtal i upphandlingar, och att villkoren – som i dag – ska hämtas ur de kollektivavtal som förbunden själva pekar ut som tillämpliga på det upphandlade arbetet. Motion 16.38 första och andra att-satserna föreslås mot bakgrund av ovanstående besvaras.

Allt oftare förs diskussioner inom svensk fackföreningsrörelsen att staten ska ta ett ökat ansvar för kollektivavtalstäckningen. Det har exempelvis diskussioner om allmän-giltigförklaring av kollektivavtal och krav på kollektivavtal vid offentliga upphandlingar visat. Dessutom har EU antagit både rekommendationer och lagar som bygger på att ansvaret för facklig organisering och kollektivavtalstäckning i hög utsträckning ska vara ett statligt ansvar.

Diskussionerna om ökat statligt ansvar tyder på att förändringen av arbetsmarknaden lett till att det är svårare att teckna kollektivavtal och organisera medlemmar, åtminstone i vissa branscher. Men ökad makt för staten innebär minskad makt för parterna och därmed fackföreningsrörelsen.

LOs kongresser har hittills ansett att det inte är önskvärt att myndigheter ska sköta fackförbundens kärnuppgift att se till att företag tecknar kollektivavtal. Det skulle vara ett allvarligt ingrepp i den svenska kollektivavtalsmodellen och riskera parternas autonomi på arbetsmarknaden. LOs styrelse ser ingen anledning att ändra dessa grundläggande avvägningar.

I flera motioner föreslås att myndigheter och kommuner ska ställa krav på kollektivavtalsbundenhet i offentlig upphandling. I motion 16.40 föreslås att LO ska verka för att kollektivavtal ska vara ett krav vid offentlig upphandling. I motion 16.43 första att-satsen yrkas att LO verkar för att det i offentliga upphandlingar ställs krav på kollektivavtal. I motion 15.33 andra att-satsen föreslås att LO verkar för att kollektivavtal ska finnas som grundkrav vid offentlig upphandling. I andra att-satsen i motion 15.25 föreslås slutligen att LO verkar för att det finns kollektivavtal upphandlat från statlig myndighet.

De svenska upphandlingslagarna bygger som nämnts på EU-rätt. Ett krav på kollektivavtal i offentlig upphandling kräver, till skillnad från de tidigare behandlade att-satserna, att EU-rättens upphandlingsdirektiv ändras.

Flera av motionärerna tycks utgå från att ett krav på kollektivavtal i offentlig upphandling innebär att bara leverantörer som redan har kollektivavtal kommer få möjlighet att delta i upphandling och att förbunden därmed genom att vägra teckna kollektivavtal kan exkludera dåliga arbetsgivare från att få offentliga kontrakt. Så är det inte och så kan det aldrig bli även om reglerna skulle ändras.

Upphandlingsreglerna kan inte tillämpas så att fackförbunden i praktiken avgör vilka företag som ska få möjlighet att delta i upphandling. De grundläggande upphandlingsprinciperna i EU-rätten förutsätter att leverantörer ska behandlas på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt. Likabehandlingsprincipen är en av de viktigaste grundstenarna i upphandlingsregelverket och även vid en eventuell revidering av regelverket kommer den kvarstå.

Ett krav på kollektivavtalsbundenhet i offentlig upphandling skulle därför tvärtom förutsätta att förbunden omedelbart och i alla lägen sluter kollektivavtal med de arbetsgivare som så önskar. Det skulle också innebära att förbunden måste ge företag från andra EU-länder som utstationerar arbetstagare till Sverige möjlighet att omedelbart teckna de mindre omfattande kollektivavtalen som enligt utstationeringslagen ska tillämpas på anställda som är utstationerade. En myndighet kan aldrig ställa krav på att utstationerande företag ska vara bundna av andra avtal än utstationeringskollektivavtalen. Möjligheten för LO-förbunden att som i dag ibland kräva att utstationerande företag tecknar vanliga kollektivavtal kommer därmed att minska väsentligt.

Styrelsens principiella utgångspunkt är att det är facket och inte staten, kommuner och regioner som ska se till att företag blir bundna av kollektivavtal. Det är, precis som anges i förslaget till organisationsplan, en facklig grunduppgift och fullgörandet av denna grunduppgift ger facken makt och skyddar strejkrätten. Om myndigheter garanterar kollektivavtalsbundenheten på stora delar av arbetsmarknaden stärker det de krafter som vill försvaga rätten att vidta stridsåtgärder. Varför skulle en omfattande strejkrätt tillåtas om staten ändå ser till att det träffas kollektivavtal på de områden som är föremål för offentlig upphandling? När fackföreningsrörelsen själva garanterar kollektivavtalstäckningen på svensk arbetsmarknad får vi också ett stort inflytande på en lång rad områden, både på arbetsmarknaden och i samhället i stort. Att låta staten överta ansvaret för kollektivavtalstäckningen på stora delar av arbetsmarknaden kommer således även minska fackets makt och inflytande i samhället generellt sett.

Styrelsen vill dessutom erinra om att krav på kollektivavtal i offentlig upphandling inte säkerställer att arbetstagarna som utför arbete i upphandlingen får de förmåner som anges i kollektivavtalet. Bryter en arbetsgivare mot kollektivavtalet kan det vara ett brott mot kontraktet mellan myndigheten och företaget, men det innebär inte att myndigheten kommer att se till att arbetstagarna får rätt förmåner. För det krävs att facket kräver att arbetsgivaren ger de anställda de rättigheter de har rätt till enligt kollektivavtalet.

Styrelsen vill också understryka att ett krav på kollektivavtal i offentliga upphandling skulle vara ett direkt ingrepp i fackens autonomi och i förlängningen också ett ingrepp i LOs organisationsplan. Sådana krav skulle innebära att myndigheten slår fast vilket avtal som ska krävas i upphandlingen. Bara förbunden, eller vid oenighet – LOs styrelse –, kan svara på frågan vilket kollektivavtal som ska gälla för ett visst arbete. Det kan inte myndigheter eller kommuner svara på.

Ett krav på kollektivavtal i offentlig upphandling riskerar också att öppna dörren för gula fackföreningar. När det inte är LO-förbundet som knackar på arbetsgivarens dörr och kräver kollektivavtal – utan stat, myndigheter och kommuner – finns en risk att företaget vänder sig till ett förbund utanför LO för att sluta ett billigt kollektivavtal.

En myndighet som ställer krav i offentlig upphandling ska också följa upp dessa. Ställs krav på att arbetsgivaren ska vara bunden av kollektivavtal och följa dessa i förhållande till de anställda som jobbar inom ramen för upphandlingskontraktet, innebär det att myndigheten behöver kontrollera att avtalets regler verkligen följs. När ett urval av krav ställs enligt ett tillämpligt kollektivavtal, som i dag, brukar det ansvariga fackförbundet hjälpa till med att formulera villkoren som ska gälla när kontraktet fullgörs. Ställs däremot krav på kollektivavtalsbundenhet innebär det att myndigheten på egen hand kommer att tolka kollektivavtalet i sin helhet.

Ett kollektivavtal är inte skrivet för myndigheter. Det är ett resultat av en förhandling mellan fack- och arbetsgivarorganisationer och tolkas i första hand utifrån partsavsikten. Det finns därför en överhängande risk att myndigheten tolkar avtalet på ett annat sätt än avtalsparterna. En arbetsgivare kan även då hamna i situationen att antingen behöva bryta mot avtalet eller mot upphandlingskontraktet, vilket i förlängningen kan underminera principen om kollektivavtalets bindande verkan. Det kan inte uteslutas att frågan därmed hamnar i domstol där en förvaltningsdomstol kan konstatera att kravet att följa kontraktet i en upphandling går före skyldigheten att följa kollektivavtalet. Upphandlingslagarna medger i dag inte att krav ställs på att en leverantör ska vara bunden av kollektivavtal. Skulle krav ställas på detta måste EU-rätten ändras.

Krav på kollektivavtal i offentlig upphandling drivs i dag av Europafacket. En ändring av EUs upphandlingsdirektiv om krav på kollektivavtal kommer dock av allt att döma också att innebära att regler införs som pekar ut vilket kollektivavtal leverantören ska vara bunden av och vilka fackförbund som anses vara representativa nog för att teckna sådana avtal.

Ytterligare en risk med att reglera sådana frågor i EUs upphandlingsregler är att dessa tillhör den delen av EU-rätten (inre marknadsreglering) där nationella avvikelser inte tillåts över huvud taget. Det är därför inte fråga om en minimireglering som den som antas på arbetsrättens område och där utrymmet för nationella anpassningar är större, utan om regler som utgör både golv och tak. Det gör riskerna ännu större.

På grund av detta och eftersom LOs styrelse anser att det är att fackföreningsrörelsen självständigt som ska avgöra vilket förbund som har rätt att teckna kollektivavtal och

att LO och LO-förbunden genom Organisationsplanen 2024 ska äga frågan om vilket kollektivavtal som ska gälla för ett visst arbete har LOs styrelse inte ställt sig bakom Europafackets krav på ändringar i de EU-rättsliga upphandlingsdirektiven.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att motionerna som tar sikte på att det ska ställas krav på kollektivavtal i offentlig upphandling eller att kollektivavtal ska upphandlas, ska avslås.

Ett antal motioner lyfter problematiken att det är svårt att få ut lärlingar på arbetsplatserna. I motion 16.39 första att-satsen föreslås att LO verkar för att vid offentliga upphandlingar och kontraktsskrivningar med entreprenörer får in krav om att företagen ska anställa lärlingar. I motion 16.43 andra att-satsen föreslås att LO verkar för att i offentliga upphandlingar så ska kommuner och regioner ställa krav på lärlingar. I motion 16.44 första att-satsen yrkas att kongressen beslutar att lärlingar bereds arbete på alla offentligt finansierade arbeten samt i andra att-satsen att lärlingar bereds arbete på alla utländska företag som utför offentliga arbeten.

LO-styrelsen delar motionärernas uppfattning om att fler arbetsgivare ska anställa lärlingar. Att anställa en lärling innebär dock ofta ett större åtagande som sträcker sig över flera år. Det behöver därför finnas möjlighet för förbundet att överväga om det är lämpligt att ställa krav på anställning av lärlingar inom ramen för varje enskilt upphandlingskontrakt. Det är också viktigt att det finns ett kollektivavtal på de företag som har lärlingar.

LOs styrelse anser mot bakgrund av ovanstående att LO ska verka för att förbunden, om de finner det lämpligt och det finns objektiva förutsättningar för det, ska ha möjlighet att ställa krav på lärlingar i offentlig upphandling. Styrelsen föreslår därför att motionen 16.39 första att-satsen ska anses vara besvarad.

Styrelsen anser däremot inte att det är lämpligt med ett generellt krav på att lärlingar ska anställas i alla offentliga upphandlingar. LO-styrelsen anser därför att 16.43 andra att-satsen ska avslås. Av samma skäl anser LO-styrelsen att det inte är lämpligt att lärlingar, som föreslås i 16.44 att-sats ett och två, ska finnas på alla offentligt finansierade arbeten eller hos alla företag som utför offentliga arbeten.

Däremot bör det vara möjligt att som föreslås i andra att-satsen i motion 16.39, verka för att det vid offentliga upphandlingar och kontraktsskrivningar med entreprenörer ställs krav på att bereda praktikplatser för arbetsplatsförlagt lärande, APL, till gymnasieskola och vuxenutbildning. Sådan praktik behöver inte vara alltför omfattande. Som LOs styrelse förstår motionen kan det även finnas möjlighet att välja vilken typ av praktikplats som kan passa bäst i det enskilda fallet. LO-styrelsen föreslår därför att att-satsen bifalls.

I motion 16.39 tredje att-satsen föreslås att LO verkar för att vid offentliga upphandlingar och kontraktsskrivningar med entreprenörer får in krav om att företagen ska tillhandahålla fackligt förtroendevalda handledare med adekvat utbildning. LOs styrelse utgår från att det motionären avser med förslaget är att företag som tar emot lärlingar ska utse fackligt förtroendevalda till handledare för dessa och förse handledarna med lämplig utbildning. Styrelsen instämmer i motionens krav på att handledare ska få adekvat utbildning. Styrelsen anser också att det är önskvärt att förtroendevalda tar på sig uppdrag som handledare åt lärlingar. Om det är lämpligt i det enskilda fallet beror dock både på hur arbetet är organiserat på arbetsplatsen och på om den fackligt förtroendevalda vill ha uppdraget. Det kan också finnas arbetsplatser där facket inte har lyckats

utse förtroendevalda. Men framför allt ska upphandlande myndigheter inte besluta om fackliga förtroendemäns uppgifter. Motionen föreslås med detta anses besvarad.

I 16.44 tredje att-satsen föreslås att LO arbetar för att säkra kompetensförsörjningen genom att arbeta för riktade utbildningar för de yrken som behövs i infrastrukturprojekten och annan byggnation. Styrelsen håller med motionären om att det är viktigt att säkra kompetensförsörjningen till yrken som behövs inom infrastrukturprojekt och annan byggnation. Men även till andra bristyrken. Det saknas till exempel många gymnasialt yrkesutbildade som elektriker, undersköterskor och kockar, men även yrkesutbildade från yrkeshögskolan.

LO arbetar aktivt för att utbildningssystemet ska matcha arbetsmarknadens behov och det jobbet kommer att fortgå. LO har till exempel arbetat för att reformen om planering och dimensionering av gymnasial yrkesutbildning ska komma på plats, eftersom fler behöver välja en yrkesutbildning.

Vidare har LO drivit att försöksverksamheten med branschskolor skulle förlängas, men regeringen valde dock att lägga ner den. Försöksverksamheten gick ut på att huvudmän har kunnat söka statsbidrag för att sen erbjuda sina elever en fördjupningsutbildning under några veckor på en branschskola. Det har gjort att huvudmän som inte själva har möjlighet att ordna en speciell yrkeskurs, till exempel plåtslagare, har kunnat förlägga en del av utbildningen till en branschskola där det har funnits utrustning och yrkeslärare med rätt kompetens.

Parterna har förhandlat fram omställningsstudiestödet, för att människor mitt i livet ska kunna kompetensutveckla sig eller yrkesväxla. Nästa steg är att LO, PTK och Svenskt Näringsliv har påbörjat ett arbete med en kompetensinventering. Syftet är att ge våra omställningsorganisationer bättre information om de olika branschernas utveckling och behov för att kunna ge en god studie- och yrkesvägledning till LO-förbundens medlemmar, men också för att kunna påverka utbildningssamordnare och politiker som styr över utbildningsutbud, platsantal och budgeten för att viktiga yrkesutbildningar ska komma på plats. Styrelsen föreslår därför att 16.44 tredje att-satsen bifalls.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 16.38 (att-sats 3), 16.38 (att-sats 4), 16.38 (att-sats 5), 16.38 (att-sats 6), 16.39 (att-sats 2), 16.41, 16.42, 16.44 (att-sats 3),

att anse motionerna 16.38 (att-sats 1), 16.38 (att-sats 2), 16.39 (att-sats 1), 16.39 (att-sats 3) besvarade samt

att avslå motionerna 16.40, 16.43, 16.44 (att-sats 1), 16.44 (att-sats 2), 15.25 (att-sats 2), 15.33 (att-sats 2).

I debatten deltog:

Katrina Ansarfwe, Seko
Carina Lindberg, Seko
Angelica Garpehäll, Kommunal
Morgan Nyberg, Byggnads
Ann-Katrin Hedgren, Byggnads
Richard Mellberg, Byggnads
Emma Brodin, Transport
Nathalie Björfeldt, Kommunal
Patrik Jerksten, Byggnads
Kristofer Bergman, IF Metall
Patrik Hellström, Fastighets
Jesper Johansson, GS-facket
David Aura, Elektrikerna
Joakim Borg, Transport
Urban Pettersson, LOs styrelse
Torbjörn Johansson, LOs avtalssekreterare

Följande förslag förelåg:

- Styrelsens utlåtande,
- David Aura, Elektrikerna, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motionerna 16.38–16.44 samt 15.25 (att-sats 2) och 15.33 (att-sats 2),
- Ann-Katrin Hedgren, Byggnads, bifallsyrkande på motion 16.39 (att-sats 1, 3),
- Nathalie Björfeldt, Kommunal, bifallsyrkande på motion 16.39 (att-sats 1) och 16.43 (att-sats 2) med tilläggsatt-sats på båda att-satserna: att det ska beröra branscher med befintligt lärlingssystem,
- Katrina Ansarfwe, Seko, med flera, bifallsyrkande på motion 16.40,
- Patrik Jerksten, Byggnads, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motion 16.41,
- Angelica Garpehäll, Kommunal, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motion 16.41 med tilläggsatt-sats: att de arbetsrättsliga kontraktsvillkoren som ställs i upphandling följer LOs organisationsplan,
- Styrelsens bifallsyrkande på tilläggsatt-satsen på motion 16.41,
- Richard Mellberg, Byggnads, bifallsyrkande på motion 16.43.

Beslut

Kongressen beslutade genom försöksvotering

att utse bifallsyrkandena på motionerna 16.40 (att-sats 1) och 16.43 (att-sats 1) som motförslag till styrelsens avslagsyrkande.

att bifalla styrelsens utlåtande på motionerna 16.40 (att-sats 1) och 16.43 (att-sats 1).

Votering begärdes av Patrik Hellström, Fastighets.

Kongressen beslutade

att bifalla styrelsens utlåtande på motion 16.38 (att-sats 2).

Kongressen beslutade genom försöksvotering
att utse motion 16.39 (att-sats 1) som motförslag till styrelsens förslag.
att bifalla motion 16.39 (att-sats 1).

Votering begärdes av Zandra Michal, Kommunal.

Kongressen beslutade
att bifalla tilläggsatt-satsen på motion 16.39 (att-sats 1).

Kongressen beslutade genom försöksvotering
att bifalla styrelsens utlåtande på motion 16.39 (att-sats 3).

Votering begärdes av Jakob Wagner, Byggnads.

Kongressen beslutade
att bifalla styrelsens utlåtande på motion 16.41.

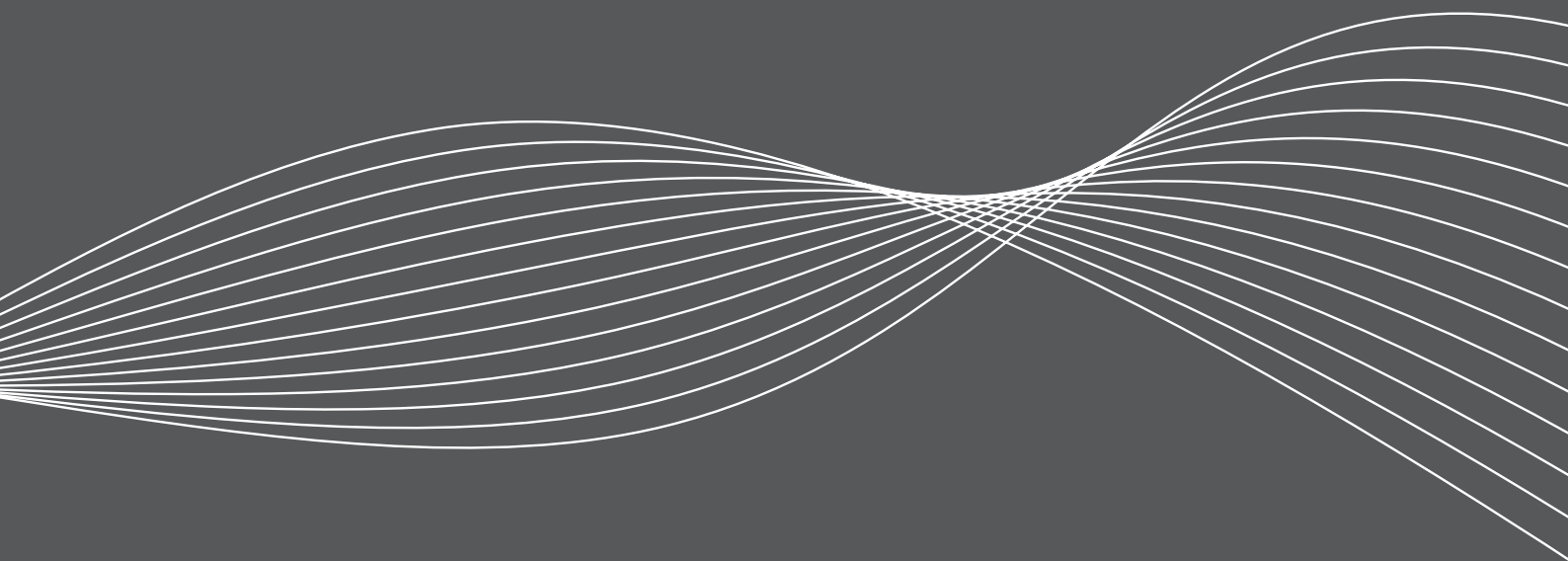
Kongressen beslutade
att bifalla tilläggsatt-satsen på motion 16.41.

Kongressen beslutade
att i övrigt bifalla styrelsens utlåtande.

Punkt 17

Världen och demokratin

17. Världen och demokratin

Anförande

Susanna Gideonsson, LOs ordförande: Kongressdeltagare! Nu är det dags för avsnittet om världen och demokratin.

Jag önskar att jag kunde säga att vi lever i en värld där demokratin har segrat för gott, att alla har rätt att leva i fred och till mänskliga rättigheter. Men så är det ju tyvärr inte.

Vi känner till den svåra situationen i omvärlden. Vi har till exempel Rysslands angrepp på Ukraina och kriget i Gaza. Vi har också andra krig och konflikter som riskerar att sprida sig.

Jag behöver inte räkna upp allt. Alla som följer nyheterna kan själva se att vi befinner oss i ett väldigt allvarligt läge.

Vi ser också hur högerextrema och auktoritära krafter växer sig starkare i vårt närområde, ja, till och med i vårt eget land.

Det är klart att man inte ska överdriva faran eller måla fan på väggen. Men vi måste också inse allvaret – att utvecklingen går åt fel håll på massor av områden.

Nu föreslår de faktiskt saker som hade varit helt otänkbara bara för några år sen. Den SD-styrda högerregeringen försöker på fullaste allvar strypa oppositionens finansiering. De skär ner på folkbildningen och på public service. De försöker styra högre utbildning och universitet. Och de skär ner allvarligt på biståndet.

Sverige är känt för att ha ett starkt internationellt bistånd. Över stora delar av världen har vi ett gott rykte, eftersom vi har stöttat arbetet för demokrati, fred och frihet. Stora delar av biståndet har gått genom civilsamhället, till exempel genom politiska partier, från höger till vänster, och genom folkrörelser.

Det har funnits en bred samsyn mellan de olika politiska partierna om att det här har varit ett bra system.

Vi inom LO har varit med och stöttat fackföreningar och gräsrotsorganisationer i andra länder genom Union to Union och Palmecentret. Vi är med i båda. Det fackliga biståndet har bidragit till att göra världen lite säkrare – och lite friare.

Men nu gör regeringen kraftiga minskningar av biståndet. Det slår mycket hårt mot fackföreningsrörelsens internationella solidaritet. De som drabbas av Sveriges indragna bistånd är fria fackföreningar, kvinnoorganisationer, fredsorganisationer och folkbildningsorganisationer.

Det är mycket allvarligt och något som behöver kritiseras. Några av motionerna till kongressen handlar just om hur vi ska hantera den nya situationen.

Jag kan lova en sak: LO ger inte upp – oavsett vad högerregeringen hittar på. Vi inom fackföreningsrörelsen kommer alltid att stå upp för den internationella solidariteten. Vi låter oss inte tystas.

(APPLÅDER)

Den internationella solidariteten är livsviktig för fackföreningsrörelsen.

Det är inget nytt att ekonomin är global. Det har den varit länge. Men nu för tiden går det snabbare och lättare för svenska storföretag att lägga produktionen i länder långt borta. Kläderna som vi har på oss tillverkas inte längre i Borås eller Sollefteå utan i Myanmar och Bangladesh.

Dessutom har många av LOs medlemmar multinationella företag som arbetsgivare, ibland företag från länder där fackliga rättigheter över huvud taget inte respekteras, till exempel Kina.

Det har gjort det ännu viktigare med internationellt fackligt samarbete, att vi tillsammans ställer upp för varandras rättigheter, oavsett vilket land vi kommer från och oavsett vilket land vi arbetar i.

Världsfacket ITUC släpper varje år en rapport om kränkningar av fackliga rättigheter. Det är tyvärr en mycket sorglig läsning. Det har blivit allt farligare att vara fackligt aktiv. I vissa länder handlar det inte bara om att man blir av med jobbet om man går med i facket utan kanske om att man riskerar livet. Men det går att vända utvecklingen.

Visst kan det i dessa dagar kännas tungt att prata om internationella frågor. Men tänk då på hur många vi är runt om i världen. Världsfacket organiserar faktiskt 200 miljoner löntagare – vi var inne på det i går. Överallt, i alla delar av världen, finns det människor som går ihop och försöker göra något – för att de tror på demokrati, tror på frihet och tror på rättvisa.

Vi inom fackföreningsrörelsen vet att lösningen är att fler människor organiserar sig och arbetar tillsammans, antingen det är i ett fackförbund, ett politiskt parti eller någon annan form av demokratisk organisation. Det är det som ger hopp inför framtiden.

Tänk på det, ni som är ute på arbetsplatserna och värvar människor till facket, ni som sitter på möten på er fritid eller som nu är på en LO-kongress. Det är inte bara era arbetskamraters villkor som ni kämpar för. Ni gör också en insats för en bättre värld.

Men det vill jag yrka bifall till styrelsens förslag på område 17.

17.a Internationella frågor

Motionerna 17.1–17.5.

17.1

Säkra det internationella fackliga utvecklingsarbetet

Industrifacket Metall, Målareförbundet, Byggnadsarbetareförbundet, GS-facket, Fastighetsanställdas Förbund, Seko

Historiskt har fackföreningsrörelsen alltid varit gränslös, och svensk fackföreningsrörelse med LO och LO-förbunden i spetsen har under hela sin historia solidariskt bidragit till en bättre värld. I en värld där globaliseringens effekter och utmaningar sätter daglig press på våra medlemmar behövs inte bara en gemensam internationell strategi utan även medel.

LO och dess medlemsförbund har under årtionden arbetat med fackligt bistånd och utvecklingsarbete. Vi stöttar våra kamrater i andra länder, av solidaritet grundat i insikten att ingen arbetare tjänar på att den andres villkor försämras. Vi är delar av samma rörelse, och det som skadar en av oss skadar också andra.

Genom att investera i internationellt fackligt arbete går vi i spetsen för att bekämpa de värsta avarterna av en exploaterande globalisering genom att kräva grundläggande fackliga rättigheter som förbättrar arbetsförhållanden, ökar den sociala rättvisan och förenar arbetare globalt.

Sverige har setts som ett föregångsland vad gäller utvecklingsbistånd men den sittande regeringen har slopat enprocentsmålet, minskat stödet till FN och kommer att genomföra en reformagenda som riskerar att totalt erodera det svenska biståndet, via civilsamhällets organisationer. Detta slår hårt även på det fackliga biståndet. Våra organisationer, Union to Union och Olof Palmes Internationella center, har tvingats till nedskärningar som konsekvens av detta, och ytterligare nedskärningar i våra utvecklingsprojekt runt om i världen kan bli nödvändiga.

Det fackliga arbetet blir alltmer gränslöst och ställer både ökade och nya krav på fackföreningsrörelsen. För att svara mot denna alltmer hyperglobaliserade värld har LO uppdaterat och moderniserat sin internationella strategi, ökat arbetet gentemot svenska ambassader och gjort satsningar för att lyfta det demokratistärkande arbetet på flera plan.

Samtidigt som svensk fackföreningsrörelse växlar upp för att möta demokratins tillbakagång sänker Sverige sina ambitioner.

Viktigt arbete för fackliga och mänskliga rättigheter riskerar att tappa fart när offentliga resurser kapas. Därför ser vi behovet av att se över de resurser som fackföreningsrörelsen själva råder över.

Vi föreslår att LO ges i uppdrag att se över hur ekonomiskt stöd kan ökas, hur effektiviteten kan stärkas samt vilka verktyg och kanaler som kan användas för att realisera den internationella strategin.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att ge LO i uppdrag att mycket skyndsamt genomföra en utvärdering av finansieringen av det internationella fackliga utvecklingsarbetet som bedrivs av LO och dess förbund, inklusive källor och finansieringsnivåer,

och utifrån detta ge förslag till styrelsen om hur en ökad långsiktighet, egenrådighet och stabilitet kan säkras.

17.2

Säkra det internationella fackliga utvecklingssamarbetet

Kommunalarbetareförbundet, Handelsanställdas förbund

Historiskt har fackföreningsrörelsen alltid varit gränslös och svensk fackföreningsrörelse med LO och LO-förbunden i spetsen har under hela sin historia solidariskt bidragit till en bättre värld. I en värld där globaliseringens effekter och utmaningar sätter daglig press på medlemmar i förbunden behövs inte bara en gemensam internationell strategi utan även gemensamma medel.

LO och dess medlemsförbund har under årtionden arbetat med fackligt bistånd och utvecklingsarbete. Vi stöttar våra kamrater i andra länder, av solidaritet grundad i insikten att ingen arbetare tjänar på att den andres villkor försämras. Vi är delar av samma rörelse och det som skadar en av oss skadar också andra.

Genom att investera i internationellt fackligt arbete går vi i spetsen för att bekämpa de värsta avarterna av en exploaterande globalisering. Genom att kräva grundläggande fackliga rättigheter, som förbättrar arbetsförhållanden, ökar den sociala rättvisan och förenar arbetare globalt.

Sverige har setts som ett föregångsland vad gäller utvecklingsbistånd, men sittande regering har slopat enprocentsmålet, minskat stödet till FN och kommer att genomföra en reformagenda som riskerar att totalt erodera det svenska biståndet via civilsamhällets organisationer. Detta slår hårt även på det fackliga biståndet. Våra organisationer, Union to Union och Olof Palmes Internationella Center, har tvingats till nedskärningar som konsekvens av detta och ytterligare nedskärningar i våra utvecklingsprojekt runt om i världen kan bli nödvändiga.

Det fackliga arbetet blir alltmer gränslöst och ställer både ökade och nya krav på fackföreningsrörelsen. För att svara mot denna alltmer hyperglobaliserade värld har LO uppdaterat och moderniserat sin internationella strategi, ökat arbetet gentemot svenska ambassader och gjort satsningar för att lyfta det demokratistärkande arbetet på flera plan.

Samtidigt som svensk fackföreningsrörelse växlar upp för att möta demokratins tillbakagång sänker Sverige sina ambitioner.

Viktigt arbete för fackliga och mänskliga rättigheter riskerar tappa fart när offentliga resurser kapas och därför ser vi behovet att se över de resurser som fackföreningsrörelsen själva råder över. Vi föreslår att LO ges uppdraget att se över finansieringen av det internationella utvecklingssamarbetet för att realisera den internationella strategin.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO ges uppdraget att mycket skyndsamt genomföra en utvärdering av finansieringen av det internationella fackliga utvecklingssamarbetet som bedrivs av LO och dess förbund, inklusive källor och finansieringsnivåer, och utifrån detta ge förslag till styrelsen om hur en ökad långsiktighet och stabilitet kan säkras.

17.3

Facklig internationell samverkan i en globaliserad värld

Industrifacket Metall avd 1 Malmfälten

De fackliga frågor som vi arbetar med i Sverige är inte enbart beroende av lokala, regionala eller ens enbart svenska förhållanden. En stor del av dagens fackliga frågor går att spåra till de förhållanden som skapats i och med globaliseringen av arbetsgivare och deras resurser. Besluten fattas inte på lokalkontoret, utan kan vara fattade av centrala tjänstemän i ett helt annat land, med andra förutsättningar än de vi har i Sverige.

Den internationella solidariteten mellan arbetare är ju inget nytt påfund, utan har alltid varit en röd tråd som löpt genom arbetarrörelsen.

Nu kanske vi mer än någonsin behöver arbeta aktivt med våra internationella samarbetspartners och skapa gemensamma plattformar och grunder att stå på. Det ska inte vara möjligt att möta en sorts arbetarrörelse i ett land och en annan i ett annat land. Ensamma står vi inte starka, utan vår styrka bygger som alltid på våra gemensamma ansträngningar.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO arbetar aktivt för att skapa tydliga internationella samarbeten och ha ett samordnande ansvar för det internationella arbetet samt att LO agerar för att på lokal och regional nivå skapa tydligare förutsättningar för medlemsförbunden att samverka med arbetarrörelse i andra länder.

Utlåtande motionerna 17.1–17.3

17.1

att ge LO i uppdrag att mycket skyndsamt genomföra en utvärdering av finansieringen av det internationella fackliga utvecklingssamarbetet som bedrivs av LO och dess förbund, inklusive källor och finansieringsnivåer, och utifrån detta ge förslag till styrelsen om hur en ökad långsiktighet, egenrådighet och stabilitet kan säkras.

17.2

att LO ges uppdraget att mycket skyndsamt genomföra en utvärdering av finansieringen av det internationella fackliga utvecklingssamarbetet som bedrivs av LO och dess förbund, inklusive källor och finansieringsnivåer, och utifrån detta ge förslag till styrelsen om hur en ökad långsiktighet och stabilitet kan säkras.

17.3

att LO arbetar aktivt för att skapa tydliga internationella samarbeten och ha ett samordnande ansvar för det internationella arbetet samt

att LO agerar för att på lokal och regional nivå skapa tydligare förutsättningar för medlemsförbunden att samverka med arbetarrörelse i andra länder.

Historien av internationellt stöd och samarbete mellan fackliga organisationer är lika lång som det fackliga arbetet. Våra fackliga ledare på 1800-talet såg redan då vikten av

att samarbeta över landsgränserna och behovet av internationellt fackligt samarbete och stöd via utvecklingsprojekt är i dag större än någonsin tidigare.

Det internationella fackliga utvecklingsarbetet bekostades fram till sjuttioalet med egna medel. Sida öppnade då möjligheten för svenska fackliga organisationer att använda statliga pengar som ett komplement till det allmänna svenska biståndet. Bland facken fanns på den tiden en viss skepsis men steg för steg utvecklades detta fram till den situation vi har i dag där en stor del av det fackliga utvecklingssamarbetet finansieras via Sida.

Det finansiella stödet från Sida spelar såsom det beskrivs i LOs internationella strategi en central roll för de svenska fackens möjligheter att vara förändringsaktörer och därigenom bidra till fattigdomsbekämpning och att stärka demokratisk utveckling. Stödet har dock under de senaste åren uppvisat en ökande oförutsägbarhet. Snabbt beslutade förändringar av biståndsbudgeten har negativt påverkat det fackliga utvecklingssamarbetets stabilitet. Den nuvarande regeringen har dessutom, i en nyligen publicerad reformagenda, presenterat förslag som ytterligare kommer att urholka biståndsbudgeten.

Försök att sprida riskerna genom att finna alternativa och hållbara finansieringskällor har trots många års diskussioner och ett antal ansökningar givit få resultat. Det är så som beskrivet i motionen av stor betydelse att finna egna finansieringsmöjligheter för att säkerställa ett långsiktigt och stabilt internationellt solidaritetsarbete.

Därför föreslår LOs styrelse att bifalla motionerna 17.1 och 17.2 för att utvärdera det finansiella stödet för utvecklingssamarbetet tillsammans med förbunden.

Angående 17.3 har arbetarrörelsen i alla tider arbetat för mänskliga och fackliga rättigheter, såväl nationellt som internationellt. Över tid har facklig verksamhet i ett globalt perspektiv varit en stabiliserande faktor för länder och medför industriell och ekonomisk utveckling samtidigt som grundläggande mänskliga och fackliga rättigheter iakttas.

Fackförbundens breda spektrum av branscher påverkas, så som motionären beskriver, av omvärldens utveckling. Inte minst genom en alltmer globaliserad arbetsmarknad utan gränser. Detta ställer höga krav på facklig verksamhet över landsgränserna. Den fackliga kampen för mänskliga och fackliga rättigheter och anständiga arbetsvillkor är mer angelägen än någonsin. Med globaliseringen följer att länder, företag och människor blir alltmer integrerade och beroende av varandra. Det svenska fackliga arbetet är mot bakgrund av detta sedan länge både gränsöverskridande och globalt.

Svenska förbund samverkar via sina respektive internationella fackliga branschfederationer och företagsråd på nordisk, europeisk och global nivå. Respektive förbund har egna beslutade policys och riktlinjer för denna verksamhet. LO samordnar det internationella arbetet via europafacket (ETUC) och världsfacket (ITUC) samt deltar i arbetsgrupper och kommittéer inom ILO och TUAC. LO och förbunden är representerade i Olof Palmes Internationella Center och Union to Unions styrelser. LO samarbetar även med TCO och Saco.

Vidare har LO och förbunden gemensamt producerat en strategi för det internationella arbetet för 2021–2025 som bestämmer den inriktning och de prioriterade mål som LO har för den internationella verksamheten. Där regleras också den roll som LO har avseende samordning och koordinering. Via LOs internationella kommitté (LO-IK) så samordnas löpande den verksamhet som genomförs. Det pågående internationella samarbetet i ovan beskrivna strukturer genomförs aktivt och ger goda förutsättningar till såväl förbundens internationella verksamhet som gemensamma internationella samarbeten.

Att ge LO samordningsansvar på central nivå för att nå ökad samstämmighet mellan förbunden avseende specifika insatser avseende land eller geografiskt område skulle ge LO och förbunden bättre förutsättningar att möta de utmaningar som dagens världsutveckling ställer oss inför. Men att LO avseende det internationella samarbetet skulle agera lokalt och regionalt riskerar att centralisera en verksamhet som i dagsläget bedrivs medlemsnära och skulle begränsa förbundens inflytande över den egna verksamheten.

Därför föreslår LOs styrelse att bifalla motion 17.3 första att satsen och att avslå motion 17.3 andra att satsen.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 17.1, 17.2, 17.3 (att-sats 1) samt

att avslå motionen 17.3 (att-sats 2).

17.4

Vision EU

Elektrikerförbundet

Sverige är en liten nation och en liten spelare i den globala världen. Sverige behöver ha länder att samarbeta med för att klara av att driva runt ekonomin, eftersom Sverige både är ett exportberoendeland och stora på import av tjänster och varor.

År 1985 så ägde det kända Val Duchesse-mötet rum. Ett möte som har kommit att kallas för startskottet på den sociala dialog vi i dag kan se i den Europeiska unionen. Det var efter detta möte som LO och TCO insåg att även om Sverige inte ännu var med i Europeiska unionen så kommer denna union ha stor betydelse för svensk arbetsmarknad framöver. 1989 valde LO och TCO att etablera ett kontor i Bryssel just på grund av detta, långt innan Sverige som nation blev medlemmar 1995.

LO har alltid jobbat långsiktigt i frågor man vill uppnå som federation på nationell nivå, med stora kampanjer så som 8/8/8-kampanjen 1920, avskaffandet av särskilda kvinnlöner 1960 vilket var ett viktigt steg i den långa och pågående kampen för lika lön för lika arbete. 1976 antog LO-kongressen förslaget om löntagarfonden som skulle ge de anställda mer makt och inflyttande över företagen.

Långsiktiga mål, visioner och ambitioner har alltid funnits, där federationen strategiskt jobbat med att uppnå mål och visioner. Det som dock har saknats från LOs håll är en vision och strategi på vad man vill att unionen faktiskt ska jobba med. Inom detta område behöver LO lägga fram ett program som benar ut vilka frågor som är lämpliga att driva utanför Sveriges gränser.

Strategin i dag har mer en bevakande och defensiv karaktär, där fokus är att mota bort alla frågor som på något sätt riskerar den svenska modellen.

Ett fokus vi absolut ska ha kvar.

Men om LO vill vara framgångsrika med att försvara den svenska mo-

dellen på EU-nivå behöver federationen också ha en strategi med offensiva ståndpunkter och idéer för Europas framtida utveckling.

Utifrån att unionen förändras och växer så behöver också LO bana ut en vision och strategi, vad federationen tycker att unionen ska jobba med för frågor. Där strategin behöver ha en mer offensiv karaktär eftersom unionen inte kommer ta någon större hänsyn till vad Sverige tycker om vi inte kan driva en progressiv agenda.

Klimatet är ett väldigt bra exempel på ett område som vi behöver ha en reglering på EU-nivå, och är direkt kopplat till LO och dess förbundsmedlemmar i den omställning som EU nu står inför.

Ett annat bra exempel är byggsektorn, en sektor som i dag är i stort sett helt oreglerad på EUs inre marknad där företag fuskar med löner, villkor, skatter och annat och utnyttjar möjligheten att verka på EUs inre marknad.

Det finns många områden och exempel.

Det är därför dags för LO att ta fram en långsiktig vision och strategi gällande den Europeiska unionen.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- att LO tillsätter en arbetsgrupp som har till uppgift att se över vilka områden och frågor där nationell reglering inte är tillräcklig,
- att LO utifrån arbetsgruppens utfall formulerar en långsiktig vision kring hur den Europeiska unionen ska verka framöver samt
- att LO använder visionen för att formulera en offensiv strategi med konkreta mål som federationen aktivt jobbar med gentemot Europafacket, Europaparlamentet, Europeiska kommissionen och andra viktiga institutioner och instanser.

17.5

EU-utvidgningen och dess utmaningar

Elektrikerförbundet

LO och dess medlemsförbund har sedan 1989 varit etablerade i Bryssel för att kunna bevaka och påverka Europeiska unionens politik. LO förstod redan innan Sverige tog klivet in i Europeiska unionen att den svenska arbetarrörelsen behöver ha en närvaro i Bryssel.

Sedan Sverige gick med i Europeiska unionen är det mycket som har förändrats inom unionen. En kraftig utökning av medlemsstater genomfördes 2004 där tio nya länder anslöt sig till unionen, följt av ytterligare två länder 2007 (Rumänien och Bulgarien).

En djup och svår ekonomisk kris slog till i Europeiska unionen 2008, en kris som slog hårdast mot euroländerna. Unionen införde i ett försök att rädda upp situationen, stora och hårda ekonomiska sparpaket mot länder så som Grekland och Spanien. Där länderna tvingades till radikala förändringar, så som sänkta nationella minimilöner, skrotning av nationella kollektivavtal och andra inskränkningar av fackliga rättigheter, kan vi nu se förslag på liknande politik igen.

Vi kan konstatera att ett medlemskap i unionen för Sverige, har medfört stora utmaningar för den svenska arbetsmarknaden. Samtidigt som ett medlemskap har varit viktigt för svensk exportindustri. Lösningar och idéer

som kommit från Europeiska kommissionen har inte alltid varit anpassade efter svenska och nordiska arbetsmarknadsmodeller. Senaste exemplet på detta är direktivet om europeiska minimilöner.

Nästkommande mandatperiod kommer präglas av Europeiska unionens framtida utvidgning. Mycket kommer handla om att unionen vill skapa större geopolitiska muskler för att möta en alltmer autoritär värld. Unionen känner sig tvingad till att en utvidgning måste ske och den måste ske fort för att länder som till exempel Ukraina inte ska välja en annan väg framåt.

I ett dokument framtaget av tankesmedjor från Frankrike och Tyskland målas en vision upp för Europeiska unionens framtida utformning, en union som både är större och som går i flera olika växlar av medlemskap.

Är det något vi har lärt oss, så är det att när Tyskland och Frankrike tillsammans presenterar förslag om en vision som vill uppnå, då behöver vi analysera dessa förslag noggrant och ta det på allvar. Även om ländernas högsta ledare inte uttalat sig i frågan ännu.

Problembeskrivning.

Många experter i Bryssel är överens om att huvudfokus för nästa EU-kommission kommer att vara utvidgning av unionen, där det spekuleras kring en ambitiös tidsplan som pekar på att man ska kunna vara 30 eller fler nationer till 2030.

Detta i sig kommer medföra stora utmaningar för unionen. Utöver ganska självklara utmaningar så som hur en union ska kunna fungera med så många medlemsstater där konsensus är huvudregel i rådet, så behöver frågan om vilka krav som behöver ställas på framtida medlemsstater prioriteras väldigt mycket från fackligt håll.

Demokrati, rättsstatsprinciper, fackliga rättigheter, social dialog, schysta villkor med flera. Detta är frågor som måste finnas med i diskussionerna inför en utvidgning av unionen.

Med facit i hand gick det kanske lite för snabbt att bevilja länder som Polen och Ungern inträde i unionen 2004. Detsamma gäller kanske i ännu högre grad Rumänien och Bulgarien som blev medlemmar 2007. Där ser vi i dag att dessa länder inte var redo för ett medlemskap vid tidpunkten, något som unionen får dras med än i dag med stora problem just kring ovan nämnda frågor som borde legat i fokus för utvidgningen både 2004 och 2007.

Denna utvidgning kommer ha stort fokus på Ukraina. Ursula von der Leyen påpekade så sent som i september 2023 att Ukraina hör hemma i unionen. Här vill vi vara tydliga, Ukraina ska på sikt bli medlemmar i unionen det råder det inget tvivel om!

Vi behöver också lära oss av dom tidigare utvidgningarna, där man har tummat på reglerna kring vad länder behöver uppnå och genomföra innan ett medlemskap är aktuellt.

Det är lätt att sympatisera med Ukraina utifrån det fruktansvärda krig Ryssland för mot landet och då trycka på för en snabbare behandlingsprocess. Men vi måste också våga prata om hur ett medlemskap faktiskt ska kunna göras möjligt.

Ukraina som land är extremt korrupt med många fientliga lagar som motverkar fackförbund och demokrati. Här behöver unionen säkerställa att Ukraina implementerar viktiga direktiv för att stärka arbetares rättigheter

innan ett medlemskap kan bli verklighet. Ukraina som land är också geografiskt gigantiskt med runt 37 miljoner medborgare. Det är världens fjärde största exportör av jordbruksprodukter, följt av unionens 27 medlemsstater som tillsammans hamnar på femte plats.

Dessa frågor skapar enorma utmaningar för unionens nuvarande utformning både utifrån en budgetfråga och de olika stödpaket som finns i dag och om de kan finnas kvar i nuvarande form.

Vad kommer det innebära för länder som Frankrike när en så stor aktör inom jordbruk blir en del av unionen?

Hur ser vi till att nästa utvidgning av unionen har fokus på socialt inkluderande både för de nya staterna och för befintliga medlemsstater?

Hur ska beslutprocesserna se ut om vi utvidgar unionen till 30 eller fler länder, hur många kommissionärer ska finnas?

Hur ska dessa nya arbetsmarknader integreras till unionens inre marknad utan att äventyra arbetares rättigheter?

Kommer avgiften till unionen behöva höjas för att kunna hantera denna stora utvidgning?

Frågorna är många och frågorna är stora.

Till detta har vi även hela västra Balkan, som har stått på kö i många år för att få bli medlemmar i unionen. Här kan vi bara konstatera att utveckling kring frågor som demokrati och rättsstatsprinciper och arbetares rättigheter går i fel riktning.

Vi har inte råd att göra samma sak som vid utvidgningen 2004 och 2007. För att utvidgningen ska bli lyckad krävs att misstagen 2004 och 2007 undviks och att steg tas redan nu för att säkerställa att tillräcklig lagstiftning finns på plats i kandidatländerna i god tid innan utvidgningen. Det är avgörande att respekt för kollektiva rättigheter och kollektiva förhandlingar slås fast som villkor i utvidgningsförhandlingarna.

Respekten för regler, avtal och fackliga rättigheter behöver också stärkas i hela unionen inför inkorporerandet av länder med arbetsmarknader som till stora delar helt saknar facklig tradition.

Det här är frågor som LO behöver analysera och ta på allvar för att inte halka efter och sättas i baksätet.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO ges i uppdrag att skyndsamt genomföra en utredning kring riskerna och möjligheterna kring en utvidgning av Europeiska unionen,

att LO formulerar krav på mål som måste uppfyllas av kandidatländer innan ett medlemskap i Europeiska unionen kan beviljas,

att LO driver dessa krav gentemot både regeringen, riksdagen, Europafacket, Europeiska kommissionen samt Europaparlamentets ledamöter samt

att LO aktivt arbetar med fackliga organisationer i kandidatländerna för att nå målen inför framtida medlemskap i unionen.

Utlåtande motionerna 17.4 och 17.5

17.4

att LO tillsätter en arbetsgrupp som har till uppgift att se över vilka områden och frågor där nationell reglering inte är tillräcklig,

att LO utifrån arbetsgruppens utfall formulerar en långsiktig vision kring hur den Europeiska unionen ska verka framöver samt

att LO använder visionen för att formulera en offensiv strategi med konkreta mål som federationen aktivt jobbar med gentemot Europafacket, Europaparlamentet, Europeiska kommissionen och andra viktiga institutioner och instanser.

17.5

att LO ges i uppdrag att skyndsamt genomföra en utredning kring riskerna och möjligheterna kring en utvidgning av Europeiska unionen,

att LO formulerar krav på mål som måste uppfyllas av kandidatländer innan ett medlemskap i Europeiska unionen kan beviljas,

att LO driver dessa krav gentemot både regeringen, riksdagen, Europafacket, Europeiska kommissionen samt Europaparlamentets ledamöter samt

att LO aktivt arbetar med fackliga organisationer i kandidatländerna för att nå målen inför framtida medlemskap i unionen.

Motionerna 17.4 och 17.5 lyfter upp avgörande frågor om EUs framtid som är viktiga att belysa. Den första motionen handlar om LOs roll i att staka ut framtiden för EU-samarbetet och den andra om LOs arbete inför en framtida utvidgning av antalet medlemsstater i EU.

EU-samarbetet är viktigt för Sverige och Sveriges ekonomi. Frihandel och fri rörlighet på EUs inre marknad har gynnat såväl arbetare i Sverige som samhället i stort. LO vill se ett europasamarbete där löntagare har goda villkor och fackliga rättigheter respekteras. LOs absoluta krav är att svenska kollektivavtal ska gälla i Sverige och att alla som utför arbete på den svenska arbetsmarknaden ska ha anständiga arbets- och anställningsvillkor. Samtidigt är det så att många av de utmaningar vi står inför som samhälle och som facklig rörelse inte känner några gränser. Antidemokratiska rörelser, klimatutsläpp, osund konkurrens och dumpade villkor är exempel på fenomen som till sin natur är såväl gränsöverskridande som dåliga för löntagare och medborgare. EU-samarbetet är ett av de verktyg vi har för att lösa dessa utmaningar gemensamt. Tillsammans med progressiva politiska krafter och fackliga kamrater runt om i Europa kan vi också agera och påverka unionen i den riktning vi vill se.

LO har genom alla tider arbetat långsiktigt för att påverka beslutsfattare, både på nationell men också på europeisk nivå. Förslaget som LO-kongressen antog 2012 om att kräva införandet av ett socialt protokoll i EUs grundlag, fördraget, är ett exempel där LO gått i bräschen för reformer som skulle förändra EUs funktionssätt på ett för arbetare gynnsamt sätt. Samtidigt har LO och förbunden aldrig tvekat att kritisera EU-samarbetets utformning. Som motionären påpekar är det otvetydigt så att den svenska arbetsmarknadsmodellen utmanas av den fria rörligheten för tjänster och arbetstagare och av EUs lagstiftning på det arbetsmarknads- och socialpolitiska området. Detta har, som motionären också pekar på, medfört att LOs arbete under den senaste kongressperioden haft en delvis mer defensiv karaktär än tidigare, inte minst på grund av flertalet

EU-lagförslag som varit djupt problematiska för den svenska kollektivavtalsmodellen.

I år är det val till Europaparlamentet och en ny EU-kommission ska också inleda sitt arbete. En viktig fråga under den kommande mandatperioden är frågorna om EUs framtid, inte minst kopplat till utvidgningen och hur EU såväl politiskt som institutionellt ska förbereda sig för att bli fler medlemmar än i dag. Stora medlemsstater som Tyskland och Frankrike har redan lämnat förslag och i ministerrådet och Europaparlamentet är frågan om ett konvent för att ändra EUs fördrag aktuell. När EUs fördrag senast skulle ändras arbetade LO aktivt med det nya fördragets utformning såväl gällande process som sakinhåll. LO stödde bland annat att begreppen full sysselsättning och social marknadsekonomi infördes i EUs fördrag. Vid en kommande ändring av fördraget blir det även denna gång viktigt att arbeta för att inte möjligheterna att behålla den svenska kollektivavtalsmodellen undergrävs.

LOs styrelse menar mot denna bakgrund att motionärens förslag om att LO bör ha en långsiktig vision kring hur EU ska verka framöver är välkommet och relevant.

LOs styrelse har påbörjat en diskussion kring LOs EU-arbete, där bland annat frågan om en arbetsgrupp har tagits upp. Detta pågående arbete ligger således i linje med det motionären föreslår i första att-satsen i motion 17.4, nämligen att tillsätta en arbetsgrupp som har till uppgift att se över vad LO vill att EU ska jobba med och vilka frågor som är lämpliga att driva utanför Sveriges gränser, exempelvis där nationell reglering inte är tillräcklig. En nyckel till att vara framgångsrik när det gäller att värna den svenska modellen är, precis som motionären påpekar, att ha en strategi med offensiva ståndpunkter och idéer för Europas framtida utveckling som kan bidra till arbetet med att tillse att den svenska modellen förblir intakt.

Motion 17.5 föreslår att LO tar ett särskilt tag kring frågan om EUs framtida utveckling när det gäller utvidgning till ytterligare medlemsstater. LOs styrelse välkomnar motionens innehåll som är både relevant och ligger rätt i tiden inför den kommande mandatperioden.

Det är en vedertagen sanning att EU utvecklas genom kriser. I ljuset av Rysslands anfallskrig mot Ukraina och dess följder för säkerhetspolitik och välstånd i världen är det därför inte konstigt att utvidgningen diskuteras på ett mer brådskande sätt än tidigare. Exempel från fallet Ukraina visar dock att det trots tydliga budskap från de ukrainska och europeiska fackföreningarna saknas frågor om anständiga arbetsvillkor, rättvisa arbetsförhållanden och den sociala dialogen i texterna om utvidgningen. LOs styrelse delar synen att respekten för demokrati, social dialog och fackliga rättigheter behöver stärkas inte bara i kandidatländerna, utan i hela unionen när länder med arbetsmarknader som till stora delar helt saknar facklig tradition ska beredas tillträde. I samband med den stora utvidgningen österut 2004 med länder som exempelvis Ungern och Polen engagerade sig LO aktivt, inte minst i relation till arbetskraftens fria rörlighet. LO uppställde då ett antal krav på åtgärder som borde genomföras innan en utvidgning skulle till. Idén om en utredning kring risker och möjligheter kopplat till en utvidgning av EU är därför god.

LO bedriver redan i dag arbete med fackliga organisationer i kandidatländerna. I exempelvis Ukraina, Nordmakedonien och Albanien arbetar LO med anti-korruption och för att stärka demokratin både i landet och inom fackföreningsrörelsen. Motionen bidrar positivt genom att LO nu ges möjlighet att ytterligare prioritera detta arbete.

Slutligen, en bärande del i LOs europapolitiska arbete är att påverka EUs besluts-

fattare. Det gör LO och förbunden enskilt, och via olika samarbeten där vi arbetar för att få gehör för våra ståndpunkter. Några av LOs mer centrala samverkansorgan är LO-TCO-Saco:s Brysselkontor och Arbetsmarknadens EU-råd. Och genom samverkan i Europafacket och förbundens branschfederationer påverkar vi även de organisationernas positioner. Via dessa olika forum kanaliseras LO sedan sitt påverkansarbete, både mot EU-kommissionen och Europaparlamentet men också mot riksdagen, regeringen och övriga relevanta aktörer. Det arbetet kommer att fortsätta, och utvecklas, även avseende de frågor som motionerna lyfter kring en vision om EU och arbetet med krav kopplat till utvidgningen.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 17.4 (att-sats 2), 17.4 (att-sats 3), 17.5 samt

att anse motionen 17.4 (att-sats 1) besvarad.

I debatten deltog:

Sven-Erik Östberg, Målarna

Johan Lindholm, Seko

Martin Gunnarsson, IF Metall

Sara Fernlund, Handels

Lennart Lemmy Mauritzon, LOs styrelse

Följande förslag förelåg:

- Styrelsens utlåtanden,
- Sven-Erik Östberg, Målarna, med flera, bifallsyrkande styrelsens utlåtande på motion 17.1,
- Martin Gunnarsson, IF Metall, med flera, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motionerna 17.1 och 17.2.

Beslut

Kongressen beslutade

att bifalla styrelsens utlåtanden.

17.b Facklig-politisk samverkan

Motionerna 17.6–17.11 samt 17.12 (att-satserna 1, 2, 5, 7).

17.6

Karensavdrag

Fastighetsanställdas Förbund

Karensavdraget är en klasslagstiftning som drabbar arbetare. Varken städare, vård- och omsorgspersonal, handelsarbetare, lagerarbetare eller restaurangarbetare har några möjligheter att arbeta på distans. Har man samtidigt en låg lön, då drar man sig in i det längsta med att sjukanmäla sig.

Man blir helt enkelt ekonomiskt missgynnad av att vara arbetare, att jobba med sin kropp. Detta beror på att vår riksdag har bestämt sig för det.

Inbäddat i karensen ligger ett budskap som säger att människor ljuger om de får tillfälle. Att den som har feber inbillar sig, men att hotet om löneavdrag kan locka fram sanningen, vilket är att man är frisk och arbetsför. Det säger mycket om de politiker som införde regeln.

Under pandemin togs karensen bort. Argumentet var att vi skulle minska smittspridningen och därmed behövde sänka trösklarna för att stanna hemma vid sjukdom. Vi menar att det här gäller året om.

Socialdemokraterna valde på kongressen år 2021 att avslå motionen om att slopa karensen och i stället utreda det. För oss är det oroande och svårt att förstå. LO måste med kraft tydliggöra att partiet förväntas driva basala frågeställningar om arbetares rättigheter i samhället. Karensen är en sådan basal rättighet.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO ska motionera om att slopa karensen på nästa socialdemokratiska kongress.

Utlåtande motion 17.6

17.6

att LO ska motionera om att slopa karensen på nästa socialdemokratiska kongress.

Motionen 17.6 föreslår att LO ska motionera om att slopa karensen på nästa socialdemokratiska kongress. LOs styrelse delar motionärens uppfattning att karensavdraget behöver avskaffas. LO har och driver frågan om att avskaffa karensavdraget, som är ett avdrag på 20 procent av lönen första veckan man är sjuk. Karensavdraget är orättvist och drabbar dem som inte kan arbeta hemifrån, som utgör runt 90 procent av LO-förbundens medlemmar. Karensavdraget är alltså en grundläggande orättvisa på arbetsmarknaden som måste upphöra.

På Socialdemokraternas partikongress i november 2021 fanns motioner om att avskaffa karensavdraget. Flera ombud argumenterade för att slopa det permanent för alla, men det blev en kompromiss om att snabbutreda hur, inte om, karensavdraget ska avskaffas. I mars 2022 tillsatte den dåvarande Socialdemokratiska regeringen en utredning som ska undersöka om karensavdraget ska slopas. Den nya regeringen lade ner utredningen och tillsatte sedan en arbetsgrupp på departementet som den 15 december

2023 presenterade sitt resultat, Ds 2023:33. I korthet innebär förslaget att karenstaket ändras från tio karensavdrag under en tolv månadersperiod till sex karensavdrag under en tolv månadersperiod. Det finns även förslag på ett utökat högriskskydd som syftar till att ge fler individer med sjukdomar som medför risk för återkommande sjukfrånvaro möjlighet att undantas från karensavdrag. LOs styrelse anser inte att de föreslagna förändringarna i Ds 2023:33 tar till vara den orättvisa som karensavdraget innebär.

LO-styrelsens uppfattning är att fortsätta driva på för att karensavdraget ska avskaffas helt. Men eftersom LO inte har motionsrätt på Socialdemokraternas kongress anser styrelsen dock att motionen inte kan bifallas. LO-styrelsen passar på att uppmuntra fackliga som är medlemmar i partiet, fackliga S-föreningar, att motionera till kommande Socialdemokratiska kongress om karensavdragets avskaffande.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar att avslå motionen 17.6.

17.7

Ökat samarbete och synlighet tillsammans med Socialdemokraterna Byggnadsarbetareförbundet region Skåne

Att öka samarbetet mellan fackföreningsrörelsen, representerad av LO och Socialdemokraterna är en viktig strategi för att främja arbetarrättigheter och skapa en stark röst för arbetstagare i politiken. Genom att synas mer tillsammans kan de gemensamt lyfta fram frågor som rör arbetsmarknad, löner, arbetsvillkor och social trygghet. För att främja ett starkare samarbete kan följande åtgärder vara värdefulla.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- att** organisera och driva fler gemensamma kampanjer så LO och Socialdemokraterna gemensamt kan belysa viktiga frågor som påverkar arbetstagare och fackföreningsmedlemmar,
- att** LO arrangerar och deltar i fler gemensamma evenemang som seminarier, konferenser eller offentliga möten där detta kan bidra till ökad medvetenhet om vikten av fackföreningsrörelsen och socialdemokratiska politikerförslag för allmänheten samt
- att** LO samordnar sina ståndpunkter med Socialdemokraterna för att formulera gemensamma uttalanden och policyförslag, så LO och Socialdemokraterna kan visa på en enhetlig front och öka sin påverkan på politiska beslutsfattare.

Utlåtande motion 17.7

17.7

att organisera och driva fler gemensamma kampanjer så LO och Socialdemokraterna gemensamt kan belysa viktiga frågor som påverkar arbetstagare och fackföreningsmedlemmar,

att LO arrangerar och deltar i fler gemensamma evenemang som seminarier, konferenser eller offentliga möten där detta kan bidra till ökad medvetenhet om vikten av fackföreningsrörelsen och socialdemokratiska politikerförslag för allmänheten samt

att LO samordnar sina ståndpunkter med Socialdemokraterna för att formulera gemensamma uttalanden och policyförslag, så LO och Socialdemokraterna kan visa på en enhetlig front och öka sin påverkan på politiska beslutsfattare.

Självfallet är det positivt att samarbetet inom arbetarrörelsen främjas och stärks. Det är avgörande att fokusera på arbetstagarnas perspektiv när Socialdemokraterna utformar sin politik, och fackföreningarna bör spela en viktig roll som en pådrivande kraft. Redan i dag finns en nära och sammansvetsad facklig/politisk samverkan och vi delar motionärens vision om att öka den.

I dag så har vi en del evenemang och offentliga möten med Socialdemokraterna som exempelvis Första maj.

LOs styrelse tror däremot att det är viktigt med en viss distans mellan det socialdemokratiska partiet och LO samt dess förbund. Det är gynnsamt för både Socialdemokraterna och fackföreningarna om dessa organisationer behåller sin självständighet vid politikens utformning. Detta säkerställer trovärdighet och självständighet.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att avslå motionen 17.7.

17.8

En facklig-politisk samverkan i upplösning

Elektrikerförbundet avd 1

LO och förbunden har samverkat med Socialdemokraterna sedan urminnes tider. Samverkan har varit unikt framgångsrik och genererat mycket nytta för medlemmarna. Den har gett en stark representation för arbetarklassen och de fackliga intressena i de politiska församlingarna och resulterat i en politik som gynnar arbetarklassen. Under många decennier har den varit vårt viktigaste verktyg för att påverka politiska beslut till gagn för medlemmarna.

Samverkan har förändrats med tiden. Vi har inte kvar kollektivanslutningen eller politiska val i fackföreningarna. Många förbund har slutat ge ekonomiskt stöd till partiet. På dessa områden går det inte att vända utvecklingen även om man skulle vilja det, men det finns andra delar som ännu kan räddas.

LO har vissa uppgifter, vi i förbunden andra. Om en av oss inte gör sitt jobb kan inte heller den andre göra sitt. Ett framgångsrikt arbete förutsätter att båda bär sin del av ansvaret.

LO ansvarar för samordning centralt, regionalt och lokalt. LO, liksom förbunden, stödjer Socialdemokraterna under valrörelser. LO ansvarar för att

den fackliga representationen i partiet lokalt och regionalt fungerar med fackliga ledare, fackliga utskott och LO-fackliga S-föreningar i kommunerna. LO samordnar också avdelningarnas påverkan på partiets politik och håller ihop arbetet för att LO-fackligt aktiva ska ta plats i de politiska församlingarna.

Vi i förbund och avdelningar är de som har medlemmarna och de förtroendevalda. Avdelningar ansvarar för att det pratas politik i klubbar/sektioner, på kurser, representantskap och i styrelser. Det är där det politiska engagemanget ska legitimeras, väckas och odlas. Det är avdelningar som rekryterar till facklig-politiska utbildningar. Det är avdelningar som ansvarar för att medlemmar rekryteras till deras fackliga S-föreningar och att föreningarna hålls i gång. Förbund och avdelningar har också en viktig uppgift i att formulera förslag till politiken baserade på den egna medlemskårens intressen.

Prestationerna av LO och förbunden på central och regional nivå varierar, men det mesta görs förmodligen i någon mån. En sak sticker dock ut; medlemsvärningen till avdelningarnas S-föreningar och de LO-fackliga S-föreningarna i kommunerna. LO kan värva de relativt få som finns i deras verksamhet, men det är marginellt. Det är bara avdelningar och deras sektioner och klubbar som kan värva medlemmar. Om vår del av landet inte är unik så har vi stora problem på det här området.

Ett par exempel från Stockholmsregionen:

- Från 1991 till 2022 har antalet medlemskap i avdelningarnas S-föreningar, inklusive arbetsplats- och branschföreningar, fallit med 75 procent. Då partiet i princip har legat still har avdelningarnas S-föreningars andel av partidistriktets medlemskap fallit med 75 procent.
- Från 2007 (då huvudmedlemskap infördes i Stockholms Partidistrikt) till 2022 har antalet huvudmedlemmar i avdelningarnas S-föreningar fallit med 80 procent. Detta skedde delvis till följd av stadgeförändringar, men bristande värkning är den huvudsakliga orsaken till läget.
- Till detta kommer att 47 procent av medlemmarna i avdelningarnas S-föreningar är 65 år eller äldre.

Utan LO-medlemmar i partiet faller hela samverkan. Vi kan inte besätta interna uppdrag i partiet, vi kan inte ta plats i parlamenten, vi får allt färre som vill engagera sig i valkampanjer och så vidare. Läget är med andra ord kritiskt.

Det finns säkert många orsaker till att vi inte klarar att bära ett av de mest centrala åtagandena inom den facklig-politiska samverkan med Socialdemokraterna. Vi vill särskilt peka på ett. Styrningen av våra organisationer har i allt större utsträckning kommit att yttra sig i tydliga uppdrag med åtföljande siffersatta mål, från förbund till avdelning. Det finns mål för tecknade kollektivavtal, för medlemsvärkning, för kursdeltagare, startade klubbar, nya skyddsombud och mycket mer. Målen följs också upp noggrant. Det finns sällan eller aldrig några motsvarande uppdrag och mål för medlemsvärkning till Socialdemokraterna, eller egentligen någon verksamhet på det facklig-politiska området. När förtroendevalda och anställda på regional nivå fördelar sina resurser, så gör de det naturligtvis för att kunna nå måltalen från förbundet. Allt annat kommer givetvis i andra hand.

Nu befinner vi oss i ett läge där vi måste bestämma oss för om vi ska lägga ner ambitionen att ha många förbundsmedlemmar i yrkesverksam ålder i

partiet, och i förlängningen facklig representation på partiinterna och offentliga uppdrag. Gör vi inget så faller de delar i samverkan som beror av det.

Vi vill gärna att vi väljer den andra vägen. Vi tror på idén att fackföreningsrörelsen arbetar inom partiet och inte endast försöker påverka utifrån. Men om vi ska kunna fortsätta med det krävs ett omfattande arbete.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att uppdra åt styrelsen att göra rekrytering av medlemmar till Socialdemokraterna till en prioriterad uppgift,

att uppmana medlemsförbunden att göra rekrytering av medlemmar till Socialdemokraterna till en prioriterad uppgift samt

att uppdra åt styrelsen att utveckla arbetssätt för samverkan förbunden emellan avseende metoder, mål och måluppföljning för medlemsvärvningen till Socialdemokraterna.

17.9

En facklig-politisk samverkan i upplösning

Pappersindustriarbetareförbundet avd 68 Hallstavik, Hotell- och restaurangfacket avd 02 Stockholm-Gotland

LO och förbunden har samverkat med Socialdemokraterna sedan urminnes tider. Samverkan har varit unikt framgångsrik och genererat mycket nytta för medlemmarna. Den har gett en stark representation för arbetarklassen och de fackliga intressena i de politiska församlingarna och resulterat i en politik som gynnar arbetarklassen. Under många decennier har den varit vårt viktigaste verktyg för att påverka politiska beslut till gagn för medlemmarna.

Samverkan har förändrats med tiden. Vi har inte kvar kollektivanslutningen eller politiska val i fackföreningarna. Många förbund har slutat ge ekonomiskt stöd till partiet. På dessa områden går det inte att vända utvecklingen även om man skulle vilja det, men det finns andra delar som ännu kan räddas.

LO har vissa uppgifter, vi i förbunden andra. Om en av oss inte gör sitt jobb kan inte heller den andre göra sitt. Ett framgångsrikt arbete förutsätter att båda bär sin del av ansvaret.

LO ansvarar för samordning centralt, regionalt och lokalt. LO, liksom förbunden, stödjer Socialdemokraterna under valrörelser. LO ansvarar för att den fackliga representationen i partiet lokalt och regionalt fungerar med fackliga ledare, fackliga utskott och LO-fackliga S-föreningar i kommunerna. LO samordnar också avdelningarnas påverkan på partiets politik och håller ihop arbetet för att LO-fackligt aktiva ska ta plats i de politiska församlingarna.

Vi i förbund och avdelningar är de som har medlemmarna och de förtroendevalda. Avdelningar ansvarar för att det pratas politik i klubbar/sektioner, på kurser, representantskap och i styrelser. Det är där det politiska engagemanget ska legitimeras, väckas och odlas. Det är avdelningar som rekryterar till facklig-politiska utbildningar. Det är avdelningar som ansvarar för att medlemmar rekryteras till deras fackliga S-föreningar och att föreningarna hålls i gång. Förbund och avdelningar har också en viktig uppgift i att formulera förslag till politiken baserade på den egna medlemskårens intressen.

Prestationerna av LO och förbunden på central och regional nivå varie-

rar, men det mesta görs förmodligen i någon mån. En sak sticker dock ut: medlemsvärningen till avdelningarnas S-föreningar och de LO-fackliga S-föreningarna i kommunerna. LO kan värva de relativt få som finns i deras verksamhet, men det är marginellt. Det är bara avdelningar och deras sektioner och klubbar som kan värva medlemmar. Om vår del av landet inte är unik så har vi stora problem på det här området.

Ett par exempel från Stockholmsregionen:

- Från 1991 till 2022 har antalet medlemskap i avdelningarnas egna S-föreningar, inklusive arbetsplats- och branschföreningar, fallit med 75 procent. Då partiet i princip har legat still har avdelningarnas S-föreningars andel av partidistriktets medlemskap fallit med 75 procent.
- Från 2007 (då huvudmedlemskap infördes i Stockholms partidistrikt) till 2022 har antalet huvudmedlemmar i avdelningarnas S-föreningar fallit med 80 procent. Detta skedde delvis till följd av stadgeförändringar, men bristande värkning är den huvudsakliga orsaken till läget.
- Till detta kommer att 47 procent av medlemmarna i avdelningarnas S-föreningar är 65 år och äldre.

Utan LO-förbundens medlemmar i partiet faller hela samverkan. Vi kan inte besätta interna uppdrag i partiet, vi kan inte ta plats i parlamenten, vi får allt färre som vill engagera sig i valkampanjer och så vidare. Läget är med andra ord kritiskt.

Det finns säkert många orsaker till att vi inte klarar att bära ett av de mest centrala åtagandena inom den facklig-politiska samverkan med Socialdemokraterna. Vi vill särskilt peka på ett.

Styrningen av våra organisationer har i allt större utsträckning kommit att yttra sig i tydliga uppdrag med åtföljande siffrsatta mål, från förbund till avdelning. Det finns mål för tecknade kollektivavtal, för medlemsvärkning, för kursdeltagare, startade klubbar, nya skyddsombud och mycket mer. Målen följs också upp noggrant. Det finns sällan eller aldrig några motsvarande uppdrag och mål för medlemsvärkning till Socialdemokraterna, eller egentligen någon verksamhet på det facklig-politiska området. När förtroendevalda och anställda på regional nivå fördelar sina resurser så gör de det naturligtvis för att kunna nå måltalen från förbundet. Allt annat kommer givetvis i andra hand.

Nu befinner vi oss i ett läge där vi måste bestämma oss för om vi ska lägga ner ambitionen att ha många förbundsmedlemmar i yrkesverksam ålder i partiet och i förlängningen facklig representation på partiinterna och offentliga uppdrag. Gör vi inget så faller de delar i samverkan som beror på det.

Vi vill gärna att vi väljer den andra vägen. Vi tror på idén att fackföreningsrörelsen arbetar inom partiet och inte endast försöker påverka utifrån. Men om vi ska kunna fortsätta med det krävs ett omfattande arbete.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att uppdra åt LOs styrelse att göra rekrytering av medlemmar till Socialdemokraterna till en prioriterad uppgift samt

att uppmana medlemsförbunden att göra rekrytering av medlemmar till Socialdemokraterna till en prioriterad uppgift.

17.10

Fackligt samarbete

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Samhället har hårdnat och motsättningarna mellan olika grupperingar med rasism och fascism i släptåg blir värre. Utvecklingen är som vi ser och känner styrd av kapitalets önskan om fria marknader, demonteringar av sociala rättigheter och avregleringar.

Politiskt har utvecklingen drivits av en alltmer aggressiv höger och stötts av nyliberaler inom fler partier och ett öppet rasistiskt parti på högerkanten och nu nått så långt att det demokratiska samhälle vi känt och kunnat jobba inom hotas.

Det är nödvändigt för oss i fackföreningsrörelsen att både ställa krav på ett återupprättande av välfärden i samhället och driva visioner, frågor och krav för en bättre framtid.

För att klara av att stå emot en aggressiv invasiv höger måste vi kunna jobba för inflytande och demokrati i alla sakfrågor med alla goda krafter som står för social, politisk och ekonomisk demokrati.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att samarbeten politiskt och fackligt ska kunna ske i sakfrågor med de individer, organisationer och partier som delar fackföreningsrörelsens värderingar om ekonomisk, social och politisk demokrati.

17.11

LO och sossarna

Kommunalarbetareförbundet avd Stockholms län

LO och förbunden har samverkat med Socialdemokraterna sedan urminnes tider. Samverkan har varit unikt framgångsrik och genererat mycket nytta för medlemmarna. Den har gett en stark representation för arbetarklassen och de fackliga intressena i de politiska församlingarna och resulterat i en politik som gynnar arbetarklassen. Under många decennier har den varit vårt viktigaste verktyg för att påverka politiska beslut till gagn för medlemmarna.

Samverkan har förändrats med tiden. Vi har inte kvar kollektivanslutningen eller politiska val i fackföreningarna. Många förbund har slutat ge ekonomiskt stöd till partiet eller ge ekonomiskt stöd till Vänsterpartiet. På dessa områden är det mycket svårt att vända utvecklingen även om man skulle vilja det, men det finns andra delar som ännu kan räddas.

LO har vissa uppgifter, vi i förbunden andra. Om en av oss inte gör sitt jobb kan inte heller den andre göra sitt. Ett framgångsrikt arbete förutsätter att båda bär sin del av ansvaret.

LO ansvarar för samordning centralt, regionalt och lokalt. LO, liksom förbunden, stödjer Socialdemokraterna under valrörelser. LO ansvarar för att den fackliga representationen i partiet lokalt och regionalt fungerar med fackliga ledare, fackliga utskott och LO-fackliga S-föreningar i kommunerna. LO samordnar också avdelningarnas påverkan på partiets politik och håller ihop arbetet för att LO-fackligt aktiva ska ta plats i de politiska församlingarna.

Vi i avdelningarna och förbunden är de som har tillgång till medlem-

marna och de förtroendevalda. Vi på avdelningsnivå har ansvarar för att det pratas politik i klubbar/sektioner, på kurser, representantskap och i styrelser. Det är där det politiska engagemanget ska legitimeras, väckas och odlas. Det är avdelningar som rekryterar till facklig-politiska utbildningar. Det är avdelningar som ansvarar för att medlemmar rekryteras till deras fackliga S-föreningar och att föreningarna hålls i gång. Förbund och avdelningar har också en viktig uppgift i att formulera förslag till politiken baserade på den egna medlemskårens intressen.

Prestationerna av LO och förbunden på central och regional nivå varierar. En sak sticker dock ut, medlemsvärvningen till avdelningarnas S-föreningar och de LO-fackliga S-föreningarna i kommunerna. LO kan värva de relativt få som finns i deras verksamhet, men det är marginellt. Det är bara avdelningar och deras sektioner och klubbar som kan värva medlemmar. Om vår del av landet inte är unik så har vi stora problem på det här området.

Ett par exempel från Stockholmsregionen:

- Från 1991 till 2022 har antalet medlemskap i avdelningarnas egna S-föreningar, inklusive arbetsplats- och branschföreningar, fallit med 75 procent. Då partiet i princip har legat still har avdelningarnas S-föreningars andel av partidistriktets medlemskap fallit med 75 procent.
- Från 2007 (då huvudmedlemskap infördes i Stockholms partidistrikt) till 2022 har antalet huvudmedlemmar i avdelningarnas S-föreningar fallit med 80 procent. Detta skedde delvis till följd av stadgeförändringar, men bristande värvning är den huvudsakliga orsaken till läget.
- Till detta kommer att 47 procent av medlemmarna i avdelningarnas S-föreningar är 65 år eller äldre.

Utan LO-medlemmar i partiet faller hela samverkan. Vi kan inte besätta interna uppdrag i partiet, vi kan inte ta plats i parlamenten, vi får allt färre som vill engagera sig i valkampanjer och så vidare. Läget är med andra ord kritiskt.

Det finns säkert många orsaker till att vi inte klarar att bära ett av de mest centrala åtagandena inom den facklig-politiska samverkan med Socialdemokraterna. Vi vill särskilt peka på ett. Styrningen av våra organisationer har i allt större utsträckning kommit att yttra sig i tydliga uppdrag med åtföljande siffersatta mål, från förbund till avdelning. Det finns mål för tecknade kollektivavtal, för medlemsvärvning, för kursdeltagare, startade klubbar, nya skyddsombud och mycket mer. Målen följs också upp noggrant. Dock finns det sällan eller aldrig några motsvarande uppdrag och mål för medlemsvärvning till Socialdemokraterna, eller egentligen någon verksamhet på det facklig-politiska området. När förtroendevalda och anställda på regional nivå fördelar sina resurser så gör de det naturligtvis för att kunna nå måltalen från förbundet. Allt annat kommer givetvis i andra hand.

Nu befinner vi oss i ett läge där vi måste bestämma oss för om vi ska lägga ner ambitionen att ha många förbundsmedlemmar i yrkesverksam ålder i partiet och i förlängningen facklig representation på partiinterna och offentliga uppdrag. Gör vi inget så faller de delar i samverkan som är beroende av det.

Vi vill gärna att vi väljer den andra vägen. Vi tror på idén att fackfören-

ingsrörelsen arbetar inom partiet och inte endast försöker påverka utifrån. Men om vi ska kunna fortsätta med det krävs ett omfattande och hårt arbete.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- att** uppdra åt styrelsen att göra rekrytering av medlemmar till Socialdemokraterna till en prioriterad uppgift,
- att** uppmana medlemsförbunden att göra rekrytering av medlemmar till Socialdemokraterna till en prioriterad uppgift,
- att** LO-distrikten samt LO-facken i kommunerna ska bli mer kampanjorganisation och värva medlemmar till facken och Socialdemokraterna,
- att** uppdra åt styrelsen att utveckla arbetssätt för samverkan förbunden emellan avseende metoder, mål och måluppföljning för medlemsvärvningen till Socialdemokraterna samt
- att** säkerställa återväxten i arbetarrörelsen genom att rekrytera medlemmar till det socialdemokratiska arbetarepartiet.

Utlåtande motionerna 17.8–17.11

17.8

- att** uppdra åt styrelsen att göra rekrytering av medlemmar till Socialdemokraterna till en prioriterad uppgift,
- att** uppmana medlemsförbunden att göra rekrytering av medlemmar till Socialdemokraterna till en prioriterad uppgift samt
- att** uppdra åt styrelsen att utveckla arbetssätt för samverkan förbunden emellan avseende metoder, mål och måluppföljning för medlemsvärvningen till Socialdemokraterna.

17.9

- att** uppdra åt LOs styrelse att göra rekrytering av medlemmar till Socialdemokraterna till en prioriterad uppgift samt
- att** uppmana medlemsförbunden att göra rekrytering av medlemmar till Socialdemokraterna till en prioriterad uppgift.

17.10

- att** samarbeten politiskt och fackligt ska kunna ske i sakfrågor med de individer, organisationer och partier som delar fackföreningsrörelsens värderingar om ekonomisk, social och politisk demokrati.

17.11

- att** uppdra åt styrelsen att göra rekrytering av medlemmar till Socialdemokraterna till en prioriterad uppgift,
- att** uppmana medlemsförbunden att göra rekrytering av medlemmar till Socialdemokraterna till en prioriterad uppgift,
- att** LO-distrikten samt LO-facken i kommunerna ska bli mer kampanjorganisation och värva medlemmar till facken och Socialdemokraterna,
- att** uppdra åt styrelsen att utveckla arbetssätt för samverkan förbunden emellan avseende metoder, mål och måluppföljning för medlemsvärvningen till Socialdemokraterna samt

att säkerställa återväxten i arbetarrörelsen genom att rekrytera medlemmar till det socialdemokratiska arbetarepartiet.

I motion 17.11 femte att-satsen yrkar motionären på att säkerställa återväxten i arbetarrörelsen genom att rekrytera medlemmar till det Socialdemokratiska arbetarepartiet.

LOs styrelse håller med om att LO och LO-förbunden behöver säkerställa återväxten genom att rekrytera medlemmar, både till LO-förbunden men också att få LO-förbundens medlemmar och förtroendevalda att bli medlemmar i det Socialdemokratiska arbetarepartiet. Medlemsvärvning och organisering är avgörande för LO och LO-förbundens framtid.

I motionerna 17.8, 17.9 och 17.11 första att-satserna yrkar motionärerna att uppdraga åt styrelsen att göra rekrytering av medlemmar till Socialdemokraterna till en prioriterad uppgift, samt i motion 17.8, 17.9 och 17.11 andra att-satserna yrkar motionärerna att uppmana medlemsförbunden att göra rekrytering av medlemmar till Socialdemokraterna till en prioriterad uppgift samt i motion 17.8 tredje att-satsen och i 17.11 fjärde att-satsen yrkar motionärerna att uppdraga åt styrelsen att utveckla arbetssätt för samverkan förbunden emellan avseende metoder, mål och måluppföljning för medlemsvärvningen till Socialdemokraterna.

LOs styrelse anser, som motionären, att det är viktigt att ha LO-förbundsmedlemmar och fackligt förtroendevalda som medlemmar och även aktiva i Socialdemokraterna. Den fackliga organiseringen handlar om att få in, och aktivera, arbetare så att de blir en aktiv del i fackförbunden. Vi vet av erfarenhet att organiserade arbetare är mer benägna att ta steget till att även organisera sig i det Socialdemokratiska arbetarepartiet. LO och LO-förbunden arbetar ständigt för att underlätta, uppmuntra och stödja medlemmar till att bli politiskt aktiva i Socialdemokraterna. Den fackliga bildnings- och utbildningsverksamheten är en del i att rusta medlemmar och fackligt förtroendevalda. Det är med bildning och utbildning som vi får medlemmar och fackligt förtroendevalda att ta plats i den fackliga verksamheten men också att ta steget att åta sig politiska uppdrag.

LOs styrelse håller med motionären om att LOs medlemsförbund har en viktig roll att spela för att få sina medlemmar och fackligt förtroendevalda att också bli medlemmar och aktivera sig i Socialdemokraterna. LO-förbunden har som prioriterad uppgift att få medlemmar och fackligt förtroendevalda att ta plats i Socialdemokraterna. Ett etablerat sätt är exempelvis att vi på LO-sidan organiserar oss genom att bilda och driva fackliga socialdemokratiska föreningar, S-föreningar. En facklig S-förening är en socialdemokratisk förening som består av medlemmar från ett eller flera LO-förbundsavdelningar, eller motsvarande. Syftet med en facklig S-förening är att främja den facklig-politiska samverkan mellan Socialdemokraterna och LO samt att påverka partiets politik i frågor som rör arbetstagarnas intressen. En facklig S-förening kan till exempel anordna studiecirkel, seminarier, kampanjer och sociala aktiviteter för sina medlemmar. En facklig S-förening är också en del av den socialdemokratiska organisationen och har rätt att delta i partiets interna beslutsprocesser.

I motion 17.10 yrkar motionären att samarbeten politiskt och fackligt ska kunna ske i sakfrågor med de individer, organisationer och partier som delar fackföreningsrörelsens värderingar om ekonomisk, social och politisk demokrati.

LOs styrelse delar motionärens uppfattning om att LO och LO-förbunden ska hitta vägar för att driva på för att förbättra arbets- och livsvillkoren för arbetare. LO och LO-förbunden har en stark och djupt rotad samverkan med Socialdemokraterna. Det är

genom den samverkan som LO och LO-förbunden lyckats genomdriva politik som gynnar arbetare. LOs styrelse vill även peka på att LO har samarbete med ABF och Unga Örnar om studie- och skolverksamhet. LO är även en del av den internationella fackliga rörelsen och samarbetar med fackliga organisationer och politiska partier i andra länder och regioner, såsom Europeiska fackliga samorganisationen (EFS) och Europeiska socialdemokratiska partiet (PES).

I motion 17.11 tredje att-satsen yrkar motionären att LO-distrikten samt LO-facken i kommunerna ska bli mer kampanjorganisation och värva medlemmar till facken och Socialdemokraterna.

LOs styrelse håller med om att det är avgörande för LO och LO-förbundens framtid att fler arbetare blir medlemmar i LO-förbunden och att förbundens medlemmar och fackligt förtroendevalda engagerar sig partipolitiskt i Socialdemokraterna. LOs styrelse tar tillfället att lyfta LO-facken i kommunernas roll i det fackliga organiseringspusslet. Ett LO-fack är en lokal organisation bestående av medlemmar från olika LO-förbund. Deras syfte är bland annat att främja tvärfacklig gemenskap och nätverk mellan olika yrken och branscher, påverka den lokala politiken och opinionsbilda kring frågor som rör arbetsmarknad, välfärd och demokrati. LO-facken ska också öka medvetenheten om vikten av kollektivavtal och värdet av ett fackligt medlemskap samt stödja fackförbundens värnings- och organiseringsarbete. LO och LO-förbunden har satt färdriktningen att få fler fackligt förtroendevalda att ta plats i LO-facken. Det här utvecklingsarbetet är en grannliga uppgift som är viktig i organiseringsarbetet. Att göra om LO-facken till mer kampanjorganisationer är att ta steg ifrån att organisera vilket LOs styrelse inte anser är en bra väg att vandra.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionen 17.11 (att-sats 5),

att anse motionerna 17.8, 17.9, 17.11 (att-sats 1), 17.11 (att-sats 2), 17.11 (att-sats 4) besvarade samt

att avslå motionerna 17.10, 17.11 (att-sats 3).

17.12

Mer facklig-politisk samverkan för att stärka arbetarnas röster i politiken Handelsanställdas förbund

Arbetarrörelsen och våra fackliga rättigheter är under attack! Sedan en tid tillbaka har de traditionella högerpartierna och Timbro krokat arm med de mer högerextrema krafterna, i form av SD, i arbetet med att försvaga fackföreningsrörelsens inflytande på samhället och politiken. Detta med det uttalade målet "att göra förstamajstågen kortare" nästa år. Bland annat attackerar man vår facklig-politiska samverkan och vår möjlighet att som demokratiska organisationer själva få bestämma hur vi ser till att få en politik för vanligt folk – Sveriges arbetare.

Den facklig-politiska samverkan är minst lika viktig för att den vardag som vi arbetare möter varje dag på jobbet och i samhället ska hamna på den politiska dagordningen, som den var när vi valde att bilda det socialdemokratiska arbetarepartiet för snart 135 år sedan. Och svaret på högerens at-

tacker måste såklart vara att vi organiserar oss, stärker den facklig-politiska samverkan och visar att vi är starka tillsammans. Vi vill därför att LO tillsammans med förbunden arbetar fram en tydlig plan för hur den facklig-politiska samverkan kan stärkas i hela organisationen, från fackavdelningar och LO-fack i kommunerna till den nationella nivån. Vi måste fortsätta trampa upp stigarna mellan de lokala fack- och LO-expeditionerna och partilokalerna runt om i hela landet.

Vi måste också öka kunskapen kring vikten och resultaten av den facklig-politiska samverkan. Många av de saker vi tar för givet på jobbet och i vardagen är resultaten av denna tydliga samverkan mellan arbetarrörelsens fackliga och politiska grenar. Det är också genom denna särskilda och nära facklig-politiska samverkan som vi kan fortsätta se till att stärka arbetarnas röster i politiken och se till att fler LO-medlemmar tar plats i de politiska församlingarna. Men för att skapa en legitimitet och förståelse för denna samverkan behöver vi se till att folkbilda brett om varför vi har den och se till att medlemmar och förtroendevalda blir idébärare av den. Därför behöver också detta integreras i våra fackliga utbildningar. En annan viktig målgrupp som idébärare är alla de som är anställda inom LO och LO-förbunden, och därför behövs också en kontinuerlig kompetensutveckling i frågor som rör den facklig-politiska samverkan och arbetarrörelsens värderingar.

Det är såklart också viktigt att ett arbetareparti består av just arbetare. Här har vi en viktig uppgift att fylla som dörröppnare in i det Socialdemokratiska arbetarepartiet. För att se till att fler LO-medlemmar också väljer att organisera sig politiskt behöver vi se till att de får frågan. Ett bra forum för det är våra utbildningar för medlemmar och förtroendevalda. Likaså behöver vi se till att snabbt bjuda in de som gått de fördjupande utbildningarna gällande facket och politiken till aktiviteter tillsammans med partiet för att fånga upp även deras politiska engagemang.

Vi är övertygade om att vi genom mer facklig-politisk samverkan kan ta kampen mot högerpartierna, Timbro och SD och se till att vi får en regering och en politik för vanligt folk igen redan till valet 2026!

Vi föreslår att kongressen beslutar

- att LO tidigt under kongressperioden tillsammans med förbunden tar fram en plan för hur den facklig-politiska samverkan ska stärkas i samtliga organisationsled, både kortsiktigt inför valet 2026 men också mer långsiktigt för att arbetarnas röster i politiken ska bli starkare,
- att LO tar fram en tydlig kommunikationsplan kring hur man tillsammans med förbunden ska kommunicera vikten av facklig-politisk samverkan samt dess betydelse för en politik för Sveriges arbetare,
- att LO tillsammans med förbunden folkbildar kring vikten och betydelsen av facklig-politisk samverkan (behandlas under dagordningspunkt 13.e),
- att vikten av och varför vi har facklig-politisk samverkan integreras i samtliga utbildningar för medlemmar och förtroendevalda (behandlas under dagordningspunkt 13.e),
- att LO ser till att alla som gått/går Maktutbildningen får en inbjudan till en lokal/regional träff där de sedan inbjuds till att bli medlemmar och aktivera sig i Socialdemokraterna,

- att frågan om att bli medlem i Socialdemokraterna läggs in som en naturlig del i det fackliga utbildningssystemet för medlemmar och förtroendevalda (behandlas under dagordningspunkt 13.e) samt
- att LO tillsammans med förbunden tar fram en plan för kontinuerlig kompetensutveckling för anställda inom LO och fackförbunden i frågor som rör facklig-politisk samverkan och arbetarrörelsen värderingar.

Utlåtande motion 17.12 (att-sats 1, 2, 5, 7)

17.12

- att* LO tidigt under kongressperioden tillsammans med förbunden tar fram en plan för hur den facklig-politiska samverkan ska stärkas i samtliga organisationsled, både kortsiktigt inför valet 2026 men också mer långsiktigt för att arbetarnas röster i politiken ska bli starkare,
- att* LO tar fram en tydlig kommunikationsplan kring hur man tillsammans med förbunden ska kommunicera vikten av facklig-politisk samverkan samt dess betydelse för en politik för Sveriges arbetare,
- att* LO ser till att alla som gått/går Maktutbildningen får en inbjudan till en lokal/regional träff där de sedan inbjuds till att bli medlemmar och aktivera sig i Socialdemokraterna samt
- att* LO tillsammans med förbunden tar fram en plan för kontinuerlig kompetensutveckling för anställda inom LO och fackförbunden i frågor som rör facklig-politisk samverkan och arbetarrörelsen värderingar.

I motion 17.12 första och andra att-satserna yrkar motionären att LO tidigt under kongressperioden, tillsammans med förbunden, tar fram en plan för hur den facklig-politiska samverkan ska stärkas i samtliga organisationsled, både kortsiktigt inför valet 2026 men också mer långsiktigt för att arbetarnas röster i politiken ska bli starkare samt att LO tar fram en tydlig kommunikationsplan kring hur man tillsammans med förbunden ska kommunicera vikten av facklig-politisk samverkan samt dess betydelse för en politik för Sveriges arbetare.

LOs styrelse håller med motionären om att ha en plan för hur den facklig-politiska samverkan ska stärkas i samtliga organisationsled samt även vikten av att kommunicera facklig-politisk samverkan och dess betydelse för en politik för Sveriges arbetare.

En enig LO-styrelse fattade 2019 beslut om en facklig-politisk utvecklingsplan som sträcker sig över perioden 2019–2026. Syftet med planen är att öka samverkan regionalt och lokalt, tydliggöra att samverkan ska bygga på ömsesidighet med Socialdemokraterna. Då krävs också en tydlighet med vad fackföreningsrörelsen vill och betona att organisationsarbetet är helt avgörande för att få inflytande och kunna påverka politikens utformning.

I motion 17.12 femte att-satsen yrkar motionären att LO ser till att alla som gått/går LOs Maktutbildning får en inbjudan till en lokal/regional träff där de sedan inbjuds till att bli medlemmar och aktivera sig i Socialdemokraterna.

LOs styrelse tycker det är positivt att försöka hitta vägar för att få LO-förbundens medlemmar och förtroendevalda att ta plats i politiken. De som genomgår LOs Maktutbildning får både kunskap och verktyg för att ytterligare ta steget att organisera sig både fackligt och politiskt. Varje förbund har en relativt omfattande studieverksam-

het och deltar också i LOs tvärfackliga utbildningssystem. En stor del i detta är att bilda och utbilda i de ideologiska grunderna som den fackliga rörelsen vilar på. Facklig-politisk samverkan är en bärande del i hela den facklig-politiska skolningen. Förbunden med sina avdelningar, eller motsvarande, gör sitt yttersta för att få medlemmar och fackligt förtroendevalda som genomgått facklig-politiska utbildningar att både bli medlemmar och engagera sig politiskt i Socialdemokraterna.

I motion 17.12 sjunde att-satsen yrkar motionären att LO tillsammans med förbunden tar fram en plan för kontinuerlig kompetensutveckling för anställda inom LO och fackförbunden i frågor som rör facklig-politisk samverkan och arbetarrörelsens värderingar.

LOs styrelse håller med om att anställda inom LO och LO-förbunden bör få kontinuerlig kompetensutveckling i frågor som rör facklig-politisk samverkan och arbetarrörelsens värderingar. Däremot hör kompetensutveckling av de anställda till den anställande organisationen. Det är arbetsgivaren som har ansvaret för att kompetensutveckla sin personal. LO och LO-förbunden samarbetar sedan länge kring kompetensutvecklingsfrågorna, bland annat genom Runö Folkhögskola & Utvecklingscentrum. Runö har i uppdrag att anordna personalutbildningar som inriktas emot att stödja LO, LOs förbund och a-kassor. De erbjuder skräddarsydda utbildningar, både korta och långa, som är specifikt utformade för organisationens behov.

En av de centrala personalutbildningarna som LO och LO-förbundens blivande, och redan anställda ombudsmän, genomgår är LOs Ombudsmannautbildning. Utbildningen är en processutbildning som består av fyra huvudområden: värdegrund och ideologi, organisation, ledarskap samt ombudsmannarollen.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 17.12 (att-sats 1), 17.12 (att-sats 2) samt

att avslå motionerna 17.12 (att-sats 5), 17.12 (att-sats 7).

I debatten deltog:

Annelie Karlsson, Handels
Hans Ahlberg, Transport
Christian Jönsson, Byggnads
Patrik Hellström, Fastighets
Jack Åkerlund, IF Metall
Helen Persson, Kommunal
Christina Johansson, Kommunal
Per-Ola Nilsson, Elektrikerna
Malin Ackholt, LOs styrelse

Följande förslag förelåg:

- Styrelsens utlåtanden,
- Patrik Hellström, Fastighets, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motion 17.6,
- Styrelsens besvarandeyrkande på motion 17.7,
- Per-Ola Nilsson, Elektrikerna, bifallsyrkande på styrelsens besvarandeyrkande på motion 17.7,
- Jack Åkerlund, IF Metall, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motion 17.10,
- Christina Johansson, Kommunal, med flera bifallsyrkande på motion 17.11 (att-sats 4),
- Styrelsens besvarandeyrkande på motion 17.12 (att-sats 7).

Beslut

Kongressen beslutade genom försöksvotering att bifalla styrelsens utlåtande på 17.11 (att-sats 4).

Votering begärdes av Christina Johansson, Kommunal.

Kongressen beslutade

att i övrigt bifalla styrelsens utlåtanden.

17.c Politisk påverkan

Motionerna 17.13–17.19.

17.13

LO i en ny tid - politisk strejk som svar på arbetsfientliga attacker

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Vi utsätts dagligen av arbetsfientliga attacker. Vi har flertalet gånger låtit oss nedslås och inte stått upp för våra intressen. Som exempel var det ett misstag att ge efter för högerns och socialdemokraternas utpressning av långtgående försämringar i arbetsrätten. Vi skulle ha genomfört en politisk strejk mot ändringarna i LAS. Nu ser vi resultatet av kapitulationen med oseriösa uppsägningar och ett totalt katastrofalt misslyckande för omställningsstudiestödet.

Vi inom LO kan bedriva en kraftfull oppositionspolitik om vi vill. Vi måste föra en oppositionspolitik som försvarar arbetarnas intressen. Bortom med ängsligheten i fackföreningsrörelsen. Vi har varit för svaga och passiva, från LOs ledning till förbunden. Vi måste börja prata klartext. För att detta ska bli verkningsfullt behöver vi mobilisera medlemmarna bakom kraven. Vi arbetare behöver samlas för att rösta med våra fötter, gå ut på gator och torg, tömma arbetsplatserna och gå ut i politisk strejk som ett nödvändigt svar på de arbetsfientliga attackerna.

För att detta ska lyckas behöver den samlade arbetarrörelsen lyssna till sina egna intressen. Vi behöver ställa oss frågan, vilka är det som bromsar? Våra representanter i Socialdemokraternas verkställande utskott låter sig tas som gisslan för en socialdemokratisk högerpolitik och förblir osynliga i debatten. Syftet kan inte vara annat än att förbereda ett framtida socialdemokratiskt regeringsinnehav. Det sker hela tiden en anpassning till vad som gynnar högern inom socialdemokratiet. Trianguleringen hos Socialdemokraterna är ett politiskt dödgräveri. I stället för radikala progressiva reformer och ett försvar av en arbetarpolitik, så står vi tandlösa inför angreppen på a-kassan, angreppen på studieförbunden, friskolornas gödning av segregation och gängkriminalitet och skattesänkningar för de rika.

Vi måste ha en fackförening som vågar stå upp för arbetarrörelsens värderingar om jämlikhet, rättvisa och solidaritet, i praktisk handling. LO befinner sig i en ny tid som kräver politisk handlingskraft och mobilisering av medlemmarna.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO med dess kongress uttalar sig för att använda politisk strejk som svar på arbetsfientliga attacker.

Utlåtande motion 17.13

17.13

att LO med dess kongress uttalar sig för att använda politisk strejk som svar på arbetsfientliga attacker.

LOs styrelse delar motionärens problembeskrivningar i frågan. Den svenska modellen bygger på att arbetsmarknadens parter får stor autonomi att själva reglera vilka villkor som ska gälla på den svenska arbetsmarknaden, utan inblandning från politiken. Reglering av löner och anställningsvillkor genom kollektivavtal har vuxit fram i förhandling och kompromiss med arbetsgivarparten under lång tid. För att modellen ska kunna fungera krävs också att staten har förtroende för parterna och avhåller sig från ingripanden.

När lagstiftaren ändå väljer att använda lagstiftning som medel för att påverka parterna, rubbar det balansen på arbetsmarknaden och på lång sikt riskerar det att rasera förtroendet till och mellan parterna. LO-styrelsen anser därför att det är fackföreningsrörelsens uppdrag att på bästa sätt värna modellen och parternas autonomi genom att avvärja sådana lagstiftningsförslag.

Vilken metod som är bäst lämpad för detta måste avgöras från fall till fall och går inte att bestämma på förhand.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att avslå motionen 17.13.

17.14

Hata SD

Kommunalarbetareförbundet avd Stockholms län

För att vi ska hålla oss relevanta i politiska forum och allmänt i samhället så krävs det att vi är många, det vet vi. Vi behöver en hög organisationsgrad men vi behöver också aktiva medlemmar som kämpar för våra rättigheter på arbetsplatsen och i samhället. Samhället blir mer och mer splittrat och vi måste ta ett gemensamt ansvar för att hindra detta. Vi måste få folket att enas bakom röda fanor och för arbetarklassen.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO måste ha en mer konsekvent och intensifierad strategi grundad i en facklig antirasism mot SD och fascism,

att LO måste angripa SD och högern med våra solidariska och fackliga värderingar samt driva arbetarrörelsens politiska frågor i större utsträckning samt

att LO i större utsträckning skapar debatten och sätter den politiska agendan.

Utlåtande motion 17.14

17.14

att LO måste ha en mer konsekvent och intensifierad strategi grundad i en facklig antirasism mot SD och fascism,

att LO måste angripa SD och högern med våra solidariska och fackliga värderingar samt driva arbetarrörelsens politiska frågor i större utsträckning samt

att LO i större utsträckning skapar debatten och sätter den politiska agendan.

I motionens första att-sats yrkar motionären på att LO måste ha en mer konsekvent och intensifierad strategi grundad i en facklig antirasism mot Sverigedemokraterna och fascism.

LOs styrelse håller med motionären om att LO och LO-förbunden ska ha ett arbete för facklig antirasism. Utgångspunkten är att rasismen ligger värderingsmässigt långt ifrån LO och LO-förbundens värderingar, vilka bygger på allas lika värde och rätt på grundval av politisk, social och ekonomisk demokrati präglad av jämlikhet och en feministisk grundsyn. Rasism är ett begrepp som används för att beskriva när människor delas upp i grupper och behandlas olika baserat på exempelvis hudfärg, religion, etnicitet eller kultur. Rasism bygger på fördomar och stereotypa tankar om hur vissa människor och grupper är eller bör vara. Rasism leder ofta till diskriminering, förtryck och våld mot de grupper som anses vara lägre rankade eller mindre värda.

Sverigedemokraterna är ett nationalistiskt och invandringskritiskt parti och är dessutom näst största parti i riksdagen. De har en officiell ideologi som bygger på socialkonservatism, nationalism och populism, men de har också en inofficiell och en vildvuxen ideologi som präglas av rasism, antisemitism och islamofobi.

LOs styrelse ser att LO och LO-förbunden ska bilda och utbilda i vad rasism är, inte driva särskilt emot Sverigedemokraterna. Utgångspunkt för resonemanget är att LOs styrelse ser det som mer strategiskt att vi driver på för att öka kunskapen och medvetenheten om rasismens olika former och hur den påverkar arbetslivet och samhället. Det är därför LO på uppdrag av LO-förbunden tagit fram utbildningen Om rasism.

Utbildningen tar bland annat upp rasismens historia och ideologi, uttryck och konsekvenser, motstånd och motkrafter samt rasismens utmaningar och möjligheter. Denna finns tillgänglig för LO-förbundens medlemmar och förtroendevalda samt anställda.

I motionens andra att-sats yrkar motionären på att LO måste angripa Sverigedemokraterna och högern med våra solidariska och fackliga värderingar samt driva arbetarrörelsens politiska frågor i större utsträckning.

LOs styrelse håller med motionären om att LO och LO-förbundens vapen mot Sverigedemokraterna och den samlade högern är just de fackliga värderingarna.

LO och LO-förbundens fackliga värderingar bygger på solidaritet, demokrati, rättvisa och frihet. Dessa värderingar uttrycks i LO och LO-förbundens verksamhet och relationer med, medlemmar, arbetsgivare och samhället. Värderingarna är också kopplade till den politiska ideologin och visionen om ett bättre samhälle för alla arbetstagare. LOs styrelse vill peka på den ideologiska bildning- och utbildningsverksamheten som LO och LO-förbunden har gemensamt i LOs kunskapssystem. Utbildningarna syftar till att stärka och vidareutveckla de förtroendevaldas kunskaper, färdigheter och värderingar. Det vi behöver göra är att få fler att bli medlemmar i LO-förbunden, se till att organisera arbetarna på arbetsplatserna, få fler att åta sig fackliga förtroendeuppdrag, öka antalet

medlemmar och förtroendevalda som deltar i den fackliga bildning- och utbildningsverksamheten. Det är en del i LO och LO-förbundens sätt att angripa den samlade högern med Sverigedemokraterna i spetsen.

I motionens tredje att-sats yrkar motionären att LO i större utsträckning skapar debatten och sätter den politiska agendan.

LOs styrelse har samma uppfattning som motionären i att det är centralt att vara den organisation som skapar debatten och sätter den politiska agendan. LO är en viktig och inflytelserik organisation som har bidragit till att forma den politiska debatten och agendan i Sverige under många år. LO och LO-förbunden har ett brett nätverk av medlemmar, förtroendevalda, experter och samarbetspartners som ger LO legitimitet, kunskap och resurser. Som organisation har LO en tydlig vision och agenda för att främja arbetstagar- nas intressen och rättigheter samt för att bidra till ett mer jämlikt, hållbart och solidariskt samhälle. LO och LO-förbundens största resurs för att både skapa debatt och sätta den politiska agendan är att mobilisera medlemmar och allmänheten genom att sprida information, opinionsmaterial och kampanjer.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 17.14 (att-sats 2), 17.14 (att-sats 3) samt

att avslå motionen 17.14 (att-sats 1).

17.15

Ett starkt kulturliv förutsätter en modern upphovsrätt

Musikerförbundet

De senaste decennierna har vi i Sverige förändrat vår konsumtion av musik drastiskt. Från att ha gått från LP och kassettband till CD och mp3or. I dag står streamad musik för 90 procent av all musikkonsumtion i Sverige. Den stora fördelen med streamad musik är att piratkopieringen har minskat och att det finns större tillgänglighet. Nackdelen är dock att låtskrivare/upphovs- personer får minimalt betalt för sina verk, musiker får i nuläget inte någon ersättning alls från digitala plattformar som Spotify, samt att det i dag inte finns någon som har möjlighet att granska om utbetalningarna är korrekta.

Oavvislig ersättningsrätt

Trots att mer än 90 procent av all musikkonsumtion i dag består av streaming finns det fortfarande ingen lagstadgad rätt till ersättning för artister och musiker i samband med att deras verk strömmas genom digitala kanaler som exempelvis Spotify och Youtube. En låt som en musiker har varit med på kan spelas oändligt många gånger på exempelvis Spotify, Apple Music eller liknande "on-demand-tjänster" utan att generera någon som helst ersättning till musikern. Ersättningen går i stället till skivbolaget. Möjligheten för artister och musiker att få ersättning via streaming i dag grundas i stort på hur stark förhandlingsposition de har i förhållande till musikbolagen. Styrkeförhållanden i förhandlingar mellan å ena sidan stora globala aktörer som musikbolag och streamingtjänster och å andra sidan enskilda musiker och artister är i dag väldigt ojämlika. Musikernas fackliga organisationer behöver ytterligare verktyg för att kunna förhandla om en mer rättvis fördelning.

Det bör av denna anledning införas en garanterad rätt till ersättning till artister och musiker när deras prestationer spelas via streamingtjänster. Denna ersättning ska komma ovanpå befintliga kontrakt. Det betyder att utövande musiker skulle ha rätt till ytterligare ersättning om deras låt spelas på streamingtjänster, även om de överlåtit sina rättigheter till ett skivbolag mot en engångsersättning. Ersättningen ska vara oavvislig (det vill säga den ska inte gå att förhandla bort individuellt) och vara föremål för insamling via utövares kollektiva förvaltningsorganisationer, vilket i Sveriges fall är SAMI.

EUs nya upphovsrättsdirektiv, som just nu håller på att implementeras i svensk lagstiftning, syftar till att underlätta en gemensam inre marknad för digital användning av upphovsrättsligt skyddat material. Även om det inte finns någon direkt reglering med i direktivet om en oavvislig ersättningsrätt så finns det möjlighet för svenska staten att införa en sådan. Enligt artikel 18 i direktivet har Sverige en skyldighet att säkerställa att upphovspersoner och utövande konstnärer "har lämplig och proportionerlig ersättning". Här finns det en öppning för svenska staten att säkerställa en mer rättvis fördelning av intäkterna från streamingtjänster.

Transparens och granskning

Enligt svensk lag har rättighetshavare på musikområdet rätt till ersättning när deras alster används i olika sammanhang. Den digitala revolutionen i allmänhet, och streaming i synnerhet, har lett till enorma mängder data som underlag vid utbetalningar för dessa ersättningar. Miljarder datahändelser genereras varje månad vilket i sin tur ska analyseras och användas som beräkningsunderlag vid utbetalningar av royalties till "musikkonstnärer" som artister och låtskrivare etcetera.

Det har blivit sådana mängder att det inte längre går att granska datan manuellt. Ingen vet med säkerhet hur korrekta dessa utbetalningar är eftersom ingen ännu granskat dessa väldiga datavolymer. Ofta anlitas externa it-företag på billigare marknader utanför Sveriges gränser, som bearbetar datan för underlag till royaltyutbetalning. Det finns inte heller någon samordning i beräkningar eller en översyn av data som samlas ihop.

Den statliga myndighet som har tillsynsansvar över upphovsrätten är Patent och Registreringsverket (PRV). De genomför inga kvalitetsgranskningar där datan uppstår eller granskningar i mellanleden på hur beräkningarna sker eller uppföljningar på att datan analyseras på ett sätt som gör att rättighetshavarna får den ersättning som de enligt lag och avtal har rätt till. Det gör i sin tur att det i dag inte finns någon som vet om lagen och avtalen följs, om upphovsrättsinnehavarna får den ersättning de har rätt till. Det är upp till varje skivbolag, distributör, streamingtjänst, musikförlag, upphovsrättssällskap eller annan leverantör att analysera och bearbeta den enorma mängd data som genereras dagligen och kontrollmyndigheten har inga möjligheter att följa upp om beräkningarna stämmer.

Politiken har genom upphovsrättslagstiftningen beslutat att musikskaparna ska få betalt när deras prestationer används. Men sedan dess har musikbranschen utvecklats så att de globala bolagen, exempelvis via Spotify, bygger upp affärsmodeller och gigantiska system som inte är transparenta.

De verktyg som politiken har givit oss fungerar inte längre fullt ut. Det är mycket stora ekonomiska belopp som flödar genom dessa dataströmmar och det är svårt att kontrollera att pengarna hamnar där de hör hemma. Det är en ekonomisk rättvisefråga för såväl musikskapare som andra rättighetshavare, och för samhället som riskerar att gå miste om skatteintäkter.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- att** LO verkar för att svenska staten införlivar en oavvislig ersättningsrätt för artister och musiker från digitala plattformar som exempelvis. Spotify,
- att** LO verkar för att svenska staten (exempelvis genom PRV) bevakar och säkerställer att den bakomliggande datan är korrekt så att insamlade medel fördelas till rätt rättighetshavare samt
- att** LO ställer sig bakom principen att musiker och andra upphovspersoner ska tillförsäkras en skälig del av de ekonomiska värden som deras arbete genererar.

Utlåtande motion 17.15

17.15

- att** LO verkar för att svenska staten införlivar en oavvislig ersättningsrätt för artister och musiker från digitala plattformar som exempelvis. Spotify,
- att** LO verkar för att svenska staten (exempelvis genom PRV) bevakar och säkerställer att den bakomliggande datan är korrekt så att insamlade medel fördelas till rätt rättighetshavare samt
- att** LO ställer sig bakom principen att musiker och andra upphovspersoner ska tillförsäkras en skälig del av de ekonomiska värden som deras arbete genererar.

Motionären tar upp en viktig fråga som alltför ofta försumrats i diskussionen om rättvisa löner, musikers och andra kulturarbetares rätt att få skälig ersättning för sitt arbete. Som motionären påpekar har låtskrivare och upphovspersoner fått det allt svårare att få en rimlig ersättning för det arbete de utför, ett problem som blivit uppenbart i ljuset av att streaming i dag blivit den dominerande delen av musikkonsumtionen.

Vid implementeringen av det så kallade DSM-direktivet, om upphovsrätt på den inre digitala marknaden, framförde LO sin ståndpunkt att det svenska genomförandet inte levde upp till den skyddsnivå för upphovspersoner och utövande konstnärer som direktivet krävde. LO-styrelsen anser att det förslag att inte införa någon oavvislig ersättningsrätt, som utredaren framförde, var felaktigt och mycket olyckligt. Eftersom vi inte nått framgång i kampen om skälig ersättning för musiker och andra upphovspersoner föreslår styrelsen att motion 17.15 ska bifallas.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

- att** bifalla motionen 17.15.

17.16

Hälsa ska inte avgöras av klass

Livsmedelsarbetareförbundet

Klassamhället blir aldrig så tydligt som när vi ser till folkhälsan. Hälsoklyftan i Sverige är reell och måste bekämpas med politik. Få saker förbättrar den svenska folkhälsan mer än att få bort rökningen. Vid sidan av försämringar av människors hälsa medför rökningen enorma samhällskostnader.

Frågan vi måste ställa oss är, hur minskar vi skadorna från rökandet? I internationella jämförelser har Sverige lägre andel rökare än jämförbara länder, anledningen till det stavas snus. Men trots en sjunkande trend av andelen rökare i Sverige är rökningen fortfarande ett folkhälsoproblem, inte minst bland arbetare som i högre grad röker cigaretter.

Svenskt snus minskar rökning och därmed de mycket negativa effekter rökningen har på folkhälsan. Trots de stora skillnaderna i skador mellan snuset och cigaretter, likställs de i den svenska tobakspolitiken. Om vi vill se ett resultat för en bättre folkhälsa går det inte bortse från att tobakspolitiken spelar roll. Det är dags att politiken riktar strålkastarljuset mot skadorna på folkhälsan och anpassar politiken för att effektivt skademinimera. Det är att vara ansvarsfull. För med nuvarande tobakspolitik är det arbetare som drar det kortaste strået.

Riskerna med rökning är väl utrett och resultaten entydiga. Det är också insikten i att snus har mycket mindre negativ påverkan på hälsan. Hur stor skillnaden är utreds för tillfället av Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) med uppdraget att "klargöra gradskillnader av ANDT-produkters (alkohol, narkotika, doping, tobak) skadeverkningar som är vetenskapligt bevisade". Att de vetenskapligt påvisade skillnaderna klargörs är bra och tydliggör att det inte är en fråga om det finns en skillnad utan hur stor den är.

Enligt Institutet för Hälso- och Sjukvårdsekonomi uppskattas kostnaden för rökning relaterad sjukdom i Sverige till över 30 miljarder kronor. Som jämförelse beräknar Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO) samhällskostnaderna för snuset till 630 miljoner. Samtidigt som skatten för snus årligen motsvarar 2,9 miljarder (före den sänkning av skatten som sker i budget 2024). Utöver den stora vinsten för folkhälsan som blir effekten av att färre röker så finns det alltså även en stor samhällsekonomisk vinst att göra.

Sedan 2004 går utvecklingen av andelen rökare i Sverige generellt mot att färre röker. Minskningen sammanfaller med att fler snusar. Enligt den nationella folkhälsoenkäten som baseras på enkätsvar från 40 000 slumpvis utvalda svenskar röker 5,8 procent av alla svenskar över 16 år. Däremot finns det skillnader mellan olika grupper. Klassperspektivet är talande och går att belysa på olika vis.

I den nationella folkhälsoenkäten blir det särskilt tydligt att utbildningsnivån är en viktig parameter vad gäller rökning.

Ett annat sätt att titta på statistiken är utifrån inkomster. 9,9 procent av kvinnorna med lägst inkomst röker dagligen och 9,3 procent bland männen. Bland höginkomsttagarna röker 3 procent av männen och 3,8 procent av kvinnorna. Rökningen förstärker hälsoklyftan i Sverige.

Att utbildning och inkomst i hög grad påverkar hur vi mår och hur länge

vi lever är ett faktum. En delförklaring till hälsoskillnaderna kan kopplas till rökning. Att bedriva en ansvarsfull tobakspolitik borde handla om skademinimering, att genom en medveten strategi underlätta för medborgarna att göra val som förbättrar hälsan.

För folkhälsan är det positivt om fler väljer att sluta röka. I dag vet vi att snuset underlättar för dem som vill sluta röka. I en norsk studie som publicerades under 2023 (*Quit smoking: methods and outcomes for Norwegian adults*) fastslås det att det är 2,5 gånger större chans att sluta röka om man väljer att gå över till snus, jämfört med att försöka helt utan hjälpmedel. Motsvarande siffra för till exempel nikotinläkemedel är 1,17 gånger. Även fast det bästa såklart är att inte använda tobak över huvud taget, är det hälsomässigt ett steg i rätt riktning att gå från att röka till att snusa.

I dag är det väldigt svårt att förstå varför all tobaksanvändning, med den kunskap vi har om skadeverkningarna, behandlas på samma vis politiskt. Som exempel har både cigaretter och snus fram tills nu båda haft samma skatt. Samma sak har gällt i politikens andra styrmedel kring tobakspolitiken.

Det finns mycket att vinna på att den svenska tobakspolitiken ställs om med fokus på att minimera skador i stället för att likställa all tobaksanvändning, både genom bättre hälsa och längre liv hos breda grupper i samhället och rent samhällsekonomiskt. Även om hälsoklyftan och samhällsekonomi är de viktigaste skälen till en förändrad tobakspolitik går det inte att bortse från att svensk snusindustri är en viktig arbetsgivare.

Bruket av snus har en lång tradition i Sverige och har använts i hundratals år. Även fast det finns hälsorisker även med snus är de mycket mindre allvarliga än för rökning.

Det behövs ett uppvaknande inom den breda fackföreningsrörelsen om tobakspolitiken. Den linje som den tidigare socialdemokratiska regeringen drev, där politiken för alla tobaksvaror likställs, behöver diskuteras i bredare lager. Vår övertygelse är att den inte har särskilt starkt stöd, varken inom Socialdemokraterna, i de fackliga leden eller bland medborgare i stort.

Att förbättra folkhälsan kräver politik, inte minst om vi ska lyckas minska klassorättvisan som finns i dag. Det är dags att LO ställer sig bakom en politisk linje för styrmedel som möjliggör en skademinimerande tobakspolitik.

För att minska den klassbaserade hälsoklyftan krävs att arbetarrörelsen inte fastnar i gamla principer och dogmer. Särskilt inte när det handlar om människors hälsa och vår gemensamma samhällsekonomi.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att Sverige bedriver en tobakspolitik baserad på principen om skademinimering.

Utlåtande motion 17.16

17.16

att LO verkar för att Sverige bedriver en tobakspolitik baserad på principen om skademinimering.

Motion 17.16 lyfter den viktiga frågan om klasskillnader i hälsa. Precis som det står i motionen så är hälsoklyftan i Sverige reell och behöver bekämpas med politik. Även om folkhälsan fortsätter att utvecklas positivt, så ökar skillnaderna utifrån klass, kön och födelseland. De främsta förklaringarna till den utvecklingen är ökade ekonomiska klyftor och mer pressade arbetsvillkor. Detta är centralt för mycket av LOs påverkansarbete. På flera områden behövs mer jämlikhetspolitik för att skapa mer jämlika livsvillkor som leder till mer jämlik hälsa. De ökade hälsoskillnaderna hänger också samman med att tillgången till vård har blivit mer ojämlig på grund av marknadsisering och ökade geografiska skillnader.

Motionen handlar om rökningens betydelse för folkhälsan och möjligheten att minska rökningen genom att öka snus användningen. Motionärerna konstaterar att rökning är vanligare bland låginkomsttagare än höginkomsttagare. De hävdar även att den som slutar röka genom att gå över till snus har större chans att lyckas sluta röka än den som försöker sluta utan hjälpmedel eller med nikotinhjälpmedel.

Motionärerna hävdar att all tobaksanvändning behandlas på samma vis politiskt, till exempel att snus och cigaretter fram till nu har haft samma skatt. Det stämmer inte. En stor skillnad är rökförbud på allt fler offentliga platser, som inte gäller snus. Skatten på snus är sedan länge klart lägre än skatten på cigaretter. Den lägre skatten har motiverats med att snus anses vara mindre skadligt än cigaretter men att ”även snusning, vilket påtalas av bland annat Folkhälsomyndigheten, ökar risker för ohälsa och sjukdom” (proposition 2021/22:245 Höjd skatt på alkohol och tobak framlagd av den socialdemokratiska regeringen, s.33).

Den som köper ett paket med 20 cigaretter betalar ungefär 38 kronor i tobaksskatt (skatten är framför allt satt per cigarett). Beroende på hur dyra cigaretterna är betyder det att mellan 50 och 60 procent av priset är tobaksskatt. För snus är skatten satt i kronor per kg så för en dosa portionssnus på 20 gram är tobaksskatten 10,50 kronor och en lössnusdosa på 42 gram är den 22 kronor. Hur stor andel det blir av priset beror på vad snusdosa kostar men det handlar om ungefär 25 till 40 procent. Denna redan stora skillnad kommer öka 1 november 2024 då nuvarande regerings höjning av skatt på cigaretter och sänkning av skatt på snus träder i kraft.

Om den ökade skillnaden i beskattning kommer leda till minskad rökning bland personer med kort utbildning och lägre inkomster vet vi inte än. Eftersom skillnaden i beskattning redan är stor är det troligt att rökning fyller andra funktioner än snus, till exempel visar forskning att kvinnor oftare än män svarar att rökningen ger möjlighet till rast eller till att stressa ned. Då är kanske en lugnare arbetsmiljö med möjlighet till pauser även för icke-rökare det som behövs? Dessutom är sambandet mellan rökning och snus inte klarlagt. En kunskapssammanställning genomförd av Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU 2020) visar att personer som använder snus oftare börjar röka än personer som inte snusar. Sammanställningen kunde inte bevisa att rökare som börjar snusa samtidigt slutar röka.

LOs styrelse konstaterar att Sverige redan bedriver en tobakspolitik baserad på principen om skademinimering. Det råder en bred politisk enighet om att tobaksprodukter

ska beskattas utifrån farlighet och mer hälsofarliga produkter har därför högre skatt. Nuvarande regering vill att skillnaden i hälsofara mellan cigaretter och snus ska synas än mer i beskattningen men grundprincipen är densamma.

LOs styrelse anser att LO även i fortsättningen ska arbeta för en jämlik hälsa, genom att bland annat verka för ett samhälle med minskade klyftor, bättre arbetsvillkor och arbetsmiljö samt jämlik vård. Tobakspolitiken är inte prioriterad i det arbetet.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar
att avslå motionen 17.16.

17.17

Transparent lobbyism

Elektrikerförbundet

Den oreglerade lobbyismen utgör ett problem för svensk demokrati. Den underminerar medborgarnas förtroende för politikens förmåga att prioritera allmänintressen över särintressen i när politik formeras och blir verklighet.

När SD-regeringen tillträdde kunde DN avslöja att en tredjedel av Sveriges nya statssekreterare har jobbat för pr-byråer, intresseorganisationer och tankemedjor. En av Sveriges statssekreterare var efter att ha tillträtt fortfarande delägare i en av Sveriges största public affairsbolag. Lobbyismen lever och frodas i svenskt samhällsliv medan möjligheterna att granska den är begränsande.

Ingenstans är den oreglerade lobbyismens effekter lika tydliga som när man ser till marknadskaoset i svensk välfärd. Det är ingen slump att Sverige fått ett välfärdssystem som gynnar ett litet antal företagsintressen på medborgarnas och övrigt näringslivs bekostnad. Det är en direkt effekt av välfinansierad och långsiktigt planerad lobbyism från en rad aktörer med stort inflytande i svensk politik. Först i närtid, efter granskning från journalister, civilsamhällesorganisationer och socialdemokrater har vidden av de personliga och ekonomiska kopplingarna mellan välfärdskoncernerna och svenska politiker blivit allmänt kända.

Lobbyismen är i dag djupt ojämlig. För stora kommersiella intressen är lobbyism en investering medan för folkrörelser, miljögrupper, civilsamhällesorganisationer och fackföreningar är det en kostnad. Bristen på transparens är ett uppenbart hinder för att synliggöra denna obalans och ställa ansvariga till svars om de inte hanterar den på ett ansvarsfullt sätt. Ökad lobbytransparens vore utifrån detta mycket positivt för civilsamhällesorganisationer och folkrörelser utan stora plånböcker.

En av grundtankarna bakom svensk offentlighetsprincip är att insyn och öppenhet kan motverka korruption och stärka allmänhetens förtroende för demokratins funktionssätt. Den utgör fortfarande kärnan i svensk demokrati men det är tydligt att den behöver utvecklas.

Sverige har hamnat på efterkälken. Till skillnad från medborgare i till exempel Irland, Kanada, Frankrike och Tyskland saknar svenskarna helt möjlighet att se vilka aktörer som försöker påverka våra folkvalda. Även i Finland har frågan om ökad lobbytransparens utretts.

För svenska politiker i Europa och i Sverige finns i dag helt olika krav på insyn. För våra europaparlamentariker och vår EU-kommissionär kan medborgarna snabbt och enkelt ta del av vilka lobbymöten dessa haft. För Sveriges regering är man i stället utlämnad till att begära ut och gå igenom en stor mängd mejlkonversationer.

Sverige behöver införa ett lobbyregister där det går att se vilka organiserade intressegrupper (till exempel företag, branschorganisationer, civilsamhällesorganisationer eller andra intressesammanslutningar) som våra folkvalda träffar och om vad. Med ett lobbyregister skulle det bli tydligt vilka som kontaktar Sveriges regering. Det skulle gynna journalistisk granskning, demokratiforskning och medborgarnas möjlighet att utkräva ansvar från sina folkvalda politiker.

Det är viktigt att ett register inte skapar barriärer för ideella organisationer eller folkrörelser, och därför bör ansvaret för registrering och underhåll av registret vila på det allmänna. Inspiration går att hämta från hur registret i dag är ansvariga för att registrera och lämna ut handlingar, inte de aktörer som kontaktar regeringen.

Jämte ett register är det nödvändigt att se över karensregler och jävsriktlinjer samt att sätta press på PR- och public affärsbyråerna att publicera sina kundlistor.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO ska verka för att ett lobbyregister införs i Sverige där kontakter mellan folkvalda och organiserade intressen redovisas,

att LO ska verka för skärpta regler vid övergång mellan framträdande beslutsfattande positioner såsom statsråd, statssekreterare eller höga myndighetschefer och arbete i gränslandet mellan näringsliv och politisk påverkan,

att LO verkar för att Socialdemokraterna tar fram interna riktlinjer för hur jävsituationer kan förebyggas genom krav på löpande redovisning av anställningsförhållanden och uppdragsgivare för förtroendevalda som arbetar med politisk påverkan,

att LO verkar för att Socialdemokraterna i regeringsställning antar som praxis att endast interagera med företag inom påverkanssektorn som öppet och löpande deklarerar sina uppdragsgivare samt

att LO tillsätter resurser till ett Centrum mot korruption, i syfte att granska och kommunicera och i förekommande fall pröva jävsituationer och lobbyism inom det offentliga.

Utlåtande motion 17.17

17.17

- att** LO ska verka för att ett lobbyregister införs i Sverige där kontakter mellan folkvalda och organiserade intressen redovisas,
- att** LO ska verka för skärpta regler vid övergång mellan framträdande beslutsfattande positioner såsom statsråd, statssekreterare eller höga myndighetschefer och arbete i gränslandet mellan näringsliv och politisk påverkan,
- att** LO verkar för att Socialdemokraterna tar fram interna riktlinjer för hur jävsituationer kan förebyggas genom krav på löpande redovisning av anställningsförhållanden och uppdragsgivare för förtroendevalda som arbetar med politisk påverkan,
- att** LO verkar för att Socialdemokraterna i regeringsställning antar som praxis att endast interagera med företag inom påverkanssektorn som öppet och löpande deklarerar sina uppdragsgivare samt
- att** LO tillsätter resurser till ett Centrum mot korruption, i syfte att granska och kommunicera och i förekommande fall pröva jävsituationer och lobbyism inom det offentliga.

Motionen lyfter en angelägen fråga. Dialog med politiska beslutsfattare är en av grundstenarna i en fungerande demokrati. Politiker behöver lyssna på olika perspektiv och väga intressen mot varandra, men det behöver ske på ett transparent sätt. Eftersom förutsättningarna att komma till tals är långt ifrån jämlika, blir behovet av att syna påverkansarbetet avgörande.

Demokratiutredningen 2016 avfärdade en reglering med hänvisning till att enskilda såväl som intresseorganisationer bör vara fria att föra fram sina åsikter. Rent principiellt kan detta vara helt riktigt, samtidigt som behovet av transparens är tydligt.

Tidö-regeringen har gett den parlamentariskt sammansatta kommittén som ska utreda förstärkt insyn kring partiernas finansieringen, i uppdrag att även utreda en reglering med krav på transparens i fråga om kontakter mellan politiska beslutsfattare och lobbyister. Utredningen ska vara klar i början av 2025.

LOs styrelse anser att frågan är principiellt viktig, men menar samtidigt att LOs resurser bör fokuseras på kärnverksamheten, snarare än att tillsätta resurser till ett Centrum mot korruption.

I slutändan är det väljarna som ska ansvarsutkräva de förtroendevalda. Ett lobbyregister skulle leda till en jämlik spelplan. Att möjliggöra en tydligare granskning av beslutsfattares arbete innebär inget hinder för påverkan, men det skulle förenkla ansvarsutkrävandet. Därför är LOs styrelse principiellt positiv till införandet av någon form av lobbyregister.

Ett sätt att bidra till ökad transparens i påverkanssektorn skulle vara att LO verkar för att Socialdemokraterna i regeringsställning skulle ta graden av transparens i beaktning. Med ett fungerande lobbyregister skulle alla regeringar, oavsett politisk färg behöva följa samma spelregler, vilket är att föredra framför att premiera de företag i påverkanssektorn som själva valt en affärsmodell där de redovisar sina uppdragsgivare.

LOs styrelse menar att Socialdemokraterna bör säkerställa att inga förtroendevalda ställs inför jävsituationer, men att det måste finnas mer framkomliga vägar än löpande redovisning.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen drev under 2018 igenom restriktioner för statsråd och statssekreterare. Under en period av 12 månader efter avslutat uppdrag

gäller karens och även ämnesspecifika restriktioner kan utfärdas. Uppdrag under denna period ska godkännas av en särskild nämnd. Det finns anledning att följa hur väl denna nya lagstiftning fungerar. Samtidigt finns det skäl att redan nu skärpa regler för övergångar från höga myndighetschefer till det privata näringslivet. I dag är det endast generaldirektören för Transportstyrelsen som omfattas av begränsningar.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 17.17 (att-sats 1), 17.17 (att-sats 2) samt

att avslå motionerna 17.17 (att-sats 3), 17.17 (att-sats 4), 17.17 (att-sats 5).

17.18

Förbundsmotion opinionsstrategi 2024

Seko

Näringslivet och högerorienterade har under lång tid varit bättre på att sätta sina frågor på agendan i förhållande till arbetarrörelsen. Det handlar bland annat om ett, totalt sett, ekonomiskt övertag. Men det handlar också om att man varit smartare och beredda att satsa mer resurser på att förändra värderingar. Man brukar ofta prata om att ha det så kallade problemformuleringsinitiativet. I detta avseende har arbetarrörelsen blivit omsprungna. Förutom att man satsat betydande resurser i allt från tidningar, poddar, reklam och tankesmedjor, har man även haft ett långsiktigt tänk. Uthållighet och tålamod har varit viktiga nycklar. Detta var ett av skälen till att 6F tog initiativet till att starta Katalys för drygt tio år sedan. Satsningen har varit lyckosam och Katalys är numera en efterfrågad och etablerad tankesmedja på vänsterkanten som syns och hörs mycket i samhällsdebatten. Men frågan är större och viktigare än att enbart 6F kan möta denna utveckling. Detta är en fråga för hela LO.

Arbetarrörelsen ligger efter i den opinionsbildande strategin i förhållande till den samlade borgerligheten i Sverige. Svenskt Näringsliv tillsammans med mediakapitalister och politiska partier pumpar in pengar i tidningar, tankesmedjor och andra medier som gör att de kan få ut sin bild av verkligheten och skönmåla sina politiska mål och ambitioner utan att på ett seriöst sätt kunna utmanas av andra idéer. Arbetarrörelsen vill ha ett annat samhälle än vad den borgerliga världsbilden har att erbjuda. Vi vill ha jämlikhet, frihet men också solidaritet. Det arbetet kräver en stor satsning som inbegriper att utmana den rådande hegemoniska uppfattningen i samhället om hur ett samhälle kan eller ska organiseras.

Vi föreslår att kongressen beslutar

att LO ska ta fram en medie- och opinionsstrategi med syfte att utmana Svenskt Näringsliv, den borgerliga och kapitalistiska hegemonin.

Utlåtande motion 17.18

17.18

att LO ska ta fram en medie- och opinionsstrategi med syfte att utmana Svenskt Näringsliv, den borgerliga och kapitalistiska hegemonin.

Under de senaste åren har LO-förbundens medlemmar blivit allt viktigare för de politiska partierna och således även att förhålla sig till i den politiska debatten. Fler talar om jämlikhet i den internationella forskningen, fler adresserar vanligt folk i debatten, de problem som LO-förbundens medlemmar pekar på i Sverige har blivit mer aktuella. LO har aktivt arbetat länge, i enlighet med tidigare kongressbeslut, för att lyfta in jämlikhetsfrågan på agendan i svensk debatt under de senaste 10 åren, vilken har fått fäste. Trygghetsfrågor för vanligt folk är en annan, att lyfta behovet av ökade investeringar i så väl infrastruktur som välfärd är en tredje. Det finns således flera saker som går åt rätt håll i utvecklingen, men allt är naturligtvis inte bra. Det är en strid om värderingar och en kontinuerlig kamp. Viktigt är att problemformuleringsinitiativet ses ur ett långsiktigt perspektiv - över flera år.

Arbetarrörelsen har mer begränsade resurser att avsätta för tidningar, stiftelser, tankesmedjor och institutioner än högern när det gäller pengar. LO ensamt kan inte avsätta de summor som näringslivet gör, vilket enligt beräkningar från Arena (2022) uppgår till över 250 miljoner. Däremot har LO-förbunden och arbetarrörelsen i stort kraften hos de många människor som tillsammans tar samtal och diskussioner, något som näringslivet saknar. Trots det monetära övertaget ger de resurser arbetarrörelsen avsatt ändå resultat. Till exempel har flera av de tankesmedjor som driver LO-förbundens frågor ett bra genomslag i media och den offentliga debatten. Under 2023–2024 har LO en arbetsgrupp som inventerar alla institutioner som LO har någon form av intresse eller del i. Arbetet utmynnar i rekommendationer för hur LO kan bli mer stringenta och resurseffektiva i sin opinionsbildning. Inom ramen för den budget och de resurser LO har för opinionsbildning kan ytterligare projekt och satsningar tillkomma under de närmaste åren.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att anse motionen 17.18 besvarad.

17.19

Sverige ska vara ett jämlikt land

Målaresförbundet

Sverige ska vara ett jämlikt land där framgång bygger på individens egna meriter snarare än på privilegier och släktskap. Vårt statskick innebär dock fortfarande att landets högsta offentliga ämbete, det som statschef, går i arv inom en utvald familj. Monarkin går inte att förena med demokrati, jämlikhet och medborgerliga rättigheter. Vi menar att rätten att representera Sverige inte ska kunna ärvas. Den kan enbart ges genom demokratiska processer.

Den nuvarande regeringsformen är över 40 år gammal. Den var på sin tid en politisk reform som fördjupade demokratin genom att begränsa monarkens makt. Det demokratiska reformarbetet måste fortsätta och i denna riktning ligger ett avskaffande av det för demokratiska system som monar-

kin är ett uttryck för. Det är hög tid att återigen se över monarkins roll i det svenska moderna samhället. Sverige bör bli en republik. Ett demokratiskt och modernt samhälle kan inte innehålla ett ärftligt statschefsämbete.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- att LO verkar för att avskaffa monarkin,
- att i väntan på att monarkin avskaffas ska LO verka för avskaffande av be-
kännelse tvånget för statschefen,
- att i väntan på att monarkin avskaffas ska LO verka för avskaffande av suc-
cessionsordningens krav på att prinsar och prinsessor av det svenska
kungliga huset inte får ingå äktenskap ifall inte regeringen efter hem-
ställan från konungen lämnat sitt samtycke därtill,
- att i väntan på att monarkin avskaffas ska LO verka för avskaffande av för-
budet för tronföljare att lämna riket utan konungens vetskap och sam-
tycke samt
- att i väntan på att monarkin avskaffas ska LO verka för att offentlighets-
principen ska gälla i fråga om Kungliga hov- och slottsstatens ekonomi
och verksamhet.

Utlåtande motion 17.19

17.19

att LO verkar för att avskaffa monarkin,

att i väntan på att monarkin avskaffas ska LO verka för avskaffande av bekännelse-tvånget för statschefen,

att i väntan på att monarkin avskaffas ska LO verka för avskaffande av successionsordningens krav på att prinsar och prinsessor av det svenska kungliga huset inte får ingå äktenskap ifall inte regeringen efter hemställan från konungen lämnat sitt samtycke därtill,

att i väntan på att monarkin avskaffas ska LO verka för avskaffande av förbudet för tronföljare att lämna riket utan konungens vetskap och samtycke samt

att i väntan på att monarkin avskaffas ska LO verka för att offentlighetsprincipen ska gälla i fråga om Kungliga hov- och slottsstatens ekonomi och verksamhet.

Motionen argumenterar för en relevant principiell fråga. LOs styrelse delar uppfattningen om att demokratiskt statskick genom monarkins avskaffande är riktig.

Den nuvarande regeringsformen som reglerar statskicket utformades i början av 1970-talet efter en kompromiss mellan partier som sinsemellan hade helt olika uppfattningar i den principiella frågan om vi ska ha monarki eller republik. Det var en uppgörelse som innebar att Sverige ska vara en monarki, men att monarken inte ska ha några politiska utan enbart representativa och ceremoniella funktioner.

Frågan om avskaffandet av monarkin har behandlats vid tidigare LO-kongresser med beslutet att bifalla dessa att-satsers innehåll. Kungahuset åtnjuter ett relativt högt förtroende hos det svenska folket. Det finns vissa kulturella och traditionella vanor som kungahuset för vidare. Vissa har minskat i relevans och rimlighet och andra fyller fortfarande en ceremoniell eller praktisk funktion.

Kyrkan är skild från staten. Sverige är ett av världens mest sekulära länder. Även om Sverige fortsatt präglas av ett protestantisk kulturellt arv kan det inte vara avgörande att vår statschef bekänner sig till den lutherska läran, genom det så kallade bekännelse-tvånget. Även om bekännelsen skulle kunna tolkas som ceremoniell finns få skäl att bevara just denna ordning. Det verkar heller inte finnas några rimliga förklaringar till varför tronföljaren inte får lämna landet utan statschefens vetskap och godkännande. Samtidigt är det rimligt att kungahuset borde lyda under offentlighetsprincipen.

Under förutsättning att monarkin lär bestå under överskådlig framtid kan det vara rimligt att landets högsta styrande organ kan ha någon form av inflytande över tronarvingarnas giftermål, eftersom ett sådant får direkt påverkan på Sverige. Berörda parter kan välja att gifta sig ändå, men förlora arvsrätten.

Styrelsens uppfattning är att denna fråga inte kommer att prioriteras under kongressperioden.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 17.19 (att-sats 1), 17.19 (att-sats 2), 17.19 (att-sats 4), 17.19 (att-sats 5) samt

att avslå motionen 17.19 (att-sats 3).

I debatten deltog:

Jonas Pettersson, Seko
Tina Löfgren, Målarna
Matilda Antonsson, Livs
Rahel Tzegay, Kommunal
Sara Benabdellah, Kommunal
Anders Hernborg, Livs
Tina Löfgren, Målarna
Alexander Petersson, Seko
Jonas Franzén, Musikerna
Bjarne Ringdahl, Seko
Christine Marttila, Kommunal
Christian Jönsson, Byggnads
Daniel Andersson, GS-facket
Dzeraldina Eriksson, Handels
Joakim Borg, Transport
Malin Ackholt, LOs styrelse
Mikael Johansson, LOs styrelse

Följande förslag förelåg:

- Styrelsens utlåtanden,
- Styrelsens besvarandeyrkande på motion 17.14 (att-sats 1),
- Rahel Tzegay, Kommunal, bifallsyrkande på motion 17.14 (att-sats 1),
- Matilda Antonsson, Livs, med flera, bifallsyrkande på motion 17.14,
- Jonas Franzén, Musikerna, bifallsyrkande på styrelsens utlåtande på motion 17.15,
- Anders Hernborg, Livs, bifallsyrkande på motion 17.16,
- Jonas Pettersson, Seko, med flera, bifallsyrkande på motion 17.18,
- Styrelsens bifallsyrkande på motion 17.18,
- Tina Löfgren, Målarna, bifallsyrkande på motion 17.19.

Beslut

Kongressen beslutade
att bifalla motion 17.14 (att-sats 1).

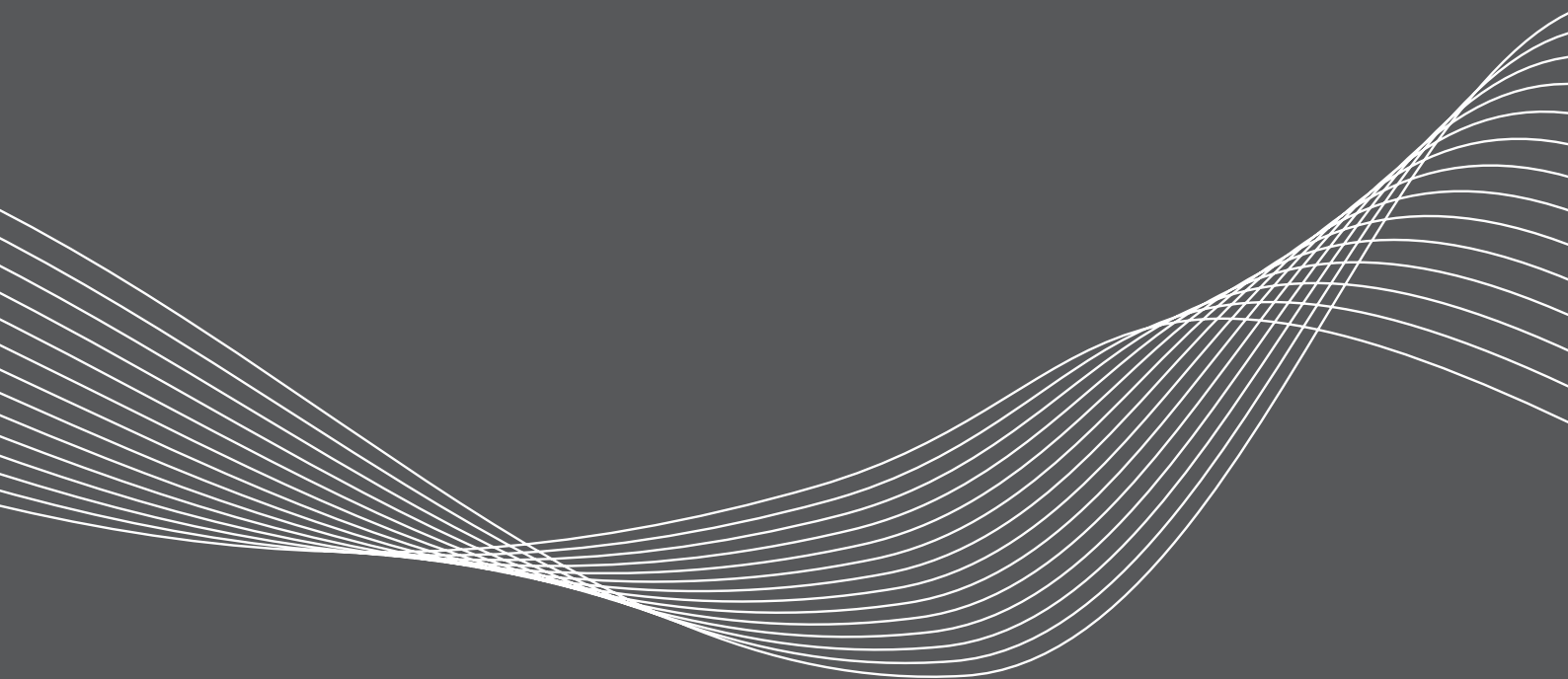
Kongressen beslutade
att bifalla styrelsens utlåtande på motion 17.16.

Kongressen beslutade
att bifalla styrelsens utlåtande på motion 17.19 (att-sats 3).

Kongressen beslutade
att i övrigt bifalla styrelsens utlåtanden.

Punkt 18

Arvoden för revisorer

Arvoden för revisorer

Eva-Lotta Ramberg, kongressordförande: Enligt LOs stadgar § 10 mom 8 ska revisorernas arvode fastställas av kongressen. För auktoriserad revisor utgår ersättning enligt räkning.

Styrelsens förslag:

att revisorernas arvode för den kommande kongressperioden fastställs till
60 procent av inkomstbasbeloppet det år vilket arvodet ska utbetalas
samt
att auktoriserad revisor ersätts enligt räkning.

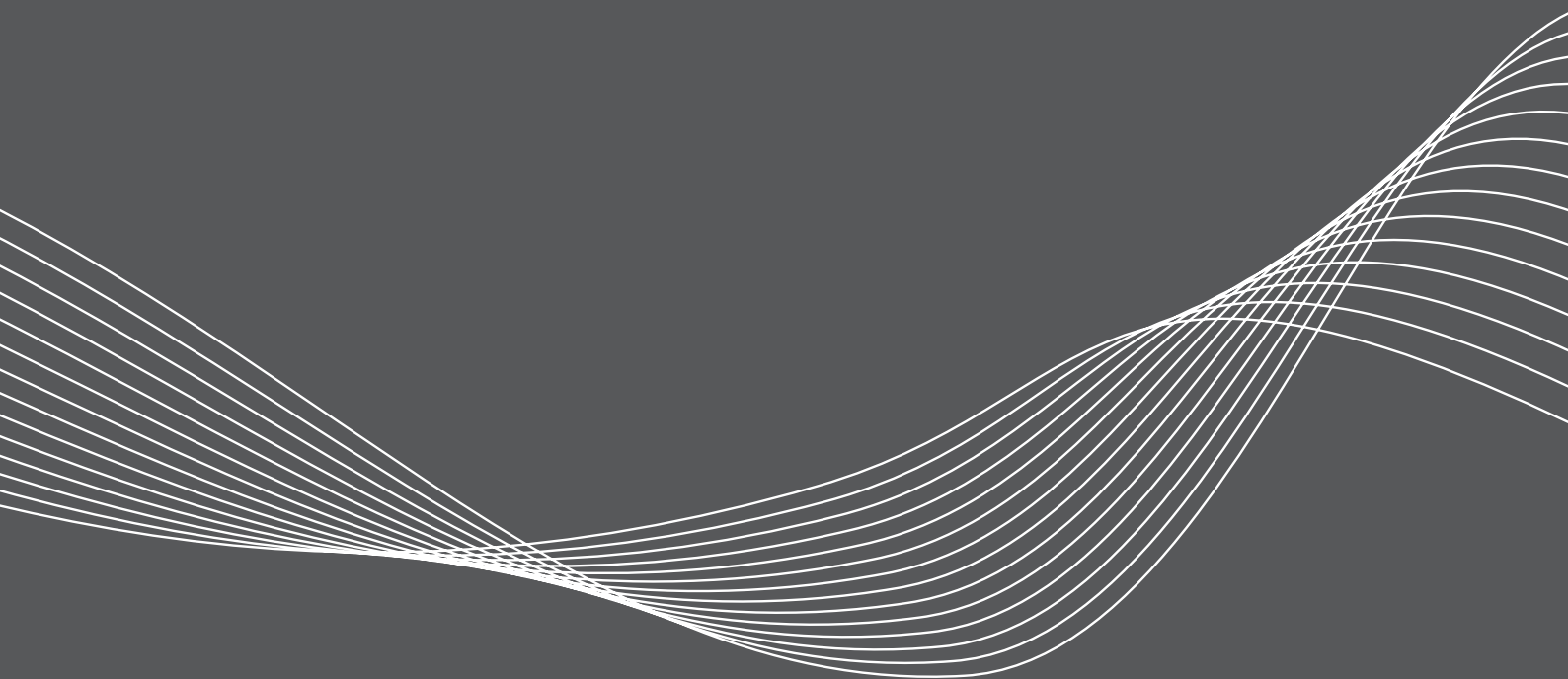
Kongressen beslutade

att bifalla förslaget till arvoden för revisorer.

Punkt 19

Tid för nästa kongress

Tid för nästa kongress

Eva-Lotta Ramberg, kongressordförande redogjorde för förslaget till tid för nästa kongress:

Styrelsens förslag:

att LOs 31a ordinarie kongress genomförs i Stockholm den 12–15 maj 2028 samt

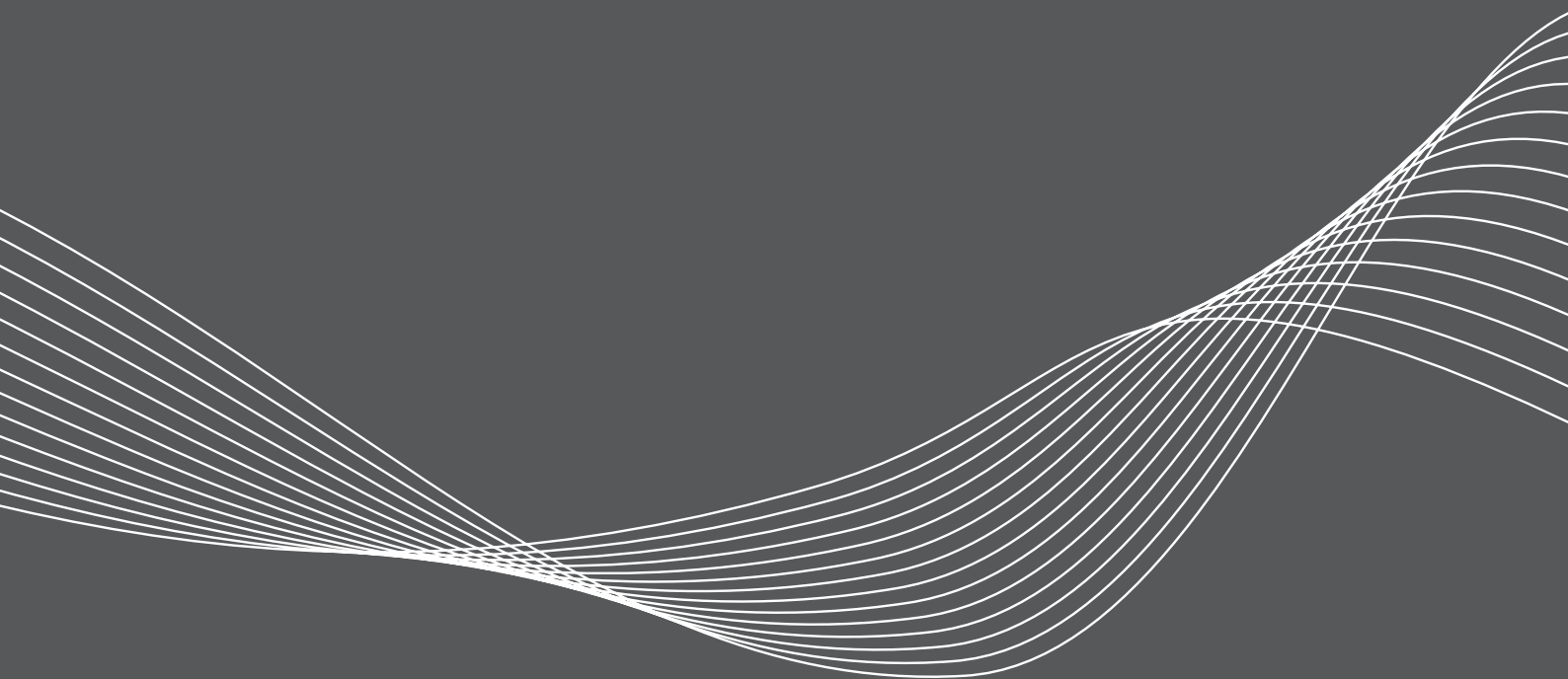
att LOs styrelse äger rätt att, om omständigheterna så påkallar, flytta kongressen till annan tidpunkt under 2028.

Kongressen beslutade

att bifalla förslaget till tid för nästa kongress.

Punkt 20

Kongressens avslutning

Kongressens avslutning

Susanna Gideonsson, LOs ordförande: Vi ska gå in på avslutningen och tack-talen.

Den första avtackningen gäller avgående styrelseledamöter. Jag vill kalla upp två som har avgått under perioden: Jan Granvik och Magnus Pettersson. Är de inte här? Då får jag säga mina ord ändå, för de kanske ser oss digitalt.

Det gäller Jan Granvik, Musikerna, och Magnus Pettersson, Fastighets. Ge dem en applåd!

(APPLÅDER)

Båda de här herrarna har gjort ett viktigt arbete i LOs styrelse under en oerhört tuff period. De var med och kämpade med övriga i styrelsen för bättre villkor under pandemin.

De har arbetat för trygghet och omställning som har lett till ett unikt avtal mellan arbetsmarknadens parter. De var med och formulerade ett krisvinterprogram, som vi tog fram i slutet av pandemin, när LOs medlemmar hade det oerhört tufft.

Men framför allt: De har inte arbetat bara för medlemmarna i sina egna förbund, utan de har varit med och tagit ansvar för att alla arbetare ska få det bättre, som bilmekanikern i Östersund, barnskötaren i Norrtälje och elektrikern i Ronneby.

De har också varit något mycket mer för oss i styrelsen. De har varit goda kamrater, och det är något vi alla sätter stort värde på.

Även om de nu har lämnat styrelsen vet vi att de inte kommer att sluta kämpa för arbetarrörelsen.

Som ett tack skulle ni egentligen ha fått en blomma av mig, men stort tack ska ni ha i alla fall! En varm applåd för Jan och Magnus!

(APPLÅDER)

Susanna Gideonsson, LOs ordförande: Då går vi vidare i avtackningarna. Jag vill rikta mig till en speciell styrelseledamot: Mikael Johansson, Målarna. Får jag be dig att komma upp.

(APPLÅDER)

Mikael! Som ordförande i Målarna har du varit en stöttepelare både i ditt förbund och i LO, en ordförande som alltid har haft medlemmarnas bästa i fokus och som har lett förbundet med stadig hand och tydlig riktning. Du har varit medlemmarnas röst inom fackföreningsrörelsen och på arbetsmarknaden.

Vi har nu kommit till den sorgliga stunden då vi ska säga tack till dig för ditt arbete i LOs styrelse. Som ledamot i LOs styrelse och ordförande för Målarna har du alltid varit beslutsam i ditt arbete för rättvisa arbetsvillkor och bättre arbetsmiljö för alla LO-medlemmar.

Jag måste personligen säga: Du är en som verkligen vet när du har på dig vilken hatt, när du står upp för Målarförbundet och när du sitter i LOs

styrelse, när det är dags att fatta gemensamma beslut och när du fattar besluten i ditt eget förbund. En extra eloge för det!

(APPLÅDER)

Mikaels arbete har verkligen gjort skillnad, och för det vill vi framföra ett stort och innerligt tack. Än en gång en varm applåd för dig!

(APPLÅDER)

Mikael avgår, men vi har också med oss ett förbund för sista gången. Det är en milstolpe i vår fackliga historia i och med att Målarna i morgon går upp i Byggnads.

Målarna, Sveriges äldsta nuvarande verksamma fackförbund, bildades den 2 oktober 1887. Som mest bestod Målarförbundet av mer än 200 avdelningar. I slutet av 70-talet genomfördes en stor avdelningsreform där ett 50-tal avdelningar reducerades till drygt 20, och 20 år senare slogs de 20 avdelningarna ihop till 9.

Nu är det dags för er i Målarna att bli ett med Byggnads. Det är som sagt en milstolpe. Får jag därför be hela ledningen för Målarna att komma upp på scenen. Välkomna, Stefan och Jan-Olof! Nej, Stefan är inte här, men han kanske följer kongressen digitalt.

(APPLÅDER)

Er uppgång i Byggnads bådar gott för medlemmarna i båda förbunden, för den här sammanslagningen är inte bara en sammanslagning av resurser utan framför allt av visioner – visioner om en starkare, mer sammanhängande rörelse som kan stå upp mot framtidens utmaningar med ännu större kraft.

Mikael! Ditt ordförandeskap har banat väg för detta. Men jag vet också av egen erfarenhet att ett stort arbete som detta inte är något som man klarar av bara på en person, och Stefan och Jan-Olof har varit till mycket stor hjälp, inte minst.

Det ligger ett stort arbete i hela ert förbund bakom detta, bland medlemmarna, som har stött och blött en uppgång i Byggnads, och bland de förtroendevalda, som har gjort ett stort organisatoriskt arbete för att detta över huvud taget ska vara möjligt.

Men det sker inte minst tack vare er i ledningen, tack vare er förmåga att se framåt och ha kraften att orka fatta viktiga beslut, som så tydligt har visat sig i detta arbete för era medlemmars bästa.

Tack vare detta kan vi nu hoppas på en framtid där Byggnads med Målarnas medlemmar kan få ännu bättre villkor i arbetslivet och i samhället i stort.

Det är ett arbete som naturligtvis kommer att bäras av era medlemmar i båda förbunden som bokstavligen talat bygger samhället, de som gjuter grunden för bostäder i Kiruna, sätter färg på kommunhuset i Norrtälje och sätter in fönstren som släpper in ljuset i äldreboendet i Eslöv.

Låt oss ta vara på den kraft och de möjligheter som detta förenande mellan Målarna och Byggnads för med sig, för byggandet av ett ännu starkare förbund!

Lycka till, kamrater! Och ett stort tack till Mikael, Stefan och Jan-Olof!

* * *

Mikael Johansson, Målarna: Ett stort tack för de vänliga orden, Sanna, och ett stort tack för den värme som vi känner här i lokalen!

Man brukar säga att det finns en första gång för allt och att det finns en sista gång för allt. Det må ju gälla en del av Målarförbundet också.

Revisorerna inledde med att berätta att deras uppgift är att granska verkställighet av beslut, och Torbjörn var uppe och talade om vilken födelsedag som vår organisationsutredning egentligen pratar om. Jag tror att Torbjörn nämnde 1912 som begynnelseåret.

Jag har någon notering om att första gången som förbundsstyrelsen började prata om en industriförbundsprincip i LO var år 1909. Då pratade man om en tanke att det dåvarande, ganska spretiga LO skulle hanteras genom en industriförbundsprincip.

Man kan väl konstatera att vi har tagit god tid på oss. Ett byggnadsindustriarbetarförbund nämndes också tidigare i processen. I dag känner vi det som Byggnads. Vid tidpunkten för den här diskussionen fanns inte ens nuvarande Byggnads.

Mina undersökningar av källorna till när Målarförbundet blev den LO-kramare som jag faktiskt tror att vi har varit i många år visade att det var när vi blev medlem nummer 3 i den här federationen.

Jag brukar säga: Ett fackförbunds rätt att existera är inte av gud given. Ett fackförbunds rätt att existera kommer av att man har ett tydligt uppdrag och också har en övertygelse om att alltid ta de beslut som är bäst för medlemmarna.

Det var naturligtvis ganska smärtsamt på det rent personliga och emotionella planet att behöva ha den debatt och diskussion som vi hade i förbundet. Men det är inte så att Byggnads, LO eller någon annan har tvingat oss att bli en del av Byggnads, utan det är ett beslut fattat av ett eget förbund på egna meriter, med den djupa insikten om att ett fackförbund måste finnas på alla de arenor där våra medlemmars frågor prövas och avgörs.

Vi har fattat ett kongressbeslut om att bli en del av Byggnads, och jag är stolt över att bli en del av Byggnads. Det har tagit några år att komma hit, men nu är vi här, mina vänner. Och jag kan lova er att målarna kommer att sätta färg på Byggnads.

(APPLÅDER)

Låt mig få avsluta och göra några reflektioner över arbetet i LO och göra ett litet medskick, som man väl får göra när man står på historiens tröskel.

Själv valdes jag till LO-styrelsen som suppleant år 2008. På den tiden, mina vänner, var inte alla förbund representerade i Landsorganisationens styrelse. Jag satt som andra eller tredje suppleant efter Byggnads dåvarande ordförande Hans Tillys.

År 2012 var ett märkesår i den bemärkelsen att vi blev fullvärdiga medlemmar, tillsammans med ett antal andra förbund här i lokalen, när LO-kongressen klokt nog bestämde att det var tid för förändring, helt enkelt. Som Kommunals delegationsledare Anders Bergström sa när han formulerade förslaget: Det är dags nu.

Jag kan säga att det också har blivit startskottet för oerhört händelserika

år. Lika stolt som jag har varit när vi som federation har lyckats samla oss kring frågor, lika ledsen och bedrövad har jag varit när vi har krackelerat, när vi inte riktigt har lyckats.

Det finns ett inslag av personligt misslyckande i detta. Men det som är ännu värre är insikten om att vi inte levererar det absolut bästa för våra medlemmar. Det är den skyldighet som vi alla har som fackliga företrädare vid varje given tidpunkt. Bortse från egna intressen! Organisation går alltid före person.

När vi är tillsammans är vi en kraft som egentligen ingen kan stoppa. Gör er inga illusioner, ni som sitter i förbundsstyrelsen: Man tycker alltid att vi är det absolut bästa förbundet. Det ska ni tycka – i annat fall ska ni inte ha de här uppdragen. Men betänk också att ingen av er är stark nog att på egen hand möta de utmaningar som vi har haft och har framför oss.

Förutsättningarna för LO och förbunden är mer samordning, mer saker och ting tillsammans. Ta ansvar för de kongressbeslut som vi har fattat! Det kan inte vara så att vi träffas en gång vart fjärde år och tar bra beslut och sen åker hem och tänker: Nu är det *business as usual*.

Vi har lovat varandra saker och ting under de här dagarna. Vi har lovat att sluta upp bakom en ledning. Vi har bestämt oss för att flytta fram positionerna. Och när vi gör det, mina vänner, då är LO och förbunden en ostoppar kraft.

Från Målarna vill jag rikta ett stort och varmt tack för den tid som vi har fått vara med och forma. Det kommer att finnas målare i den här lokalen 2028. Jag har väldigt många duktiga förtroendevalda i Målarna.

Jag ser att P-O sitter där. Vi brukar alltid träta om vem som är äldst. Jag måste säga: Sanningen är att grafikerna var de första som bildade fackförening, eftersom deras medlemmar hade den ovanliga egenskapen för arbetare att vara läskunniga.

Men nu är vi det äldsta förbundet som är kvar i nuvarande skick, och klockan 00.00 övergår vi till att bli en del av Byggnads.

Stort tack!

(APPLÅDER)

***

Susanna Gideonsson, LOs ordförande: Det var avtackningarna av styrelsen, och då fortsätter vi.

Vi har en förtroendevald revisor som avgår. Han har hållit reda på att styrelsen och LO gör det vi ska, att vi gör det vi har beslutat. Det är Ulf Andersson.

Det har han gjort i tolv år, tre kongressperioder, och med bravur, så stort tack ska du ha, Ulf!

(APPLÅDER)

Nu börjar vi närma oss de sista skälvande minuterna, och då är det många saker som har haft betydelse under de här dagarna.

Jag vill särskilt nämna några personer. Det handlar om tack till kongressgeneralen Jonas Ivman och hela kongressgruppen på LO.

(APPLÅDER)

Ni har gjort ett fantastiskt jobb. Ni har jobbat länge, har planerat allt till inte sekundschema men i alla fall minutschema, löpande uppdaterat så att allt ska flyta på så bra som det bara går. Jag hoppas verkligen att ni som ombud känner att ni har haft en fantastisk kongress där allt har rullat på.

Ett stort tack till Jonas och hela ditt team!

* * *

Jonas Ivman, kongressgeneral: Hela vår kongressgrupp med Peter, Bosse, Ewa och Anna vill rikta ett stort tack till alla er ombud som har gjort det här jättebra – och framför allt till alla på LO-kansliet och i LO-distrikten som har bidragit.

Jag tror att jag kan sammanfatta det med att det gick onödigt bra, helt enkelt. Stort tack och puss på er!

* * *

Susanna Gideonsson, LOs ordförande: Jag vill fortsätta med att tacka vårt helt fantastiska presidium, allt från Pelle Waern, som har varit samordnare, till övriga i presidiet: Eva-Lotta Ramberg, Lia Scheduling, Angelica Teiffel och Anton Levein.

Ett stort, stort tack! Det är ni som har gjort att vi har stått ut alla timmar. Det är ni som har gjort att vi har fått många goda skratt och att det bara har rullat på. Ett stort och varmt tack även till er!

(APPLÅDER)

Sen vill jag särskilt nämna en annan grupp som ni har sett här hela tiden. Det är sekreterarna, som noga har följt vad som har sagts och beslutats och har dokumenterat det, allt för att det ska finnas kvar och för att ingen ska kunna smita undan de beslut som har tagits.

Ett stort tack till alla sekreterarna!

(APPLÅDER)

Nu har jag nämnt några namn, men det finns väldigt många fler som förtjänar ett tack. Hela LOs personal har hjälpt till med att ordna allt inför kongressen, så tack till alla er också!

(APPLÅDER)

Sen ett särskilt tack till dem som nog inte är i lokalen just nu men som kanske ändå hör detta. Tack till alla ni som jobbar här på Waterfront! Tack till personalen på de hotell där vi har bott! Tack till personalen där vi har varit och ätit gott!

Tack till alla er som helt enkelt får Sverige att fungera!

(APPLÅDER)

Och naturligtvis också ett stort tack till alla er som intresserat har följt kongressen digitalt runt om i Sverige och tagit med er all vår kämpaglöd. Ett stort tack även till er!

(APPLÅDER)

***

Johan Lindholm, nyvald LO-ordförande: Det finns några till här inne som är värda att avtackas, vilket ni naturligtvis sitter och väntar på. Det är allas våra Susanna, Therese och Torbjörn.

Ett riktat jättetack! Ett tack för att ni har lett vår landsorganisation! Tack också för att ni lämnar vidare ett starkt LO med förtroendevalda och anställda som dagligen sliter för medlemmarna i hela vårt land!

Tack för att ni har fört LOs talan i en omtumlande tid, i en tid av ökade klyftor och ett hårdnande politiskt klimat! Det har varit ett klimat

- där klyftorna har ökat,
- där de rikaste blir rikare och LO-förbundens medlemmar hela tiden har fått betala,
- där våra förbundsmedlemmars rättigheter har attackerats av en alltmer aggressiv höger och
- där våra kollektivavtal har utmanats av såväl Brysselpolitiker som Tesla-direktörer.

Det har varit en tid av kriser, som pandemin, där LO med er i ledningen stod upp för alla som stod i frontlinjen mot smittan, alltså LO-förbundens medlemmar, för dem vars bekymmer inte var skrivbordets placering på hemarbetsplatsen eller vilken bakgrund som var snyggast på Zoom, för dem som inte kunde jobba hemma utan fick jobba på som vanligt och se till att Sverige fortsatte att fungera.

Det har varit en tid av politiska skiften, av valsegrar och valnederlag, av decemberöverenskommelser och Januariavtal. Det har varit förändringar där ni har fått navigera efter bästa förmåga utifrån ert uppdrag, att föra medlemmarnas talan.

Ni har gjort det bra. Ni har hela tiden stått raka när det har blåst. Det gör man när man känner sig trygg i sitt fackliga uppdrag.

Ni har också burits av många årtiondens erfarenheter från olika yrken, från landets arbetsplatser och från en mängd viktiga förtroendeuppdrag i hela arbetarrörelsen.

Och ni har mitt i allt detta varit en samkörd trio – men också tre starka individer.

***

Johan Lindholm, nyvald LO-ordförande: Torbjörn! Du och jag har haft en relation sen länge. Vi kommer bägge från Byggnads. Det förpliktar kanske, kan man säga. Vi brinner naturligtvis för det fackliga uppdraget och det fackliga arbetet.

Du är snickaren som blev lagbas som blev avtalssekreterare, först hos oss i Byggnads och så småningom för hela LO. Det är ett uppdrag som du nu har haft i tolv år.

Stig Malm lär ha sagt att LO-ordförande är det finaste jobb en arbetar-grabb kan få. Ja, kanske det. Men jag undrar om inte avtalssekreterare smäl-ler minst lika högt i svensk fackföreningsrörelse.

Jobbet som avtalssekreterare handlar inte så mycket om vackra ord och tal. Att vara avtalssekreterare handlar om arbetsdagar – och inte sällan

kvällar och nätter – fyllda av möten, förhandlingar, siffror och tolkningar av snåriga avtalstexter, och det handlar om att gnetta, kämpa och slita för konkreta förbättringar för LO-förbundens medlemmar.

Som du sa om din första avtalsrörelse som LOs avtalssekreterare: Vi ska över en bro med det här avtalet. Alla ska över bron – ingen ska lämnas efter, om vi så måste bära den sista över.

När man pratar om dig med andra är det tre ord som återkommer: slug, strategisk och envis. Eller som en del arbetsgivare uttrycker det: en jobbig jävel.

(APPLÅDER)

Eller som jag också har hört: Snygg-Tobbe.

(SKRATT)

Alldeles oavsett det har du aldrig tvekat att ta strid för medlemmarna när det är nödvändigt – det vet jag att många arbetsgivare kan vittna om, liksom politikerna som har försökt lägga sig i den svenska kollektivavtalsmodellen.

Men kompromissa och komma överens kan du också, när det behövs. Och en sak vet jag om dig: Ett handslag gäller.

Jag har faktiskt svårt att se dig i en stilla pensionärstillvaro de kommande åren. Men jag kommer att unna dig att tillbringa mer tid i Skaraborg och snickra på ditt hus – jag vet att du har en vind som väntar på dig. Och då får du väl sätta på dig lurarna eller hur du gör med AC/DC.

Det ryktas också om större planer. Jag hörde att du tänker börja konkurrera med Mariestad och brygga eget öl. Var är du, Eva? Det får du och resten av Livs ledning hålla koll på, för det kan ju hända något där.

(SKRATT, APPLÅDER)

Jättetack, Torbjörn! Jag vill naturligtvis överlämna en blomma till dig.

(APPLÅDER)

***

Torbjörn Johansson, LOs avgående avtalssekreterare: Jag vet inte om jag kan prata nu, men jag ska försöka. Något måste man ju säga.

Tack, tack, det här är så otroligt stort! Vilken resa man har fått vara med om att göra!

Jag tog det här jobbet med två idéer, två principer, som jag hade med mig.

Det första var: Om jag får sparken – vilket händer ganska ofta med avtalssekreterare – ska jag ta fajten för något jag har gjort, inte för något jag *inte* har gjort. Jag har verkligen försökt göra saker.

En ännu större fråga: Ingen skit ska få hända med den svenska modellen under min vakt! Det har varit det starkaste, och det har jag jobbat stenhårt med, för att verkligen se till att den svenska modellen är stark.

(APPLÅDER)

Sen måste jag bara säga något sista, som betyder så mycket för mig. Jag drog den historien på första kongressen där jag blev vald, år 2012, och jag tycker att den är så fin att jag måste få dra den igen.

Varför jag blev facklig har med en viss herre att göra, en lagbas som hette Yngve Kjell.

Jag var lärling på ett bygge, och jag och min kompis, som också var lärling, fick sparken, en lapp om uppsägning, och gick in i byggfutton och hade uppsägningslappen i bröstfickan.

Lagbasen tittade på oss och undrade:

– Hur är det med er grabbar? Ni brukar alltid hålla på att tramsa.

Då var vi lite molokna och ledsna. Man började fundera, hade nyss köpt en bil, även om den inte var så dyr. Man började fundera över hur man skulle få ihop det.

Han frågade varför vi var ledsna.

– Vi är uppsagda och ska gå hem.

– Vad i helvete säger ni?

– Ja, vi ska gå hem. Jag tror att det var tre veckors uppsägningstid på den tiden.

– Ta hit lapparna, så får jag se på dem!

Jag gick dit med lappen.

– I helvete heller, följ med! sa han och sprang in på kontoret. Min minnesbild är att han sparkade in dörren, men det är förmodligen något jag har fantiserat fram.

Han kliver in på kontoret, tar lapparna och frågar:

– Vad i helvete är det här? Om grabbarna går hem så går vi hem allihop, hela laget!

Jag stod två meter bakom och tänkte: Oh, jävlar!

Det var fruktansvärt jobbigt, men han stod på sig och skällde på platschefen, som satt och fingrade på lapparna och tittade på lagbasen. Han undrade säkert om den där idioten menade allvar eller inte.

Så tog han lapparna och rev sönder dem och sa:

– Ni hörde vad lagbasen sa. Det blir inga uppsägningar.

(APPLÅDER)

Det gjorde att jag tänkte. Herregud, jag ville bli lagbas. Jag ville hjälpa andra. Det tänkte en facklig gnista i mig som har varit med hela vägen.

Se till att göra saker som stärker arbetslaget, oss alla, alla arbetare! Det har på riktigt varit en ledstjärna efter det.

Jag vill skicka med det till er. Man sitter här och tittar ut. Jag har träffat många av er på konferenser, och en del av er har jag jobbat ihop med också.

Alla liksom brinner av den fackliga lågan. Det finns något slags ljus inom er allihop – ni brinner. När den släpps fri och när ni träffar andra och fortplantar den lågan, det är då vi blir helt oslagbara.

Tänk på det! Ta med er den lågan och sprid den, framför allt till de unga, för de slickar i sig! Titta på mig – jag blev alldeles förstörd!

Tack ska ni ha!

(APPLÅDER)

***

Johan Lindholm, nyvald LO-ordförande: Therese, är du med? Härligt!

I en intervju för länge sen berättade du om när du som ung arbetade med frukostservicen på ett hotell i Göteborg och upplevde den hierarki som rådde där. Du sa ifrån vid ett flertal tillfällen, men det hjälpte inte.

När du då meddelade chefen att du ville sluta blev svaret att du fick gå på dagen, utan uppsägningstid. Då ringde du HRFs avdelning och frågade om det verkligen kunde gå till på det sättet. Det svar du fick var naturligtvis att det var ett generalfel, att det verkligen inte får gå till så. Det svarade HRF och ställde upp för dig.

Det var en händelse som väckte ett livslångt fackligt engagemang. Efter många år på HRF, först som lokalombudsman i Göteborg och så småningom som förbundsordförande, kom du till LO som förste vice ordförande 2016.

Du har sen dess haft ansvar för tunga områden som arbetsmarknads- och utbildningspolitik, migrationsfrågor och facklig-politisk samverkan. Du har också haft ett särskilt ansvar för EU-frågor och har dragit ett tungt lass vid våra diskussioner med bland annat Europafacket.

Under alla år har du dessutom burits av ett mycket starkt engagemang mot alla former av diskriminering. Vårt löfte måste gälla alla – utan undantag.

Eftersom du kommer från restaurangbranschen kan jag avslutningsvis inte låta bli att avslöja ditt favoritrecept på räkor, som jag fick berättat för mig av en tidigare kollega på HRF.

Ta några stora frysta räkor. Lägg dem på ett papper, salta och låt dem långsamt tina. På det sättet behålls saltan, och vätskan försvinner. Och när de är tinade är det bara att äta.

Det vill jag testa, Therese. Du får gärna bjuda mig någonstans där vid Årstaviken där du snart sitter och fixar med båten.

Ett jättetack till dig! Du får gärna komma upp och ta emot en bukett blommor.

(APPLÅDER)

***

Therese Guovelin, LOs avgående förste vice ordförande: Tack ska ni ha!

Här står jag igen, arbetarungen från Kortedala. Jag funderar fortfarande: Hur hamnade jag här?

Den här gången är det ganska vemodigt att stå här. Men det känns ändå riktigt bra, för efter den här kongressen – men också under kongressen – känns det riktigt bra.

När jag pratade om inledningen till område 13 refererade jag till en insändare i Arbetet från ett gäng unga aktiva i torsdags. Det fick mig faktiskt att fundera ordentligt över en uppmaning där.

Hur hamnade jag här? Vad var det som gjorde att jag står här? Det var inte bara när jag jobbade på Sheraton i Göteborg och tyckte att det var så jädra orättvist där, utan det finns andra anledningar till att jag står här.

Torbjörn berättade om sin lagbas, en äldre förebild som hade många års erfarenhet. Att jag står här beror faktiskt på att det för 35 år sen kom en ung tjej på besök till min arbetsplats, krogen Brasseri Ferdinand, som jag jobbade på då. Hon står där: Eva-Lotta Ramberg!

(APPLÅDER)

Jag hade en del frågor. Hon kunde inte riktigt svara på allt utan sa: Jag kommer tillbaka. Jaja, det får vi väl se om hon gör. Men det är klart att hon kom tillbaka, och hon drog med mig på en utbildning, en ungträff på Kinnekulle, tror jag att det var. Nej, hotell Dalecarlia i Uddevalla var det – ja, vi har varit på så många ställen.

Då visade det sig ...

(BILD VISAS)

(SKRATT, APPLÅDER)

Ja, ni ser vem som är vem på bilden – eller hur?

Så var det.

Då hade vi en väldigt klok överstyrelse, som fanns på den tiden. Det var ledningen för Hotell & Restaurang som hade fattat ett beslut eftersom man såg att det var för få medlemmar.

Detta var i slutet på 80-talet, och det skulle vara en jubileumskongress 1993. Då satte man upp ett mål att vi skulle vara 50 000 medlemmar vid den kongressen. Jag tror att vi var någonstans kring 34 000 medlemmar då.

Hur skulle det ske? Jo, man skulle satsa på ungverksamheten. Det gick ut ett traktat från påven, alltså förbundskontoret, till avdelningarna: Nu ska ni se till att få igång några unga. Ifrågasätt inte vad de gör. Så länge de inte bryter mot stadgarna eller bryter mot lagen men visar resultat, så låt dem göra vad de vill.

Och det gjorde vi. Eva-Lotta har berättat om en del effekter, Therese och de där jävla unga. Men de allra flesta stöttade oss, och vi förstod kanske inte bättre, när vi sprang runt på snabbmatsrestauranger och liknande och bara slängde in inträdesansökningar hela tiden, för vi hade ju bara kul.

Efter ett år kom vi på att vi skulle göra en träff och behövde pengar till fika. Så vi gick till kassören och sa: Kan vi få lite anslag, för vi behöver lite pengar till fika? Ja, fan, sade han, jag har väntat ett år på att ni ska be om pengar. Inte fasen fattade vi att det fanns en budget för det här.

(SKRATT)

Det var väl bra, för det är ju den ideella verksamheten – vi hade roligt helt enkelt.

Nåväl, vi nådde hela vägen fram, fast inte hela vägen fram till månadens då kongressen var år 1993, utan vi nådde hela vägen fram i Hotell- och Restauranganställdas förbund, som det hette då, redan år 1992 – då var det 50 000 medlemmar.

(APPLÅDER)

Jag tror att 53 procent av medlemskåren var under 30 år.

(APPLÅDER)

Jag är helt övertygad om att vi kan göra precis samma sak igen – eller hur?

(JA-ROP, APPLÅDER)

Kör på med den verksamheten!

Så bara några ord om de åtta åren på LO. Jag skulle vilja nämna två saker som kanske är allra viktigast för att jag lämnar med åtta år av glädje bakom mig. Det har varit skitdagar, rent ut sagt, men det är ändå åtta år av glädje.

Den första delen som gör att det har varit sådan glädje är att jag har fått jobba med alla de stjärnor som finns på borgen och ute i distrikten. Jag har lärt mig något nytt varje dag. Jag har fått erfarenheter varje dag. Och jag tror att jag har skrattat varje dag. Jag kommer att sakna er som fan, rent ut sagt.

(APPLÅDER)

Det andra som jag kommer att sakna, därför att det har gett sådan himla glädje – men kanske kan jag göra något liknande någon gång ändå – är resandet.

Det har blivit lite tröttande de sista åren. Men att få resa runt i landet och vara ute på arbetsplatser och träffa alla dessa stolta arbetare! Man kan ha en skitarbetsmiljö, men man är stolt över det jobb man gör.

Jag har fått höra så himla många historier från vardagen. Jag har varit på alla förbund och alla förbunds branscher, och alla har varit lika roliga.

Jag har också, efter varje resa eller besök, undrat vad jag skulle kunna tänka mig att jobba med om jag inte gjorde det jag gör i dag.

Är det någon från Jönköping här?

Parkförvaltningen i Jönköping – där skulle jag kunna tänka mig att jobba. Upp i parken vid djuren och runt omkring i Jönköping – skithäftigt! Jag får vara ute hela tiden. Men jag var ju inte där när det snöade eller regnade på tvären, förstås.

De berättelserna var inte bara för mig. Det är det vi i ledningen använder när vi går till politiker och ställer våra rättmätiga krav. Då har vi med oss jättefina utredningar och rapporter som våra utredare har tagit fram. Men vi har också berättelserna om hur det verkligen ser ut, ute på arbetsplatserna, varför våra krav är rättmätiga.

Så tack så hemskt mycket för att alla ni har tagit emot mig ute i landet!

(APPLÅDER)

Avslutningsvis: Det här med Projekt 50 000 och ungverksamheten i HRF – jag vill göra ett litet medskick.

I lördags tog vi några viktiga beslut om ökat inflytande för unga medlemmar. De besluten var rätt, och de var lätta att fatta.

Men det förpliktigar. Det förpliktigar för förbunden, för förbundsledningar, avdelningsledningar och sektionsledningar, vad det nu kan vara, att faktiskt göra allt detta i handling, alltså att man delar ut ett förtroende, att man kräver ansvar men också att man visar tillit till att de unga aktiva kommer att fixa det – på sitt sätt, det de tror funkar bäst, i de forum där de vill vara.

Och till er unga: Detsamma gäller er. Förvalta förtroendet! Ta ansvar! Visa tillit till varandra! Förändra!

Det är hela grunden, nej, för resten, vet ni vad hela grunden är? Det är att få lov att vara aktiv i världens största kamratförening. Ha kul! Ta hand om varandra!

Tack så mycket!

(APPLÅDER)

***

Johan Lindholm, nyvald LO-ordförande: Susanna! Du har sagt att ditt motto i livet är ”Det är roligt att leva och se hur det går.”

Jag antar att du den där junidagen för fyra år sen, när du valdes, tänkte på samma sätt om ditt nya uppdrag: Det är roligt att vara LO-ordförande och se hur det går!

Ja, Susanna, jag kan berätta för dig att det har gått bra. Och jag hoppas att du har haft roliga dagar mitt i slitet – trots en tuff start, ska man komma ihåg, för din första tid som ordförande var framför en skärm. En sådan start har ingen tidigare LO-ordförande fått, och förhoppningsvis kommer ingen annan att få det heller.

Jag vet hur lättad du blev när du äntligen fick möjlighet att resa runt i landet och träffa medlemmar och förtroendevalda på riktigt. Redan som tonårigt tidningsbud gick du med i Transport, och sen dess har du haft flera olika LO-yrken och varit medlem i flera LO-förbund.

Som första LO-ordförande från Handels bar du särskilt med dig erfarenheterna från en av våra mest kvinnodominerade branscher, erfarenheterna från alla som sliter i butiker och på lager, alltför ofta fortfarande med otrygga deltidsjobb och osäkra anställningar.

Det är ett engagemang som jag tror mig veta att du aldrig kommer att släppa. Det tror jag också stärkte dig mycket i din roll som LOs ordförande.

Slutligen: I ditt tal som nyvald ordförande vid vår förra kongress sa du att du ville bidra med ett tydligt ledarskap, högt i tak och raka diskussioner och att din första prioritering var en enad och stark fackföreningsrörelse.

Susanna! Det har du gjort. Du lämnar efter dig ett LO som står enigt och starkt inför de utmaningar som väntar. Jag, Louise, Jessica och Pekka ska naturligtvis göra vad vi kan för att föra det arbetet vidare.

Nu får du förhoppningsvis tid att ägna dig åt dina andra intressen vid sidan av det fackliga och politiska: trädgården, ditt hus, inte minst din Buick eller någon av de andra jänkarna som du och din man har i garaget hemma i Umeå. Jag antar att du som vanligt kommer att dyka upp i din amerikanare när det är dags för den årliga raggarrundan på Sveavägen.

Välkommen upp, Susanna!

(APPLÅDER)

***

Susanna Gideonsson, avgående LO-ordförande: Stort tack! Jag kommer att säga tack många gånger under de närmaste minutrarna.

Tack till alla engagerade, kunniga, proffsiga, modiga förtroendevalda och anställda som jag har haft förmånen att få dela min resa med!

Tack för alla strider och ibland oändliga diskussioner! Tack för all ilska, all frustration över alla jäkla orättvisor! Och tack för alla drömmar och visioner! Tack för alla skratt och den underbara, stora, gemensamma stoltheten när vi faktiskt har lyckats – ni vet hur det känns!

Tack till Transport! Tack till Träindustriarbetareförbundet, ja, PO! Och

tack till Skogsindustriarbetareförbundet, PO igen, numera! Tack till Kommunal! Och allra största och varmaste tack till mitt nuvarande förbund, Handels!

(APPLÅDER)

Tack för att ni har fostrat och format mig, den där ... ja, 1983 sa en LO-distriktsombudsman: den där unga, obstinata tjejen! Tack för att ni har format mig till vad sociala medier säger nu: den rabiata kärringen!

(SKRATT)

Ett stort tack!

(APPLÅDER)

Sen måste jag också få säga ett stort tack till min älskade make. I 24 har han klivit upp varenda måndagsmorgon, alldeles för tidigt, och skjutsat mig till flyget, typ vid halv 5 – i 24 år! Under de 24 åren är det åtta gånger som jag har varit tvungen att ta taxi eller buss. Det innebär att det är vart tredje år som han inte har kunnat göra det, hämta eller lämna.

(APPLÅDER)

Jag måste också säga tack till honom för att han har sett till att allt har funkat där hemma. Vi har barn, vi har haft hem och allt sådant. Och han har sett till att det har funkat och verkligen ställt upp. Utan honom hade jag aldrig kunnat kämpa på som jag har gjort.

(APPLÅDER)

Hur många här inne är förtroendevald, vald på sin arbetsplats, som kontaktombud, skyddsombud, i klump – upp med en hand! Bra! Hur många här inne är aktiva i era LO-fack i kommunerna? Nästan lika många – bra!

Det var precis där min resa började som fackligt aktiv, som kontaktombud i en nattpatrull för Kommunal, som sekreterare och kassör i vad som då hette LO-sektionen i Lycksele.

Varför jag tycker det är så oerhört viktigt: LO-borgen, förbundskontoren, avdelningarna och distrikten är helt underbara. Vi behöver dem verkligen – för att skapa förutsättningar för alla förtroendevalda som finns ute på våra arbetsplatser.

Det är ute på arbetsplatsen man kan göra verklig skillnad för varenda medlem – därute i kommunen, där människor lever och bor, där man säger "Ja, jag vet hur det är att arbeta, jag vet hur det är att leva".

Där ska vi möta ungdomarna, och ungdomarna ska säga: Jajamän, vi ska skynda oss att förändra världen innan världen förändrar oss.

Där kan var och en av oss räta på ryggen och säga: Ja, vi vet. Vi vet vad som är fel. Och vi vet vad vi gemensamt kan fixa. Det är riktig facklig styrka.

Vi ska höja arbetarnas röster i samhället och i politiken. Ingen ska tillåtas glömma vilka det är som får Sverige att fungera. Och vi ska göra det tillsammans, för det är då vi är som allra starkast.

Jag vill också säga tack till schysta arbetsgivare. Det finns faktiskt sådana. Det finns arbetsgivare som vill utveckla sin egen näring men även vill ut-

veckla de anställda, och dem ska vi var rädda om och se till att de växer och sprider sina vibbar på arbetsgivarsidan.

Ett av ombuden sa i förrgår, tror jag, att Svenskt Näringsliv var på väg att springa förbi oss i en av våra absolut främsta grenar: att samordna oss, att samverka. På sätt och vis tycker jag att det är sant. De har gemensamma inköp av datorer och sådant, de har gemensamma datasystem.

Inom Svenskt Näringsliv och arbetsgivarnas organisationer flyttar de ihop i gemensamma lokaler. Sanningen är väl att de till och med har fått in Almega i Näringslivets Hus här i Stockholm. De gör likadant runt om i landet. De har stadgar där de säger: Innan något förbund får godkänt på sina stadgar ska de erkännas av Svenskt Näringsliv och de andra förbunden.

De är alltså duktiga på detta att knyta ihop varandra. De har sanktioner – som vi absolut inte vill ha. Men vi har något att lära oss. Det fick jag lära mig ganska hårdhänt av Handels förbundsordförande som avgick 2005, Ninel Jansson.

Hon sa så här när det gällde LO: Har LO bestämt att vi ska äta gröt, då får du hata det hur mycket du vill, men det är bara att kaka gröt, för det är nyttigt i längden!

(APPLÅDER)

Vi har många gånger under den här kongressen sagt att vi är världens starkaste fack, och vi måste se till att det inte blir en floskel.

Vid kongressöppningen medverkade ett band som hette Unika. Vi kan bara konstatera att vi alla är unika – eller lika olika. Varenda person, vartenda förbund! Nyttja det! Underlätta för varandra att göra ett bra jobb! Komplettera varandra! Och var rädda om varandra i både med- och motgång! Vi behöver varenda kotte i vår kamp!

När jag valdes vid den digitala kongressen 2020 citerade jag Tage Danielsson. Nu har jag inte med mig telefonen, så jag får ta det ur huvudet, hans dikt Droppen:

*En droppe i livets älv
har inte kraft att flyta själv.
Det ställs krav på varenda droppe,
att hålla varandra oppe.*

Det vill jag verkligen att alla ni här inne tar med er för framtiden, för vi behöver det. Vi behöver den kraften.

Jag är fullständigt övertygad om att vi tillsammans med den nya ledningen, med Johan i spetsen, kommer att lyckas.

Än en gång: Ett stort och varmt tack! Vi ses i kampen! Tack ska ni ha!

(APPLÅDER)

* * *

Johan Lindholm, nyvald LO-ordförande: Susanna, Therese och Torbjörn!

Till er alla tre vill jag säga: Ni har varit en ledning som har brunnit för era uppgifter och aldrig backat i försvaret av våra medlemmar. Ni har också

varit förbaskat bra på det ni gör. Och vid sidan av era roller som ledningspersoner har ni varit schysta och uppskattade arbetskamrater.

Det är alltid en utmaning att börja om med nya företrädare utan den erfarenhet som ni tre har. Men jag vet ju att ni inte kommer att försvinna. Ni kommer att vara kvar i vår rörelse.

Jag vill till er rikta samma ord som Olof Palme använde när han för snart femtio år sen avslutade den socialdemokratiska partikongressen:

”Vi ses igen, kamrater!

Vi ses i Folkets hus, i studiecirkeln, vid möten i arbetarekommun och i facket. Vi ses igen i futten på byggarbetsplatserna, under rasten klockan 9.15, någonstans mellan mackan och kortleken, en stunds politik.

— — —

Vi ses igen i valstugan, dessa den svenska sågverksindustrins kuttersmycken, vid bråten av valsedlar och broschyrer, med ivriga människor som frågar och ska få svar.

— — —

Vi ses igen, kamrater, någonstans i skärningspunkten mellan drömmen och slitet, i människornas möte till prövande samtal och gemenskap.”

Tack ska ni ha!

(APPLÅDER)

***

Johan Lindholm, nyvald LO-ordförande: Kongressvänner, kongressdeltagare! Nu har vi tackat av en massa betydande människor på ett fint sätt, tycker jag. Man står här och blir rörd. Kongressen börjar närma sig sitt slut. Det är helt enkelt dags att avsluta LOs 30:e kongress.

I fredags kom ni hit som representanter för era arbetskamrater, för att lyfta de problem som era arbetskamrater märker av i sin vardag varje dag. Det gjorde ni för att göra deras röster hörda.

Jag vill betona att ni verkligen har gjort det. Vi har hört vittnesmål om stress, nedskärningar, otrygg arbetsmiljö, orättvisa löner, dåliga upphandlingar och arbetslivskriminalitet. Och vi har fattat viktiga beslut.

Jag satt och lyssnade på diskussionen om arbetstidsförkortning. Den var riktigt fin att lyssna till. Vilket engagemang det finns i just den frågan. Hur många ni är som just nu brinner för kortare arbetstid gick inte att ta fel på.

Det är kanske inte så konstigt. Kortare arbetstid skulle ju göra en enorm skillnad i människors vardag. Exakt hur vi skulle gå till väga fanns det en hel del olika idéer om. Men det är faktiskt fint att vi också fortsättningsvis kommer att ha lite olika infallsvinklar och att vi lyssnar på varandra.

I fackföreningsrörelsen är det högt i tak, och nu har vi kommit överens – kom ihåg det! – att vi faktiskt ska göra det här, att vi ska försöka ta oss igenom och säkerställa att det här med arbetstid blir löst. Och vi kommer att starta med att göra det avtalsvägen.

En sak vill jag verkligen stå här och lova er: Vi kommer inte att släppa den frågan.

(APPLÅDER)

Vi kommer inte heller att släppa frågan om karensdagen. Det är, som jag sa i går, en klasslagstiftning som slår hårt mot LO-förbundens medlemmar.

Vi kommer att fortsätta att vara tydliga gentemot politiken, och om vi inte får ett tydligt svar från våra politiska företrädare ska vi fortsätta fråga – eller hur?

(JA-ROP)

Vi inom ledningen ska göra allt för att förverkliga kongressens beslut. Som jag sa i går: Det är inget enmansjobb. Vi kommer att behöva er alla förtroendevalda, alla fackligt aktiva. Vi kommer att behöva era arbetskamrater ute på arbetsplatserna. Vi måste alla gemensamt ta ansvar för vår fackföreningsrörelse.

Medlemsdemokratin är inte bara något som sker vart fjärde år på ett konferenshotell i Stockholm. Fackföreningsrörelse är något som vi bygger varje dag, varje gång som vi har ett årsmöte, när vi värvar någon nyanställd arbetskamrat till facket och när vi sätter oss vid fikabordet och pratar om hur vi har det på jobbet.

Det är vi som är facket, alla tillsammans. Tillsammans ska vi fortsätta att utträtta storverk. Solidaritet – att vi ställer upp för varandra – är inget gammalmodigt. Kollektiva lösningar är inte heller gammalmodigt. Tvärtom – det är framtiden.

Kamrater! I fackföreningsrörelsen är det medlemmarna som bestämmer. Nu börjar det stora arbetet att göra verklighet av medlemmarnas beslut.

Först vill jag bara komma med ett kort men viktigt tack, ett jättetack till alla som har jobbat med den här kongressen, ni som har sprungit runt här med röda västar. Tack för ert arbete! Tack för att ni har prickat av ombud, löst tekniska problem och fixat innehållet i våra sociala medier!

Jag vill också sända ett tack till presidiet, som har hållit ordning på mötet, och alla andra som har sett till att det har fungerat.

Tack till alla er som kom hit som ombud, som tog er tid för att åka hit för att representera era arbetskamrater!

I morgon ska ni tillbaka till dem. Om fyra år samlas vi till kongress igen. Då vill jag – det menar jag verkligen – att vi konstaterar att vi har börjat vända utvecklingen.

Då har vi sett till att LO-medlemmarnas problem och arbetsliv står i centrum för samhällsdebatten, och då har vi på allvar börjat det stora arbetet på vägen mot ett rättvisare Sverige.

I morgon är det tisdag. Då fortsätter vi kampen för bättre arbetsvillkor för LO-förbundens medlemmar. Jag är personligen laddad och dedikerad till uppgiften, och jag vet att den viljan och kraften också finns hos de andra i den nya ledning som ni har valt: Louise, Jessica och Veli-Pekka.

Nu ska saker hända, och vi ska göra det tillsammans.

Tack!

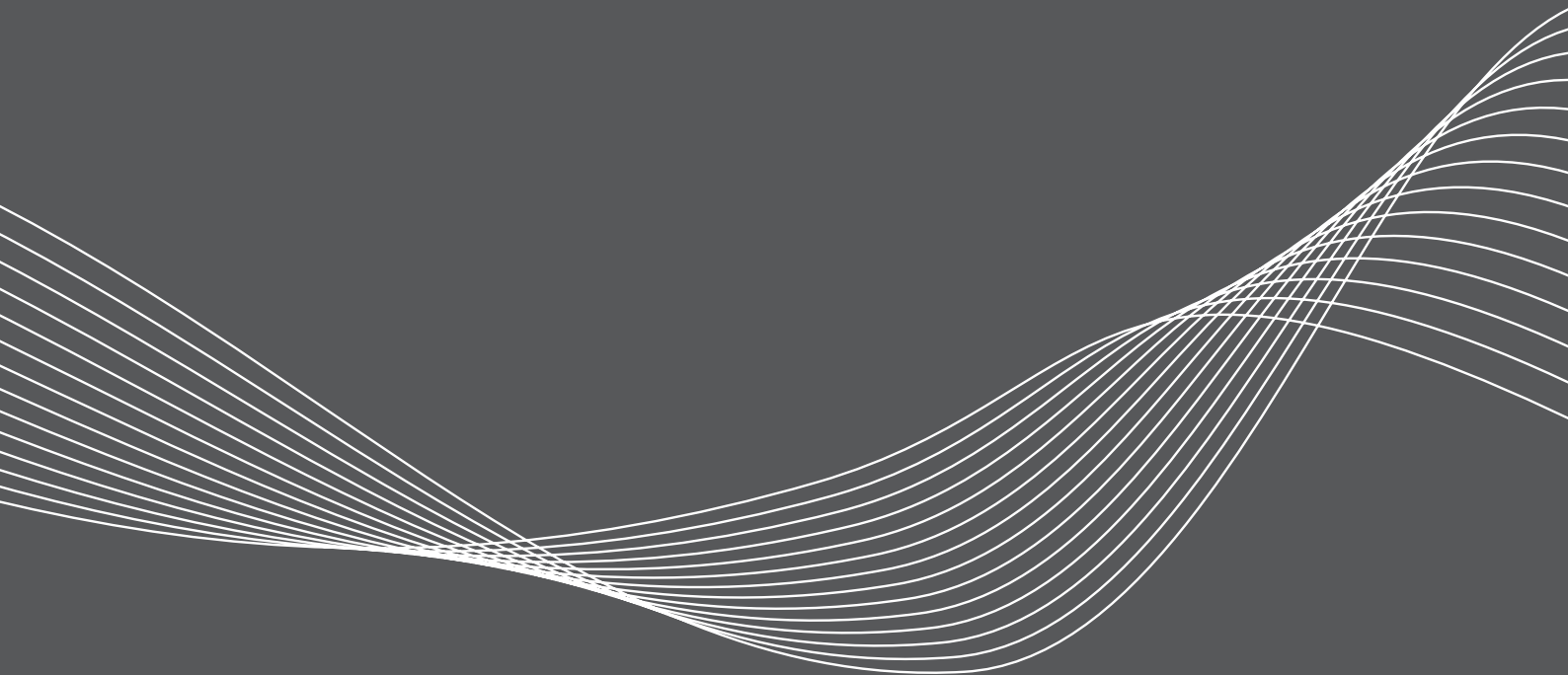
Med de orden förklarar jag LOs 30:e kongress avslutad.

(APPLÅDER)

Internationalen

Linjetal

Linjetal

Johan Lindholm, nyvald LO-ordförande: Mina damer och herrar, kongressdeltagare, vänner – vad man nu ska kalla er!

När jag fick frågan kändes det självklart – självklart just därför att det här är det finaste uppdrag en arbetargrabb kan få och ha, självklart också för att jag brinner för LO och dess förbund och självklart därför att jag vet att vi kommer att göra skillnad.

Som ni förstår är jag oerhört stolt över att ha blivit vald till LOs ordförande. Men jag känner också ansvaret. Jag vill att LO ska ta mer plats i samhällsdebatten. Ingen ska vara osäker på vad LO tycker i viktiga frågor.

Nu hänger det på oss i den nyvalda ledningen att arbeta för att förverkliga kongressens vilja. Vi ska samla kraften från alla våra förbundsmedlemmar och få till förändringar i avtal med arbetsgivare och i förbättrad politik.

Men – och det är väldigt viktigt – det här är inte ett enmansjobb. Vi ska göra den kommande resan tillsammans. Jag hoppas att alla ska känna att vi fortsatt är väldigt inflytelserika och att era röster och åsikter inte får tystna när det inte är kongress.

Men det tror jag inte heller är någon risk, för jag vet – och vi alla vet – att vi brinner för rättvisa för arbetare. Och jag vet att vi är stolta över att det är LO-förbundens medlemmar som bygger landet, trots alla utmaningar vi har framför oss.

Vi är mäktiga tillsammans. Vi kan förändra stora och svåra frågor. Vi kan se till att vi har ett rättvist samhälle där ingen kan köpa sig förtur, där kvinnor kan försörja sig och där arbetare har både tid och ork med livet utanför jobbet.

Jag tycker att det har blivit tydligt under kongressens gång: Vanligt folk kan verkligen räkna med oss. Jag vill därför först av allt vända mig direkt till er ombud: Tack för era insatser! Tack för alla era tal, debatter och motioner! Tack för att ni tar ansvar för ett rättvist Sverige där arbetare kan leva ett gott liv!

(APPLÅDER)

Under de här dagarna var det ni och inga andra som representerade och lyfte perspektivet för dem som har för låga löner, för slitsamma arbetsuppgifter, för oförutsägbara scheman. Under de här dagarna var det ni och inga andra som satte agendan för en av världens mäktigaste fackliga organisationer.

Och det, mina vänner, ska ni vara förbannat stolta över. Så sträck på ryggen och ge er själva en stor applåd!

(APPLÅDER)

Kongressdeltagare! Arbetare skapar värde för hela samhället. När vi monterar bildelar, kör gaffeltruck och bygger bostäder. När vi lägger asfalt, installerar solceller och sanerar busshållplatser från klotter. När vi delar ut post och plogar vägar. Det är helt enkelt vi som får Sverige att fungera.

Kamrater! Arbetare skapar också värdighet – glöm inte det! När vi trös-

tar barn, läser högt och ser till att alla får vara med på rasten. När vi vårdar sjuka, pysslar om sår och tar hand om intagna i kriminalvården. När vi hjälper gamla att resa sig ur sängen. Tillsammans är det vi som får Sverige att fungera.

(APPLÅDER)

För kom ihåg: Det är vi som serverar ölen på sommarens uteserveringar, som gör kakor och bröd och packar tunga matkassar. Det är vi som spelar musiken som drar igång dansgolvet, som målar hus och som tillverkar vapen och ammunition till vårt gemensamma försvar.

Kamrater! Det är vi som gjuter plast. Det är vi som avverkar skog. Det är vi som kör pendeltågen, regionaltågen och godstågen, lastbilar, taxibilar och polisbilar.

Kongressvänner! Lyssna nu: Det är vi som får Sverige att fungera!

(APPLÅDER)

Kongressdeltagare! Vi får som sagt Sverige att fungera. Men Sverige fungerar inte alltid för oss. Jag tänker på att i vårt land äger kriminella gäng domstolens lokaler och driver vårdcentraler. I vårt land kan människor fastna i timmar på motorvägen om det blir snöstorm. I vårt land känner arbetare otrygghet över hur det ska bli när barnen växer upp.

Men de här dagarna har vi samlats i vår gemensamma kamp för att finna styrka och värme i varandra. Det är i en tid som inte direkt präglats av optimism. Men vi ser framåt, vi ser lösningarna, och vi ser andra möjligheter. För vi vet att en stark fackföreningsrörelse behövs.

Och återigen: Det är vi som får Sverige att fungera!

(APPLÅDER)

Kongressdeltagare! Vår vision handlar många gånger om arbetet. När vi talar om hur vi vill att Sveriges framtid ska se ut handlar våra tankar och önskningar främst om ett rättvist arbetsliv, från sommarjobbet i gymnasiet till pensionsutbetalningen i livets sista månad.

Vi vill ha ett Sverige där det finns jobb och där jobben är bra, där lönerna räcker till nödvändiga utgifter och ett gott liv, där barnen växer upp utan att oroa sig för sina föräldrars ekonomi eller för klimatet.

Jag vill i dag tala med er om vår vision för arbetet, och jag tänker börja med jämställdheten.

Just frågan om ett jämställt arbetsliv är en helt avgörande fråga för mig. Jag kommer från en mansdominerad bransch där vi under flera år har försökt få till förändringar av värderingar. Och nu vill jag vara väldigt tydlig: Unkna och sexistiska attityder hör inte hemma i någon bransch!

(APPLÅDER)

Vi har kommit en bit på väg, men det finns massor kvar att göra, och vi måste få med hela befolkningen – inte bara halva.

Att förändra och arbeta med attityder och värderingar tar tid, och det måste vara långsiktigt. Men var så säkra: Vi kommer att fortsätta tills det ger resultat. Det kan jag stå här och lova er i dag.

(APPLÅDER)

Vi har, som ni vet, inte fått rätt i fråga om ofrivilliga visstids- och deltidsanställningar. I praktiken betyder det att vi inte har gjort tillräckligt för arbetarkvinnorna. Ungefär hälften av alla LOkvinnor jobbar deltid. Hörde ni: hälften!

Den faktiska månadslönen blir i snitt 23 000 kronor före skatt. Det räcker inte till vanliga utgifter som hyra, mat och räkningar. Det är direkt orättvist, och det leder till problem. Det blir svårt att planera vardagsekonomin, och det blir nästan omöjligt att ta banklån och köpa bostad.

Men det är inte bara den ofrivilliga deltiden som förstör för arbetarkvinnorna. Förskola, jobb, kollektivtrafik, ja, hela samhället anpassas efter en mall som går ut på att arbetstiden är mellan 9 och 5, att alla kan jobba hemifrån med ett förkylt barn och att alla kan planera sin inkomst och sin tid.

Men så ser inte villkoren ut för våra förbundsmedlemmar. Och det kan vi naturligtvis inte acceptera.

Arbetarkvinnor ska kunna planera sin vardag och tid. Arbetarkvinnor som har jobbat ett helt yrkesliv ska kunna försörja sig på sin pension. Arbetarkvinnor ska kunna leva ett gott liv!

(APPLÅDER)

Det är självklart. Men det finns också anledning för oss att vara lite självkritiska. Varför har vi som fackföreningsrörelse inte kommit till rätta med kvinnors dåliga arbetsvillkor?

Jo, därför att det är svårt att få till en förändring när motståndet är hårt. Men det spelar ingen roll. Vi måste kämpa på ändå. Därför ser jag som vår uppgift: Vi i LO måste göra mer. Arbetarkvinnors löner måste höjas. 23 000 kronor före skatt är fullständigt oacceptabelt!

(APPLÅDER)

Men otryggheten drabbar förstas också arbetarmän. Också för dem ökar nu visstidsanställningar och deltid. Samtidigt som varslen kommer och byggsektorn nästan helt har stannat av får vi nu också försämrade sjukförsäkring och akassa. Det är naturligtvis helt absurt. Jag är oroad och förbannad när jag just nu ser hur otryggheten breder ut sig på hela arbetsmarknaden.

Med det sagt är det inte en slump att det är just kvinnors arbetsmarknad som länge har präglats av dåliga villkor.

Jag vill också säga att ingen – och då menar jag ingen – ska diskrimineras på jobbet. Vi arbetare har gemensamma intressen och måste hålla ihop. Det är bara så vi kan kvarstå i att vara starka. Så det spelar ingen roll vad man har för kön eller sexuell läggning, varifrån man kommer eller vad man heter. Vi har samma rättigheter. Vi ska alla ha det bra på och utanför jobbet. Att stå upp för allas lika värde är något som ingår i vårt fackliga DNA.

Vänner! Vår vision för arbetet handlar om ett rättvist arbetsliv för alla!

(APPLÅDER)

Kongressdeltagare! Sverige är nu ett land med väldigt hög arbetslöshet. Efter pandemi, kostnadskris och Rysslands krig mot Ukraina ligger nu arbetslösheten på över åtta procent. Och den riskerar att stiga ännu mer. Det är oerhört allvarligt.

Men det ingen naturlag att den ska ligga så högt. Jag tycker att det är skamligt att vi har den här arbetslösheten, samtidigt som företag skriker efter personal. Det är något som inte lilar här. Vad hände med arbete åt alla?

Vi vet alla: Att ha ett jobb är den mest grundläggande tryggheten. Och nu rycks den tryggheten bort för ännu fler, när det varslas och blir uppsägningar.

Vi vet också att de som får det tuffast är de som har svag anknytning till arbetsmarknaden eller har fel kompetens. De hamnar längst ner i högen av jobbansökningar.

De som också får det tufft är unga som inte har rätt kompetens. Många unga oroar sig för framtiden, över att inte få något jobb, över att ekonomin inte ska gå ihop, över att de aldrig ska ha råd att köpa lägenhet. Den visan tror jag att vi alla har hört många gånger förut.

För mig är det inte ett alternativ. Vi vet att arbetslöshet skadar. Den är giftig. När den ökar skapas en djup klyfta mellan dem som har lön på kontot och dem som inte har det.

Människor blir sjuka och fattiga av arbetslöshet. Deras barn växer upp i ekonomisk otrygghet. Och i samhället ökar segregation och risk för kriminalitet. Har man inte förstått det tror jag faktiskt, som det brukar sägas, att man bor under den berömda stenen.

Det är just därför som vi alltid ska kämpa för allas lika rätt till arbete. Människor som i kriser och lågkonjunktur förlorar jobbet ska få utbildning i stället, ska få chansen att gå vidare.

Det är så vi förverkligar visionen om en rättvis arbetsmarknad. Och det är precis så vi bygger för framtiden!

(APPLÅDER)

Vänner! LO har fått på plats etableringsjobben och omställningsstöden. Det är två reformer som ger jobb till invandrare, som kompetensutvecklar arbetare och ser till att folk har de färdigheter som krävs i Sverige 2024 och som kanske kommer att räcka långt in i framtiden också. Det är riktigt bra reformer, och det ger hopp om en rättvis arbetsmarknad.

Men etableringsjobb och omställningsstöd – är det magiska formler? Sen starten har det faktiskt varit problem. Regeringen har inte gett tillräckligt med pengar till CSN. Resultatet är att tusentals människor inte har fått svar på sina ansökningar.

Det är det jag menar med magiskt tänkande från regeringens sida. Det är klart att människor inte kommer att våga hoppa på en utbildning om de inte vet säkert att pengarna kommer.

Jag är faktiskt stolt över att det har beviljats en del stöd trots bristande resurser, och nu kan man kombinera jobb och studier mitt i livet. Men jag blir också oroad för den svenska modellen när löften som vi har fått genom förhandlingar inte infrias.

Kongressdeltagare! Katastrofen med de obehandlade CSN-ansökningarna får mig att tänka på den svenska modellens grundläggande förutsättningar. Det handlar om friheten för fack och arbetsgivare att själva bestämma och förhandla om villkor och löner på arbetsmarknaden. Men den svenska modellen har också en gren in i riksdag, kommun, region och regering.

I över hundra år har det varit en styrka för vårt land att facken har varit

med och påverkat samhällets utveckling. Vi har varit bärare av den revolution som det innebar när Sverige gick från ett fattigt klassamhälle till ett rikt välfärdsland. Vi har genom åren påverkat politiken för att det har varit den bästa vägen för att nå framåt i frågor som ligger utanför förhandlingsrummet.

Men vi nådde inte historiens slut, framför allt inte när vi införde föräldraförsäkring och garantipension. Vi har fortfarande fattiga familjer och utsatta barn. Vi har fortfarande dåliga bostadsområden, där människor känner sig utanför resten av samhället. Vi har sprängda trapphus och gäng som skjuter på öppen gata. Segregation, kriminalitet och rasism är som öppna sår.

Vi är i själva verket ett land där ojämlikheten växer, där en årslön har blivit den nya månadslönen för företagsledare. Det är ett faktum i dag att ojämlikheten i Sverige har ökat och att ett halvt sekels inkomstutjämning är utplånad. De rikaste har blivit rikare, och fler blir fattiga. Det är precis så klassklyftorna ser ut i Sverige i dag.

Det är de här frågorna som vi måste prata om, och det är den här utvecklingen som vi måste vända.

(APPLÅDER)

Kamrater! Vår vision handlar om arbetet men också om ett rättvist samhälle. De två går inte att skilja från varandra. Därför måste vi verka politiskt.

Till politiken har jag två krav här i dag. Det första rör Sveriges framtid. Det handlar om att det måste investeras mycket mer, otroligt mycket mer.

Vi vägrar att tysta se på när infrastrukturen förfaller och man struntar i klimatet. Vi vägrar att tysta se på när bostadsbristen hindrar unga från att forma sina egna liv. Vi vägrar att tysta se på när sjukvården förfaller och köerna blir allt längre. Vi vägrar att acceptera ett finanspolitiskt ramverk som förstör för framtiden.

Annars kommer vi att lämna efter oss en sorts skuld i form av trasiga järnvägar och vägar, otillräckliga elnät, skolor där elever får glädjebetyg och inte minst en orättvis och bristande välfärd.

I stället måste politiken ta ansvar. Barn som går i skolan ska få bra utbildning. I Sverige ska vägar plogas, även om det har snöat på vintern. Vi ska kunna lita på att välfärden inte bara finns där när vi behöver den, utan den ska vara i världsklass. Och tågen, de ska gå i tid!

(APPLÅDER)

Mitt andra krav är riktat direkt till Socialdemokraterna. Det rör vardagen för lastbilschaufförer, väktare, undersköterskor, barnskötare, svetsare, hamnarbetare. Det rör alla medlemmar i ett LO-förbundsyrke. Det handlar om karensen.

(APPLÅDER)

Jag vill ha ett tydligt besked från Magdalena Andersson: Nästa gång Socialdemokraterna har makten, tar ni då bort denna orättvisa klasslagstiftning?

Bara några få procent av LO-förbundens medlemmar kan i dag jobba hemifrån när de känner sig förkylda. Det är faktiskt så att mer än hälften tvingas gå till jobbet trots sjukdom. De har inte råd att vara hemma på grund av karensen.

Det är djupt orättvist att tjänstemän slipper undan därför att de har andra arbetsvillkor, medan arbetare tvingas gå till jobbet med feber. Vårt budskap till Magdalena Andersson är: Ta bort klasslagstiftningen!

(APPLÅDER)

Kongressvänner! Jag har en husgud, som kanske många av er har. Min är Ulf Lundell. Han har följt mig hela livet från ung och fjunig tonåring till en medelålders gubbe i sina bästa år kanske. Som ni säkert känner till skriver Lundell en hel del politiska texter. På ett av hans senaste album, *Skisser*, finns en låt som heter *Ett som är säkert*. Jag tänkte citera några rader från den:

*Ett som är säkert
Vi är tagna på sängen
Var nånstans går du säker?
Vet du vem som är vem nu?
Vita skjortor och slipsar
Folk i förortsghetton
Innanför, utanför
Är nån trygg i sitt hem nu?*

— — —

*Ett som är säkert
De spränger, vi springer
Eller går helt lugnt därifrån
Och tar oss hem igen
Ett som är säkert
De kan aldrig vinna
De kommer att förlora
Försvinna in i historien*

Jag tycker att Lundell beskriver själva essensen av mitt politiska och fackliga engagemang: Att aldrig ge upp, att alltid tro på att det rätta kommer att vinna.

För när det ser som mörkast ut och många är beredda att slänga in handduken, det är då det gäller att komma ihåg vad som är viktigt. Och för mig har det viktigaste alltid varit solidariteten.

(APPLÅDER)

Kamrater! Jag vet också att många har det svårt, använder sparpengar till att betala räkningar, känner stor ekonomisk oro. Samtidigt är det många som känner att samhället har dragits isär, att det inte längre finns gemenskap och sammanhållning. Känslan av vi och dom har vuxit sig stark.

Och det stämmer att klyftan växer mellan dem som har och dem som inte har. Då kommer sårbarheten nära, och man känner sig inte trygg någonstans.

Det hade inte behövt bli så här. Regeringen har hela tiden skjutit ifrån sig ansvaret. När inflationskrisen bröt ut tyckte högern att familjerna skulle göra budgetar, äta gröt, handla begagnat och jaga extrapriser – som om många inte redan gjorde det.

Vanligt folk skulle bita ihop. Det var så det lät förra våren. Det var så storföretag, banker och politiker sköt ifrån sig ansvaret för höga matpriser, elpriser och räntor.

Och som sagt: Nu, mer än två år senare, är det fortfarande tufft. Och regeringen gör ingenting. Det är just därför det behövs ett maktskifte under kongressperioden.

(APPLÅDER)

Det handlar om att vi får till en helt annan utveckling. För så här är det: Behoven minskar inte.

Vi får nu höra att i Munkfors lämnas demensavdelningar obemannade i timmar. Vi får höra att barnskötare i Boxholm får betala 20 kronor för att värma sin matlåda i en mikro på golvet. Vi ser nu att region efter region varslar personal på grund av pengabrist.

Vi kan kalla det ett välfärdsunderskott. Det går naturligtvis inte att fixa genom att sänka skatten för de rikaste. Och det går definitivt inte att fixa till genom vinster i vård, skola och omsorg. Och för mig är det här viktigt. Det handlar om att Sverige håller ihop.

För kom ihåg, kamrater: Det är vi som får Sverige att fungera. Och nu måste politiken se till att Sverige fungerar för oss!

(APPLÅDER)

Kongressdeltagare! Som jag har sagt har människors liv begränsats på flera fronter. Varsel och arbetslöshet ökar. Välfärden går på svältkur. Och för många räcker pengarna inte ens till de vanligaste utgifterna.

Men det finns också ett annat problem. Det har vuxit fram en arbetsmarknad med otrygga jobb där människor utnyttjas å det grövsta. Jag är rätt säker på att ni vet vad jag talar om.

Arbetslivskriminaliteten är utbredd, och den dödar och skadar arbetare i hela vårt land. Varje vecka sker en ny tragedi, och ytterligare en arbetare får sätta till livet på jobbet. Förra året slogs ett mörkt rekord. Om det fortsätter på samma sätt blir det ännu värre 2024.

Ni känner alla till de fruktansvärda historier som finns. Ofta finns kopplingar till gängkriminalitet. Det är kriminella som svindlar bort dynamit från byggen, kapar bank-ID hos pensionärer och mördar människor i våra städer. Kriminella driver också företag som pressar priser med slavliknande villkor och gör det möjligt för oschysta företag att slå ut de schysta arbetsgivarna.

Ett av våra krav i Europaparlamentsvalet handlar om detta. Vi hörde Johan tidigare. Det handlar om de kriminella som utnyttjar den fria rörligheten inom EU och som utnyttjar människor i hela unionen. Och tyvärr är det så att om de åker fast i *ett* land fortsätter de sin brottslighet i ett *annat* land.

Därför kräver nu LO ett gemensamt europeiskt näringsförbud, och så tar vi tillbaka kontrollen över arbetsmarknaden.

(APPLÅDER)

Kamrater! Ingenting har vi fått gratis. Det är genom förhandlingar som vi

når avtal, och det är genom avtalen vi garanterar våra förbundsmedlemmars villkor och löner.

Jag uppskattar och välkomnar alla dagar i veckan Svenskt Näringslivs vilja att förhandla och ta ansvar för övergripande uppgörelser oss emellan. Jag ser fram emot att vi fortsätter på den sen länge inslagna vägen och fortsätter att utveckla den svenska modellen.

Men när jag ser tillbaka på de senaste åren kan jag konstatera: Arbetare tog ansvar under pandemin. Arbetare tog ansvar också under inflationskrisen. Samtidigt såg vi att banker, företag och matjättar gjorde stora vinster. Vi såg bonusregn över näringslivets toppskick. Det är en obalans som måste rättas till. Nu är det dags för vanligt folk att få utdelning!

(APPLÅDER)

Kamrater! Vi har växlat upp kraven, och det gav resultat. Förra året fick vi de högsta löneökningarna på flera årtionden. Och företagen hade råd – kom ihåg det! Deras vinster steg snabbare än lönerna, och så är det fortfarande. Vi kommer under nästa avtalsrörelse att kräva vår del av kakan. Det är inte inflationsdrivande. Det är bara rätt, helt enkelt.

Kamrater! Tillsammans förbättrar vi löner och villkor för Sveriges arbetare. Tillsammans får vi Sverige att fungera – en avtalsrörelse i taget!

(APPLÅDER)

Kongressdeltagare! Jag litar på er. Jag litar på att vi håller det fackliga löftet. Det är därför vi finns. Vi har i 126 år kämpat tillsammans genom LO, och den kampen – det vet vi alla – tar aldrig slut.

Sen Teslakonflikten bröt ut har vi fått se många fina exempel på hur LO-förbunden stöttar varandra med sympatiåtgärder, genom att hjälpa till som strejkvakter och med stöduttalanden. Det är facklig solidaritet – det är så vi kommer framåt.

Vi har faktiskt en historia av att lyckas. Oftast får vi till kollektivavtal genom förhandling utan konflikt. Men de få gånger vi tvingas gå ut i strejk gör vi det så länge som det krävs.

Kamrater! Vi kommer att lyckas även med Tesla. Vi accepterar inte deras vägran att teckna kollektivavtal. Svenska kollektivavtal ska gälla i Sverige!

Jag vill ta tillfället i akt och passa på att ge en stor applåd till alla som kämpar för rättvisa villkor på Tesla!

(APPLÅDER)

Kamrater! Tittar vi tillbaka historiskt ser vi att vi har varit framgångsrika på både det fackliga och det politiska området. Jag tycker att vi ska vara stolta över det. Det är den förra generationens axlar vi står på. Men vi ska inte vara nöjda – det är massor med utmaningar vi står inför. Och en del är svåra.

De senaste åren har något hänt. Våra värderingar är inte längre självklara. Att engagera sig fackligt och politiskt är inte längre självklart. Och jag är uppriktigt oroad över medlemssiffrorna.

Vi inom LO måste samarbeta för att vända den utvecklingen. Det ligger inom vår makt att förändra och tänka nytt.

Jag är helt övertygad om att människor längtar efter att bry sig om var-

andra. Jag är helt säker på att fackföreningsrörelsen är mer modern än någonsin. Och jag vet också att våra grundläggande fackliga värderingar och vår fackliga uppgift är det som formar den bästa framtiden.

Men jag vet ytterligare en sak. Det är att vi – alla vi som sitter i det här rummet – måste göra jobbet. Det är var och en av oss som sitter här inne som tillsammans måste se till att vi blir fler medlemmar i vår rörelse.

Som jag har sagt: Den goda nyheten är att det är absolut ingen omöjlighet att värva fler medlemmar och få dem att stanna kvar. Det kommer däremot inte att funka att låtsas som att allt kan fortsätta vara som det alltid har varit eller – som det vanligtvis är – att tro att någon annan ska göra jobbet.

Med det sagt vill jag naturligtvis inte förringa det som redan görs, och jag vill också lyfta på hatten och ger er en eloge, för jag vet att ni är professionella och väldigt duktiga. Men vi måste bli ännu bättre, och det är som sagt vi tillsammans som måste göra jobbet – eller hur?

(JA-ROP, APPLÅDER)

Kongressvänner! Det är nu över två år sen Rysslands invasion. Ukrainas befolkning ber oss att fortsätta visa solidaritet med alla som har drabbats av krigets vansinne. Vårt svar till alla ukrainare är: Vi hör er! Vi står samman med er! Vi ger aldrig upp!

(APPLÅDER)

Vi är en del av den internationella solidariteten. Ni vet alla att det finns en enorm kraft i den solidariteten, och just nu behöver våra ukrainska vänner det som mest.

Våld och tyranni måste få ett omedelbart slut. Tillsammans är vi oslagbara. Tillsammans står vi upp. Tillsammans slår vi tillbaka och förpassar förtrycket till den historiska skräphögen.

För vi vet, som Palme sa: ”Folkens längtan efter frihet kan icke nedslås med våld. Den kommer att leva och den kommer till sist att segra.”

(APPLÅDER)

Vänner! Vi bidrar – det gjorde vi inte minst i går, med alla dessa fantastiska bidrag. Vi är garanter för att hjälpa till och bidra till fred och frihet i världen. Vi är en motkraft mot iskall kapitalism och mäktiga multinationella företag. Vi är ett stöd för oberoende och demokratiska fackföreningar i hela världen.

Precis som presidiet gjorde i går vill jag uppmana er alla som är här i dag att bli månadsgivare till Palmecenter. Stöd Union to Union, så att de långsiktigt kan planera sin verksamhet!

Kamrater! Vi överger inte våra fackliga vänner. Fackliga rättigheter är mänskliga rättigheter!

(APPLÅDER)

Kongressdeltagare, vänner, kamrater! Som jag sa i början: Arbetare skapar värde. Arbetare skapar värdighet.

Arbetare utgör länkar av kedjor som skapar värde i hela samhället.

När klimatsmart stål ska tillverkas finns vi där, vi spränger gruvor, kör tunga transporter och smälter malmen som bidrar till svensk exportindustri.

Och om larmet går finns vi där. Det är vi som är väktare och brandmän och tar hand om dig i ambulansen på väg till sjukhuset. Och när sötsuget slår till finns vi där. Det är vi som skördar och processar socker och vete, bakar bullen och säljer den på fiket och i affären.

Arbetare utgör också länkar av kedjor som skapar värdighet.

När barn föds finns vi där. Det är vi som städar sjukhusets alla rum och korridorer, vi fixar förlossningsbrickan, och vi kör hem den nya familjen i snigelfart.

Får du svårt att ta dig fram själv finns vi där. Det är vi som hjälper dig att kliva av tåget, som reparerar hissen och rulltrappan och som hjälper dig med färdtjänsten till dit du ska.

När folk blir gamla och skruviga finns vi där. Det är vi som jobbar i hemtjänsten och på boendet. Och när någon älskad dör finns vi där. Det är vi som gräver, tröstar och tänder ljusen, så att begravningen och graven blir fin.

Kongressvänner! Arbetare skapar värde. Arbetare skapar värdighet. Det är vi som får Sverige att fungera!

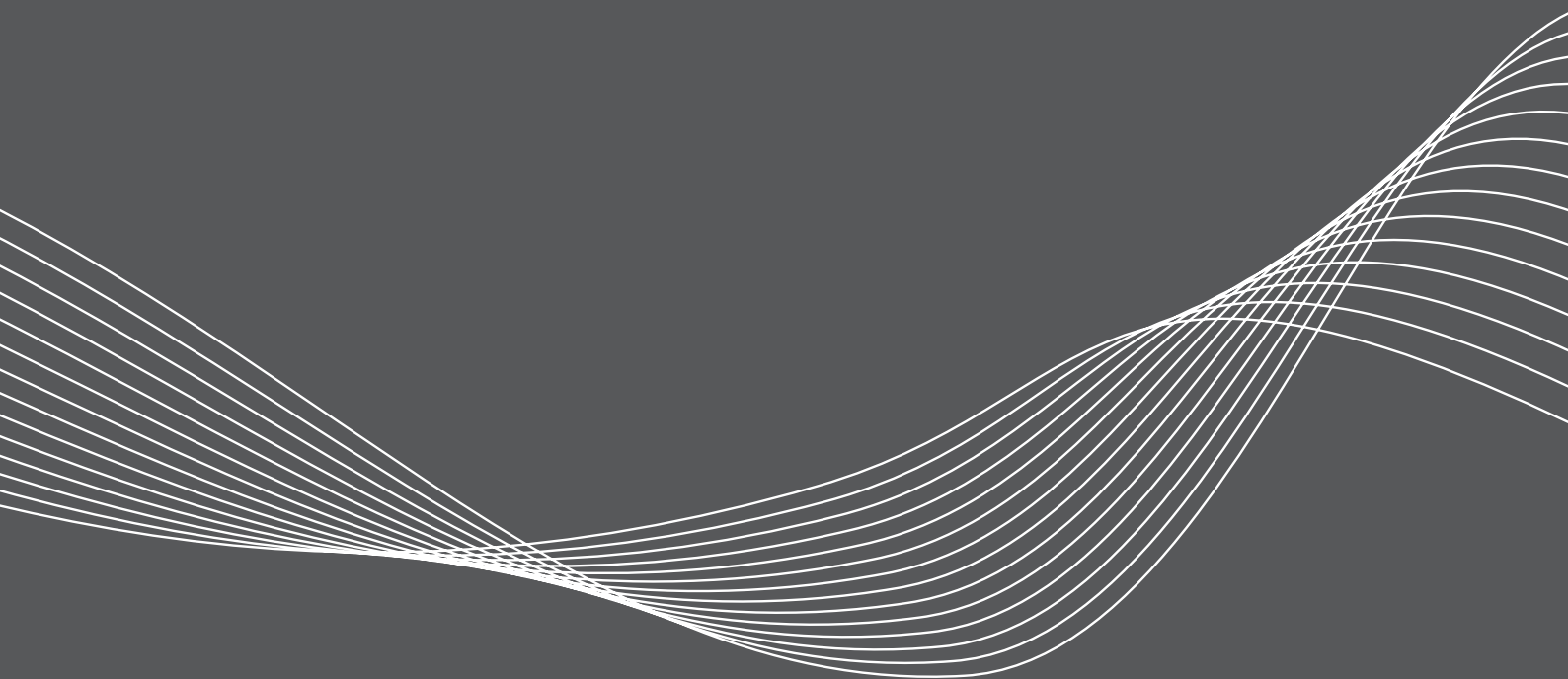
Tack för att ni har lyssnat! Nu laddar vi för fest!

(APPLÅDER)

Utdelning av kulturpris

Utdelning av kulturpris

Söndag 19 maj

Susanna Gideonsson, LOs ordförande, presenterade LOs kulturpristagare 2024:

- Max Gustafson
- Wilma Saga Persson
- Nino Mick
- Annelie Axelsson och Maria Blom från Musikernas kvinnokommitté
- Anders Palmqvist, Transport avdelning 12 i Malmö

Susanna Gideonsson, LOs ordförande: Nu har vi kommit till LOs kulturpris. Priset går till kulturskapare som främjar de grundläggande fackliga värderingarna om demokrati, rättvisa och alla människors lika värde.

Kultur kan få oss att må bra. Men kultur kan också användas för att göra världen lite bättre. Ett fritt samhälle kräver fri kultur. Det behövs människor som läser, reflekterar och tänker alldeles själva.

Därför är det allvarligt när man nu skär ner på folkbildning, bibliotek och övriga kulturyttringar. Det gör det extra viktigt för oss inom arbetarrörelsen att verkligen stå upp för kulturen. Det behövs fler böcker, inte färre.

För oss är det också självklart viktigt att lyfta fram alla de LO-medlemmar som själva är med och skapar kultur, som skriver, tecknar och gör musik på sin fritid.

En del kanske får stor uppmärksamhet för det som de gör. Vi har till exempel arbetarlitteraturen, som är en levande tradition i Sverige. Andra kanske gör det mest för sin egen del, för att man känner att man mår gott av det.

Hur som helst: Vi behöver fler arbetare som berättar om sina erfarenheter och sitt liv. Vi behöver böcker, teckningar, målningar och sånger som roar oss, som granskar samhället kritiskt och som väcker hoppet om att en annan värld faktiskt är möjlig.

Vi behöver kort sagt mer kultur.

(APPLÅDER)

Med det sagt skulle jag vilja presentera de fem mottagarna av LOs kulturpris 2024.

Jag börjar med en som inte är här: *Max Gustafson*, som får 40 000 kronor.

(APPLÅDER)

Med vass skärpa visar Max Gustafsons satirteckningar samhällets aktuella maktordningar. Genom återkommande teman om arbete, rasism, klimat och välfärdsfrågor använder Max sin smarta ironi för att belysa allvarliga samhällsproblem och ställa makten mot väggen. Max Gustafsons teckningar syns ofta i fackförbundstidningar och dagspress. Max har gett ut sex böcker.

Tyvärr kan han inte vara hos oss i dag, men ge honom i alla fall en varm applåd!

(APPLÅDER)

Nästa pristagare är *Wilma Saga Persson*, som får 15 000 kronor.

Med fötterna djupt rotade i Malmfälten beskriver Wilma Saga Persson genom sina dikter hur livet är där hon är. Wilma Saga är mekanikern som med pennan sätter ord på klyftan mellan stad och land, hur nedmonteringen av välfärden drabbar dig i glesbygd. Wilma Saga Persson har synts i tv och tidningar. Wilma Saga vann även Poetry slam i Norrbotten 2022.

Wilma kan inte heller vara här, men vi ska få se en liten film där hon ger oss sin hälsning.

***

Wilma Saga Persson, kulturpristagare: Hej! Jag vill passa på att tacka för att jag har blivit tilldelad ett av LOs kulturpris 2024. Jag kan tyvärr inte delta i ceremonin, på grund av glesbygd och långa avstånd men också därför att Taylor Swift råkade ha konsert just den här helgen och därför var inte ett enda hotell ledigt. Jag tänkte att jag pratar till er i stället, ett litet tacktal om vem jag är.

Jag vill tacka för nomineringen och för att ni ser mitt arbete, hör min röst och uppmärksammar mig, tror på en framtid där mina fötter är rotade och på att ungdomen faktiskt kan göra skillnad.

Det är det som gör att vi tar oss framåt, det är det som gör att man klarar av att vara en ung poet uppe i norr – för norr, till norr, från norr.

Kiitos! Tack från botten av mitt hjärta!

(APPLÅDER)

***

Susanna Gideonsson, LOs ordförande: Vi ska fortsätta med en tredje pristagare som heter Nino Mick och som också får 15 000 kronor.

Lokföraren, estradpoeten och författaren Nino Mick engagerar genom sitt konstnärskap i frågor om feminism, hbtq och arbetsrätt. I över tio år har Nino Mick varit aktuell med sin poesi, där hens ord berör djupt. Det gäller frågor om identitet, kön och att vara på väg någonstans – men vart?

Nino Mick är aktuell med den historiska romanen *Vulcan*, som utspelar sig under åren kring storstrejken 1909 på tändsticksfabriken Vulcan i Tidaholm, och 2018 kom diktsamlingen *Tjugofemtusen kilometer nervtrådar*.

En varm applåd även till Nino!

(APPLÅDER)

***

Då går vi raskt vidare till dem som faktiskt är här och fortsätter med *Musikerförbundets Kvinnokommitté*, som får 15 000 kronor. Välkomna upp, Anneli Axelsson och Maria Blom!

(APPLÅDER)

Motiveringen lyder: För att bryta mansdomineringen i musikbranschen startade musikerna Anneli Axelsson, Julia Schabbauer, Annika Törnqvist och

Maria Blom Musikerförbundets Kvinnokommitté. Genom sitt engagemang har de arbetat för att få till ett varaktigt, systematiskt jämställdhetsarbete i en stor och komplex musikbransch. Genom att skriva debattartiklar och skapa möten och utbildningstillfällen har de fört upp frågan på dagordningen. Genom *live coaching* arbetar Musikerförbundets Kvinnokommitté för att skapa färre "dörrvakter" och fler "dörröppnare" för inkludering i musikbranschen.

(APPLÅDER)

***

Anneli Axelsson, kulturpristagare: Vi är otroligt stolta över att få ta emot det här priset, som visar att vårt arbete gör skillnad. Vi startade kvinnokommittén 2020 för att helt enkelt skapa en plattform och lyfta Musikerförbundets arbete för jämställdhet och inkludering.

Eftersom vi fortfarande har bara 25 procent kvinnliga medlemmar mot 75 procent manliga i Musikerförbundet vill vi gärna se en förändring av det.

Maria Blom, kulturpristagare: Att jobba med jämställdhet och inkludering i musikbranschen kan vara väldigt frustrerande och ibland också tröstlöst. Därför att vi väldigt glada och också lite rörda att få en stående applåd. Tack snälla ni för det!

Vi är båda musiker och vill egentligen jobba med vår konst men tycker att vi behöver göra en insats för jämställdhet.

Anneli Axelsson, kulturpristagare: Framför allt har det varit oerhört berikande när man skapar en plattform, ett nätverk, för det som är starkt är ju det vi kan göra tillsammans. Är man tillsammans blir man många, och då kan man göra skillnad. Det är en mäktig känsla.

Maria Blom, kulturpristagare: Jag vill bara lägga till att vi nu är 23 olika organisationer i ett nationellt nätverk som vi har fått igång. Om inte det gör skillnad, så ...

Tusen tack!

Anneli Axelsson, kulturpristagare: Väldigt stort tack!

(APPLÅDER)

***

Susanna Gideonsson, LOs ordförande: Då fortsätter vi med årets femte och sista men absolut inte minsta pristagare. Det är Transportarbetareförbundets avdelning 12, Malmö, som får 15 000 kronor. I dag representeras de av Anders Palmqvist.

Läsning gör att vi har bättre förutsättningar att delta i det samhälle vi lever i. Genom sitt läsfrämjande arbete medverkar Transports avdelning 12 i Malmö till att deras medlemmar har god tillgång till böcker. Att läsa ger oss ett bättre ordförråd och leder till större läsförståelse, vilket är en förutsättning för att kunna tolka och analysera det vi hör och läser.

Att förstå det vi läser är grunden i att vara en demokratisk medborgare. Avdelningen har i dag ett arbetsplatsbibliotek och fem boklådor. Böckerna används, förutom till utlåning, i studier och i arbetet med att skriva debattartiklar.

Välkommen upp, Anders!

(APPLÅDER)

***

Anders Palmqvist, kulturpristagare: Jag vill börja med att tacka. Det är en stor ära att få det här priset.

Jag vill passa på att tacka mina kollegor i avdelning 12 Malmö för deras stöttning i projektet. Jag vill också passa på att tacka min mor Ingrid och Piratförlaget för alla böcker som de har skänkt. Jag vill även tacka de företag som har boklådor och de fackliga förtroendemän som sköter dem.

I den tid som vi i dag lever i, med desinformation, trollfabriker och hatretorik, kan kulturen vara en motkraft.

Vi tänker använda det här priset bland annat till att skapa en utställning om arbetarrörelsens historia och framtid.

Dagens regering är ryggradslös, saknar moral och står på en grund av hatretorik. Sverige förtjänar så mycket bättre!

Tack!

(APPLÅDER)

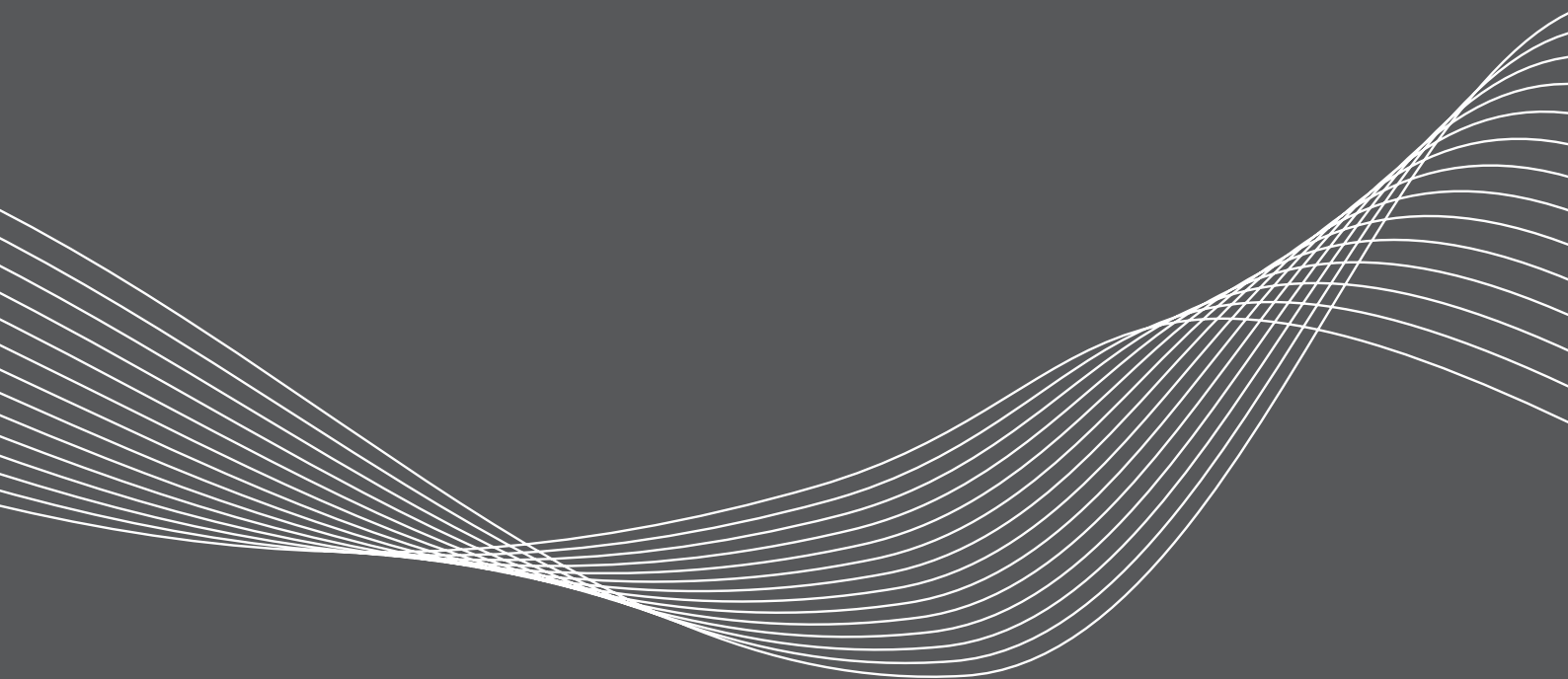
***

Susanna Gideonsson, LOs ordförande: Vi har inga fler pristagare. Men jag har blivit ombedd att ge ett litet besked. Musikerförbundet har fått sin första kvinnliga ordförande, för första gången på hundra år: Karin Inde.

(APPLÅDER)

Insamling

Insamling

Per-Håkan Waern, kongressordförande: Olof Palmecentret har initierat en insamling till förmån för människor i Palestina.

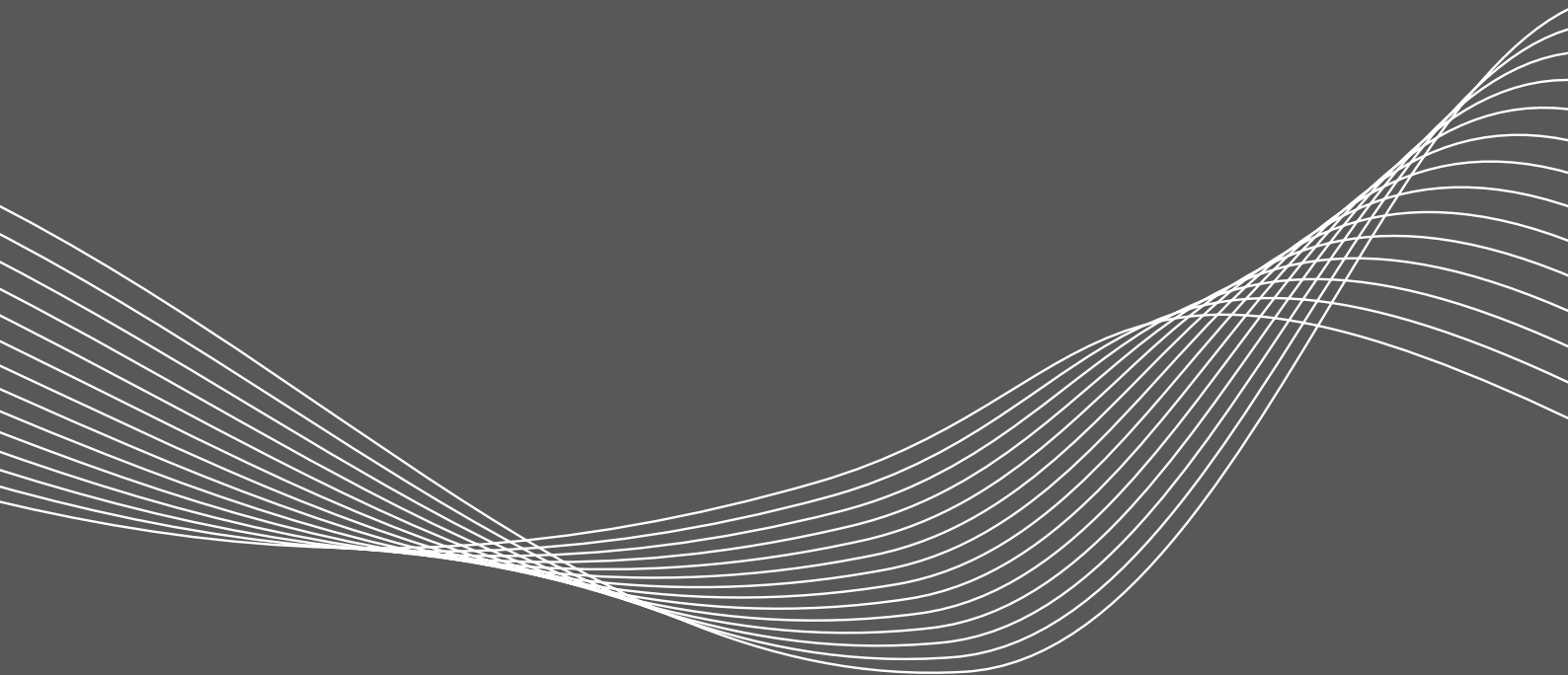
Liv, fred och frihet i Palestina

Människorna i Palestina behöver din hjälp! Stöd Palmecentrets insamling för att hjälpa civilbefolkningen på Gazaremsan och Västbanken genom våra lokala samarbetsorganisationer i Palestina. Insamlingen syftar också till att stödja fredsrörelser i Palestina och Israel.

Sammanlagt samlades cirka 736 200 kronor in, varav 45 340 kronor kom från ombudens swishgåvor.

Uttalanden

Uttalanden

Kongressen beslutade att anta följande uttalanden:

Fredag 17 maj

Demokrati

Demokratin är under stark press i hela världen. För första gången på över två årtionden finns nu fler auktoritära styren än demokratier. Även inom EU är partier som ifrågasätter demokratiska grundvärden med och styr allt fler länder. I vårt eget land regerar högern tillsammans med ett parti som har sina rötter i nynazismen.

Högerextrema krafter undergräver också demokratin genom att splittra och sprida misstro mellan människor. Nyligen avslöjades till exempel hur Sverigedemokraterna har som medveten strategi att genom anonyma konton i sociala medier sprida desinformation och hat mot såväl politiska motståndare som minoritetsgrupper.

Attacker mot demokratin har också ett starkt samband med attacker mot fackföreningar. Den senaste årsrapporten från Världsfacket ITUC, visar hur allt fler länder kränker fackliga rättigheter, som rätten att organisera sig, att förhandla kollektivt och att strejka. Det är inte så konstigt. Facket är en demokratiörelse. Krafter som vill skada demokratin har alltid sett fria fackliga organisationer som ett hot.

LO har alltid varit en drivande kraft för frihet och demokrati. Det ska vi fortsätta att vara.

För oss är tystnad inget alternativ. Genom facklig organisering och opinionsbildning ska vi stärka demokratin genom att i alla sammanhang stå upp mot antidemokratiska krafter, för fackliga och andra mänskliga rättigheter.

Lördag 18 maj

Regeringen måste bekämpa mäns våld mot kvinnor med kraft

Var fjärde kvinna och var sjätte man har någon gång utsatts för våld av en närstående i en nära relation. År 2023 miste tio kvinnor livet efter dödligt våld där förövaren var en före detta eller nuvarande partner. Mäns våld mot kvinnor är den yttersta konsekvensen av ett ojämnt samhälle. Våldet innebär allvarligt lidande för den våldsutsatta, men påverkar också närstående och innebär stora kostnader för samhället. Det är ett omfattande samhällsproblem.

Våld i nära relationer är även en arbetslivsfråga. Våldet påverkar den utsattas arbetsförmåga och möjlighet att försörja sig. Det leder bland annat till återkommande sjukskrivningar och begränsade möjligheter att arbeta över eller delta på kurser, kompetensutveckling eller konferenser om en kontrollerande partner inte tillåter det. Arbetarkvinnors arbetsvillkor med otrygga

jobb, deltid och låga löner kan vara ett hinder för att bryta upp från en relation där det förekommer våld. Därför är detta en angelägen fråga för LO.

Arbetsplatsen kan vara den trygga platsen i tillvaron för den som utsätts för våld i privatlivet och ett stöd för att bryta sig ur en våldsamt relation. Samtidigt förekommer våld och hot på arbetsplatser. Särskilt oroande är att våld från tredje part riktad mot arbetstagare ökar inom alla branscher, inte minst mot arbetarkvinnor. Arbetsgivares agerande för att skapa en arbetsplats som är trygg och fri från våld, hot och trakasserier är avgörande för arbetstagares hälsa, säkerhet och livskvalitet.

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer måste bekämpas med kraft. LO välkomnar att regeringen arbetar med den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Vi är dock kritiska till att arbetsmarknadens parter inte involveras i arbetet. LO anser vidare att det är skamligt att Sverige fortfarande inte har ratificerat ILOs konvention 190 om avskaffande av våld och trakasserier i arbetslivet.

LOs 30e kongress kräver:

- att** den svenska regeringen omgående ratificerar ILO-konvention 190 om att stoppa våld och trakasserier i arbetslivet, som även inkluderar att uppmärksamma och agera mot konsekvenserna av våld i nära relationer.
- att** regeringen ökar anslagen till skyddade boenden och kvinnojourer.
- att** arbetsmarknadens parter bjuds in i regeringens arbete med den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Den finska fackföreningsrörelsens sak är vår!

Finlands arbetare är under attack. Den finska högerregeringen har inskränkt strejkrätten och planerar att genomföra lagändringar som leder till kraftigt försämrade anställningsvillkor liksom långtgående nedskärningar i den sociala tryggheten. Ett förslag är ingen sjuklön första sjukdagen, alltså som det karensavdrag Sverige hittills varit ensam om i Norden. Vi LO-förbundsmedlemmar vet hur skadligt det är att tvingas gå till jobbet när man är sjuk för att man inte har råd att vara hemma.

Den finska regeringens politik kommer att få långtgående konsekvenser för såväl enskilda arbetstagare som för hela Finlands arbetsmarknad. Maktbalansen mellan parterna kommer att kraftigt förskjutas till arbetsgivarnas förmån och föra Finland bort från den framgångsrika nordiska arbetsmarknadsmodellen med jämbördiga parter och starka kollektivavtal.

LOs 30e kongress står tillsammans med den finska fackföreningsrörelsen i kampen för grundläggande rättigheter i arbetslivet.

Vi uppmanar den finska regeringen att lyssna på fackföreningsrörelsens krav och omedelbart dra tillbaka attackerna mot finska arbetare och deras fackliga rättigheter!

Vi lever i en orolig värld

Klyftorna mellan fattiga och rika ökar. Vi arbetare får en allt mindre del av de värden som skapas. Arbetsvillkoren pressas av företagets ständiga jakt

på högre vinster. Samtidigt pågår en global klimatkris som slår hårdast mot världens fattiga.

Vi ser också hur krig och konflikter slår hårt mot människor och samhällen. Sedan mer än två år pågår ett brutalt ryskt angreppskrig mot Ukraina. I Palestina har Israel svarat på Hamas terrorattack med ett övervåld som lett till en av de värsta humanitära katastroferna i modern tid.

Demokratin är mer hotad än på länge. Fackliga och andra mänskliga rättigheter attackerar. I Belarus, Hongkong, Myanmar och många andra länder fängslas och förföljs fackligt aktiva.

I vårt eget land har den SD-stödda regeringen övergett enprocentsmålet och kraftigt skurit ner det bistånd som går via civilsamhället, vilket bland annat slår hårt mot det fackliga utvecklingssamarbetet.

Det är gård att vända denna utveckling. En annan värld är möjligt. Men det kräver organisering och internationell solidaritet. Ingen kedja är starkare än sin svagaste länk. Om vi tillåter att fackliga rättigheter inskränks i ett land kan det ske också hos oss.

LOs 30e kongress kräver:

att fler regeringar ratificerar ILOs kärnkonventioner om mänskliga rättigheter i arbetslivet. Fackliga rättigheter är mänskliga rättigheter.

att Sveriges tidigare mål om att en procent av BNI ska användas till bistånd snarast återupprättas.

att Sverige fortsätter att bidra till FNs Agenda 2030 om en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling liksom en rättvis klimatomställning.

att Sverige deltar aktivt i Europasamarbetet. Konkurrensen på EUs inre marknad måste ske på rättvisa villkor. Arbetslivskriminalitet måste bekämpas. EU måste respektera den svenska kollektivavtalsmodellen.

att Sverige tillsammans med övriga EU fortsätter att stödja Ukraina och den ukrainska fackföreningsrörelsen i motståndskampen mot det ryska anfallskriget.

att Sverige tillsammans med övriga EU verkar för en omedelbar vapenvila i Gaza. Den enda möjliga vägen till en långsiktig fred är ett slut på Israels ockupation och två självständiga stater där palestinier och israeler kan leva sida vid sida.

LO enigt – prioriterar kortare arbetstid

LOs 30e kongress har tagit ställning för en arbetstidsförkortning. Arbetare ska ha möjlighet till ett hållbart arbetsliv. Därför har LO-kongressen beslutat att kraftfullt prioritera frågan kring kortare arbetstid, både via förhandlingar och lagstiftning.

Tempot och kraven i samhället och i arbetslivet har ökat. Färre ska hela tiden göra mer. Dessutom har riktåldern för pensionen höjts och kommer fortsätta att höjas. En arbetstidsförkortning är ett sätt att fler arbetare ska orka och hålla ett helt arbetsliv. Det är också ett sätt att rättvist omfördela mer av de vinster som genereras.

Måndag 20 maj

Kongressuttalande om Tesla

I Sverige ska svenska kollektivavtal gälla. Även på Tesla. Vi accepterar inte deras vägran att teckna avtal. De få gånger vi tvingats ut i strejk gör vi det så länge som det krävs!

Det handlar om trygghet och inflytande på jobbet.

Det handlar om kollektivavtalade löner och anställningsvillkor.

Det handlar om kollektivavtalad pension.

Alla arbetare i Sverige ska ha svenska löner och villkor. Det gäller även på Tesla.

LOs 30e kongress står enhälligt bakom IF Metall i kampen för kollektivavtal på Tesla.

Ingen ska dö på eller på grund av jobbet

Klämd under traktor som välte, fall i trappa, påbackad av hjullastare, omkom vid brand på byggarbetsplats, kollision mellan buss och bil. Detta är bara fem av de sexton händelser i år där en arbetare har dött på sin arbetsplats. Förra året, 2023, var det 63 arbetare som dog på jobbet, var och en av dem saknad av sin familj, anhöriga, vänner och arbetskamrater.

Över 700 personer per år dör också på grund av stress på jobbet. Fler män än kvinnor dör i arbetsplatsolyckor och fler kvinnor än män dör till följd av arbetsrelaterad stress.

Dödsolyckor och stressrelaterade dödsfall hänger samman med tidspress och ensamarbete eller för låg bemanning. Otillräcklig introduktion kan göra arbetsplatsen till en dödsfälla. Ett fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete är nödvändigt för att förebygga ohälsa, arbetsplatsolyckor och dödsolyckor. På flera arbetsplatser är arbetsmiljöarbetet gravt eftersatt.

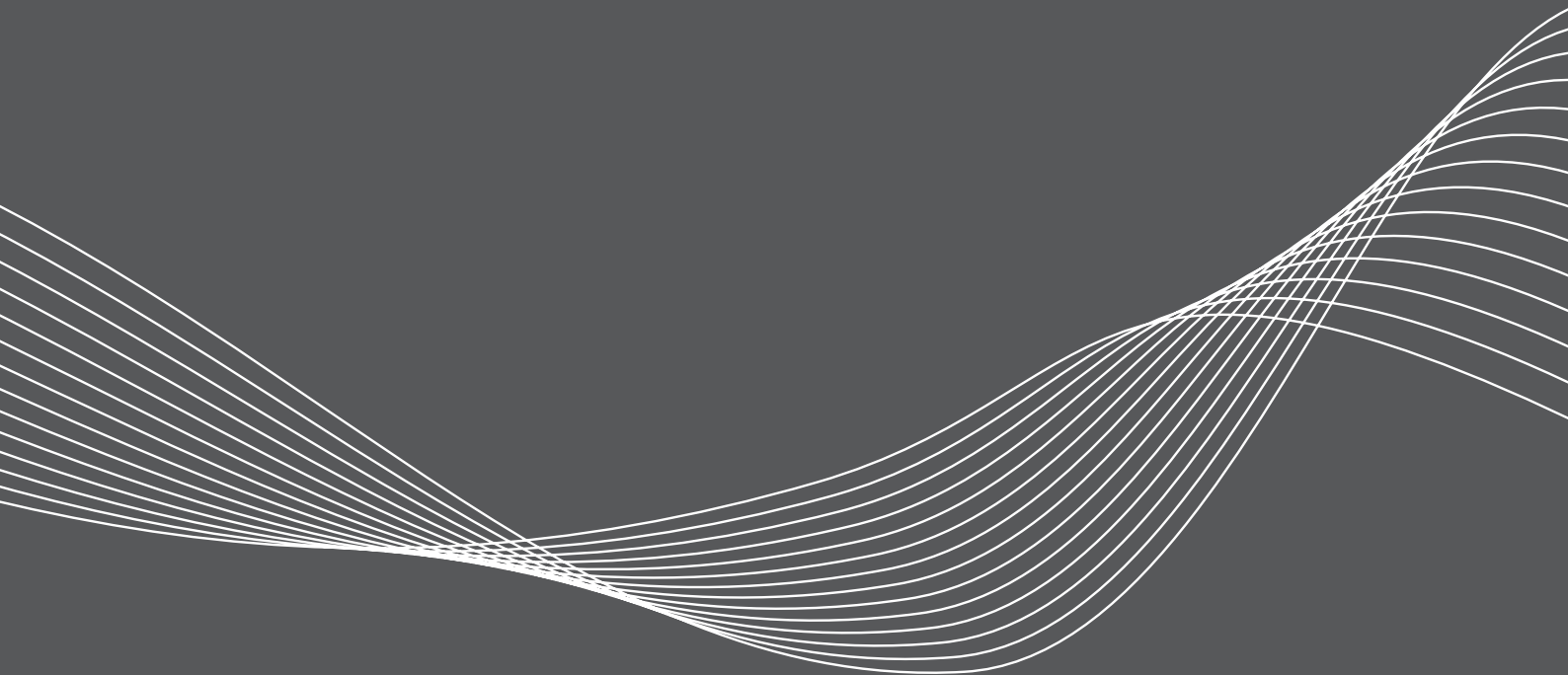
Offentliga upphandlingar har fått förödande konsekvenser på stora delar av arbetsmarknaden. Jakten på vinster och lägsta pris har lett till stora försämringar av arbetsmiljö och säkerhet på arbetsplatserna. Ett stort antal underleverantörsled leder till splittrade arbetsplatser där det är oklart vem som ansvarar för säkerheten. Oseriösa arbetsgivare och den ökande arbetslivskriminaliteten gör arbetsplatsen till en farlig plats.

LOs 30e kongress kräver:

- att arbetsgivare som upprepat bryter mot arbetsmiljölagen och Arbetsmiljöverkets föreskrifter ska få stegrade vitesbelopp och sanktionsavgifter,
- att arbetsmiljöverket ska kunna förelägga arbetsgivare som har återkommande och allvarliga säkerhetsbrister med näringsförbud,
- att en utvidgad möjlighet till skyddsstopp vid risk för liv och hälsa införs, oavsett var i verksamheten risken förekommer,
- att ett arbetsmiljökörkort införs som alla arbetsgivare måste ta för att få ha anställda,
- att antalet underleverantörsled vid offentlig upphandling begränsas till max två. Vid vissa särskilt utsatta arbeten ska det gå att kräva att arbetet utförs av det upphandlade företags egna anställda.

Permissioner

Permissioner

Fredag 17 maj

Carina Gardevall, Kommunal – till och med kl. 18.

Veli-Pekka Säikkälä, IF Metall – kl. 16.00–16.40.

Lördag 18 maj

Magnus Wijk, Kommunal – kl. 16.08 och resten av dagen.

Söndag 19 maj

Johan Ingelskog, Kommunal – kl. 14.00–17.00.

Måndag 20 maj

Ellen Sukul, Kommunal – resten av dagen.

Pia Litbo, IF Metall – från kl. 15.

Vi får Sverige att fungera

– det är temat för LOs 30:e ordinarie kongress.

Vi arbetar över hela landet. Vi arbetar alla tider på dygnet, alla dagar om året. I fabriker, skolor och affärer. På järnvägar, hotell och sjukhus. På bruk, boenden och bagerier. Överallt arbetar vi och får Sverige att fungera.

Men Sverige skulle kunna fungera bättre för oss. Vara jämlikare och rättvisare. Därför samlar LO Sveriges arbetare och driver på för högre löner, tryggare jobb och bättre liv. Ensam är aldrig stark. Det är tillsammans vår röst blir stark, både som part på arbetsmarknaden och som aktör i samhället. Det är facklig styrka.

Hela 280 motioner ska kongressen behandla. Här finns kloka, modiga och nytänkande förslag på hur LO kan bidra till ett rättvist Sverige där arbetare kan leva ett gott liv. Självklart ska LO vara med och forma framtidens arbetsmarknad och samhälle. Det är ju vi som får Sverige att fungera.